

MLUVNICE ŘECKÉHO JAZYKA

SEPSAL

JINDŘICH NIEDERLE

PŘEPRACOVALI

FRANTIŠEK GROH A VÁCLAV NIEDERLE

PATNÁCTÉ, ZMĚNĚNÉ VYDÁNÍ

Schváleno výnosem ministerstva školství a osvěty ze dne 28. srpna 1946,
čís. A-152099/46-III/1, jako učebnice pro gymnasia.

Brožovaná za 88 Kčs

1946

NÁKLADEM ČESKÉ GRAFICKÉ ÚNIE A. S. V PRAZE

Veškerá práva vyhrazena

Úvod.

Jazyk řecký patří k jazykovému kmeni indoevropskému, a to k jeho tak řeč. západní¹⁾ neboli **kentumové** větvi. Tvoří ji jazyky germánské, keltské (vyhynulý jazyk *gallský*, dále nářečí *bretonské* v Bretagni, *kymerské* ve Walesu a *irské*), jazyky italské (*latina* a nářečí *staroitalská*, zvláště skupina *osko-umberská*) a jazyk řecký. Ke kentumové větvi počítáme také jazyk tocharský ve střední Asii, jazyk tak řeč. Hethitů *klínopisných* a *hieroglyfických*²⁾, kteří obývali východní Malou Asii a severní Syrii, a jazyk krétský.

Kolem r. 2400 př. Kr. vpadli severosyrští hieroglyfičtí Hethité s jinými ještě kmeny přes Mesopotamii a Írán do oblasti řeky Indu, kam přinesli vyspělou předasijskou vzdělanost i hieroglyfické písmo. Po zničení této první indické (*proto-indické*) kultury Dravidy zaplavila por. 1500 př. Kr. severozápadní Indii arijská vlna védských Indů, mluvících řečí,³⁾ jež patří již k tak řeč. východní (*satemové*) větvi.

Východní neboli **satemovou** větev tvoří jazyky indo-íránské (= arijské), k nimž náleží především *sanskrt*, bohoslužebná a spisovná řeč indických brahmanů, pro srovnávací mluvnicí nejdůležitější, pak *stará perština*, zachovaná v klínových nápisech VI.—IV. stol. př. Kr., a *mluva* posvátných knih vyznavačů *Zarathuštrových*⁴⁾, jež byly spojeny ve sbírku zvanou Avestá; dále jazyky slovanské, baltské (*litevština*, *lotyština* a vymřelá již *stará pruština*), jazyk armenský a albánský.

Jazyky kentumové mají často *k* tam, kde ve skupině satemové jest sykavka. Tyto hláskové rozdíly obou jazykových větví znázorňuje ve zkratce slovo pro *sto*, které zní v latině *centum*, vysloveno *kentum* (řecké **ἑν κаторν* jedno sto > *κατόν*, gotské **kund* > *hund*, něm. *hundert*, tocharské *kánt*), v avestštině *satəm* (stind. *šátám*, stsl. *sto*, lit. *šimtas*, lotyš. *simts*).

1) název nepřesný od té doby, co i ve východní oblasti jazyků byly objeveny kentumové řeči.

2) *klínopisní* proto, že psali písmem klínovým (jako Babyloňané), *hieroglyfičtí* proto, že užívali písma hieroglyfického (t. j. obrázkového, avšak zcela odlišného od hieroglyfů egyptských). Rozluštěním řeči klínopisných Hethitů a hethitských hieroglyfů získal si světové jméno prof. Bedřich Hrozný, jenž se stejným úsilím luští i záhadu krétského jazyka a písma. Hethitština a pravděpodobně také kréťština ve svém základě patří podle něho ke kentumovým řečem.

3) nářečím *védským*, starší sestrou *sanskrtu*. Bylo ho užito ve vědách, nejstarších posvátných knihách Indů. — 4) Zoroastrových.

ionština proto, že byly jím i později skládány především *epické* básně. Také *lyriční* básníci, odchovaní Homérem, zvláště skladatelé elegií, psali tímto nářečím. Rovněž nejstarší dějepisci řečtí, tak řeč. *logografové*, vykládali o založení měst a rodokmenech epickou mluvou, rozvedenou v prózu.

2. Nářečí zvané **новоionské** (*ἡ νέα Ἴασις*) n. **živá ionština**, kterou se v Ionii vskutku mluvilo. Užívali jí *jambiční* básníci, z předchůdců Herodotových *Hekataios* (ok. r. 500 př. Kr.) a slavný lékař *Hippokrates* (460—370). Otec dějepisu *Herodotos* (484—424) rozhojnil v svých Dějinách toto živé nářečí tvary epickými i ryze attickými a vytvořil tak z čisté ionštiny zvláštní mluvu spisovnou, zvanou **pestrá ionština** (*ἡ ποικίλη Ἴασις*).

3. Nářečí **attické** (*ἡ Ἀττικὴ, ἡ Ἀττικὴ, t. διάλεκτος*), které vstoupilo do oblasti literárního jazyka nejdříve básnictvím dramatickým. Po nejstarších tragediích, jež mluvily ještě ionštinou, attičtina se uplatnila vítězně a plně v dialogických částech dramát; ale přitom snášela ve sborových písních i dorské tvary především proto, že zpěvy ty souvisely svým původem se sborovou poesií dorskou. Mohutný rozkvět města Athén po válkách řeckoperských značně přispěl k tomu, že se attické nářečí, byvši i ve skladbě velmi zdokonaleno, stalo nářečím hlavním. Jím složili své nesmrtelné plody tragikové *Aischylos* (525—456), *Sofokles* (496 až 406) a *Euripides* (480—406), skladatel komedií *Aristofanes* (nar. ok. 446, † po r. 388), dějepisci *Thukydidés* (ok. 455—406) a *Xenofon* (ok. 430—355), filosof *Platon* (427—347), z řečníků zvláště *Lysias* (ok. 458 až 380), *Isokrates* (436—338), *Aischines* (389—314) a *Demosthenes* (384—322).

4. Honosíc se takto bohatou literaturou attičtina nejen nepřestala býti nářečím hlavním, ale stala se obcovacím i literárním jazykem všech vzdělanců. S panstvím makedonským se rozšířila po celém tehdejším světě, pokud byl Řekům přístupný. Změnami, které v ní ovšem proto nastaly, rozlišila se již koncem IV. století př. Kr. od attičtiny tak řečená **mluva obecná** n. **hellenistická** (*ἡ κοινή* n. *ἡ Ἑλληνικὴ, t. διάλεκτος, συνήθεια*¹⁾). Byl to jazyk všem Řekům společný, zahrnující až do 6. stol. po Kr. mluvu spisovnou i lidovou s jejich místními, časovými a osobními rozdíly, dorozumívací řeč světová. Ze spisovatelů, kteří užívali tohoto obecného jednotného jazyka a slovou proto obecní n. hellenističtí

¹⁾ obcování, styk, obcovací jazyk.

(οἱ κοινοί, οἱ Ἕλληνες), jsou nejvýznačnější: filosof *Aristoteles* (384—322), dějepisci *Polybios* (v 2. stol. př. Kr.), *Plutarchos* (v 1. a 2. stol. po Kr.), zeměpisec *Strabon* (za císaře Augusta), *Pausanias* (v 2. stol. po Kr.), řečníci *Dionysios Halikarnasský* (nedlouho př. Kr.) a *Lukianos* (v 2. stol. po Kr.). Také *Nový Zákon* jest psán obecnou mluvou.

Pozn. 1. Ti pozdější spisovatelé, kteří se přes leckteré úchytky celkem přidržovali čisté attičtiny, jako *Arrianos*, *Lukianos*, slovou atticisté.

Pozn. 2. Z obecné mluvy vznikla novořečtina.

Část prvá.

HLÁSKOSLOVÍ.

I. O hláskách vůbec a jejich znameních.

1. Abeceda.

Abeceda řecká (alfabéta) má tato 24 písmena:

§ 1

	Písmeno velké, malé		Hláska	J m é n o	
1.	<i>A</i>	<i>α</i>	<i>a</i>	<i>ἄλφα</i>	alfa
2.	<i>B</i>	<i>β</i>	<i>b</i>	<i>βῆτα</i>	béta
3.	<i>Γ</i>	<i>γ</i>	<i>g</i>	<i>γάμμα</i>	gamma
4.	<i>Δ</i>	<i>δ</i>	<i>d</i>	<i>δέλτα</i>	delta
5.	<i>E</i>	<i>ε</i>	<i>e</i>	<i>ἒ ψιλόν</i>	epsilon
6.	<i>Z</i>	<i>ζ</i>	(<i>d</i>) <i>z</i> (pův. <i>zd</i>)	<i>ζῆτα</i>	(<i>d</i>)zéta
7.	<i>H</i>	<i>η</i>	<i>é</i>	<i>ἦτα</i>	éta
8.	<i>Θ</i>	<i>θ</i>	<i>th</i>	<i>θῆτα</i>	théta
9.	<i>I</i>	<i>ι</i>	<i>i</i>	<i>ἰῶτα</i>	ióta
10.	<i>K</i>	<i>κ</i>	<i>k</i>	<i>κάππα</i>	kappa
11.	<i>Λ</i>	<i>λ</i>	<i>l</i>	<i>λά(μ)βδα</i>	la(m)bda
12.	<i>M</i>	<i>μ</i>	<i>m</i>	<i>μῦ</i>	mý
13.	<i>N</i>	<i>ν</i>	<i>n</i>	<i>νῦ</i>	ný
14.	<i>Ξ</i>	<i>ξ</i>	<i>ks</i>	<i>ξῖ</i>	ksi
15.	<i>O</i>	<i>ο</i>	<i>o</i>	<i>ὀ μικρόν</i>	omíkron
16.	<i>Π</i>	<i>π</i>	<i>p</i>	<i>πί</i>	pí
17.	<i>P</i>	<i>ρ</i>	<i>r</i>	<i>ῥῶ</i>	ró
18.	<i>Σ</i>	<i>σ, ς</i>	<i>s</i>	<i>σίγμα</i>	sigma
19.	<i>T</i>	<i>τ</i>	<i>t</i>	<i>ταῦ</i>	tau
20.	<i>Υ</i>	<i>υ</i>	<i>y</i>	<i>ῥ ψιλόν</i>	ýpsilon
21.	<i>Φ</i>	<i>φ</i>	<i>f</i> (pův. <i>ph</i>)	<i>φῖ</i>	fí
22.	<i>X</i>	<i>χ</i>	<i>ch</i> (pův. <i>kh</i>)	<i>χῖ</i>	chí
23.	<i>Ψ</i>	<i>ψ</i>	<i>ps</i>	<i>ψῖ</i>	psi
24.	<i>Ω</i>	<i>ω</i>	<i>ó</i>	<i>ὦ μέγα</i>	ómega

Pozn. *σ* se píše na začátku a uprostřed slov, *ς* na konci: *σεισμός γῆς* zemětřesení.

2. O vyslovování.

- § 2 1. γ před γ , κ , ξ , $\chi = n$ (přesněji ν jako v čes. banka): *Γάγγης* gangés, *Ἀγκύρα* ankýra, *Σφίγξ* sfinx, *Ἀγχίσις* anchisés.
2. Slabičné ι (= tvořící slabiku) se vyslovuje jako i : *ἰωνες* = ijónes (nikoli jónes), ale předchozích souhlásek nikdy nezměkčuje, tedy: $\delta i = dy$, $\nu i = ny$, $\tau i = ty$.
3. Řecké σ se vyslovovalo (a v novořečtině posud se vyslovuje) jako hláska neznělá (s), nikoli znělá (z), tedy *Κροῖσος* (krojsos), *ἐπαίδευσα* (epajdeusa), *Πέρσης* (persés). Výjimkou je výslovnost σ ve skupinách $\sigma\beta$, $\sigma\gamma$, $\sigma\delta$, $\sigma\mu$, na př. *Λέσβος*, *φάσγανον*, *τούσδε*, *κόσμος* (zb, zg, zd, zm).

Pozn. Kromě hlásek v abecedě uvedených měla řečtina

1. souhlásku j (= souhláskové, neslabičné i). Tato hláska neměla vlastního písmene; ale i když se nepsala, v řeči se hlásila téměř samovolně a) v *dvojhláskách*: *Μοῦσαι*, vysl. músaj, 'Musy', *τείνω*, vysl. tejnó, 'napínám'; b) *po ι před samohláskami*: *αἰτία*, vysl. ajtyjá, 'příčina', *βίος*, vysl. bijos, 'život'. Jinak na začátku slov přešlo j v h : *ἡμι*, vysl. hijémi, 'posílám' z **jḗmi*; v ζ : *ζυγόν*, 'jho', lat. *iugum*; v ι : *ἱαμβος*, vysl. ijambos, *ἰωνες*, vysl. ijónes. Uprostřed slov buď zaniklo j beze stopy: *Ἀθηναῖα* > **Ἀθηναῖᾱ* > *Ἀθηνᾶ* > *Ἀθηνᾶ*, **πολεῖς* > *πολεες* > *πόλεις*, 'města', nebo způsobilo různé hláskové změny (v. § 50).
2. souhlásku F (= souhláskové, neslabičné u). Tvarem svého písmene se podobala dvojímu gamma nad sebou (odtud její jméno *digamma*), výslovností našemu \underline{y} . I tato hláska — ať byla na začátku slov: **Φοῖνος* > *οἶνος* *vīnum*, **Φεσπερος* > *ἔσπερος* *vesper*; ať uprostřed: **οἶς* > *οἶς* *ovis*, **ξενῶς* > *ξείνος*, *ξένος*, 'host' — buď zcela vymizela, nebo zanechala stopu v příděchu a hláskových změnách (v. § 49).

3. O příděchu.

§ 3 1. Samohlásky a dvojhlásky na počátku slov mají vždy buď

- a) **příděch jemný** (*spīritus lēnis* = $\acute{\text{}}$), nebo
- b) **příděch ostrý** (*spīritus asper* = $\grave{\text{}}$). — Oba příděchy se označují v malém písmě nad samohláskou: *ἄγω* vedu, *ἔως* ráno, ve velikém písmě před samohláskou: *Ἄγῆς*, *Ἐκτωρ*, u dvojhlásek nad druhou samohláskou: *Αἰγέως*, *Αἰμων*.

2. a) **Jemný** příděch se nevyslovuje : *ἄγω*, *Ἄγῆς*, *Αἰγέως*,¹⁾
- b) **ostrý** příděch zní jako h : *ἔως*, *Ἐκτωρ*, *Αἰμων*,²⁾

¹⁾ Vyslov: agó, ágis, ajgeus. — ²⁾ Vyslov: heós, helktér, hajmón.

- c) ρ - na začátku slov má přídech $\acute{\rho}$ ῥήτωρ řečník, ῥόδος,¹⁾
 d) $\rho\rho$ - uprostřed slov se píše též $\rho\rho$ - : Πύρρος nebo Πύρρος;
 ale tyto přídechy nad ρ jsou neznělé.

Pozn. 1. ῥΑιδης (ne Αιδης) Hádés, ῥΩιδή (ne Ωιδή) zpěv: dlouhé dvojhlásky (s nevyslovovaným *i*, v. § 5, 2 b) se pokládají pro přídech (i pro přízvuk) za prosté samohlásky.

Pozn. 2. Přídech ostrý nastoupil za původní začáteční σ (§ 48, 1), F (§ 49, 1) nebo j (§ 2, 3¹⁾.

II. O samohláskách a dvojhláskách.

Samohlásky jsou:

§ 4

1. jen **krátké** $\epsilon, o,$
2. jen **dlouhé** $\eta, \omega, ou = ú$ (v pozdější výslovnosti),
3. **krátké i dlouhé:** $\check{\epsilon}, \check{i}, \check{u}.$

Oblouček (\smile) nad písmenem značí samohlásku krátkou, vodorovná čárka ($\bar{\quad}$) samohlásku dlouhou. Ale obyčejně se krátkost nebo délka samohlásek nevyznačuje.

Pozn. 1. \check{u} původně = naše \check{u} . Mečení koz bylo naznačováno slovem $\mu\eta\kappa\acute{\alpha}\sigma\theta\alpha\iota$, ale bučení skotu slovem $\mu\check{\nu}\kappa\acute{\alpha}\sigma\theta\alpha\iota$ (vysl. múkásthaj)²⁾. Ovšem výslovnost $v = u$ potvrzují ne tak latinské obdoby: $\mu\check{u}\varsigma = m\check{u}s$, $\zeta v\acute{o}\gamma\acute{o}\nu = iugum$, jako tvary různých řeckých nářečí, dosvědčené nápisy a papyry, kde místo v se objevuje ou a naopak: $\tau\acute{o}\check{u}\chi\acute{\alpha} = \tau\acute{u}\chi\eta$ osud, $\gamma\lambda\acute{o}\kappa\acute{o}\check{u} = \gamma\lambda\acute{o}\kappa\acute{u}$ sladké, $\acute{\alpha}\rho\gamma\acute{u}\rho\upsilon = \acute{\alpha}\rho\gamma\acute{u}\rho\upsilon$ stříbra. Ale v nářečí ionském a attickém v brzy znělo jako y , stará výslovnost se udržela jen v dvojhláskách.

Pozn. 2. ou bylo pův. dvojhláskou = naše ou : $\sigma\pi\omicron\nu\delta\eta$ „snaha“ vyslovováno $\sigma\pi\omicron\upsilon\delta\eta$; teprve začátkem 4. stol. př. Kr. se stalo prostou samohláskou = naše $ú$. Podobně se v staré latině ou zúžilo v 3. stol. př. Kr. v $ú$: $louce\acute{o} > lúce\acute{o}$ svítím.

Dvojhlásky jsou:

§ 5

1. **krátké**, v nichž krátká samohláska jest spojena s neslabičným ι (vyslovovaným jako j [v. § 2, 3¹⁾] nebo s v (vyslovovaným jako u [v. § 4, 3¹⁾]):

$ai = aj$: Αἴγυπτος,	$vi = vj$: μῦια moucha,
$ei = ej$: Φειδίας,	$av = au$: Πανσανίας,
$oi = oj$: Κροῖσος,	$ev = eu$: Ὀρφεύς.

Pozn. Dbejme správné výslovnosti ev jakožto dvojhlásky, na př. Ὀρ-φεύς vyslovujeme dvojslabičně Or-feus, nikoli trojslabičně Or-fe-us.

¹⁾ Vyslov: rétór, rodos; ρ na začátku slov povstalo z $F\rho$ nebo $\sigma\rho$, proto má ostrý přídech. — ²⁾ V obrázkovém písmě hethitském a krétském (v. úvod, str. 1) znak pro slabiku mu má tvar býčí hlavy (podle prof. Hrozného).

2. dlouhé, v nichž k dlouhým samohláskám α , η , ω přistoupilo

a) v (vyslovované jako u):

$\overset{\vee}{\alpha}v = \acute{a}u$: $\tau\acute{\alpha}\upsilon\tau\acute{o}$ = $\tau\acute{o}$ $\acute{a}\upsilon\tau\acute{o}$ totéž,

$\eta v = \acute{e}u$: $\eta\upsilon\chi\acute{o}\mu\eta v$ = modlil jsem se,

$\omega v = \acute{o}u$: $\acute{e}\omega\nu\tau\acute{o}\upsilon$ = $\acute{e}\alpha\nu\tau\acute{o}\upsilon$ sebe.

b) ι , jež se později nevyslovovalo, ale zachovalo se v písmě. Píše se buď pod písmeno malé (*iōta subscriptum*), nebo za písmeno velké *iōta (adscriptum)*:

$\bar{\alpha} + \iota = \bar{\alpha}$ ($A\iota$): $\acute{\alpha}\delta\omega$ zpívám (ádó), ${}^v A\iota\delta\omega$,

$\eta + \iota = \eta$ ($H\iota$): $\eta\acute{\epsilon}\delta\omega\nu$ zpíval jsem (édon), ${}^v H\iota\delta\omega\nu$,

$\omega + \iota = \omega$ ($\Omega\iota$): $\acute{\omega}\delta\acute{\eta}$ zpěv (ódé), ${}^v \Omega\iota\delta\acute{\eta}$.

Pozn. 1. ι *subscriptum* bylo původně stále psáno vedle dlouhé samohlásky a také vyslovováno, třeba slaběji. Proto Římané, slyšíce je, přepisovali slova $\tau\rho\alpha\gamma\omega\delta\iota\alpha$, $\kappa\omega\mu\omega\delta\iota\alpha$ tragoedia, comoedia (nikoli tragōdia, comōdia). Teprve později (za doby Augustovy) bylo *iōta subscriptum* nehlasné a často se ani nepsalo.

Pozn. 2. $\Pi\rho\alpha\acute{\alpha}\nu\omega$ ‚klidním‘ se čte *prá-y-nó* (ne *praunó*): dva body nad druhou samohláskou značí, že dvě samohlásky, které obyčejně tvoří dvojhlásku, mají se čísti rozloučeně. Znaménka toho netřeba, kde jest rozluka patrna z jiných znamení (příděchu, přízvuku), j. $\acute{o}\iota\varsigma$ se čte *o-is*, ale psáno-li $\acute{o}\iota\varsigma$, čte se *ojs* ‚ovce‘; $\acute{a}\acute{\omega}$ se čte *a-ý-ó*, ale psáno-li $\acute{a}\acute{\omega}$, čte se *auó* ‚volám‘.

III. O souhláskách.

§ 6 Souhlásky se dělí takto:

Souhlásky Cōnsonantēs	ražené <i>explōsivae</i>			nosové <i>nāsālēs</i>	třené <i>spirantēs</i>		plynné <i>liquidae</i>
	neznělé <i>tenuēs</i>	znělé <i>mediae</i>	neznělé dyšné <i>tenuēs aspiratae</i>	znělé <i>mediae</i>	neznělé <i>tenuēs</i>	znělé <i>mediae</i>	znělé <i>mediae</i>
retné <i>labiālēs</i>	π	β	$\varphi = ph$	μ	—	ϕ	—
zubné <i>dentālēs</i>	τ	δ	$\theta = th$	ν	σ	—	λ, ρ
hrdelné <i>gutturālēs</i>	κ	γ	$\chi = kh$	$\gamma(\gamma)=\nu$	—	$\epsilon = h$	—

§ 7 1. V této tabulce jest uvedeno ve směru svislém dělení podle **místa**, kde se souhlásky tvoří, vodorovném dělení podle **sluchového dojmu**.

2. Souhlásky **zubné** (*dentālēs*) se tvoří hned za zuby na dásni; proto přesněji dásňové (*alveolārēs*). — Souhlásky **hrdelné** (*gutturālēs*) se tvoří ještě v ústech před hrdlem na zadním, měkkém patru; proto přesněji zadopatrové (*velārēs*).
3. Souhlásky **ražené** (*explōsīvae*) jmenovalo starší názvosloví němými (*mūtae*). — Souhláskami **plynnými** (*liquidae*) v širším smyslu se nazývaly λ, μ, ν, ρ .
4. Souhlásky φ, θ, χ byly v staré řečtině **aspirovány**, a proto vyslovovány *ph, th, kh*. Ale my, ve shodě s novořečtinou, čteme φ jako *f* (místo *ph*), χ jako *ch* (místo *kh*); dyšně vyslovujeme pouze $\theta = th$.
5. Vedle těchto souhlásek jednoduchých jsou též souhlásky složené: $\xi = (d)z$ (pův. *zd*), $\xi = ks$ a $\psi = ps$.

IV. O přízvuku.

1. O povaze přízvuku.

§ 8

V mluvených slovech některé slabiky mají přízvuk, jiné ho nemají.

Přízvuk pronášený silnějším hlasem jest **důrazový** (*dynamický*), přízvuk pronášený vyšším hlasem jest **hudební** (*melodický*).

Řecký přízvuk byl **hudební**. Důkazem toho jest název pro přízvuk § 9 vůbec: *προσ-ωδία* (= *ὁ προσᾶδεται ταῖς συλλαβαῖς — zpívavý* doprovod *k* vyslovovaným slabikám), jakož i názvy pro jednotlivé jeho druhy:

- a) *προσῳδία ὀξεῖα* = přízvuk **ostrý**, **vysoký** (´),
 b) *προσῳδία βαρεῖα* = přízvuk **těžký**, **nízký** (˘),
 c) *προσῳδία ὀξυβαρεῖα* = přízvuk **ostrý s těžkým** (˘´, ^, ^),

n. *περισπωμένη* = přízvuk **průtažený (tažený)** (˘),

jenž vznikal zdvižením a snížením hlasu v jedné slabice tímto přízvukem protažené, a proto dlouhé.

Pozn. 1. V každém jazyku se vyskytuje vlastně obojí přízvuk: hudební i důrazový, ale ovšem jeden z nich vždy převládá. Naše výslovnost staré řečtiny důsledně nrahzuje hudební přízvuk důrazovým. (Proto čtete *παῖδες pajdes*, ne *pájdes!*)

Pozn. 2. Latinské *accentus* (z *ad + cantus) *acūtus, gravis, circumflexus* jsou doslovné překlady řeckých názvů.

2. O kladení přízvuku.

V řečtině skoro u všech slov jest **přízvuk na jedné z posledních tří § 10 slabik**. Označuje se **na** samohláskách přízvukovaných slabik (*θεᾶ* bohyně, *χώρᾱ* země, *μέλιττα* včela), u dvojhlásek na druhé samohlásce

(*Ἀτρείδης* Atreovec, *σφαῖρα* koule). U samohlásek s přídechem se píše ostrý a těžký přízvuk **za** znaménkem přídechu, průtažný **nad** ním (*Ἄϊας, ὃς ἦν ἄριστος μετ' Ἀχιλλέα* Ajas, jenž byl nejstatečnější po Achilleovi). U velikých písmen se kladou znamení přídechu a přízvuku **před** (nikoli nad) písmena: *Ἐκτωρ, Ἄγεις*.

§ 11 Slovo s přízvukem **ostrým**

1. na poslední slabice = **oxytonon** : *θεᾶ́,*
2. na předposlední slabice = **paroxytonon** : *χώρᾱ,*
3. na třetí slabice od konce = **proparoxytonon**¹⁾: *μέλιττᾶ.*

Ostrý přízvuk může býti na slabice krátké i dlouhé; na třetí slabice od konce bývá jen tehdy, je-li poslední krátká. Jestliže se poslední slabika zdlouží, mění se proparoxytonon v paroxytonon: *μέλιττᾶ*, gen. *μελίττης*.

§ 12 Slova s přízvukem **těžkým**

vyskytují se toliko uprostřed souvislé řeči. Nastupují **za oxytona**, nejde-li za nimi rozdělovací znaménko: *Ἀχιλλεύς καὶ Ὀδυσσεύς*, ale *Ὀδυσσεὺς καὶ Ἀχιλλεύς*.

Pozn. Jen tázačí zájmena *τίς* kdo?, *τί* co? nesnižovala nikdy přízvuku, poněvadž se vyslovovala ve větě nejvyšším hlasem.

§ 13 Slovo s přízvukem **průtažným**

1. na poslední slabice = **perispómenon** : *Ἀθηνᾶ,*
2. na předposlední slabice = **properispómenon**²⁾: *Μοῦσα.*

a) Průtažný přízvuk jest vždy na dlouhé slabice. Na předposlední slabice může býti jen tehdy, je-li poslední krátká. Jestliže se poslední slabika zdlouží, mění se properispómenon v paroxytonon: *Μοῦσᾶ*, gen. *Μούσης*.

b) Předposlední slabika přízvukovaná musí míti průtažný přízvuk, je-li sama dlouhá a poslední slabika krátká: *ἄγω* vedu — *ἦγον* vedl jsem, *Ἄϊας* — *ὦ Αἴαν* Ajante!

Zdánlivé odchylky od tohoto pravidla v § 18, 4, pozn.

c) Koncovky *-ai* a *-oi* se pokládají při skloňování a časování pro přízvuk za krátké: *χώραι* země, *ἄνθρωποι* lidé; jen v optativu jsou dlouhé: *παιδεύσαι* kéž vychová, *παιδεύοι* kéž vychovává (výklad v § 178, 3).

§ 14 *Dodatek ke slovům s přízvukem těžkým a průtažným.*

1. Přízvuková znaménka zavedli učenci alexandrijští (v III. a II. stol. př. Kr.), zprvu pro školní potřeby, od III. stol. po Kr. i pro literární texty. Ale byzantští gramati-

¹⁾ Doslovně: slovo s přízvukem ostrým — předostrým — předpředostrým.

²⁾ Doslovně: slovo s přízvukem průtažným — předprůtažným.

kové pozměnili staré přízvukování. Podstatnou jejich novotou bylo, že kladli **těžký** přízvuk (*gravis*) jen na koncové slabiky. V době alexandrijské se označovaly těžkým přízvukem slabiky bezpřízvuké, buď všechny, neb aspoň ty, které předcházeły slabiku přízvučnou, jež sama bývala bez psaného přízvuku, na př. *κάλος ἀνὴρ* = *καλὸς ἀνὴρ* krásný muž, *κρατῆρῶν* = *κρατερῶν* silnému, *παγκρατῆς* = *παγκρατῆς* všemocný, *Θεόδωρος* = *Θεόδωρος* Bohdan (= bohem daný).

2. *Φιλέετέ* = *φιλεῖτε* = *φιλεῖτε* = *φιλεῖτε* ‚milujete‘: z přízvukového znamení ^ povstalo zaokrouhlení ^, nakonec ~. Jak původní podoba ^ ukazuje, vznikl **průtažný** přízvuk spojením přízvuku *ostrého* (na 1. místě) + *těžkého* (na 2. místě), a ne naopak. Proto *τιμάετε* > *τιμάτε* ctíte, *τιμάων* > *τιμών* ctě, ale *ἐτιμάομην* > *ἐτιμώμην* byl jsem ctěn, *τιμάομενος* > *τιμώμενος* jsa ctěn.

3. O proměnách přízvuku.

Sklonováním a časováním se přízvuk mění; mezi jmény a slovesy § 15 jest tento důležitý rozdíl:

1. **Jména**, pokud pravidla přízvuková dovolují, podržují přízvuk na původní slabice, t. j. na té, na níž jest v nominativě sing. (u adjektiv v rodě mužském), na př.:

<i>χώρα</i>	země,	g. <i>χώρας</i> ,	ak. <i>χώραν</i> ,	n. pl. <i>χώραι</i> ,
<i>Ἕλληνα</i>	Řek,	<i>Ἕλληνας</i> ,	<i>Ἕλληνα</i> ,	<i>Ἕλληνες</i> ,
<i>ἀγαθός</i>	dobrý,	v. <i>ἀγαθῆ</i> ,	<i>ἀγαθόν</i> ,	<i>ἀγαθοί</i> .

2. **Slovesa**, pokud pravidla přízvuková dovolují, vzdalují přízvuk od konce dopředu i se slabiky původní, t. j. té, na které jest v 1. os. sg. ind. praes., na př.

<i>παιδεύω</i>	vychovávám,	<i>παίδευε</i>	vychovávej,
<i>γράφω</i>	píši,	<i>ἔγραφα</i>	psal jsem.

3. Jmenné tvary sloves (infinitivy, participia a adjektiva slovesná) se řídí pravidlem o jménech a podržují, pokud lze, přízvuk na slabice, na níž jest v nom. sg. mask., na př.:

παιδεύων, *παιδεύουσα*, *παιδεῖον*; *βαλῶν*, *βαλοῦσα*, *βαλόν* a j.

Podrobněji bude promluveno o proměnách přízvuku při sklonování a časování.

4. Některá dvojslabičná oxytona zvracejí přízvuk na slabiku předcházející (tak řeč. *zvrát přízvuku, ἀναστροφή*). Jsou to:

a) předložky,

a) stojí-li za svým jménem. V básních bývá tak často, v próze jen u předložky *περί*, na př. *τίνων πέρι λέγεις*; o kterých mluvíš?

- β] mají-li platnost slovesnou, na př. *ἔνι* = *ἔνεστι* jest v tom, je možno, *πάρα* = *πάρεστι* n. *πάρεισι* je tu, jsou tu;
- b) sloveso *ἔστί(ν)* ‚jest‘,
 α] má-li plný význam: *ἔστι θεός* jest bůh, *ἰδεῖν ἔστιν* lze spatřiti,
 β] po *ἀλλά, εἰ, καί, οὐκ, τοῦτο, ὡς*: *ἀλλ' ἔστι(ν), τοῦτ' ἔστιν*.
- c) zájmenné tvary *ἐγώ* ‚já‘ a *ἐμοί* ‚mně‘ ve složení s *γε*: *ἔγωγε, ἔμοιγε* (místo **ἐγώγε, *ἐμοίγε*).

4. O příklonkách.

§ 16 Některá slova jednoslabičná a dvojslabičná se přikloňují v řeči k předcházejícímu slovu tak, že svůj přízvuk obyčejně buď ztrácejí nebo jemu dávají. Slovou **příklonná** n. **příklonky** (*ἐγκλιτικάί*, t. *λέξεις*). Jsou to:

1. bezdůrazné tvary osobních zájmen:

<i>μου, μοι, με,</i>	jako č. mi, mě,
<i>σου, σοι, σε,</i>	ti, tě,
<i>ού, οί, έ</i>	si, se.

2. neurčité zájmeno *τις, τι* ‚kdośi‘, ‚cośi‘ mimo tvar *ἄττα*;

3. neurčitá příslovce *που* kdesi, *ποι* kam, *ποτέ¹⁾* kdysi, *πως* jaksi a j.;

4. indik. praes. sloves *εἰμι* ‚jsem‘ a *φημι* ‚pravím‘ mimo 2. sg.;

5. částice *γε* aspoň, *περ* právě, velmi, *πω* nějak, *τε* a, *τοι* ti, věru;

6. ukazovací přípona *-δε* (na ot. kam? kde?): *οἴκαδε* = *οἰκόνδε* domů, *ἔδε* ten zde = tento, *τοσόσδε* (z *τόσος* + *δε*) tak veliký, *ἐνθάδε* (z *ἐνθα* + *δε*) zde a j.

Pozn. Přípona *-δε* strhuje přízvuk zájmen a příslovci na jejich poslední slabiku (srv. lat. *-ne, -que, -ve*: *omniáne, armáque, alleráve*).

§ 17 Pravidla o přikloňování.

Příklonka ztrácejíc přízvuk splývá ve výslovnosti (někdy i v písmě) se svým slovem. Tak *δός μοι* ‚dej mi‘ se vysloví jako *δόσμοι*, *οὐ ποτέ* se vysloví a také píše *οὐποτε* ‚nikdy‘, *ὄν τινων* se vysloví a píše *ὄντινων* ‚kterých‘. Jen tam, kde by původní přízvuk slova nevystačil na délku splynuliny, dostává buď slovo nový, a to **ostrý** přízvuk, nebo ho nabývá příklonka.

¹⁾ Jenom dvojslabičné příklonky jsou tu označovány přízvukem, a to těžkým (*gravis*).

Příklonka **ztrácí** svůj přízvuk:

§ 18

1. po oxytonech: σοφός τις, σοφοί τινες.

Při tom slova tato mají vždy přízvuk ostrý, nikdy těžký (*gravis*), neboť splynutím oxyton s příklonkou v jeden výraz se dostává koncový přízvuk oxyton doprostřed slova.

2. po perispómenech: σοφῶν τις, σοφῶν τινες.

3. po paroxytonech, je-li sama jednoslabičná: λόγος τις.

4. po proparoxytonech a properispómenech, jež k vlastnímu přízvuku, který by nestačil na celou splynulínu, dostávají od příklonky ostrý přízvuk na poslední slabiku; a ten se potom pokládá za hlavní:

ἄνθρωπός τις — ἄνθρωποί τινες, δῶρόν τι — δῶρά τινα.

Pozn. Stejně dostávají od příklonky ostrý přízvuk slova *bezpřízvuká* (ἄτονα, v. § 20): εἶ τις jestli kdo, εἶ τινες, οὕτε (z οὐ + τε) ani, ὥσπερ (z ὥς + πέρ) jak právě a j. Poněvadž příklonka může dáti předcházejícímu slovu jen ostrý přízvuk, jsou splynuliny j. οὕτε (ne οὕτε), ὥσπερ (ne ὥσπερ) jen v zdánlivé neshodě s přízvukovými pravidly § 13, 2 b.

Příklonka **nabývá** přízvuku:

§ 19

1. po paroxytonech, je-li sama dvojslabičná: λόγοι τινές, λόγων τινῶν.

2. po odsuvniku: πολλοὶ δ' εἰσίν místo πολλοὶ δέ εἰσιν.

3. po rozdělovacím znaménku: τοῦτο δέ, φασί, καλῶς ἔχει.

4. na počátku věty: Εἰσὶν ἄνθρωποι .

5. od následující příklonky: Ὁμηρός φησί που (praví kdesi).

Pozn. Setká-li se několik příklonek za sebou, dává každá následující přízvuk příklonce předcházející, na př.: εἶ πού τις μοί τι εἶποι.

5. O předklonkách.

1. Některá jednoslabičná slova, nemajice v řeči vlastního přízvuku, přiklánějí se k slovu následujícímu, avšak přízvuku jeho nemění. Slovou **předklonná** n. **předklonky** (προκλιτικάί), též **bezpřízvuká** (ἄτονα). § 20

Jsou to:

a) čtyři tvary členu: **ὁ, ἡ, οἱ, αἱ;**

b) čtyři předložky: **εἰς** do, **ἐν** v, **ἐξ** (ἐκ) z, **ὡς** k;

c) dvě spojky: **εἰ** jestliže, **ὡς** jako, **ἔτι** že;

d) záporka: **οὐ** (οὐκ, οὐχ), ale ne οὐχί.

2. Přízvuku, a to jen ostrého, nabývají předklonky:

- a) od následující příklonky: *εἰ τις, οὔτε, ὄσπερ, ὄσπερ* (§ 18, 4, pozn.);
 b) zápornka *οὐ* na konci věty: *πῶς γὰρ οὐ;* jak pak ne?;
 c) stojí-li za svým slovem: *θεὸς ὧς* jako bůh, *κακῶν ἔκ* z neštěstí.

V. O proměnách samohlásek.**1. O střídání samohlásek.**

§ 21 V základech i v koncovkách mnohých řeckých slov se jeví **pravidelné střídání samohlásek**.

§ 22 A. V základech od původu **jednoslabičných** s původní krátkou samohláskou

- a) se střídají **ě** a **ň**: stupeň **plný**,
 b) se vysouvají **ě** a **ň**: stupeň **slabý**,
 c) se střídají **ě** a **ō**: stupeň **dlouhý**.

Pozn. Stupeň slabý se nazývá též nulový, neboť samohlásky *e, o* vysutím klesly na nulu.

Stupeň

a) plný	b) slabý (nulový)	c) dlouhý
ě se střídá s ň		ě se střídá s ō
<i>φέρω φέρω-ος¹⁾</i>	<i>δίφω δίφω-ος²⁾</i>	<i>φῶρ³⁾</i>
<i>φῆρ φῆρ-ος⁴⁾</i>	<i>φῶν φῶν-ος⁵⁾</i>	<i>φῶρ φῶρ-ος⁶⁾</i>
<i>εἶδ-έναι⁷⁾</i>	<i>οἶδ-αι</i>	
<i>λείπω λείπω-α</i>	<i>ἴσ-μεν⁸⁾</i>	
	<i>ἔ-λιπ-ον</i>	

Střídání to se objevuje někdy i v koncovkách: *ἄνθρωπ-ε* — *ἄνθρωπ-ος-ς*.

Pozn. Od stupně slabého jest lišiti stupeň **oslabený**, kde krátká samohláska nezanikla úplně, nýbrž se jen oslabila v neurčitý zbytek (°), za který bývá v řečtině *ς*, na př. stupeň plný: *φέρω* nesu; oslabený: **φῶρ-ετρα* > *φάρετρα* schránka nesoucí šipy = toulec; plný: *βέλ-ος* střela, oslabený: **βῶλ-ιω* > *βάλλω* házím.

§ 23 Jestliže v základech byly při samohlásce *ε* souhlásky **λ, ρ, μ, ν**, vzniklo z nich v slabém stupni (zánikem *ε*) samohláskové n. slabikotvorné **ḷ, ṛ, ṃ, ṇ** (jako v čes. vlk, trn, sedm).

¹⁾ přinášena věc, daň, poplatek. — ²⁾ dvakrát (*δίς*) zatížená korba vozu = vůz nesoucí dvě osoby: vozku a bojovníka. — ³⁾ člověk odnášející věci, zloděj. — ⁴⁾ plur. k *φῶρ* mysl, rozum. — ⁵⁾ mysliti. — ⁶⁾ nerozumný. — ⁷⁾ věděti, vím, víme. — ⁸⁾ *ἴσμεν* z **ἴδ-μεν*.

V řečtině δ , ρ se změnilo v $\lambda\alpha$, $\rho\alpha$ (někdy v $\alpha\lambda$, $\alpha\rho$),
 μ , ν se změnilo v α (před samohl. v $\alpha\nu$).

Stupeň

a) plný	b) slabý (nulový)	c) dlouhý
ě se střídá s ō :	Ů (ě/ō se vysouvá):	ō :
$\kappa\lambda\epsilon\pi\text{-}\tau\omega$ — $\kappa\lambda\omicron\pi\text{-}\eta$	$\acute{\epsilon}\text{-}\kappa\ \overset{\circ}{1}\ \pi\text{-}\eta\nu$ > $\acute{\epsilon}\text{-}\kappa\lambda\acute{\alpha}\pi\text{-}\eta\nu^1)$	$\sigma\tau\omicron\omega\varphi\text{-}\acute{\alpha}\nu^3)$.
* $\sigma\tau\acute{\epsilon}\lambda\text{-}\eta\omega$ > $\sigma\tau\acute{\epsilon}\lambda\lambda\omega$ — $\sigma\tau\acute{\omicron}\lambda\text{-}\omicron\varsigma$	$\acute{\epsilon}\text{-}\sigma\ \overset{\circ}{1}\ \text{-}\mu\alpha\iota$ > $\acute{\epsilon}\text{-}\sigma\tau\alpha\lambda\ \text{-}\mu\alpha\iota^2)$	
$\sigma\tau\omicron\epsilon\varphi\text{-}\omega$ — $\sigma\tau\omicron\varrho\varphi\text{-}\eta$	$\acute{\epsilon}\text{-}\sigma\ \overset{\circ}{\tau}\ \rho\varphi\text{-}\eta\nu$ > $\acute{\epsilon}\text{-}\sigma\tau\acute{\rho}\acute{\alpha}\varphi\text{-}\eta\nu$	
* $\sigma\pi\acute{\epsilon}\rho\text{-}\eta\omega$ > $\sigma\pi\acute{\epsilon}\iota\omega$ — $\sigma\pi\omicron\varrho\text{-}\acute{\alpha}$	$\acute{\epsilon}\text{-}\sigma\pi\ \overset{\circ}{\rho}$ $\text{-}\mu\alpha\iota$ > $\acute{\epsilon}\text{-}\sigma\pi\alpha\varrho\ \text{-}\mu\alpha\iota^4)$	
* $\tau\acute{\epsilon}\nu\text{-}\eta\omega$ > $\tau\acute{\epsilon}\iota\nu\omega$ — $\tau\acute{\omicron}\nu\text{-}\omicron\varsigma$	$\tau\ \overset{\circ}{\eta}\ \text{-}\tau\omicron\varsigma$ > $\tau\alpha\ \text{-}\tau\acute{\omicron}\varsigma$ <i>tentus</i> ⁵⁾ .	

Pozn. 1. Také tak řeč. $\acute{\alpha}$ záporové (α *στερητικόν*, *privativum*, lat. *in-*, něm. *un-*), před samohláskou $\acute{\alpha}\nu\text{-}$, jest vlastně slabý stupeň ($\eta\text{-}$) záporky *ne-*: * $\eta\text{-}\delta\acute{\iota}\kappa\omicron\varsigma$ > $\acute{\alpha}\text{-}\delta\acute{\iota}\kappa\omicron\varsigma$ *in-iustus*, *un-gerecht*, * $\eta\text{-}\varphi\omicron\varrho\omega\nu$ > $\acute{\alpha}\text{-}\varphi\omicron\varrho\omega\nu$ *ne-rozumný*, * $\eta\text{-}\omega\nu\nu\mu\omicron\varsigma$ > $\acute{\alpha}\nu\text{-}\omega\nu\nu\mu\omicron\varsigma$ *bezejmenný*, *án-alpháβητος* *ne-znající abecedy*, *ne-umějící čísti*.

Pozn. 2. Jako samohláskové η i samohláskové μ se změnilo v α : $\delta\acute{\epsilon}\kappa\alpha$ (z * μ) proti lat. *decem*, akus. $\pi\acute{\omicron}\delta\alpha$ (z * μ) proti lat. *pedem*, 1. os. sg. aor. $\acute{\epsilon}\pi\alpha\acute{\iota}\delta\epsilon\upsilon\sigma\alpha$ z * $\acute{\epsilon}\pi\alpha\acute{\iota}\delta\epsilon\upsilon\sigma\mu$

B. V základech od původu **jednoslabičných** s původní samohláskou § 24 dlouhou (buď s $\acute{\epsilon}/\acute{\omicron}$ ⁶⁾, nebo jen s $\acute{\omicron}$, nebo jen s $\acute{\alpha}$) se objevuje kromě stupně **douhého** ještě stupeň **oslabený** s původní neurčitou oslabenou samohláskou (její značka = ϱ). V řečtině nastupuje za ni příslušná samohláska krátká, tedy ϵ vlivem η , \omicron vlivem ω , $\acute{\alpha}$ vlivem $\acute{\alpha}$ (v lat. vždycky $\acute{\alpha}$):

Stupeň

a) douhý	b) oslabený
při základu s $\acute{\epsilon}/\acute{\omicron}$ ⁶⁾	: $\tau\acute{\iota}\text{-}\vartheta\eta\text{-}\mu\iota$, $\vartheta\omega\text{-}\mu\acute{\omicron}\varsigma^7)$, $\vartheta\epsilon\text{-}\tau\acute{\omicron}\varsigma^8)$ proti lat. <i>jāc-tus</i> ,
s $\acute{\omicron}$	$\delta\acute{\iota}\text{-}\delta\omega\text{-}\mu\acute{\omicron}^9)$, $\delta\omicron\text{-}\tau\acute{\omicron}\varsigma^{10)}$ <i>dā-tus</i> ,
s $\acute{\alpha}$ (v řečt. η):	$\acute{\iota}\text{-}\sigma\tau\eta\text{-}\mu\iota^{11)}$; $\sigma\tau\acute{\alpha}\text{-}\tau\acute{\omicron}\varsigma^{12)}$ <i>stā-tus</i> .

C. Základy od původu **dvojslabičné** jsou na př. kmeny § 25 $\gamma\eta\eta\text{-}$ ve slově $\gamma\eta\eta\text{-}\sigma\iota\omicron\varsigma$ pravý, řádný (ke $\gamma\acute{\epsilon}\nu\text{-}\omicron\varsigma$, $\gamma\acute{\omicron}\nu\text{-}\omicron\varsigma$, $\gamma\acute{\iota}\text{-}\gamma\upsilon\text{-}\omicron\mu\alpha\iota$)¹³⁾,

¹⁾ kradu, krádež, byl jsem ukraden. — ²⁾ vypravuji (posílám), výprava, jsem vypraven (poslán). — ³⁾ otáčím, otočení, byl jsem otočen, často (prudec) otáčeti. — ⁴⁾ zasévám, setba, jsem zaset; η *δια-σπορ-ά* rozptýlení členové národa v cizině. — ⁵⁾ napínám, napětí, napjatý. — ⁶⁾ $\acute{\epsilon}/\acute{\omicron}$ značí, že se $\acute{\epsilon}$ střídá s $\acute{\omicron}$. — ⁷⁾ kladu, hromada. — ⁸⁾ položený. — ⁹⁾ dávám. — ¹⁰⁾ daný. — ¹¹⁾ stavím. — ¹²⁾ postavený. — ¹³⁾ rod, původ (syn), stávám se.

δη- ve slově *δε-δη-μένος* vystavěný (k *δέμ-ω*, *δόμ-ος*)¹⁾,
τη- „ *τέ-τη-κα* mám uříznuto (k *τέμ-νω*, *τομ-ή*)²⁾,
βρ- „ *βέ-βρ-ω-κα* požil jsem (k *βορ-ά* potrava).

Na oko se jeví tyto základy jako jednoslabičné, ale ve skutečnosti obsahují před samohláskou, která byla kdysi druhou slabikou, zbytek slabiky kdysi první:

γν + η, δμ + η, τμ + η, βρ + ω.

V první slabice jest (vysutím samohlásek *ε* n. *ο*) stupeň **slabý**,
 v druhé slabice jest stupeň **dlouhý** (*η* n. *ω*).

V obou slabikách mohly býti i jiné stupně: v původní první slabice všechny stupně mimo dlouhý, v původní druhé slabice stupeň buď slabý nebo dlouhý. Ale před dlouhým stupněm původní druhé slabiky byl vždy v první slabice stupeň slabý.

§ 26 V určitých tvarech se užívalo původně kmenů určitého stupně, na př. v praesentu zpravidla stupně plného s **ě**, v sg. perf. akt. stupně plného s **ō**, v duále a plurále stupně slabého, v aor. II. též slabého: tak od kmene *λείπ-* byl praes. *λείπ-ω*, perf. *λέ-λοιπ-α*, aor. II. *ἔ-λιπ-ον*; od kmene *ῥειδ-* perf. sg. *οἶδ-α* (místo *ῥοιδ-α*), plur. *ἴσ-μεν* (m. *ῥιδ-μεν*). Avšak toto původní pravidelné střídání kmenových samohlásek bylo později často porušeno obdobou (*analogii* = snahou uvésti ve shodu různé tvary). Tak k praes. *φεύγ-ω*, aor. *ἔ-φυγ-ον* jest perf. *πέ-φυγ-α* (místo *πέ-φουγ-α*) podle praesentu. Plný stupeň perf. sg. akt. (na př. u *λέ-λοιπ-α*) proveden také v duále a plurále a naopak slabý stupeň perf. pl. akt. (na př. u *ἔ-στάλλα-μεν*) pronikl i do singuláru.

2. O dlužení samohlásek.

A. O dlužení náhradním.

§ 27 Když se ze skupiny souhlásek jedna nebo dvě vysují, předchozí samohláska se obvykle dluží (tak řeč. **dlužení náhradní**). Tak

1. νς, ντς (*νθς*, *νθτς*) > přecházejíc v **ς** (**σ**) dluží předchozí

<i>ǻ</i> v <i>ǻ</i>	* <i>μελǻν-ς</i>	> <i>μέλǻς</i>	* <i>παιδευσαντ-ς</i>	> <i>παιδεύσǻς</i> ,
<i>ε</i> v <i>ει</i>	* <i>σπενδ-σω</i>	> <i>σπεισω</i>	* <i>τιθεντ</i>	-ς > <i>τιθείς</i> ,
<i>ο</i> v <i>ου</i>	* <i>ἴππο-νς</i>	> <i>ἴππους</i>	* <i>διδοντ</i>	-ς > <i>διδούς</i> ,
<i>ϋ</i> v <i>ϋ</i>	* <i>ἰχθϋ-νς</i>	> <i>ἰχθϋς</i>	* <i>δϋντ</i>	-ς > <i>δϋς</i> .

2. λσ, μσ, νς > připodobením *λλ*, *μμ*, *νν* > po vysutí jedné hlásky *λ*, *μ*, *ν* dluží předcházející

¹⁾ stavím, stavení (dům). — ²⁾ řeži, řez.

ᾶ v ā :	*ἔ-κερδᾶν-σα	>	*ἔκερδᾶννα	>	ἐκέρδᾶνα	získal jsem,	
v η :	*ἔ-φᾶν	-σα	>	*ἔφᾶννα	>	ἔφηνα	objevil jsem,
ε v ει :	*ἦγγεῖλ	-σα	>	*ἦγγεῖλλα	>	ἦγγειλα	oznámil jsem,
	*ἔ-νεμ	-σα	>	*ἔνεμμα	>	ἔνειμα	rozdělil jsem,
ἰ v ἰ :	*ἔ-κρίν	-σα	>	*ἔκρίννα	>	ἔκρινα	usoudil jsem,
ῦ v ῦ :	*ἦμῦν	-σα	>	*ἦμῦννα	>	ἦμῦνα	odvrátil jsem.

Pozn. Prostým vysutím souhlásky stala by se slabika dohodou dlouhá (v. § 51, 3) krátkou; náhradní dlužení zachraňuje její délku.

B. O dlužení v ýměnném.

Výměnné dlužení (*kvantitativní metathese*) nastupuje při výměně § 28 délky dvou stýkajících se samohlásek, z nichž se první dlouhá krátí a druhá krátká za to dlouží. Tím způsobem přechází (*ᾰ*) ηο v εω, ἦᾰ v εᾰ, na př.

ναός ¹⁾	>	νηός	>	νεώς,	βασιλῆᾰ	>	βασιλέᾰ,
πόληος	>	πόλεως,	ἦᾰλων	>	ἔᾰλων.		

Pro přízvuk se pokládá takové ω za krátké; proto πόλεως.

3. O zkracování samohlásek.

Dlouhé samohlásky se při skloňování a časování leckdy **zkracují**, § 29 zvláště následuje-li samohláska nebo skupina souhlásek ντ, na př.:

παιδευθῆναι, ale παιδευθείην a παιδευθέντος,
γνώναι, ale γνοίην a γνώ-ντος.

4. O stahování samohlásek.

Dvě samohlásky (nebo samohláska a dvojhláska) v jednom slově se, § 30 stýkající obyčejně se stahují v jednu hlásku dlouhou, aby se odstranil průzev (hiát). Hláska takto vzniklá i slabika její slove **stažená**.

Základní pravidla stahování jsou:

1. Stejně samohlásky se stahují v touž dlouhou hlásku; jen ε + ε = ει,
ο + ο = ου:

κέρα-α	=	κέρα,	φίλε-ε	=	φίλει,
Χί-ιος	=	Χίος,	νό-ος	=	νοῦς.

¹⁾ příbytek <boha>, chrám, od ναίω bydlím.

Je-li druhá ze stýkajících se hlásek dvojhláska nebo dlouhá samohláska, pohlcuje první samohlásku, na př.:

μνά-αι = μναῖ, φιλέ-ει = φιλεῖ, φιλέ-ητε = φιλήτε.

2. Nestejně samohlásky, z nichž druhá jest *ι* nebo *υ* (zřídka), srůstají obyčejně ve svou dvojhlásku, a to pravou, je-li první samohláska krátká, na př.:

πά-ις = παῖς, γένε-ι = γένει, ὄ-ις = οἷς, ἐ-ύ = εὔ.

3. Nestejně samohlásky, z nichž druhá jest jiná než *ι* nebo *υ*, stahují se podle těchto zásad:

a) hláska **ο** má převahu nad **α** i **ε**, na př.:

*αἰδό-α = αἰδῶ, τιμά-ομεν = τιμῶμεν, τιμά-οιεν = τιμῶεν,
μισθό-ητε = μισθῶτε, φιλέ-ομεν = φιλοῦμεν, φιλέ-οιεν = φιλοῖεν.*

b) při styku **α** s **ε** má převahu hláska, která stojí napřed:

*τίμα-ε = τίμᾶ, γένε-α = γένη,
τιμά-ει = τιμᾶ, λή-αι = λήη.*

§ 31 Úhrnem vzniklo

ᾶ z *αα, αε, αη*

οι z *εοι, οει, οη, οοι*

η z *εα, εη, ηε*

ου z *εο, εου, οε, οο, οου*

ω z *αο, αου, αω, εω, οα, οη, οω*

α z *αα, αει, αη*

αι z *ααι*

η z *εα, εαι, εη, ηαι*

ει z *εε, εει*

ω z *αοι, εω, οω*

Některé výjimky (j. *εα, οα = ᾶ, εαι, οαι = αι, οη = η*) budou uvedeny na příslušných místech.

Pozn. ει (z ε + ε) a ου (z ε + ο, ο + ε, ο + ο) nebyly právě dvojhlásky, nýbrž se vyslovovaly původně jako é a ó, třebaže se psaly ει a ου. Právě ει (vyslovované jako ej) vzniklo z ε + ι, právě ου (vysl. ou, později ú) vzniklo z ο + υ. Nakonec však nepravé dvojhlásky splynuly ve výslovnosti s pravými.

§ 32 O **přízvuku** slabik stažených. Přízvuk může míti hláska stažená jen tehdy, měla-li jej některá ze stažených hlásek, a to

přízvuk **průtažný**, měla-li přízvuk hláska první;

ostrý, měla-li přízvuk hláska druhá, na př.:

φιλέω = φιλω, ἔστα-ώς = ἔστως,

τιμά-ετε = τιμᾶτε, τιμα-όντων = τιμώντων,

ale *τίμα-ε = τίμᾶ.*

5. O směšování.

Směšování (*κρᾶσις*) jest splývání koncové samohlásky (dvojhlásky) § 33 slova jednoho s počáteční samohláskou (dvojhláskou) slova druhého. Jeho znamení $\text{'} (κορωνίς \text{háček})$ se klade nad hlásku smíšenou, ale vedle ostrého přídechu se nepíše. Nejčastěji se směšují s následujícím slovem člen, vztažná zájmena, *καί* a *πρό*:

τὰ ἄλλα > τᾶλλα, ἃ ἐγὼ > ᾗγώ, προ-έστην > προῦστην.

Při tom

1. *ι* dvojhlásky stojící na konci slova přechází v *j* a mizí:

*καὶ ἐν > *καγεν > *καεν > κᾶν;*

2. *ι* dvojhlásky stojící na začátku slova přechází v *ι subscriptum*:

*καὶ εἶτα > *καγεῖτα > *καεῖτα > κᾶτα; ἐγὼ οἶμαι > ἐγῶμαι;*

3. samohlásky se nestahují vždycky podle pravidel § 31. Často je tu snaha zachovati samohlásku druhého slova, jež se pokládá za důležitější:

ὁ ἀνὴρ > ᾠνῆρ, τὸ αὐτό > τᾠτό (u Herod. správně τωντό), εἰ ᾗν > ἦν, ale i ᾗν, aby původní ᾗν pronikalo i v tvaru splynulém.

4. O **přízvuku** smíšeného tvaru rozhoduje přízvuk druhé jeho složky; přízvuk první složky mizí (v. uvedené příklady).

6. O odsouvání, sesouvání a vysouvání.

1. **Odsouvání** (*συναλοιφή, ἔλῃσιδ*) jest vypouštění krátké koncové samohlásky slova jednoho před počáteční samohláskou (dvojhláskou) slova druhého. Jeho znaméním jest $\text{'} (ἡ ἀπόστροφος \text{odsuvník})$, který se však ve složeninách nepíše:

ἀπ' αὐτοῦ = ἀπὸ αὐτοῦ, ἀλλ' οὐδ' ὡς = ἀλλὰ οὐδὲ ὡς,

δῶμ' Ἐιδον = δῶμα Ἐιδον, παρέχω (bez odsuvníku) z παρὰ + ἔχω.

Před ostrým přídechem druhého slova se mění neznělá koncová souhláska prvního slova ve svou aspirátu (i ve složenině):

ἀνθ' ὧν = ἀντὶ ὧν, ἔφοδος ,přístup' z ἐπ' + ὁδός.

2. Neodsouvají se

a) samohláska *-υ*;

b) samohlásky *-α, -ο* jednoslabičných slov j. *τά, τό, πρό*;

c) *-ι* předložek *ἄχρι, μέχρι, περί*, zájmen *τί, τι* a spojky *ὅτι*.

3. Přízvuk odsutých slabik

a) mizí při oxytonových předložkách a spojkách:

$\acute{\upsilon}\phi' \eta\mu\acute{\omega}\nu = \acute{\upsilon}\pi\acute{o} \eta\mu\acute{\omega}\nu$, $\acute{\alpha}\lambda\lambda' \acute{\epsilon}\sigma\tau\iota = \acute{\alpha}\lambda\lambda\acute{\alpha} \acute{\epsilon}\sigma\tau\iota$;

b) přesunuje se při ostatních oxytonech na předchozí slabiku:

$\pi\acute{o}\lambda\lambda' \acute{\epsilon}\lambda\epsilon\gamma\epsilon = \pi\acute{o}\lambda\lambda\acute{\alpha} \acute{\epsilon}\lambda\epsilon\gamma\epsilon$, $\acute{\epsilon}\iota\mu' \text{'}\acute{O}\delta\upsilon\sigma\sigma\epsilon\acute{\upsilon}\varsigma = \acute{\epsilon}\iota\mu\acute{\iota} \text{'}\acute{O}\delta\upsilon\sigma\sigma\epsilon\acute{\upsilon}\varsigma$;

c) zůstává nezměněn při slovech ostatních:

$\phi\acute{\iota}\lambda\tau\alpha\tau' \acute{\alpha}\nu\delta\rho\acute{\omega}\nu = \phi\acute{\iota}\lambda\tau\alpha\tau\epsilon \acute{\alpha}\nu\delta\rho\acute{\omega}\nu$.

§ 35 *Πολλή 'στ' ἀνάγκη = πολλή ἔστιν ἀνάγκη. — Μή 'μοι (= ἐμοὶ) μόνω:* naopak (u básníků) po dlouhé koncové samohlásce náslovné ε se vypouští = sesouvání (ἀφαιρέσις). Jeho znamení jest odsuvník ('), který se píše na místě-sesutého ε.

§ 36 *Γνόξ = γόνυξ¹⁾ na kolena. — Οἶμαι = οἶομαι (lat. vinculum = vinculum):* krátká samohláska uprostřed slova se někdy vypouští = vysouvání n. srážení (συγκοπή).

VI. O proměnách souhlásek.

1. O připodobování.

§ 37 Nežřídka se dvě souhlásky ve slově se stýkající tvoří na různých místech mluvidel, a proto se vyslovují nepohodlně; i sbližují se a uvádějí ve shodu tím, že se jedna druhé připodobní

1. úplně, t. j. změní se v hlásku totožnou s druhou souhláskou

= **ztotožňování**, na př.* *συν-μαχος* > *σύμμαχος*;

2. neúplně, t. j. změní se v hlásku podobnou druhé souhlásce

= **připodobování** v užším smyslu, na př.* *ἐν-βαλλω* > *ἐμβάλλω* (μ jest retně jako β, tedy bližší k β než zubně ν).

§ 38 a) *Ztotožňování.*

1. Ve složeninách se *νλ, νμ, νρ* mění v *λλ, μμ, ρρ*:

**συν-λαβη* > *συλλαβή*,²⁾ **συν-μαχια* > *συμμαχία*,

**συν-ρεω* > *συρρέω*;

2. v perfektu pass. se *πιμ, βμ, φμ* mění v *μμ*:

**λελειπ-μαι* > *λέλειμμαί*, **τετριβ-μαι* > *τέτριμμαί*,

**γεγραφ-μαι* > *γέγραμμαί*;

3. po přímnožku, zdvojce a ve složeninách *φρ* a *σρ* > *ρρ*:

**ε-φρηξα* > *ἔρρηξα*, *ἔρρωγα* (perf. jsem roztržen),

**ε-σρεον* > *ἔρρεον*, **ἀ-σρυνθος* > *ἄρρυνθος*;

¹⁾ τὸ γόνυ κολeno. — ²⁾ ,shrnutí', ,souhrn', t. hlásek = ,slabika' od *συλλαμβάνω* ,sbíráám', ,shrnují'.

4. λj se mění v λλ: *άλιος > ἄλλος *alius*, φύλλον *folium*,
 5. ρσ se mění v ρρ: ἄρσην > ἄρρην, Χερροῖνησος,
 6. σν se mění v νν: *ζωσνῦμι > ζώννῦμι, Πελοπόννησος
 (z Πέλοπος νῆσος Pelopův ostrov),
 *σελασνᾶ > ajol. σελάννᾶ, att. σελήνη měsíc.

b) Připodobování.

§ 39

1. νκ, νγ, νχ se mění v γκ, γγ, γχ (γ = hrdelné n):
 συγκαλῶ, συγγενής, ἐγγέω;
 2. νπ, νβ, νφ se mění v μπ, μβ, μφ:
 ἐμπίπτω, ἐμβάλλω, συμφέρω;
 3. hrdelnice κ, γ, χ a retnice π, β, φ se spojují se zubnicemi τ, δ, θ jenom
 ve skupiny
- | | | |
|-------|----------|-----------|
| κτ, | γδ, | χθ, |
| πτ, | βδ, | φθ: |
| ὀκτώ, | ὄγδοος, | ἄχθος, |
| ἐπτᾶ, | ἕβδομος, | ὀφθαλμός. |

Pozn. Proto na př. ind. perf. pass. *τεταγ-ται se změnil v τέτακται, *βεβλαβ-ται > βέβλαπται, aor. pass. *εταγ-θην > ἐτάχθην, inf. perf. pass. *βεβλαβ-θαι > βεβλάφθαι. Toliko předložka ἐκ nemění koncového κ: ἐκγονος, ἐκδίδωμι, ἐκχέω.

4. κμ a χμ se mění v γμ:

*πεφυλακμαι > πεφύλαγμαi, *δεδεχμαι > δέδεγμαi.

Pozn. Předložka ἐκ ani tu se nemění: ἐκμανθᾶνω.

5. κσ, γσ, χσ splývá v ξ: πσ, βσ, φσ v ψ:

*φυλακ-ς (*duc-s*) > φύλαξ (*dux*), *γῦπ-ς > γύψ,

*τεταγ-σαι (*rēg-sī*) > τέταξαι (*rēxī*) *βεβλαβ-σαι > βέβλαψαι,

*δεδεχ-σαι > δέδεξαι; *γέγραφ-σαι (*scrīb-sī*) > γέγραψαι (*scrīpsī*).

2. O rozlišování.

Opakem připodobování jest rozlišování, t. j. proměna jedné neb § 40
 obou stýkajících se souhlásek stejných nebo podobných v souhlásku
 jinou.

Zubnice (τ, δ, θ) se před zubnicí rozlišují v σ:

ἐψευσται (z *ἐψευδται), ἐπείσθην (z *ἐπειθθην).

Pozn. Někdy pro lehčí výslovnost se rozlišují neb aspoň přemísťují stejné souhlásky dvou slabik jdoucích za sebou: *ἀλαλεος > ἀργαλεος bolestný (od ἄλγος bolest), *Ταλταλος > Τάνταλος trpitel (od τάλᾱς trpící, ubohý — zdvojený kmen zesiluje význam), *τι-τκ-ω > τίκτω rodím (od τεκ-, τέκνω dítě).

3. O záměně hlásek dyšných nedyšnými.

§ 41 1. Jestliže by dvě po sobě jdoucí slabiky téhož slova začínaly stejnou aspirátou (χ , φ , θ), **jedna z aspirát ztrácí přídech**. Bývá tak

- a) ve zdvojení (reduplikaci): *κέχυκα* (m. **χεχυκα*),
παμφαίνω (m. **φανφανῶ*), *τίθημι* (m. **τιθημι*);
- b) v aoristu (a fut.) pass. sloves *τίθημι* kladu a *θύω* obětují:
ἐτέθη (m. **ἐθεθη*), *τεθήσομαι* (m. **θεθησομαι*),
ἐτύθη (m. **ἐθυθη*), *τυθήσομαι* (m. **θυθησομαι*);
- c) v 2. osobě sing. imperativu aoristu I. pass.:
παιδεύθητι (m. **παιδευθητι*), *σώθητι* (m. **σωθητι*).

Obyčejně ztrácí přídech aspiráta první (v. příklady *a*, *b*); v příkladech *c*) ztrácí přídech aspiráta druhá proto, aby se zachovalo příznakové *-θη-*.

Jinak zůstávají aspiráty za sebou jdoucí nezměněny: *φάτι*, *ἐχύθη*, *ἐκαθάρθην*, *ἐπορθήθη* (od *πορθέω* ničím).

2. V některých kmenech jednoslabičných, které mají na začátku τ a na konci aspirátu χ nebo φ , **přechází aspirace na souhlásku počáteční**, jakmile zanikla na konci:

τριχ: *θριξ* vlas, gen. *τριχός*, dat. *τριχί*, dat. pl. *θριξί*,
ταχ: *ταχύς* rychlý, komp. *θάττων*, sup. *τάχιστος*,
ταφ: *θάπτω* pochovávám, futur. *θάψω*, aor. p. *ἐτάφη*,
τρεφ: *τρέφω* žívím, *θρέψω*, „ *ἐτρέφη*.

4. O vysouvání.

§ 42 **Vysouvání**, t. j. vypouštění souhlásek uprostřed slova, jest dvoji:
 vysouvá se a) souhláska mezi dvěma samohláskami,
 b) souhláska ze skupiny souhlásek.

§ 43 a) **Vysouvá se mezi samohláskami souhláska:**

1. σ : **χωρᾶσων* > **χωρᾶων* > *χωρῶν* (**terrāsom* > *terrārum*),
 γενεσος* > **γενεος* > *γένους* (genesis* > *generis*),
 **παιδευσαι* > **παιδευει* > *παιδεύη* jsi vychováván.

Pozn. Kde se σ objevuje mezi dvěma samohláskami, není původní, nýbrž vzniklo 1. ze $\sigma\sigma$ (§ 44, 5), 2. obměnou jiné hlásky: **πλουτιος* > *πλούσιος* bohatý (od \acute{o} *πλοῦτος* bohatství), 3. obdobou: aor. *ἐπαίδευσα* m. *ἐπαίδεα* podle četných tvarů, jež měly v aoristu σ právem, j. **ἐλεγ-σα* > *ἐλεξα*, **ἐγραφ-σα* > *ἐγραψα*.

2. *F*: *Διφορ > Διός — *νεφορ > νέος — *δφις > οἶς, ovīs;
 3. *j*: *πολεγερ > *πολεερ > πόλεις — *τρειερ > *τρεερ > τρεῖς, trēs.

b) **Vysouvá se ze skupiny souhlásek** obyč. jedna **souhláska**, při § 44 čemž se často předcházející krátká samohláska dluží. Tak se zjednodušuje — zhusta po předchozím připodobení — :

1. λσ ν λ — μς ν μ — νσ ν ν (příklady v § 27, 2),
 2. νς, ντς (νδσ, νθσ) ν ς (σ) (příklady v § 27, 1),
 3. ντ ν σ: *φεροντι > *φερονσι > φέρουσι (lat. *feront(i) > ferunt),
 4. σμ ν μ: *έσμι > *έμμι > είμι jsem,
 5. σσ ν σ: *γενεσ-σι(ν) > γένεσι(ν) rodům,
 6. σνν ν σν před ζ a skupinou souhlásek začínající σ-:
 *σνν-ζνγια > συζνγία, *σνν-στασις > σύστασις.
 Pozn. Σνν- > σνσ- před prostým σ: σνσ-σίτιον.
 7. τσ, δσ, θσ ν σ: *ποδ-σι(ν) > *ποσσι(ν) > ποσί(ν) (srv. lat. *lūdsī > lūsī),
 *πειθ-σω > *πεισσω > πείσω přemluvím.

8. Vysouvá se pro lehčí výslovnost

a) **jedna souhláska** beze změny hlásek sousedních:

- *δι-δακ-σκω > διδάσκω (srv. lat. *dī-dc-scō > discō),
 *γεγραφ-σθαι > γεγράφθαι, *πεφαν-σθε > πέφανθε;

b) **jedna slabika** ze dvou podobných (tak ř. ἀπλολογία):

- ἀμφοροεύς > ἀμφορεύς (§ 346) dvojuchá nádoba (džbán),
 *ἀπο-ποινα > ἄποινα výkupné (srv. lat. *sēmi-modius > sēmodius
 půl měřice, *nūtrī-trīx > nūtrīx chůva).

c) Lehčí výslovnosti slouží též rozlišování nebo přemístování (metathese) stejných souhlásek (v. § 40).

5. O záměně a odsouvání koncových souhlásek.

Žádné řecké slovo se nekončí jinou souhláskou než ν, ρ, ς (ξ, ψ). § 45
 Proto se všechny ostatní souhlásky koncové

1. **zaměňují** za souhlásku podobnou:

- *χωρατ > χώραν terram, *σεμ > έν (srv. lat. sem-el);

2. **odsouvají**: vok. *γνναικ > γύναι, vok. *παιδ > παῖ,
 *ἀνακτ > ἄνα, nom. *σωματ > σῶμα.

Pozn. Výjimkou jen zdánlivou jsou předklonky $\xi\kappa = z$, $\sigma\kappa$ (před přidechem jemným) a $\sigma\chi$ (před přidechem ostrým) = *ne*; připojují se k následujícímu slovu tak těsně, že jsou jejich koncové hlásky (κ , χ) uprostřed slova.

6. O vsouvání.

§ 46 1. Mezi *v* a *ρ* se vsouvá *δ*, aby se výslovnost usnadnila:

**ἀρρος* > *ἀνδρός*, gen. od *ἀνής* muž.

2. Mezi *μ* a *ρ*, pak mezi *μ* a *λ* se vsouvá *β*:

**ἀ-μροτος* > *ἄμβροτος im-mortālis*, **μεσ-ημορ-ια* > *μεσημβρία me^d|rī-diēs*, perf. **με-μλω-κα* > *μέμβλωκα* od km. *μολ-* v aor. *ἔ-μολ-ον* přišel jsem.

7. O přísuvném *v*.

§ 47 Ke koncovému *ε* a *ι* některých tvarů a slov se přisouvá *v*, libovolně před souhláskami¹⁾, ale vždycky před samohláskami a silnějšími rozdělovacími znaménky. Říká se mu *v* **přísuvné** (*ἐφελκυστικόν*)²⁾.

Připouštějí je:

1. dativ (lokál) pl. na *-σι(v)*: *ποιμέσι(v)*, *Ἀθήνησι(v)*,

2. *εἴκοσι(v)* dvacet, *παντάπασι(v)* vůbec, *πέρυσι(v)* před rokem,

3. slov. tvary 3. os. na *-σι(v)*: *λέγουσι(v)*, *τίθησι(v)*, *τιθέασι(v)*, *εἰσί(v)*,

4. slov. tvary 3. sg. na *-ε(v)*: *ἔλεγε(v)*, *ἔλεξε(v)*, *οἶδε(v)*,

5. *εἰσί(v)* jest, plperf. *ἤδει(v)* věděl;

6. hom. *ἄμμι(v)* nám, *ἔμμι(v)* vám, *σφι(v)* jim — *κε(v)* = *ἄν* asi.

8. O souhláskách *σ*, *F*, *j*.

§ 48 Původní *σ* na začátku slov

1. = (*h*)^c před samohláskami a *ρ*:

* *σαλχομαι* > *ἄλλομαι salio*, **σεπτῆ* > *ἑπτὰ septem*,

* *σερπω* > *ἔρπω serpō*, **σερFω* > *ῥέω* teku;

2. zaniklo před plynnými hláskami *λ*, *μ*, *ν*:

* *σμιᾶ* > *μία* jedna, **σνειφει* > *νείφει* sněží.

Pozn. Původní *σ* **uprostřed slov**

a) zaniklo mezi samohláskami, které se potom stahovaly:

**χωρασων* > **χωραων* > *χωρῶν* — **γενεσος* > **γενεος* > *γένους*;

¹⁾ Básníci prodlužovali jím slabiky krátké v slabiky dlouhé dohodou (§ 51, 3). —

²⁾ Starší říkali správně: *Τὸ ἰ (έ) ἐστιν ἐφελκυστικόν τοῦ νῦ* hláska *ι (ε)* ráda přibírá hlásku *v*.

b) připodobnilo se k sousednímu λ, μ, ν, ρ:

*ζωσνῶμι > ζώννῶμι opásávám — *έσρεφον > έρρεον tekly;

c) zaniklo po připodobení a náhradním dloužení:

*ήγγελα > *ήγγελλα > ήγγελλα — *έφανσα > *έφαννα > έφρηνα.

Ale tuto značnou ztrátu původního σ vynážílo později nové σ, ve které se zhusta měnily různé hlásky nebo skupiny hlásek, na př.

*οιδ-θα > οίσθα — *παντja > πᾶσα v. § 50, 1, pozn.

Původní Ϝ na začátku slov

§ 49

1. = (h)˘: *Ϝεσνῶμι > έννῶμι vestiḡ, *Ϝεσπερος > έσπερος vesper,
*Ϝρηγνῶμι > ḡήγνῶμι trhám, *Ϝρητος > ḡήτός řečený;
2. = Ϝδειν > ιδεῖν uviděti, *Ϝίς > ἴς vīs.

Pozn. Původní Ϝ **uprostřed slov**

a) zaniklo beze stopy nebo po náhradním dloužení:

ΔιϜος > Διός, νεϜος > νέος novus — κορϜη > hom. κούρη dívka;

b) přešlo v v: *ταλαϜρῖνος > hom. ταλαύρινος štitonoš;

c) připodobnilo se: *ἀϜρηκτος > ἄρηκτος nezlomný.

Původní j působilo na předcházející souhlásky tak, že

§ 50

1. **κj, χj** přešlo v **ττ(σσ)** — **τj** v **ττ(σσ)** n. σ:

φυλακή hlídka *φυλακ-jω > φυλάττω (-σσω) hlídám,
ταραχή zmatek: *ταραχ-jω > ταράττω (-σσω) matu,
μέλι, -τος med *μελιτ-ja > μέλιττα (-σσα) včela,
tol (latin.) tolik *τοτ -jος > τόσσος (epic.), τόσος (att.).¹⁾

Pozn. *ντj přešlo v *νσσ > *νσ > σ s náhradním dloužením předchozí samohlásky:

*παντ-ja > πανσσα > πανσα > πᾶσα všeska, každá,

*έχοντ-ja > *έχονσσα > *έχονσα > έχουσα majíc(i).

2. **γj, δj** přešlo v ζ, na př.

οἰμωγή nářek: *οἰμωγ-jω > οἰμώζω naříkám,
γυμνάς, -άδος nahý: *γυμναδ-jω > γυμνάζω cvičím.²⁾

3. **πj, φj, βj** přešlo v **πτ**, na př.

*τυπ-jω > τύπτω bijí, *βλαβ-jω > βλάπτω škodím.

4. **ανj, ενj, ινj, υνj** přešlo v **αιν, ειν, ἰν, ὕν**, na př.

*φαν-jω > φαίνω jevím, *τεν-jω > τείνω napínám,

*κριν-jω > κρίνω soudím, *ἀμῦν-jω > ἀμύνω odrážím.

5. **αρj, ερj, ιρj, υρj** přešlo v **αιρ, ειρ, ἰρ, ὕρ**, na př.

*καθαρ-jω > καθαίρω očišťuji, *φθειρ-jω > φθείρω ničím,

*οἰκτίρ-jω > οἰκτίρω želim, *ὀδύρ-jομαι > ὀδύρομαι naříkám.

¹⁾ Tak veliký (pl. tolik). — ²⁾ Řekové cvičili v gymnasiích (tělocvičnách) nazí.

6. **lj** přešlo v **λλ** — **oj** přešlo v **ι**, na př.

**στελ-ιω* > *στέλλω* posílám, **ἀληθεσ-ια* > *ἀλήθεια* pravda.

Odchyly od těchto pravidel žádají zvláštního vysvětlení.

VII. O míře a dělení slabik.

§ 51 **O míře slabik.** Jako v latině a češtině, jsou i v řečtině

1. slabiky **krátké** = s krátkou samohláskou, za kterou nejde skupina souhlásek: *νέ-ος* mladý, *ἄ-γε-τε* vedete;

2. slabiky **dlouhé přirozeně** (*φύσει, nātūrā*) = s dlouhou samohláskou (dvojhláskou): *πᾶς* každý, *παι-δευ-ω* vychovávám;

3. slabiky **dlouhé dohodou** (*θέσει, positione*) = jejichž krátká samohláska jest oddělena od nejbližší samohlásky téhož nebo následujícího slova více než jednou prostou souhláskou: *ἄναξ* = *ἀνακς* (∪ —) vládce, *ἄνθρωπος* (— — ∪) člověk, *ἀνὰ στρατόν* (∪ — ∪ ∪) po táboře.

Pozn. Básníci se dohodli, že budou takovou slabiku pokládati za dlouhou. Ale touto veršovou délkou slabiky se její povaha nemění: tedy jinak se vysloví *τᾶξις* ‚řada‘, jinak *πρᾶξις* ‚jednání‘, jinak *σκέπτομαι* ‚přihlížím‘, jinak *σκήπτομαι* ‚opírám se‘. — Samohlásky před hláskou raženou a plynou (v. § 6) byly **obojetné**, t. j. byly pokládány podle potřeby buď za dlouhé nebo za krátké.

§ 52 **O dělení slabik. Prostá** slova se dělí tak, aby slabika končila samohláskou: *νί-κη* vítězství, *κά-μνω* umdlévám, *ἄ-στρον* souhvězdí. Jestliže však následuje po samohláse skupina souhlásek sama o sobě těžko vyslovitelná, přibírá se jedna souhláska k slabice předchozí: *ἀδελ-φός* bratr, *ἄν-θρωπος* člověk, *ἔρ-γον* dílo, *τάτ-τω* řadím.

Složená slova se dělí ve své součásti: *προσ-άγω* přivádím, *προ-στά-της* představený, *ὥσ-περ* jako právě. Výjimku tvoří případy, kdy elisi zanikla samohláska; tehdy dělíme jako u slov prostých: *ἀ-νέχω* snáším (*ἀνά, ἔχω*), *πα-ράγω* přivádím (*παρά, ἄγω*), *κα-θι-φίημι* popouštím (*κατά, ἴημι*).

§ 53 **Rozdělovací znaménka:** čárka = , dvojtečka a středník = •
otazník = ; tečka = .

Část druhá.

TVAROSLOVÍ.

Tvarosloví obsahuje nauku a) o skloňování, b) o časování.

1. Skloňování i časování se děje v řečtině tím způsobem, že se ke **kmeni**, § 54 t. j. významové části slova, připojují různé **ohýbací přípony**, označující

a) pád, číslo, někdy i rod: při **skloňování**,

b) osobu, číslo a slovesný rod: při **časování**.

2. Ale tyto přípony splynuly často s konečnými hláskami kmenovými (u jmen) nebo s kmenovými příznaky, značícími čas a způsob (u sloves), v nerozlučný celek. Proto obyčejně rozkládáme slova ohebná (jména, zájmena, slovesa) v část,

a) která se při skloňování nebo časování nemění = **základ**,

↳ b) která se při skloňování nebo časování mění = **koncovka**.

Tak na př. tvar *γενεσ + ος (γενεσ- kmen + -ος přípona gen. sg.) nelze po stažení v γενουσ dělití jinak než v γεν- (základ) + -ουσ (koncovka).

3. K vytvoření a rozlišení pádových a časových tvarů přispívalo též pravidelné střídání samohlásek v základech a koncovkách slov (§ 22—25), nebo dokonce střídání různých základů (kmenů).

I. Skloňování.

Průprava ke skloňování.

Při skloňování vznikají rozličné tvary podle **pádu**, **čísla** a někdy § 55 i **rodu**.

1. Pádů jest pět: nominativ, genitiv, dativ, akusativ a vokativ; z těch slovou nominativ a vokativ pády přímé, ostatní nepřímé. Řecká jejich jména jsou uvedena a vyložena v nauce o pádech (§ 322 — 337).

Pozn. 1. Tvůrcové řeckého mluvnického názvosloví přirovnávali jednotlivé tvary téhož jména asi k holi, která se více méně sklání (*κλίεται*, *děclinātur*). Skláněním slova (*κλίσις*, *děclinātiō*) vznikají jednotlivé pády (*πτώσεις*, *cāsūs*). Dodatečně i základní tvar nominativní, při němž ovšem k nějakému sklonění nedošlo, přízpů-

sobil se názvoslovně k ostatním pádům a byl nazván nepřesně také ‚pádem‘, a to ‚přímým‘ (πρώσις ὀρθή, *cāsus rēctus*), na rozdíl od skutečných pádů, jež sluly ‚nepřímé‘ (πρώσεις πλάγιαι, *cāsūs obliquī*).

Pozn. 2. Řečtina měla původně osm pádů, totiž kromě uvedených pěti ještě ablativ, lokál a instrumentál. Ale již záhy splývaly různé pády jednak podobností koncovek, jednak podobností významu, takže jich zbylo jen pět. Platnost zaniklého ablativu přejal genitiv, platnost lokálu a instrumentálu dativ.

2. Číslo jest trojí:

- a) jednotné (ἄριθμὸς ἐνικός, numerus *singulāris* = **sg.**);
- b) množné (ἄριθμὸς πληθυντικός, n. *plūrālis* = **pl.**);
- c) dvojně (ἄριθμὸς δυικός, n. *duālis* = **du.**).

Dvojně číslo se vyskytuje řidčeji a bývá zastupováno plurálem.

3. Rod jmen jest trojí:

- a) mužský (γένος ἀρσενικόν, genus *māsculīnum* = **m.**);
- b) ženský (γένος θηλυκόν, genus *fēminīnum* = **f.**);
- c) střední (γένος οὐδέτερον, genus *neutrum* = **n.**).

§ 56 Rod jmen se poznává

1. z významu = rod přirozený. Jako v latině jsou

m: jména mužů — měsíců — řek — větrů:
ὁ πατήρ otec, ὁ Ἀνθεστηρίων,¹⁾ ὁ Νεῖλος Nil, ὁ Ζέφυρος²⁾;

Pozn. Řekové si představovali řeky a větry jako bohy. Jména měsíců byla *m*, protože slovo pro měsíc (ὁ μῆν) jest *m*.

f: jména žen — stromů — zemí (měst) — jm. odtažitá:
ἡ μήτηρ matka, ἡ δρυς dub, ἡ Ἑλλάς, ἡ Κόρινθος, ἡ φιλότης.³⁾

Pozn. Řekové věřili, že stromy jsou předměty živoucí, vtělením bohyní dryad; zemi pak uctívali jako matku. Proto jména stromů a zemí jsou *f*.

n: jména, jež neoznačovala pohlaví ani mužského, ani ženského (οὐδέτερον = nic z obého). Byla to ponejvíce jména předmětů neživých nebo neoživených, ale někdy i živoucích, pokud nešlo při nich o vyznačení pohlaví, na př.: u jmen zdrobnělých: τὸ παιδάριον, τὸ παιδίον děcko, τὸ τέκνον dítě (syn n. dcera).

Pozn. 1. Někdy se rod jména řídí koncovkou: τὸ Ἴλιον, τὰ Μέγαρα, οἱ Δελφοί Delfy (vl. obyvatelé tohoto města).

Pozn. 2. I v řečtině jsou podstatná jména

- a) obojrodá (*commūnia*): ὁ θεός bůh, ἡ θεός bohyně;
- b) přechylná (*mōbilīa*): ὁ βασιλεύς král, ἡ βασίλεια královna;
- c) pospolná (*ἐπικοινά*): ὁ λύκος vlk, vlčice (bez rozlišení pohlaví).

2. z koncovek = rod gramatický, o němž viz u deklinací.

¹⁾ asi náš únor. — ²⁾ západní vítr. — ³⁾ přátelství.

O všech jménech jest pamatovati:

§ 57

1. Vokativ pl. všech deklinací se rovná nominativu pl.
2. Všecka neutra mají pro nomin., akus. a vokativ téhož čísla týž tvar; v nomin., akus. a vokat. pl. se končí na **-α** (j. v lat.).
3. Přízvuk trvá, pokud to přízvuková pravidla připouštějí (v. § 11; 13; 15, 1), na slabice původní, t. j. na téže slabice jako v nomin. sg.; při tom koncovky **-αι** a **-οι** jsou pro přízvuk krátké.

V řečtině jsou tři deklinace:

§ 58

1. první n. sklonění na **-α** (lat. I.),
2. druhá n. sklonění na **-ο** (lat. II.),
3. třetí n. sklonění kmenů **souhláskových** a některých **samohláskových** (lat. III. až V.).

Skloňování členu.

§ 59

Řečtina má (jako na př. němčina, angličtina, franština, italština) **určitý člen**, který se skloňuje takto:

Sg.	<i>m.</i>	<i>f.</i>	<i>n.</i>	<i>Pl.</i>	<i>m.</i>	<i>f.</i>	<i>n.</i>
<i>n.</i>	ὁ	ἡ	τό	<i>n.</i>	οἱ	αἱ	τά
<i>g.</i>	τοῦ	τῆς	τοῦ	<i>g.</i>	τῶν	τῶν	τῶν
<i>d.</i>	τῷ	τῇ	τῷ	<i>d.</i>	τοῖς	ταῖς	τοῖς
<i>ak.</i>	τόν	τήν	τό	<i>ak.</i>	τούς	τάς	τά

Tvary členu

1. v duálu všech čísel jsou: τὸ pro nom. a akus.; τοῖν pro gen. a dat.;
2. ve vokativu všech čísel jsou zastupovány citoslovce ὦ;
3. ὁ, ἡ, οἱ, αἱ jsou předklonky (§ 20); tvary s přízvukem jsou v gen. a dat. perisponena, jinak oxytona.

Deklinace první.

K deklinaci první náležejí jména rodu ženského a některá rodu mužského, jejichž **kmen se končí v -ᾱ**. Kmenové **-ᾱ** buď trvá veskrze (*α πῦ- rum*), nebo přechází v sg. v *η*. Nominativ sg. se končí v **-ᾱ** neb **-η** u feminin, v **-ᾱς** neb **-ης** u maskulin. Vedle kmenů na **-ᾱ** řadíme sem i substantiva, která mají v nom., akus. a vok. **-ᾱ**; jinak se skloňují stejně jako substantiva na **-ᾱ** (**-η**).

§ 60

§ 61

Přehled koncovek.

	S i n g u l á r						Plurál f + m
	feminin			maskulin			
n.	-a	-ᾶ	-ἡ	-ᾱς	-ἡς		-αῖ
g.	-ᾱς	-ᾱς	-ἡς	-ἡς	-ου		-ῶν
d.	-ᾱ	-ᾱ	-ἡ	-ᾱ	-ἡ		-αις
a.	-αν	-ᾶν	-ἡν	-ᾶν	-ἡν		-ᾱς
v.	-ᾶ	-ᾶ	-ἡ	-ᾶ	-ἡ (ᾶ)		-αῖ

Duál všech rodů se končí v nomin., akus., vok. v -ᾶ,
v genitivu a dativu v -αν.

Rozeznáváme tyto vzory:

A. Substantiva rodu ženského.

§ 62

1. Kmenové ᾶ trvá veskrze (α pūrūm):

οἰκίᾱ dům, χώρᾱ země, θεᾱ́ bohyně,
 βασίλειᾱ královna, σφαιρῆᾱ koule.

Sg. n.	ἡ οἰκίᾱ	χώρᾱ	θεᾱ́	βασίλειᾱ	σφαιρῆᾱ
g.	τῆς οἰκίᾱς	χώρᾱς	θεᾱ́ς	βασιλειᾱς	σφαιρῆᾱς
d.	τῇ οἰκίᾱ	χώρῃ	θεᾱ́	βασιλειᾱ	σφαιρῆῃ
a.	τὴν οἰκίᾱν	χώρᾱν	θεᾱ́ν	βασιλειᾱν	σφαιρῆᾱν
v.	ῶ = nom.	= nom.	= nom.	= nom.	= nom.
Du.n.a.(v.)	τῶ(ῶ) οἰκί-ᾱ	χώρᾱ	θεᾱ́	βασιλειᾱ	σφαιρῆᾱ
g. d.	τοῖν οἰκί-αιν	χώραιν	θεαιν	βασιλειαιν	σφαιραιν
Pl. n.	αἱ οἰκίαι	χώραι †	θεαί	βασίλειαι †	σφαιραι †
g.	τῶν οἰκιῶν†	χωρῶν †	θεῶν †	βασιλειῶν†	σφαιρῶν †
d.	ταῖς οἰκίαις	χώραις	θεαῖς	βασιλειαῖς	σφαιραις
a.	τὰς οἰκίᾱς	χώρᾱς	θεᾱ́ς	βασιλειᾱς	σφαιρᾱς
v.	ῶ = nom.	= nom.	= nom.	= nom.	= nom.

Pozn. Křížek (†) zde i jinde upozorňuje na přízvuk.

§ 63

2. Kmenové ᾶ přechází v singuláru v η:

μάχη bitva, νίκη vítězství, τιμή čest,
 θάλαττα moře, δόξα mínění, sláva, γλῶττα jazyk.

<i>Sg. n.</i>	μάχη	νίκη	τιμή	θάλαττᾶ	δόξᾶ	γλώττᾶ
<i>g.</i>	μάχης	νίκης	τιμῆς	θαλάττης	δόξης	γλώττης
<i>d.</i>	μάχη	νίκη	τιμῆ	θαλάττη	δόξη	γλώττη
<i>a.</i>	μάχην	νίκην	τιμὴν	θάλαττᾶν	δόξαν	γλώττᾶν
<i>v.</i>	= nom.	= nom.	= nom.	= nom.	= nom.	= nom.
<i>Du. Pl.</i>	j. οἰκίᾱ	j. χώρᾱ	j. θεᾶ	j. βασιλείᾱ	j. οἰκίᾱ	j. σφαιῖρᾱ

Kmenové -*ā*

§ 64

1. **trvá veskrze** po *ε*, *ι*, *ρ* — zdánlivou výjimkou jsou:

κόρη (z *κορῤῥη) dívka, *κόρη* (z *κορση) skrání, *στοά* (ze *στοια) loubí;

2. v ostatních případech **přechází v sg. v η**.

Pozn. Jména na -*ā* byla tvořena příponou -*ja*: *δοκτja > δόξα, *γλωχja > γλώττα, *σφαρja > σφαιρα; koncové krátké *ä* v nom., akus. a vok. sg. trvá; v gen. a dat. sg. přechází po *ι*, *ρ* v *ā*, jinak v *η*.

K pádům jest poznamenati:

§ 65

1. Akus. sg. na -*ān* vznikl z -**ām*: *χώρᾶν* z *χωρᾶm (*terram*).

2. „ pl. na -*ās* vznikl z -**āns*: *χώρᾶς* z *χωρᾶns (*terrās*).

3. Oxytona jsou v genitivech a dativech všech čísel perispómena.

4. Genitiv pl. se končí vždy na -*ōn* (z -**áson* > *-áων, lat. -*ārum*).

B. Substantiva rodu mužského.

1. Kmenové *ā* trvá veskrze:

νεανίᾱς jinoch,

2. Kmenové *ā* přechází v sing. v η:

§ 66

²Ατρείδης Atreovec, πολίτης občan, ποιητής básník.

<i>Sg. n.</i>	ὁ νεανίᾱς	² Ατρείδης	πολίτης	ποιητής
<i>g.</i>	τοῦ νεανίου	² Ατρείδου	πολίτου	ποιητοῦ
<i>d.</i>	τῷ νεανίᾱ	² Ατρείδῃ	πολίτῃ	ποιητῆῃ
<i>a.</i>	τὸν νεανίᾱν	² Ατρείδην	πολίτην	ποιητήν
<i>v.</i>	ὦ νεανίᾱ	² Ατρείδῃ	πολίτᾱ	ποιητᾱ
<i>Du. n. a. (v.)</i>	τῶ(ῶ) νεανίᾱ	² Ατρείδᾱ	πολίτᾱ	ποιητᾱ
<i>g. d.</i>	τοῖν νεανίων	² Ατρείδαιν	πολίταιν	ποιηταῖν
<i>Pl. n. (v.)</i>	οἱ(ῶ) νεανίαι	² Ατρείδαι	πολίται	ποιηταί
<i>g.</i>	τῶν νεανίων	² Ατρείδῶν	πολιτῶν	ποιητῶν
<i>d.</i>	τοῖς νεανίαις	² Ατρείδαις	πολίταις	ποιηταῖς
<i>a.</i>	τοὺς νεανίᾱς	² Ατρείδᾱς	πολίτᾱς	ποιητᾱς

§ 67 Maskulina I. sklonění se končí

1. v nomin. sg. na **-ας** po **ε, ι, ρ**; jinak na **-ης**,2. v genit. sg. na **-ου** (podle 2. sklonění).

Ale: Φορβίδας, gen. Φορβίδᾱ (jméno dorské),

Ἄβροκόμας, gen. Ἄβροκόμα (jméno perské),

Σύλλᾱς Sulla, gen. Σύλλᾱ (jméno římské):

vlastní jména dorská a cizí na **-ᾱς** tvoří dorský genitiv na **-ᾶ** (z **-ᾱο**).3. ve vokativě sg. na **-ᾶ** (u jmen na **-ᾱς**): ὦ νεανίᾶ,na **-ᾷ** (u jmen na **-της**): ὦ πολίτᾶ, ὦ Σπαρτιᾶτᾶ,na **-η** (u jmen na **-ης** s jinou předchozí souhláskou než **τ**): Ἄτρείδη.Výjimky. Jména národů, i když se nekončí na **-της**, mají ve vokativě **-ᾶ**: ὁ Πέρσης

Peršan, vok. ὦ Πέρσᾶ. — Δεσπότης ‚pán‘ má zvratem přívzuku vokativ ὦ δέσποτᾶ.

C. Substantiva stažená.

§ 68 Do první deklinace patří též několik substantiv *stažených*, feminin i maskulin, která se končí v nom. v **-ᾶ, -ῆ**, nebo v **-ᾱς, -ῆς**.V nich se původní **-αιᾶ** stáhlo v **-αᾶ** > **-ᾶ**: Ἀθηναῖᾶ > ***-αᾶ** > **-ᾶ**,**-ειᾶ** v **-εᾶ** > **-η**: Ἑρμειᾱς > ***-εᾱς** > **-ῆς**.

Vzory:

μνᾶ mina,

σνκῆ fík,

Βορρᾱς Boreas (severní vítr),

Ἑρμῆς Hermes, v pl. hermovky.

Sg. n.	ῆ	μνᾶ	σνκῆ	ὁ Βορρᾱς	Ἑρμῆς
g.	τῆς	μνᾱς	σνκῆς	τοῦ Βορρᾶ	Ἑρμοῦ
d.	τῆ	μνᾶ	σνκῆ	τῷ Βορρᾶ	Ἑρμῆ
a.	τῆν	μνᾱν	σνκῆν	τὸν Βορρᾶν	Ἑρμῆν
v.	ὦ = nom.		= nom.	ὦ = nom.	Ἑρμῆ
Du. n. a. (v.)	τῶ (ᾶ)	μνᾶ	σνκαῖ		τῶ (ᾶ) Ἑρμᾶ
g. d.	τοῖν	μναιν	σνκαῖν		τοῖν Ἑρμᾶιν
Pl. n. (v.)	αῖ (ᾶ)	μναι	σνκαῖ		οἱ (ᾶ) Ἑρμαῖ
g.	τῶν	μνῶν	σνκῶν		τῶν Ἑρμῶν
d.	ταῖς	μναις	σνκαῖς		τοῖς Ἑρμαῖς
a.	τάς	μνᾱς	σνκαῖς		τοὺς Ἑρμᾱς

§ 69 1. **-εα** v du. a pl. = **-ᾶ**: σνκαῖᾶ > **-ᾶ**, σνκαῖᾱς > **-ᾱς**; také v sg., předchází-li **ρ**: Βορρᾱς > Βορρᾱς s dorským gen. Βορρᾱ; **-εαι** = **-αι**: σνκαῖαι > σνκαῖ, Ἑρμαῖ proti § 31, aby se zachoval ráz sklonění na **-α**.

2. Přívzukem jsou všechny pády perispómena.

Deklinace druhá.

1. Substantiva.

K deklinaci druhé náležejí jména rodu mužského, středního a některá § 70 i ženského, jejichž **kmen se končí v -ο**. Nomin. sg. se končí u mask. a femin. v -ος, u neuter v -ον.

Přehled koncovek.

§ 71

	<i>S i n g u l á r</i>		<i>P l u r á l</i>	
	<i>maskulín (f) neuter</i>		<i>maskulín (f) neuter</i>	
<i>n.</i>	-ος	-ον	-οῖ	-ᾶ
<i>g.</i>	-ου		-ων	
<i>d.</i>	-ω		-οις	
<i>a.</i>	-ον		-ους	-ᾶ
<i>v.</i>	-ε	-ον	-οῖ	-ᾶ

Duál všech rodů se končí v nomin., akus., vok. v -ω,
v genit. a dativě v -ων.

Vzory:

§ 72

m: ὁ ἄνθρωπος člověk,
ὁ ἵππος kůň,
ὁ δοῦλος otrok,
ὁ ποταμός řeka;

n: τὸ δάκρυον slza,
τὸ τέκνον dítě,
τὸ δῶρον dar,
τὸ ζυγόν jho.

m:	ὁ ἄνθρωπος	ἵππος	δοῦλος	-ποταμός
	τοῦ ἀνθρώπου	ἵππου	δούλου	ποταμοῦ
	τῷ ἀνθρώπῳ	ἵππῳ	δούλῳ	ποταμῷ
	τὸν ἄνθρωπον	ἵππον	δοῦλον	ποταμόν
	ᾧ ἄνθρωπε	ἵπε	δοῦλε	ποταμέ
	τῶ ἀνθρώπῳ	ἵππῳ	δούλῳ	ποταμῶ
	τοῖν ἀνθρώποιν	ἵπποιν	δούλοιν	ποταμοῖν
	οἱ ἄνθρωποι	ἵπποι	δοῦλοι	ποταμοί
	τῶν ἀνθρώπων	ἵππων	δούλων	ποταμῶν
	τοῖς ἀνθρώποις	ἵπποις	δούλοις	ποταμοῖς
	τοῦς ἀνθρώπους	ἵππους	δούλους	ποταμούς

π:	τὸ δάκρυον	τέκνον	δῶρον	ζυγόν
	τοῦ δακρύου	τέκνου	δώρου	ζυγοῦ
	τῷ δακρύῳ	τέκνῳ	δώρῳ	ζυγῷ
	τὸ δάκρυον	τέκνον	δῶρον	ζυγόν
	ᾧ δάκρυον	τέκνον	δῶρον	ζυγόν
	τὸ δακρύω	τέκνω	δώρω	ζυγῶ
	τοῖν δακρύοιν	τέκνοιν	δώροιν	ζυγοῖν
	τὰ δάκρυα	τέκνα	δῶρα	ζυγά
	τῶν δακρύων	τέκνων	δώρων	ζυγῶν
	τοῖς δακρύοις	τέκνοις	δώροις	ζυγοῖς
	τὰ δάκρυα	τέκνα	δῶρα	ζυγά

§ 73 1. Akus. sg. na -ον vznikl z *-om: ἵππον z *ἵπποm (equum),
pl. na -ους vznikl z *-onσ: ἵππους z *ἵππονσ (*equonσ > equōσ).

2. Oxytona jsou v genitivech a dativech všech čísel perispómena.

3. Vokativ sg. od ἀδελφός, bratr^č jest zvratem přízvuku ᾧ ἀδελφε.

§ 74 Feminina jsou (podle § 56, 1):

ἡ ἔλαφος laň, ἡ ἄμπελος réva, Αἴγυπτος (země),
ἡ παρθένος panna, ἡ βίβλος (lýko,) kniha, Δῆλος (ostrov),
ἡ θεός bohyně, ἡ φηγός dub, Ἴσος (město);

dále jména zemin j. ἡ ἄργίλος jíl, ἡ γύφος sádra, ἡ πλινθος cihla;

jm. zpodstatnělá j. ἡ ἠπειρος <γῆ> pevnina, ἡ παράγραφος <γραμμή> a j.

2. Adjektiva I. a II. deklinace.

§ 75 1. Adjektiva **trojvýchodná** v -ος, -η (-α), -ον se skloňují v rodě mužském a středním podle II., v rodě ženském podle I. deklinace. U feminin se udrželo původní -α v sg. jen po ε, ι, ρ; jinak přešlo v -η, na př.

δίκαιος, δικαῖα, δίκαιον spravedlivý, φίλος, φίλη, φίλον milý,
νέος, νέα, νέον nový, δῆλος, δήλη, δῆλον jasný,
πατρῶος, πατρῶα, πατρῶον otcovský, ἀγαθός, ἀγαθή, ἀγαθόν dobrý,
μικρός, μικρά, μικρόν malý, καλός, καλή, καλόν krásný.

Pozn. Ve fem. má proti pravidlu α: ἄθρόος, ἄθρόα, ἄθρόον hustý, četný.

δίκαιος	δικαίᾱ	δίκαιον	καλός	καλή	καλόν
δικαίου	δικαίᾱς	δικαίου	καλοῦ	καλῆς	καλοῦ
δικαίῳ	δικαίᾱ	δικαίῳ	καλῶ	καλῆ	καλῶ
δίκαιον	δικαίᾱν	δίκαιον	καλόν	καλήν	καλόν
δίκαιε	δικαίᾱ	δίκαιον	καλέ	καλή	καλόν
δικαίῳ	δικαίᾱ	δικαίῳ	καλώ	καλά	καλώ
δικαίου	δικαίᾱν	δικαίου	καλοῖν	καλαῖν	καλοῖν
δίκαιοι	δίκαιαι †	δίκαια	καλοί	καλαί	καλά
δικαίων	δικαίων †	δικαίων	καλῶν	καλῶν	καλῶν
δικαίοις	δικαίαις	δικαίοις	καλοῖς	καλαῖς	καλοῖς
δικαίωνς	δικαίᾱς	δίκαια	καλοῦς	καλάς	καλά

2. O přízvuku adjektiv platí táž pravidla jako u substantiv (§ 57, 3). Ale **adjektiva feminina** mají v *nom.* a *gen. pl.* přízvuky svých maskulin, na př.

m. δίκαιοι, δικαίων — δῆλοι, δήλων — φίλοι, φίλων,
f. δίκαιαι, δικαίων, — δῆλαι, δήλων — φίλαι, φίλων.

Jsou také adjektiva **dvojnýchodná** na *-ος, -ον*, zvláště adjektiva § 76 složená, u nichž rod ženský má společné tvary s rodem mužským, na př.

<i>m + f</i>	<i>n</i>	<i>m + f</i>	<i>n</i>	
βάρβαρος,	βάρβαρον	ἥσυχος,	ἥσυχον	klidný,
ἐμπειρος,	ἐμπειρον	ἄπειρος,	ἄπειρον	nezkušený,
ἐνδοξος,	ἐνδοξον	πάγκαλος,	πάγκαλον	překrásný.

Skloňují se ve všech rodech podle II. deklinace.

Některá adjektiva jsou **trojnýchodná** i **dvojnýchodná**, j.

§ 77

βέβαιος, -αῖᾱ, -αιον	nebo	βέβαιος, -ον	pevný,
ἐρημος, -ήμη, -ημον		ἐρημος, -ον	opuštěný,
χρήσιμος, -ίμη, -ιμον		χρήσιμος, -ον	užitečný.

3. Substantiva a dvojnýchodná adjektiva stažená.

Do druhé deklinace patří též několik substantiv a adjektiv stažených, která se končí v *nom.* na *-οῦς* (z *-όος*) nebo *-οῦν* (z *-όον* n. *-έον*).

§ 78

Jsou to:

- a) **substantiva** mask. νοῦς rozum, πλοῦς plavba, neutr. ὄστοῦν kost,
 b) **adjektiva** dvojnýchodná, složená z νοῦς a πλοῦς, jako
 εὔνους, εὔνουν dobromyslný, κακόνους, κακόνουν zlomyslný,
 ἄνους, ἄνουν nerozumný, ἄπλους, ἄπλουν nesplavný.

Vzory:

ὁ νοῦς,

τὸ ὄστοῦν,

εὔνους.

ὁ νόος	νοῦς	τὸ ὄστέον	ὄστοῦν	εὔνους	εὔνουν
νόου	νοῦ	ὄστέου	ὄστοῦ	εὔνου †	
νόω	νοῶ	ὄστέω	ὄστοῶ	εὔνω †	
νόον	νοῦν	ὄστέον	ὄστοῦν	εὔνουν	εὔνουν
οἱ νόοι	νοῖ	τὰ ὄστέα	ὄστέα	εὔνοι †	εὔνοα
νόων	νοῶν	ὄστέων	ὄστέων	εὔνων †	
νόοις	νοῖς	ὄστέαις	ὄστοῖς	εὔνοις †	
νόους	νοῦς	ὄστέα	ὄστέα	εὔνους †	εὔνοα

§ 79 Přízvukem jsou

- a) **nesložená** jména (j. νοῦς, πλοῦς) vždy perispómena;
 b) **složená** jména mají přízvuky ve všech tvarech na téže slabice jako v nom. sg.: περίπλους, περίπλου, εὔνου, εὔνω, εὔνων, εὔνοις, εὔνοα — často proti pravidlům o přízvukování jmen stažených (§ 32), na př. εὔνου místo εὔνοῦ (z εὐνόου), εὔνω m. εὔνω̄ (z εὐνόω) atd.

4. Trojnýchodná adjektiva stažená I. a II. deklinace.

§ 80 Jsou také trojnýchodná adjektiva stažená v -οῦς, -ῆ (-ᾶ), -οῦν. Značí:

- a) látku nebo barvu (na *-έος > -οῦς, *-έα > -ῆ (-ᾶ), *-έον > -οῦν):
 χρυσοῦς, χρυσῆ, χρυσοῦν zlatý,
 ἀργυροῦς, ἀργυρᾶ, ἀργυροῦν stříbrný,
 πορφυροῦς, πορφυρᾶ, πορφυροῦν nachový;
- b) násobnost (na *-πλόος > -πλοῦς, *-πλόη > -πληῆ, *-πλόον > -πλοῦν):
 ἀπλοῦς, ἀπληῆ, ἀπλοῦν jednoduchý,
 διπλοῦς, διπληῆ, διπλοῦν dvojitý.

ἀργυροῦς	ἀργυρᾶ	ἀργυροῦν	ἀπλοῦς	ἀπλῆ	ἀπλοῦν
ἀργυροῦ	ἀργυρᾶς	ἀργυροῦ	ἀπλοῦ	ἀπλῆς	ἀπλοῦ
ἀργυρῶ	ἀργυρᾷ	ἀργυρῶ	ἀπλῶ	ἀπλῆ	ἀπλῶ
ἀργυροῦν	ἀργυρᾶν	ἀργυροῦν	ἀπλοῦν	ἀπλήν	ἀπλοῦν
ἀργυρῶ	ἀργυρᾶ	ἀργυρῶ	ἀπλῶ	ἀπλᾶ	ἀπλῶ
ἀργυροῖν	ἀργυραῖν	ἀργυροῖν	ἀπλοῖν	ἀπλαῖν	ἀπλοῖν
ἀργυροῖ	ἀργυραῖ	ἀργυρᾶ	ἀπλοῖ	ἀπλαῖ	ἀπλᾶ
ἀργυρῶν	ἀργυρῶν	ἀργυρῶν	ἀπλῶν	ἀπλῶν	ἀπλῶν
ἀργυροῖς	ἀργυραῖς	ἀργυροῖς	ἀπλοῖς	ἀπλαῖς	ἀπλοῖς
ἀργυροῦς	ἀργυρᾶς	ἀργυρᾶ	ἀπλοῦς	ἀπλᾶς	ἀπλᾶ

1. Stahování je stejné jako u stažených substantiv. I tu *-ea* se stahuje § 81 v *-ā* (po *ρ* i v sg.), *-όα* > *-ā*, *-όη* > *-ῆ* proti § 31.
2. Přízvukem jsou tvary těchto stažených adjektiv vždy perispómena.

5. Deklinace II. attická.

Podstatné a přídavné kmeny na *-ω*.

§ 82

Maskulina se končí v nomin. sg. na *-ως*, neutra na *-ων*.

Vzory:

ὁ νεώς chrám,

ἴλεως, ἴλεων milostivý.

ὁ	νεώς νεώ νεώ νεών	ἴλεως ἴλεω ἴλεω ἴλεων	ἴλεων ἴλεων
τῶ	νεώ νεών	ἴλεω ἴλεων	
οἱ	νεώ νεών νεώς νεώς	ἴλεω ἴλεων ἴλεως ἴλεως	ἴλεα ἴλεα

1. Νᾱός > νηός > νεώς — ἴλᾱος > ἴληος > ἴλεως (v. § 28).

§ 83

Pozn. Ostrý přízvuk u νεώς se udržel vlivem staršího tvaru νηός, ze kterého

výměnou délky vzniklo *νεώς*. — Místo *ἔλεα* (výměnou délky z *ἔληα*) jest *ἔλεᾶ* podle pravidelných tvarů neuter pl. j. *δικαῖᾶ, χορήσιμᾶ* a p.

2. Koncové *ω* — mimo nomin., akus. a vokativ neuter pl. — jde všemi pády a jest pro přízvuk krátké.

3. **Adjektiva** jsou dvojvýchodná vyjma *πλέως, πλέα, πλέων* plný.

§ 84 Attické sklonění, které nebylo zvláštností attického nářečí, vymizelo z pozdější řečtiny. Uchovalo se u starých vzorných spisovatelů attických, a proto bylo po nich nazváno skloněním attickým.

Deklinace třetí.

§ 85 K deklinaci třetí náležejí jména rodu mužského, ženského i středního, jejichž **kmen se končí souhláskou neb samohláskou jinou než *α* neb *ο***. Podle toho, jakou hláskou se kmen končí, rozeznáváme:

A. *Kmeny souhláskové, zavřené souhláskou:*

I. **raženou** a) hrdelnou (*-κ, -γ, -χ*) nebo reťnou (*-π, -β, -φ*),

b) zubnou (*-τ, -δ, -θ*),

c) *-ντ*;

II. **nosovou** (*-ν*);

III. **plynnou** (*-λ, -ρ*);

IV. **sykavou** (*-σ*).

B. *Kmeny samohláskové neb otevřené, a to:*

I. kmeny v *ι* a *υ*,

II. „ *ευ, αυ, ου*,

III. „ *ω* a *οι*.

Přehled přípon.

§ 86

	<i>S i n g u l á r</i>			<i>P l u r á l</i>		
	<i>m</i>	<i>+ f</i>	<i>n</i>	<i>m</i>	<i>+ f</i>	<i>n</i>
<i>n.</i>	<i>-ς</i>	nebo <i>kmen</i>	—	<i>-ες</i>		<i>-α</i>
<i>g.</i>		<i>-ος</i>			<i>-ων</i>	
<i>d.</i>		<i>-ι</i>			<i>-σ(ι)ν</i>	
<i>a.</i>	<i>-ν</i>	nebo <i>-ᾶ</i>	—	<i>-ᾶς, -(ν)ς</i>		<i>-α</i>
<i>v.</i>		= <i>n.</i> nebo <i>kmeni</i>	—		= <i>nom.</i>	

Duál všech rodů se končí v nom., akus., vokat. v *-ω*,
v genitivu a dativu v *-ων*.

U třetí deklinace se zachovaly přípony celkem nezměněny. Proto § 87 podán tu **přehled přípon** (ne koncovek). Nečetné výjimky (na př. u kmenů sykavých a samohláskových) budou uvedeny na svém místě.

A. K jednotlivým **pádům** jest připomenouti:

§ 88

1. Nominativ sg. se končí rozličně. Maskulina a feminina tvoří jej buď příponou *-ς* (nominativ *sigmatický*): *ὁ *φύλακ-ς* > *φύλαξ* strážce, *ἡ πόλι-ς* město; nebo užívají za nominativ pouhého kmene, nežřídka ve stupni dlouhém (nominativ *nesigmatický*): *ὁ ῥήτωρ* (gen. *τοῦ ῥήτορ-ος*). Neutra přestávají na pouhém kmeni. Tyto kmeny, pokud zastupují pády, jsou často pozměněny na svém konci, kde nemohou býti jiné souhlásky než *ν, ρ, σ* (*ξ, ψ*). Tak jest nom. *γέρον* ‚stařec‘ od kmene **γεροντ-*, *τὸ σῶμα* ‚tělo‘ od kmene **σωματ-*.

2. Před příponami nominativu sg. *-ς* a dativu pl. *-σι(ν)* mizí často koncová hláska kmene, někdy s náhradním dloužením předchozí samohlásky¹⁾: **ἐπιιδ-ς* > *ἐπίς* naděje, **ἐπιιδ-σι* > *ἐπίσι*, **γεροντ-σι(ν)* > *γέρου-σι(ν)* starcům (srv. lat. **pēd-s* > *pēs*, **mīlet-s* > *mīles*).

3. Vokativ sg. se rovná a) nominativu: *ὦ φύλαξ*, *ὦ ἐπίς*; b) pouhému kmeni, upravenému podle pravidel hláskoslovných: *ὦ ἄνα* (místo **ἀνακτ*) vládce!, *ὦ γέρον* (m. **γεροντ*) starče!

4. Dativ sg. má příponu zaniklého lokálu *-ι*.

5. Akusativ maskulin a feminin se končí u kmenů

a) *souhláskových* v sg. na *-ᾱ* (z **-ῃ*): *φύλακᾱ* (z **φύλακῃ*, v. § 23),
v pl. na *-ᾱς* (z **-ῃς*): *φύλακᾱς* (z **φύλακῃς*, v. § 23);

b) *samohláskových* v sg. na *-ν* (z **-m*): *πόλιν* (z **πολιμ*, v. § 45,1),
v pl. na *-ς* (z **-νς*): *ἰχθῦς* (z **ἰχθῦνς*, v. § 27,1).

Pozn. 1. Akusativy na *-ᾱ*, *-ᾱς*, j. *βασιλέᾱ*, *βασιλέας* ‚krále‘ vznikly později výměnou délky ze staršího *βασιληᾱ*, *βασιληᾱς* (v. § 118, 3).

Pozn. 2. Někdy bývá akusativ pl. zastupován nominativem pl. (u vzorů *βελτίων* § 105, *ἐγγενῆς* § 111, *πόλις* § 114, *γλυκός* § 114, *βασιλεύς* § 117).

B. **Přízvu** jednoslabičných jmen v genitivech a dativech všech § 89 čísel jest na poslední slabice, a to *ostrý*, je-li krátká, *průtažný*, je-li dlouhá (v. vzory *γόνψ* § 90, *ἄλς* a *θήρ* § 107, *βοῦς* a *ναῦς* § 119). Výjimky budou uvedeny na svém místě.

¹⁾ ᾱ se dlouží v *ᾱ*, ε v *ει* nebo *η*, ο v *ου* nebo *ω*.

A. Kmeny souhláskové.

§ 90

I. Kmeny ražené (zavřené souhláskou raženou).

1. Kmeny hrdelné na -κ, -γ, -χ a retné na -π, -β, -φ.

Vzory:

ὁ φύλαξ strážce, km. φυλακ-, ἡ φάλαγξ šik, km. φαλαγγ-,
ὁ γύψ sup, km. γῦπ-.

ὁ φύλαξ φυλακ-ος φυλακ-ι φυλακ-α = nom.	ἡ φάλαγξ φάλαγγ-ος φάλαγγ-ι φάλαγγ-α = nom.	ὁ γύψ γῦπ-ός † γῦπ-ί † γῦπ-α = nom.
τὸ φύλακ-ε φυλάκ-οιν	τὸ φάλαγγ-ε φαλάγγ-οιν	τὸ γῦπ-ε γῦπ-οῖν †
οἱ φύλακ-ες φυλάκ-ων φύλαξι(ν) φύλακ-ᾶς	αἱ φάλαγγ-ες φαλάγγ-ων φάλαγξι(ν) φάλαγγ-ᾶς	οἱ γῦπ-ες γῦπ-ῶν † γῦψί(ν) † γῦπ-ᾶς

§ 91 1. Nominativ sg. jest sigmatický: přitom splývá -ς s hrdelnicemi v ξ, s retnicemi v ψ. Stejně je tomu v dativě pl. u přípony -σι(ν).

2. O přízvuku jednoslabičných jmen v. § 89.

3. Zvláštní sklonění mají:

ἡ γυνή žena, γυναικός, γυναικί, γυναικα, γύναι,
γυναῖκες, γυναικῶν, γυναιξί(ν), γυναικας, γυναῖκες;

ἡ θρίξ vlas, τριχός, τριχί, τρίχα atd., ale dat. pl. θριξί(ν)
(§ 41, 2);

ἡ Πνόξ Pnyx, Πυκνός, Πυκνί, Πόκνα (sněmoviště v Athénách).

§ 92

2. Kmeny zubné na -τ, -δ, -θ.

Vzory:

ὁ γυμνής lehkoodětec, km. γυμνητ-, ἡ ἐλπὶς naděje, km. ἐλπιδ-,
τὸ σῶμα tělo, km. σωματ-.

ὁ γυμνής γυμνήτ-ος γυμνήτ-ι γυμνήτ-α = nom.	ἡ ἐλπίς ἐλπίδ-ος ἐλπίδ-ι ἐλπίδ-α = nom.	τὸ σῶμα σώματ-ος σώματ-ι σῶμα = nom.
τὼ γυμνήτ-ε γυμνήτ-ων	τὼ ἐλπίδ-ε ἐλπίδ-ων	τὼ σώματ-ε σωμάτ-ων
οἱ γυμνήτ-ες γυμνήτ-ων γυμνήσι(ν) γυμνήτ-ας	αἱ ἐλπίδ-ες ἐλπίδ-ων ἐλπίσι(ν) ἐλπίδ-ας	τὰ σώματ-α σωμάτ-ων σώμασι(ν) σώματ-α

1. Nominativ sg. substantiv mužských a ženských jest sigmatický. § 93
Přítom se vysouvá zubnice před -ς jako v dativě pl. před příponou -σι(ν) (§ 88, 2).

2. Neutra mají za nominativ sg. pouhý kmen s odsutou zubnicí, jež nemůže státi na konci slova: *σώματ > σῶμα (§ 45, 2).

3. Odchylyky:

Ἄρτεμις, Ἀρτέμιδος, vok. Ἄρτεμι (pouhý kmen m. *Ἄρτεμιδ),
ὁ παῖς hoch, g. παιδός, v. sg. παῖ (kmen m. *παιδ, v. § 45, 2),
ὁ πούς noha, g. ποδός, n. pl. πόδες, d. pl. ποσί(ν),
ἡ ἄξ nos, g. νυκτός, n. pl. νύκτες, d. pl. νυξί(ν),
τὸ γόνον koleno, g. γόνατος, n. pl. γόνατα, d. pl. γόνασι(ν),
τὸ δόρυ dřevce, g. δόρατος, n. pl. δόρατα, d. pl. δόρασι(ν),
τὸ οὐχ¹⁾ ucho, g. ὠτός, n. pl. ὠτα, d. pl. ὠσί(ν),
τὸ ὕδωρ²⁾ voda, g. ὕδατος, n. pl. ὕδατα, d. pl. ὕδασι(ν).

Sem patří též neutra γάλα, γάλακτος mléko a μέλι, μέλιτος med.

4. Paroxytona v -ις a -υς mají akus. sg. na -ιν a -υν, vok. na -ι a -υ, přecházejíce tak ke kmenům samohláskovým (§ 114):

ἡ ἔρις, ἔριδος hádka, akus. ἔριιν, vok. ἔρι,
ὁ, ἡ ὄρνις, ὄρνιθος pták, ὄρνιιν, vok. ὄρνι,
ἡ χάρις, χάριτος vděk, χάριιν,
ἡ κόρυς, κόρυθος přílba, κόρυιν, vok. κόρυ.

Ale ἡ ἐλπίς, ἐλπίδος naděje, ἐλπίδα (je v nom. sg. oxytonon!).

¹⁾ z *οὔσος > *οὔος > *ὄφος > *ός > οὔς (srv. lat. *ausis > auris). — ²⁾ od toho ἡ ὕδρα hydra, vodní had (zvláště lerenský, podle města Lerny v Argolidě).

§ 94 **Adjektiva** sem patřící jsou obyčejně jednovýchodná, na př.:
πένης, g. *πένητος* chudý, *φυγάς*, g. *φυγάδος* uprchlý, vyhnanec.

Pozn. Dvojevýchodná adjektiva jsou většinou odvozena od substantiv, na př.:

εὐελπις, *εὐελπι* doufající, g. *εὐέλπιδος*, a. *εὐελπιω*,
εὐχαρις, *εὐχαρι* vděčný, libý, g. *εὐχάριτος*, a. *εὐχαριω*.

§ 95 Sem patří též **participia perf. akt.** na **-κώς**, **-κνῖα**, **-κός** svým mužským a středním rodem, na př.

μ. πεπαιδευκώς vychovav (a máje vychováno), *π. πέπαιδευκός*.

Kmen obou tvarů jest *πεπαιδευκοτ-*. Feminina na *-κνῖα* (z **-κνῖα*) se skloňují podle I. deklinace.

<i>πεπαιδευκώς</i>	<i>πεπαιδευκνῖα</i>	<i>πεπαιδευκός</i>
<i>πεπαιδευκός-ος</i>	<i>πεπαιδευκνῖ-ας</i>	<i>πεπαιδευκός-ος</i>
<i>πεπαιδευκός-ι</i>	<i>πεπαιδευκνῖ-α</i>	<i>πεπαιδευκός-ι</i>
<i>πεπαιδευκός-α</i>	<i>πεπαιδευκνῖ-αν</i>	<i>πεπαιδευκός</i>
<i>πεπαιδευκός-ες</i>	<i>πεπαιδευκνῖ-αι</i>	<i>πεπαιδευκός-α</i>
<i>πεπαιδευκός-ων</i>	<i>πεπαιδευκνῖ-ῶν</i>	<i>πεπαιδευκός-ων</i>
<i>πεπαιδευκός(ι)ς(ν)</i>	<i>πεπαιδευκνῖ-αῖς</i>	<i>πεπαιδευκός(ι)</i>
<i>πεπαιδευκός-ᾶς</i>	<i>πεπαιδευκνῖ-ᾶς</i>	<i>πεπαιδευκός-α</i>

3. Kmeny na **-vt**.

Vzory:

ὁ γίγᾶς obr, km. *γίγαντ-*, ὁ γέρον σταřec, km. *γεροντ-*,
 part. *παιδευθεῖς*, *-εῖσα*, *-έν* byv vychován, km. mask. a neut. *παιδευθέντ-*.

<i>γίγᾶς</i>	<i>γέρον</i>	<i>παιδευθεῖς</i>	<i>παιδευθεῖσα</i>	<i>παιδευθέν</i>
<i>γίγαντ-ος</i>	<i>γέροντ-ος</i>	<i>παιδευθέντ-ος</i>	<i>παιδευθεῖσ-ης</i>	<i>παιδευθέντ-ος</i>
<i>γίγαντ-ι</i>	<i>γέροντ-ι</i>	<i>παιδευθέντ-ι</i>	<i>παιδευθεῖσ-η</i>	<i>παιδευθέντ-ι</i>
<i>γίγαντ-α</i>	<i>γέροντ-α</i>	<i>παιδευθέντ-α</i>	<i>παιδευθεῖσ-αν</i>	<i>παιδευθέν</i>
<i>γίγᾶν</i>	<i>γέρον</i>	= nom.	= nom.	= nom.
<i>γίγαντ-ε</i>	<i>γέροντ-ε</i>	<i>παιδευθέντ-ε</i>	<i>παιδευθεῖσ-α</i>	<i>παιδευθέντ-ε</i>
<i>γίγαντ-οι</i>	<i>γέροντ-οι</i>	<i>παιδευθέντ-οι</i>	<i>παιδευθεῖσ-αν</i>	<i>παιδευθέντ-οι</i>
<i>γίγαντ-ες</i>	<i>γέροντ-ες</i>	<i>παιδευθέντ-ες</i>	<i>παιδευθεῖσ-αι</i>	<i>παιδευθέντ-α</i>
<i>γίγαντ-ων</i>	<i>γέροντ-ων</i>	<i>παιδευθέντ-ων</i>	<i>παιδευθεῖσ-ῶν</i>	<i>παιδευθέντ-ων</i>
<i>γίγᾶσι(ν)</i>	<i>γέρουσι(ν)</i>	<i>παιδευθεῖσι(ν)</i>	<i>παιδευθεῖσ-αῖς</i>	<i>παιδευθεῖσι(ν)</i>
<i>γίγαντ-ᾶς</i>	<i>γέροντ-ᾶς</i>	<i>παιδευθέντ-ᾶς</i>	<i>παιδευθεῖσ-ᾶς</i>	<i>παιδευθέντ-α</i>

Kmeny, zakončené v *-ντ*, liší se od předešlých ve dvou věcech:

§ 97

1. Vokativ sg. u *substantiv* se rovná kmeni s odsutým *τ*, na př.:
γέρον, km. *γεροντ-*, vok. *γέρον*; *Αἴας*, km. *Αἴαντ-*, vok. *Αἴαν*.

2. V dativě pl. se vysouvá *ντ*, ale za to se dluží předcházející

ǎ v ā: *γίγᾱσι* (z *γίγα[ντ]-σι*),
 ε v ει: *παιδευθεῖσι* (z *παιδευθε[ντ]-σι*),
 ο v ου: *γέρουσι* (z *γερο[ντ]-σι*),
 ů v ů: *δεικνῶσι* (z *δεικνω[ντ]-σι*).

Pozn. U subst. *όδους* zub (z **όδοντ-ς*) je náhradní dlužení též v nom. sing. — Některá substantiva sem patřící mají nom. sg. nesigmatický, jako *γέρον*.

Adjektiva sem náležející jsou:

§ 98

1. *πᾶς*, *πᾶσα*, *πᾶν* všecken (km. *παντ-*) a jeho složeniny
ἅπας, *ἅπασα*, *ἅπαν* a *σύμπας*, *σύμπασα*, *σύμπαν* veškeren;
2. *ἕκων*, *ἕκουσα*, *ἕκόν* rád (km. *έκοντ-*) a
ἄκων, *ἄκουσα*, *ἄκον* nerad (km. *ἄκοντ-*);
3. *χαρίεις*, *χαρίεσσα*, *χαρίεν* libý (km. *χαριεντ-*) a podobná.

<i>πᾶς</i>	<i>πᾶσα</i>	<i>πᾶν</i>	<i>χαρίεις</i>	<i>χαρίεσσα</i> ¹⁾	<i>χαρίεν</i>
<i>παντ-ός</i>	<i>πάσης</i>	<i>παντ-ός</i>	<i>χαρίεντ-ος</i>	<i>χαρίεσσης</i>	<i>χαριεντ-ος</i>
<i>παντ-ί</i>	<i>πάση</i>	<i>παντ-ί</i>	<i>χαρίεντ-ι</i>	<i>χαρίεσση</i>	<i>χαριεντ-ι</i>
<i>πάντ-α</i>	<i>πᾶσαν</i>	<i>πᾶν</i>	<i>χαρίεν-τα</i>	<i>χαρίεσσαν</i>	<i>χαρίεν</i>
			<i>χαριεντ-ε</i>	<i>χαριέσσᾱ</i>	<i>χαριεντ-ε</i>
			<i>χαριεντ-ων</i>	<i>χαριέσσαν</i>	<i>χαριεντ-ων</i>
<i>πάντ-ες</i>	<i>πᾶσαι</i>	<i>πάντ-α</i>	<i>χαριεντ-ες</i>	<i>χαρίεσαι</i>	<i>χαριεντ-α</i>
<i>πάντ-ων</i>	<i>πασῶν</i>	<i>πάντ-ων</i>	<i>χαριεντ-ων</i>	<i>χαριεσσῶν</i>	<i>χαριεντ-ων</i>
<i>πᾶσι(ν)</i>	<i>πάσαις</i>	<i>πᾶσι(ν)</i>	<i>χαρίεσι(ν)</i>	<i>χαρίεσαις</i>	<i>χαρίεσι(ν)</i> ²⁾
<i>πάντ-ας</i>	<i>πάσας</i>	<i>πάντ-α</i>	<i>χαριεντ-ας</i>	<i>χαρίεσας</i>	<i>χαριεντ-α</i>

Participia praes., fut. a aoristu aktivního i passivního se skloňují v rodě mužském a středním podle kmenů na *-ντ*, na př. *παιδευόν*, *παιδευόν*. Rod ženský je podle I. deklinace, na př. *παιδευούσα*. Vokativ jest vždy roven nominativu, na př. *ὦ παιδευόν*, *ὦ παιδευόσων*, *ὦ παιδευόσας*.

§ 99

¹⁾ z **χαριϜετ-ια* (**τj*) σσ, v. § 50, 1). — ²⁾ místo **χαριασι* (z **χαριϜητσι*), ε místo α podle ostatních pádů (srv. § 102, 5).

§ 100 Proti pravidlu § 89 podržují přízvuk na kmenové slabice:

1. jednoslabičná participia ve všech pádech, na př.

ὄν jsa, ὄντος, ὄντι, ὄντα . . . , θείς položiv, θέντος, θέντι atd.;

2. πᾶς (πᾶν) ,každý' v genitivě a dativě pl.: πάντων, πᾶσι(ν);

3. παῖς ὁ (ῆ) hoch (divka), τὸ οὖς ucho v g. pl.: παίδων, ὠτων.

II. Kmeny nosové na -ν.

§ 101

Vzory:

ὁ ποιμὴν pastýř, km. ποιμεν-,

ὁ γείτων soused, km. γειτον-,

ὁ Ἑλλήν Hellen, km. Ἑλλην-,

ὁ λειμὼν louka, km. λειμων-,

εὐδαίμων blažený, km. εὐδαιμον-.

				m., f.	n.
ὁ ποιμὴν	ὁ γείτων	ὁ Ἑλλήν	ὁ λειμὼν	εὐδαίμων	εὐδαιμον
ποιμέν-ος	γείτον-ος	Ἑλλην-ος	λειμῶν-ος	εὐδαίμων-ος	εὐδαιμόν-ος
ποιμέν-ι	γείτον-ι	Ἑλλην-ι	λειμῶν-ι	εὐδαίμων-ι	εὐδαιμόν-ι
ποιμέν-α	γείτον-α	Ἑλλην-α	λειμῶν-α	εὐδαίμων-α	εὐδαιμόν-α
= nom.	γεῖτον	Ἑλλην	= nom.	εὐδαιμον	εὐδαιμον
ποιμέν-ε	γείτον-ε	Ἑλλην-ε	λειμῶν-ε	εὐδαίμων-ε	εὐδαιμόν-ε
ποιμέν-ων	γειτόν-ων	Ἑλλήν-ων	λειμῶν-ων	εὐδαιμόν-ων	εὐδαιμόν-ων
ποιμέν-ες	γείτον-ες	Ἑλλην-ες	λειμῶν-ες	εὐδαίμων-ες	εὐδαιμόν-ες
ποιμέν-ων	γειτόν-ων	Ἑλλήν-ων	λειμῶν-ων	εὐδαιμόν-ων	εὐδαιμόν-ων
ποιμέσι(ν)	γεῖτοσι(ν)	Ἑλλησι(ν)	λειμῶσι(ν)	εὐδαίμοσι(ν)	εὐδαιμόσι(ν)
ποιμέν-ας	γείτον-ας	Ἑλλην-ας	λειμῶν-ας	εὐδαίμων-ας	εὐδαιμόν-ας

§ 102 **1.** Nominativ sg. jest nesigmatický, ale jest vyznačen **dlouhým** stupněm.

2. Vokativ sg. = nominativu u oxyton: ὦ ποιμὴν; jinde

= pouhému kmeni, často se zvráceným přízvukem, j.

ὦ Ἀγάμεμνον, ὦ Ἀπολλων, εὐδαιμον

od Ἀγαμέμνων, Ἀπόλλων, εὐδαιμων.

3. V ostatních pádech a) jest **plný** stupeň **-εν-**, **-ον-** (vzory: ποιμὴν, -ένος, -ένι — γείτων, -ονος, -ονι); anebo

b) jest proveden celým skloněním **dlouhý** stupeň nominativu **-ην-**, **-ων-** (vzory: Ἑλλήν, -ηνος, -ημι — λειμῶν, -ῶνος, -ῶνι).

4. Akusativ sg. od Ἀπόλλων jest Ἀπόλλωνα i Ἀπόλλω.

5. Dativ pl. měl původně **slabý** stupeň **n* > *α* (§ 23): tedy **ποιμῆσι* > **ποιμάσι*, **γειτῆσι* > **γείτασι*. Ale podle druhých pádů, jež měly *ε* (*ο*) právem, vytvořeny dativy *ποιμέσι*, *γείτοσι*.
6. *Ὁ* (*ῆ*) *κύων* ‚pes‘ uchovává ve sklonění tři stupně svého kmene: dlouhý *κυων* — plný *κυον* — slabý *κυν-*:
sg. *κύων*, *κυνός*, *κυνί*, *κύνα*, *κύον*,
pl. *κύνες*, *κυνῶν*; *κυσί(ν)*, *κύνας*, *κύνες*.

1. **Adjektiva trojnýchodná** sem patřící jsou řidká, na př.

§ 103

μέλας, *μέλαινα*, *μέλαῖν* černý (z **μελαν-ς*, **μελαν-ια*, **μελαν*),
g. *μέλαῖνος*, *μελαίνης*, *μέλαῖνος*, d. pl. *μέλαῖσι(ν)*, *μελαίνας*, *μέλαῖσι(ν)*;
τέρην, *τέρεινα*, *τέρεν* útlý, g. *τέρενος*, *τερείνης*, *τέρενος*.

2. **Adjektiva dvojnýchodná**, dosti hojná, se končí

§ 104

- a) obyč. na *-ων*, *-ον*: *σῶφρων*, *σῶφρον* rozumný a j.,
b) jednou na *-ην*, *-εν*: *ἄρην*, *ἄρεν*, g. *ἄρενος* mužský.

Komparativy na *-ίων*, *-ιον* mají místo pravidelných tvarů na *-ίονα*, § 105
-ίονες, *-ίονας* kratší tvary na *-ίω* (z **-ίωσα*), *-ίους* (z **-ίωσες*), jež patří sykaným kmenům (v. § 110b).

Vzor:

βελτίων lepší, km. *βελτίον-* a *βελτίωσ-*.

S i n g u l á r		P l u r á l	
n.	<i>βελτίων</i> <i>βέλτιον</i>	<i>(βελτίον-ες)</i> <i>(βελτίον-α)</i> <i>βελτίους</i> <i>βελτίω</i>	
g.	<i>βελτίον-ος</i>	<i>βελτιόν-ων</i>	
d.	<i>βελτίον-ι</i>	<i>βελτίωσι(ν)</i>	
a.	<i>(βελτίον-α)</i> <i>βέλτιον</i>	<i>(βελτίον-ας)</i> <i>(βελτίον-α)</i> <i>βελτίω</i> <i>βελτίους</i> <i>βελτίω</i>	
v.	<i>βέλτιον</i>	= nom.	

1. Nominativu pl. **βελτίωσες* > *βελτίους* = **meliōsēs* > *meliōrēs* se užívá § 106
i jako akusativu pl. (místo **βελτίωσας* > *βελτίως*).

2. Vedle přípon *-ίων*, *-ιον* byly ještě přípony *-ίων*, *-ιον*. Jejich *ι* s předchozí souhláskou se změnilo tak, že

- κ* (*χ*) + *ι* = *ττ* (*σσ*): **ἡκ-ίων* > *ἡττων* slabší, menší,
γ + *ι* = *ζ*: **μεγ-ίων* > *μέζων* (ion.), *μείζων* (att.) větší,
τ + *ι* = *ττ* (*σσ*): **κρετ-ίων* > *κρέσσων* (ion.), *κρείττων* (att.) mocnější.

III. Kmeny plynné na -λ, -ρ.

§ 107

Vzory:

ὁ ἄλς súl, km. ἄλ-, ὁ θήρ zvěř (divá), km. θηρ-,
ὁ ῥήτωρ řečník, km. ῥητορ-, ὁ σωτήρ ochránce, km. σωτηρ-.

ὁ ἄλ-ς ἄλ-ός † ἄλ-ί † ἄλ-α = nom.	ὁ θήρ θηρ-ός † θηρ-ί † θηρ-α = nom.	ὁ ῥήτωρ ῥήτορ-ος ῥήτορ-ι ῥήτορ-α ῥήτορ	ὁ σωτήρ σωτηρ-ος σωτηρ-ι σωτηρ-α σῶτερ
τὼ ἄλ-ε ἄλ-οῖν †	τὼ θῆρ-ε θηρ-οῖν †	τὼ ῥήτορ-ε ῥητόρ-οω	τὼ σωτηρ-ε σωτηρ-οω
οἱ ἄλ-εσ ἄλ-ῶν † ἄλ-σί(ν) † ἄλ-ας	οἱ θῆρ-εσ θηρ-ῶν † θηρ-σί(ν) † θηρ-ας	οἱ ῥήτορ-εσ ῥητόρ-ων ῥήτορ-σι(ν) ῥήτορ-ας	οἱ σωτηρ-εσ σωτηρ-ων σωτηρ-σι(ν) σωτηρ-ας

§ 108 1. Slovo ἄλς jest v řečtině jedině, jež má kmen na -λ.

2. Kmeny na -ρ maji

a) nominativ nesigmatický v stupni **dlohém**;

b) ostatní pády buď v stupni **plném** (vzor ῥήτωρ, -ορος), nebo — podle nominativu — v stupni **dlohém** (vzor σωτήρ, -ῆρος).

3. Slovo μάρτυς (z *μαρτυρος) ‚svědek‘, g. μάρτυρος, dat. pl. μάρτυσι(ν).

4. Slovo ἦρ ‚jaro‘ se neřídí přízvukovým pravidlem v § 89, poněvadž vzniklo stažením z ἔαρ. Tedy g. ἦρος, d. ἦρι.

5. Několik jmen na -ρ tvoří pády od kmenů tři stupňů: plného πατερ-, dlouhého πατηρ a slabého πατρ-. Jsou to:

ὁ πατήρ otec,	πατρός,	πατρί,	πατέρα,	πάτερ,
πατέρες,	πατέρων,	πατρῶσι(ν),	πατέρας,	πατέρες;
ἡ μήτηρ matka,	μητρός,	μητρί,	μητέρα,	μητερ,
μητέρες,	μητέρων,	μητρῶσι(ν),	μητέρας,	μητέρες;
Δημήτηρ, ¹⁾	Δήμητρος,	Δήμητρι,	Δήμητρα,	Δήμητερ;
ἡ θυγάτηρ dcera,	θυγατρός,	θυγατρί,	θυγατέρα,	θύγατερ,
θυγατέρες,	θυγατέρων,	θυγατρῶσι(ν),	θυγατέρας,	θυγατέρες;

¹⁾ Snad Δη = γῆ země; tedy Δημήτηρ = země matka, bohyně úrody zemské.

ἡ γαστήρ břicho, γαστρός, γαστήρ, γαστέρα, γαστροῦσι(ν);
 ὁ ἀνήρ muž, ἀνδρός, ἀνδρῖ, ἄνδρα, ἄνερ,
 ἄνδρες, ἀνδρῶν, ἀνδροῦσι(ν), ἄνδρας, ἄνδρες;
 ἡ χεῖρ ruka, χειρός, d.pl. χερσῖ(ν).

Pozn. 1. V tvarech slova ἀνήρ se slabým stupněm *ἀνρ- (z *ἄρ) se vsunuje pro lepší výslovnost mezi ν a ρ hláska δ: tedy *ἀνρ- > ἀνδρ- (v. § 46, 1).

Pozn. 2. Vokativ sg. má přízvuk na první slabice.

Pozn. 3. Dativy pl. πατρῶσι(ν), ἀνδρῶσι(ν) z πατρισι(ν), ἀνδρῖσι(ν), v. § 23.

IV. Kmeny sykavé na -σ.

1. Vzory substantiv středních:

§ 109

τὸ γένος rod, km. γενεσ-, τὸ κρέας maso, km. κρεασ-.

τὸ γένος γένους (z *γενε[σ]ος) γένει (z *γενε[σ]ι) γένος	τὸ κρέας κρέως (z *κρεα[σ]ος) κρέα (z *κρεα[σ]ι) κρέας
γένει (z *γενε[σ]ε) γενοῖν (z *γενε[σ]οιν)	κρέᾱ (z *κρεα[σ]ε) κρεῶν (z *κρεα[σ]οιν)
γένη (z *γενε[σ]α) γενῶν (z *γενε[σ]ων) γένεσι(ν) γένη	κρέᾱ (z *κρεα[σ]α) κρεῶν (z *κρεα[σ]ων) κρέᾱσι(ν) κρέᾱ

1. Kmenové -ς

§ 110

a) trvá na konci slova: τὸ γένος rod, ἡ αἰδώς stud;

b) mizí uprostřed slova: v dat. pl. před příponou -σι(ν) a mezi samohláskami, které se potom stahují podle § 30, na př.:

pl. dat. *γενεσ-σι(ν) > γένεσι(ν); nom. *γενεσ-α > *γενεα > γένη;

sg. g. *αἰδοσ-ος > *αἰδοος > αἰδοῦς, d. αἰδοῖ, ak. αἰδῶ (z *αἰδοσ-α).

2. Τὸ κέρας, roh' tvoří tvary od kmene κρεασ- nebo κερᾱτ-:

sg. n. (ak.) κέρας, pl. n. (ak.) κέρᾱ, κέρᾱτα,

g. κέρως, κέρᾱτος, g. κρεῶν, κερᾱτων,

d. κέρᾱ, κέρᾱτι, d. κέρᾱσι(ν), κέρᾱσι(ν).

§ 111

2. Vzory substantiv mužských a adjektiv:

Δημοσθένης, km. Δημοσθενεσ-, εὐγενής, εὐγενές urozený, km. εὐγενεσ-.

m.	m., f.	n.	m., f.	n.
Δημοσθένης	εὐγενής	εὐγενές	εὐγενεῖς	εὐγενῆ
Δημοσθένους	εὐγενοῦς		εὐγενῶν	
Δημοσθένει	εὐγενεῖ		εὐγενέσι(ν)	
Δημοσθένη	εὐγενῆ	εὐγενές	εὐγενεῖς	εὐγενῆ
Δημόσθενες	εὐγενές	εὐγενές	εὐγενεῖς	εὐγενῆ

§ 112 1. U substantiv i adjektiv mužského rodu a u adjektiv ženského rodu jest nominativ sg. zastoupen kmenem ve stupni **dlouhém**, vokativ sg. kmenem ve stupni **plném**. Koncové -ς v nom. sg. není příponou, nýbrž náleží kmeni.

2. Vlastní jména na -ης mají v akusativu vedle pravidelného tvaru na -η též tvar na -ην, přecházejíce tak do I. deklinace; ve vokativu zvracejí přízvuk co nejdále od konce, na př.:

Δημοσθένης, ak. Δημοσθένη i Δημοσθένην, vok. ᾧ Δημόσθενες,
 Διογένης, Διογένη i Διογένην, ᾧ Διόγενες,
 Σωκράτης, „ Σωκράτη i Σωκράτην, ᾧ Σώκρατες.

Pozn. * Ἀρης, g. * Ἀρεως (podle kmenů na -ευ), d. * Ἀρει, ak. * Ἀρη i * Ἀρην, v. * Ἀρες.

3. Vlastní jména na -κλής (z -κλέης) stahují v nominativě, dativě a vokativě též přední ε s koncovkou. Skloňují se tedy:

n. Περικλῆς (z -κλέης), d. Περικλεῖ (z -κλέει),
 g. Περικλέους (z -κλέεος), a. Περικλέᾱ (z -κλέεα),
 v. Περιόκλεις (z -κλεες).

§ 113 1. Adjektiva paroxytona v -ης, -ες jsou v nominativě sg. středního rodu a ve vokativě sg. všech rodů proparoxytona, v genitivě pl. paroxytona (ač -ων je tu staženo z *-έσων), na př.:

εὐήθης pošetilý, neutr. a vok. sg. εὐήθες, gen. pl. εὐήθων,
 συνήθης obvyklý, σύνηθες, συνήθων,
 αὐτάρκης soběstačný, αὐταρκες, αὐτάρκων.

Zpodstatnělé τριήρης (t. ναῦς trojřadová loď) má vok. τριήρες, gen. pl. τριήρων.

Pozn. 1. Též ἀληθές (od ἀληθής pravdivý) zvrací přízvuk, má-li význam ironický: ἀληθες; opravdu?

Pozn. 2. Adjektiva na *-ήρης* a *-ώδης* jsou v neutru properispómena, na př.: *ποδήρης*, *ποδηρες* k nohám sahaijci, *εὐώδης*, *εὐώδες* libovonný.

2. Adjektiva, mající před *-ης* samohlásku, stahují *-εα* v *-ᾶ* (ne v *-ῆ*):
εὐκλεής slavný: *εὐκλεᾶ*, *ὕγιής* zdravý: *ὕγιᾶ*, *εὐφυής* urostlý: *εὐφυσᾶ*.

B. Kmeny samohláskové.

I. Kmeny v -i a -v.

Vzory:

ἡ πόλις město, km. *πολι-*, *ὁ ἰχθῦς* ryba, km. *ἰχθῦ-*,
γλυκός, *γλυκεῖα*, *γλυκό* sladký, km. *γλυκυ-*.

§ 114

<i>ἡ πόλις</i>	<i>ὁ ἰχθῦς</i>	<i>γλυκός</i>	<i>γλυκεῖα</i>	<i>γλυκό</i>
<i>πόλε-ως†</i>	<i>ἰχθῦ-ος</i>	<i>γλυκέ-ος</i>	<i>γλυκεῖας</i>	<i>γλυκέ-ος</i>
<i>πόλει</i>	<i>ἰχθῦ-ϊ</i>	<i>γλυκεῖ</i>	<i>γλυκεῖα</i>	<i>γλυκεῖ</i>
<i>πόλι-ν</i>	<i>ἰχθῦ-ν</i>	<i>γλυκού-ν</i>	<i>γλυκεῖαν</i>	<i>γλυκό</i>
<i>πόλι</i>	<i>ἰχθῦ</i>	<i>γλυκό</i>	<i>γλυκεῖα</i>	<i>γλυκό</i>
<i>πόλει</i>	<i>ἰχθῦ-ε, ἰχθῦ</i>	<i>γλυκεῖ</i>	<i>γλυκεῖα</i>	<i>γλυκεῖ</i>
<i>πολέ-οιν</i>	<i>ἰχθῦ-οιν</i>	<i>γλυκέ-οιν</i>	<i>γλυκεῖαν</i>	<i>γλυκέ-οιν</i>
<i>πόλεις</i>	<i>ἰχθῦ-ες</i>	<i>γλυκεῖς</i>	<i>γλυκεῖαι</i>	<i>γλυκέ-α</i>
<i>πόλε-ων†</i>	<i>ἰχθῦ-ων</i>	<i>γλυκέ-ων</i>	<i>γλυκεῖων</i>	<i>γλυκέ-ων</i>
<i>πόλε-σι(v)</i>	<i>ἰχθῦ-σι(v)</i>	<i>γλυκέ-σι(v)</i>	<i>γλυκεῖαις</i>	<i>γλυκέ-σι(v)</i>
<i>πόλεις</i>	<i>ἰχθῦς</i>	<i>γλυκεῖς</i>	<i>γλυκεῖας</i>	<i>γλυκέ-α</i>

1. Subst. *πόλις* tvoří pády od kmenů tři stupňů:

§ 115

a) **slabého** *πολι-*, b) **dlouhého** *ποληj-*, c) **plného** *πολεj-*.

a) Kmen *πολι-* jest v nom., ak., vok. sg.: *πόλι-ς*, *πόλι-ν*, *πόλι*.

b) Kmen *ποληj-* jest v gen. sg.: **ποληj-ος* > **ποληος* > *πόλεως* výměnou délky. Proto se *-ως* pokládá pro přízvuk za krátké a přízvuk trvá na místě původním; podle gen. sg. má přízvuk i gen. pl. *πόλεων*.

c) Kmen *πολεj-* jest v dat. sg. a nom. (ak.) pl.: **πολεj-ι* > **πολεῖ* > *πόλει*, **πολεj-ες* > **πολεες* > *πόλεις*. Dativ pl. *πόλεσι* (místo **πόλισι*) má e podle *πόλεις*, *πόλεων*.

2. Substantiva na *-ς* mají *-ῦ* v nom., akus. a vok. sg.; všude jinde mají *-ῦ*. Akus. pl. na *-ῦς* vznikl z **-ῦνς* náhradním dloužením: **ἰχθῦνς* > *ἰχθῦς*.

3. Tři substantiva na *-v-*: *ὁ πῆχυς* ‚loket‘, *ὁ πέλεκυς* ‚sekera‘, *τὸ ἄστυ* ‚město‘ se skloňují podle *πόλις*:

<i>πῆχυς</i>	<i>πῆχεις</i>	<i>ἄστυ</i>	<i>ἄστη</i>
<i>πῆχεως</i>	<i>πῆχεων</i>	<i>ἄστεως</i>	<i>ἄστεων</i> (i <i>ἀστέων</i> !)
<i>πῆχει</i>	<i>πῆχεσι(v)</i>	<i>ἄστει</i>	<i>ἄστεσι(v)</i>
<i>πῆχυν</i>	<i>πῆχεις</i>	<i>ἄστυ</i>	<i>ἄστη</i>
<i>πῆχυν</i>	<i>πῆχεις</i>	<i>ἄστυ</i>	<i>ἄστη</i>

Tvar *ἄστη* z *ἄστεα* jako *γένη* z **γενε(σ)α*.

§ 116 1. **Adjektiva trojnýchodná** v *-ύς*, *-εῖα* (z **-εFja*), *-ύ* mají kmen

- a) na *-v* před souhláskami (v 1., 4., 5. sg. mask. a neuter),
 b) na *-ev* > *-εF* > *-ε* před samohláskami (v ostatních pádech).

Jsou oxytona: *βαθύς* hluboký, *ἡθύς* libý, *ώκός* rychlý a j., mimo *ἡμισυς*, *ἡμίσεια*, *ἡμισυ* poloviční, *θηλυς*, *θηλεία*, *θηλυ* ženský.

Pozn. Při skloňování se koncovky *-έος*, *-έα*, *-έων* nestahovaly — bránilo tomu *F*, které původně stálo za *ε*. Teď:

**γλυκευ-ος* > **γλυκεF-ος* > *γλυκέος*, **γλυκευ-α* > **γλυκεF-α* > *γλυκέα*.

Když později *F* vymizelo, řeč již nestahovala nestejných samohlásek.

2. **Adjektiva dvojnýchodná** v *-ύς*, *-ύ*, složená s *-πηχυς*, stahují v plur. neuter *-εα* v *-η* (jako *ἄστυ*):

διπήχη dvouloketní, *τριπήχη* trojluketní.

II. Kmeny v *-ev*, *-av*, *-ov*.

§ 117

Vzor:

βασιλεύς král, km. *βασιλευ-*.

<i>ὁ βασιλεύς</i>	<i>βασιλέ-ε</i>	<i>βασιλεῖς</i> (-ῆς)
<i>βασιλέ-ως</i>	<i>βασιλέ-ων</i>	<i>βασιλέ-ων</i>
<i>βασιλεῖ</i>		<i>βασιλεῦ-σι(v)</i>
<i>βασιλέ-ᾱ</i>		<i>βασιλέ-ᾱς</i> (-εῖς)
<i>βασιλεῦ</i>		= nom.

- § 118 1. Všecka jména na *-εύς* jsou mužská a v nom. sg. oxytona.

2. Kmenové *ευ* (původ. *ηυ* nebo *ηF*) se udrželo před souhláskou (*ς*, *σ*) a na konci slova; přešlo v *εF* > *ε* před samohláskou.

3. V gen. sg. **βασιληF-ος* > *βασιλῆος* a výměnou délky *βασιλέως*; v akus. sg. **βασιληF-ᾶ* > *βασιλῆᾶ* > *βασιλέᾶ* a stejně v ak. pl. *βασιλέᾱς* vedle *βασιλεῖς*.
4. V dativu sg. a nom. (vok.) pl. se tvary stahují; ale také v genit. a akus. sg. i pl., předchází-li před *-ευς* samohláska, na př.

Πειραιεύς, Πειραιῶς, Πειραιεῖ, Πειραιᾶ,
Δωριεύς Dór, gen. plur. *Δωριῶν*, ak. *Δωριᾶς*.

5. **Zεύς** (z **Δjevς* § 50, 2, prajazyk. *djěus* = zářící, nebe, den) se skloňuje: *Ζεύς, Διώς, Διί, Δία, Ζεῦ*:

kmen stupně plného **Δiev-* > **Δjev-* > *Ζευ-* jest v nom. a vok.,
kmen stupně slabého **Δiw-* > **ΔivF-* > *Δiv-* jest v ostatních pádech.
Ζεῦ πάτερ (vok.) = lat. *Iūpiter*; **divF-jos* > *διός* *dīvus* nebeský, jasný.

K řídkým kmenům na **-av** a **-ov** patří:

§ 119

1. **ναῦς** *nāvis*, loď: *νεώς, νηί, ναῦν,*
νηες, νεῶν, ναυσί(ν), ναῦς.

Kmen **νāv-* > *ναῦν-* jest před souhláskou: *ναῦς, ναῦν, ναυσί(ν)*;
**νāvF-* > **νηF-* > *νη-* před samohláskou: **νηF-ος* > *νηός* > *νεώς*
výměnou délky a s původním ostrým přízvukem. — Ak. pl. *ναῦς* podle ak. sg. *ναῦν*.

2. **βοῦς** *ó, ἡ* býk, kráva: *βοός, βοί, βοῦν, βοῦ,*
βόες, βοῶν, βουσί(ν), βοῦς, βόες.

Kmen *βov-* jest před souhláskou, na př. *βοῦς, βοῦν*;
**βοF-* jest před samohláskou, na př. *βοF-ός, βόF-ες*.
Později *F* vymizelo, ale tvary se již nestáhly. — Ak. pl. *βοῦς* podle ak. sg. *βοῦν*.

III. Kmeny v -ω a -oi.

Vzory:

§ 120

ὁ ἥρως rek, km. *ἥρω-*, *ἡ περθῶ* přemluva, km. *πειθοι-*.

<i>ὁ ἥρω-ς</i>	<i>ἥρω-ες</i>	<i>πειθῶ</i>
<i>ἥρω-ος</i>	<i>ἥρώ-ων</i>	<i>πειθοῦς</i>
<i>ἥρω-ι</i>	<i>ἥρω-σι(ν)</i>	<i>πειθοῖ</i>
<i>ἥρω-α</i>	<i>ἥρω-ας</i>	<i>πειθῶ †</i>
= nom.	= nom.	<i>πειθοῖ</i>

1. Ke jménům na **-ω** patří nečetná jména mužská i ženská, j. *ὁ δμῶς* otrok, § 121
ὁ πάτρως *patruus* strýc, *ὁ Τρώς* (g. pl. *Τρώων*) Trojan, *ἡ ἄλως* mlat.

2. Ke jménům na **-οι** patří dosti četná jména ženská, většinou vlastní, j. Ἄργω (lod), Γοργώ, Δηώ = Δημήτηρ, ἡχώ ozvěna, Καλυψώ, Λητώ, někdy (za zesílením lichotnosti) se zdvojenou souhláskou: Ἀγαθῶ, Γελλώ, Ναννώ, Σαππῶ > Σαπφῶ. Jsou v nominativě oxytona a užívá se jich jen v sg.

Pozn. Kmenové **-οι** se zachovalo jen ve vokativu. Všude jinde **ι** zaniklo: v nom. *πειθῶ* (z *πειθωι, **-οι** bylo tu zdlouženo v **-οι**), gen. *πειθοι-ος > *πειθοι-ος > *πειθο-ος > *πειθοῦς* atd. Ak. *πειθῶ* (z *πειθοι-α > *πειθῶ-α) má ostrý přízvuk podle nominativu.

O zvláštnostech ve skloňování.

A. Nesklonná.

§ 122 Nesklonná (*indēclīnābilīa*) jsou jména, která podržují vždy týž tvar, j.: *θέμις* (zvl. ve spojení s *ἔστι*) *fās est, τὸ χρεών* povinnost, sudba, *ῥφελος* (neutr.) prospěch. Rovněž jména písmen, číslovky od 5—100 a infinitivy jsou nesklonné.

B. Schodná.

§ 123 **Schodná** (*dēfectīva*) jsou jména, která nevytvorují všech čísel nebo všech pádů. Chybějící tvary se nahrazují jmény jiného kmene.

§ 124 Schodná **číslem** (*dēfectīva numerō*) jsou řídká:

1. *singulāria tantum*, na př.: *ἡ γῆ* země, *ὁ ἀήρ* vzduch, jména hromadná, látková, odtažitá a vlastní;
2. *plūrālīa tantum*, na př.: *αἱ κριθαί* ječmen, *οἱ πυροί* pšenice, jména svátků jako: *τὰ Διονύσια*, *τὰ Ὀλύμπια* (t. *ιερά*), jména měst jako: *Ἀθῆναι*, *Δελφοί* a j.

§ 125 Schodná **pády** (*dēfectīva cāsibus*) jsou na př.:

1. *ὄναρ τός*, sen, má jen nom. a ak. sg. Ostatní pády se nahrazují buď od subst. *ὁ ὄνειρος* nebo tvary od kmene *ὄνειρατ-*, tedy:
sg. *ὄναρ*, *ὄνειρατος*, *ὄνειρατι*, *ὄναρ*,
pl. *ὄνειρατα*, *ὄνειράτων*, *ὄνειρασι(ν)*, *ὄνειρατα*.
2. *πρεσβευτής* *ὁ*, posel (*lēgātus*), si vypůjčuje množné tvary od *πρέσβυς*:
sg. *πρεσβευτής*, *πρεσβεντοῦ*, *πρεσβεντῆ*, *πρεσβεντήν*, *πρεσβεντᾶ*,
pl. *πρέσβεις*, *πρέσβων*, *πρέσβεισι(ν)*, *πρέσβεις* (podle *πόλις* § 114).
Pozn. Množné tvary *πρεσβενταί*, *-ῶν*, *-αῖς*, *-άς* se vyskytají na attických nápisech až později.
3. *πρέσβυς* *ὁ*, stařec, *πρεσβύτου*, *πρεσβύτη*, *πρέσβων*, *πρέσβυ*.
Pozn. Ὁ *πρέσβυς* sg. = stařec, οἱ *πρέσβεις* plur. = poslové.

C. Různosklonná.

Různosklonná (*heteroclitá*)⁴⁾ jsou jména, jež se skloňují v celém čísle § 126 neb aspoň v některých pádech podle různých deklinací.

Substantiva různosklonná byla zčásti uvedena již u deklinací. § 127
Jiná jsou:

1. *υἰός* *ὁ*, syn, se může skloňovati cele podle II. deklinace, ale obvyčejně se skloňuje podle II. a III. takto:

sg. *υἰός* *υἰέος*, *υἰεῖ*, *υἰόν*, *υἰέ*, du. *υἰέε*,
pl. *υἰεῖς*, *υἰέων*, *υἰέσι(ν)*, *υἰεῖς*, *υἰέοιν*.

Všecky tvary mohou býti bez *υ*: *ύός* (z *υἰός* > *ύος*), *ύέος*, *ύεῖ*, *ύεῖς* atd.

2. *δάκρυον* *τό*, slza, dat. pl. *δάκρυσι(ν)* od *τὸ δάκρυ*.

3. *δένδρον* *τό*, strom, dat. pl. obyč. *δένδρεσι(ν)*, zřídka *δένδρους*.

4. *ἔως* (z *ἠώς*) *ἡ*, zora, g. *ἔω*, d. *ἔω*, ak. *ἔω* i *ἔων* (*ἡ* > *ε* před *ω*).

5. *Μίνως* *ὁ*, g. *Μίνω* i *Μίνωος*, d. *Μίνω*, ak. *Μίνων*, *Μίνωα*, *Μίνω*.

6. *Οιδίπους* *ὁ*, g. *Οιδίποδος*, -*πόδα*, -*που*, d. *Οιδίποδι*, -*πω*,
ak. *Οιδίποδα*, -*πόδᾱν*, -*πονν*, v. *Οιδίπου*, -*ους*.

7. *Ποσειδῶν* *ὁ*, ak. *Ποσειδῶνα* i *Ποσειδῶ* (srv. *βελτίω* § 105), v. *ῶ* *Πόσειδον*.

8. *πῦρ* *τό*, oheň, g. *πυρός*, pl. podle II. dekl.: *τὰ πυρά*, -*ων*, -*οῖς* strážné ohně.

9. *σκότος* *ὁ*, tma, nebo *τὸ σκότος*, *τοῦ σκότους* atd.

Adjektiva různosklonná *μέγας*, 'veliký' a *πολύς*, 'mnohý' tvoří nom. § 128 a akus. sg. mask. a neuter od kmenů *μεγα-*, *πολυ-* (III. dekl.), ostatní pády od kmenů *μεγαλο/ᾱ-*, *πολλο/ᾱ-* (II. a I. dekl.):

<i>μέγας</i>	<i>μεγάλη</i>	<i>μέγα</i>	<i>πολύς</i>	<i>πολλή</i>	<i>πολύ</i>
<i>μεγάλον</i>	<i>μεγάλης</i>	<i>μεγάλον</i>	<i>πολλοῦ</i>	<i>πολλῆς</i>	<i>πολλοῦ</i>
<i>μεγάλω</i>	<i>μεγάλη</i>	<i>μεγάλω</i>	<i>πολλῶ</i>	<i>πολλῆ</i>	<i>πολλῶ</i>
<i>μέγαν</i>	<i>μεγάλην</i>	<i>μέγα</i>	<i>πολύν</i>	<i>πολλήν</i>	<i>πολύ</i>
<i>μεγάλοι</i>	<i>μεγάλοι</i>	<i>μεγάλα</i>	<i>πολλοί</i>	<i>πολλαί</i>	<i>πολλά</i>
<i>μεγάλων</i>	<i>μεγάλων</i>	<i>μεγάλων</i>	<i>πολλῶν</i>	<i>πολλῶν</i>	<i>πολλῶν</i>
<i>μεγάλοις</i>	<i>μεγάλαις</i>	<i>μεγάλοις</i>	<i>πολλοῖς</i>	<i>πολλαῖς</i>	<i>πολλοῖς</i>
<i>μεγάλους</i>	<i>μεγάλας</i>	<i>μεγάλα</i>	<i>πολλούς</i>	<i>πολλάς</i>	<i>πολλά</i>

Adj. *σῶς*, *σῶν* (ze **σωος*, **σων*), 'zdravý' má jen tyto tvary:

sg. nom. m. f. *σῶς*, n. *σῶν*, pl. nom. m. f. *σῶ*, n. *σᾶ*,
ak. m. f. *σῶν*, n. *σῶν*, ak. m. f. *σῶς*, n. *σᾶ*.

Tvar *σᾶ* jest místo *σῶ* (ze **σωᾶ*), aby byl zachován ráz neutra pl. na -a. Ostatní pády se nahrazují od *σῶος*, *σῶᾶ*, *σῶων*.

4) *ἔτερος* druhý, různý + *κλίνω* skloňuji.

D. *Různorodá.*

§ 129 **Různorodá** (*heterogenea*)¹⁾ jsou jména, jež přecházejí v plurálu do jiného rodu téhož sklonění. Jsou to:

ὁ δεσμός	routo,	pl. οἱ δεσμοί	i τὰ δεσμά,
ὁ σῖτος	obilí,	pl. τὰ σῖτα,	
τὸ στάδιον	stadion,	pl. τὰ στάδια	i οἱ στάδιοι (t. δρόμοι), ²⁾
ὁ σταθμός	stáj,	pl. οἱ σταθμοί	i τὰ σταθμά.

Adjektiva.

§ 130 O skloňování adjektiv byla řeč již při substantivech; proto se zde podává jen přehled adjektiv podle zakončení a výklad o jejich stupňování.

Přehled adjektiv podle zakončení.

Podle počtu koncovek rodových dělíme adjektiva v trojnýchodná, dvojnýchodná a jednovýchodná.

§ 131 *1. Trojnýchodná.*

Mají pro každý rod koncovku zvláštní; feminina se skloňují podle I. deklinace.

1. Kmeny na -ο, -α; v. § 75 a 80:

δίκαιος,	δικαίᾱ,	δίκαιον	spravedlivý,
καλός,	καλή,	καλόν	krásný,
ἄργυροῦς,	ἄργυρᾱ,	ἄργυροῦν	stříbrný,
ἅπλοῦς,	ἅπλη,	ἅπλοῦν	jednoduchý.

2. Kmeny na -ν; v. § 103:

μέλας,	μέλαινα,	μέλαν	černý.
--------	----------	-------	--------

3. Kmeny na -ντ; v. § 98:

πᾶς,	πᾶσα,	πᾶν	všechn,
χαρίεις,	χαρίεσσα,	χαρίεν	libý,
ἐκών,	ἐκοῦσα,	ἐκόν	rád.

4. Kmeny na -υ; v. § 114 a 116:

γλυκύς,	γλυκεῖα,	γλυκό	sladký,
θηλυς,	θήλεια,	θηλυ	ženský.

¹⁾ ἕτερος různý + γένος rod. — ²⁾ běhy stadiové = ve stadiu, závodní.

2. Dvojnýchodná.

§ 132

Mají pro maskulinum a femininum koncovku společnou, pro neutrum zvláštní. Většinou jsou to adjektiva složená.

1. Kmeny na *-ο*; v. § 76, 78, 82:

ἄθεος,	ἄθειον	bezbožný,
εὔνοος,	εὔνοον	přátelský,
ἱλεως,	ἱλεων	milostivý.

2. Kmeny na *-τ* a *-δ*; v. § 94, pozn.:

ἄχαρις,	ἄχαρι	nevědčný,
εὐελπις,	εὐελπι	nadějný.

3. Kmeny na *-ν*; v. § 101, 104:

εὐδαίμων,	εὐδαιμον	blažený,
ἄρσεν,	ἄρσεν	mužský.

4. Kmeny na *-σ*; v. § 111 a 113:

εὐγενής,	εὐγενές	urozený.
----------	---------	----------

3. Jednoýchodná.

§ 133

Mají jedinou koncovku, a to podle svého významu jen pro rod mužský a ženský:

φυγᾶς, -άδος vyhnaný, πένης, -ητος chudý (v. § 94),
μάκαρ; -ρος blažený (podle § 107).

Jen v mužském rodě jest adjektivum *ἔθελοντής*, -οῦ dobrovolný; jen v ženském rodě jsou adjektiva na *-ίς*, *-ίδος*, na př.

πατρίς, πατρίδος <γῆ> otcovská <země>, otcina,
Ἑλληνίς, -ίδος <γυνή> řecká <žena>, Řekyně.

O stupňování adjektiv.

§ 134

Stupňování adjektiv se označuje zvláštními tvary, jež slovou positiv, komparativ a superlativ. Komparativ a superlativ se tvoří dvojím způsobem.

A. První způsob stupňování.

§ 135

Ke kmeni se připínají koncovky

-τερος, -τέρᾱ, -τερον za komparativ,
-τατος, -τάτη, -τατον za superlativ.

Tento způsob jest nejobyčejnější. Bývá totiž:

1. při kmenech na *ο*, které se přitom dlouží v *ω*, předchází-li slabika krátká:

ἄξιος	hodný,	ἀξιώτερος,	ἀξιώτατος,
νέος	nový,	νεώτερος,	νεώτατος,
σοφός	moudrý,	σοφώτερος,	σοφώτατος, ale
ἰσχυρός	silný,	ἰσχυρότερος,	ἰσχυρότατος,
πικρός	trpký,	πικρότερος,	πικρότατος,
φαῦλος	špatný,	φαυλότερος,	φαυλότατος;

2. při kmenech na *ν*:

μέλας	černý,	μελάντερος,	μελάντατος;
-------	--------	-------------	-------------

3. při kmenech na *σ*:

ἀληθής	pravdivý,	ἀληθέστερος,	ἀληθέστατος,
σαφής	zřejmý,	σαφέστερος,	σαφέστατος;

4. při kmenech na *υ*:

βραχύς	krátký,	βραχύτερος,	βραχύτατος,
γλυκύς	sladký,	γλυκύτερος,	γλυκύτατος.

§ 136 **Odchytky** jsou při tom tyto:

1. Některá adjektiva vysouvají kmenovou koncovku *ο*:

γεραῖος	starý,	γεραίτερος,	γεραίτατος,
παλαιός	starodávný,	παλαιτερος,	παλαιτατος
		(παλαιότερος,	παλαιότατος),
σχολαῖος	liknavý,	σχολαίτερος,	σχολαίτατος,
φίλος	milý,	φίλτερος,	φίλιτατος.

Pozn. 1. Tvar *παλαι-τερος* utvořen vlastně z příslovce *πάλαι* (dávno) + *-τερος*; podle něho stupňováno významem přibližně *γεραῖος* > *γεραίτερος* a j.

Pozn. 2. Podle komparativů výše uvedených se řídí, ač nemají *-αι* v kmeni:

ἡσυχος	pokojný,	ἡσυχαιτερος (ale též <i>-ώτερος</i>),	ἡσυχαιτατος,
πλησίος	bližký,	πλησιαίτερος,	πλεσιαίτατος,
πρωῖος	časný,	πρωϊαίτερον (přisl.)	časněji.

2. Některá adjektiva stupňují rozšířenými příponami *-έστερος*, *-έστατος*:

a) všechna na *-ων*, *-ον*, na př.:

εὐδαίμων	blažený,	εὐδαιμονέστερος,	εὐδαιμονέστατος,
σώφρων	rozumný,	σωφρονέστερος,	σωφρονέστατος;

b) složená na *-ους* (*-οος*):

<i>ἀπλοῦς</i>	jednoduchý,	<i>ἀπλούστερος</i>	<i>ἀπλούστατος</i>
		(z <i>ἀπλο-εσ-τερος</i>),	(z <i>ἀπλο-εσ-τατος</i>),
<i>εὔνους</i>	přátelský,	<i>εὐνούστερος</i> ,	<i>εὐνούστατος</i> ;

c) *ἔρρωμένος* silný, *ἔρρωμενέστερος*, *ἔρρωμενέστατος*.

3. Mimo to pamatujme:

<i>πένης</i>	chudý,	<i>πενέστερος</i> ,	<i>πενέστατος</i> ,
<i>χαρίεις</i>	libý,	<i>χαριέστερος</i> ,	<i>χαριέστατος</i> .

Pozn. Přípony *-έστερος* a *-έστατος* přeneseny sem s komparativů (superlativů) sykavých kmenů, j. *ἀληθέσ-τερος*, *ἀληθέσ-τατος*, *σαφέσ-τερος*, *σαφέσ-τατος*, kde však *-εσ-* patří ke kmeni, nikoli k příponě.

B. Druhá způsob stupňování.

§ 137

Méně častý způsob stupňování záleží v tom, že koncovky

<i>-ίων</i> ,	<i>-ιον</i>	pro komparativ,
<i>-ιστος</i> ,	<i>-ιστη</i> ,	<i>-ιστον</i>

se připojují k samému kořeni, jenž se leckdy pozměňuje podle pravidel hláskoslovných.

O skloňování komparativů v *-ίων*, *-ιον* v. § 105.

Tímto způsobem stupňují:

1. některá adjektiva na *-ος*, a to:

<i>αἰσχρός</i>	hanebný,	<i>αἰσχίων</i> ,	<i>αἰσχιον</i> ,	<i>αἰσχιστος</i> ,
<i>ἐχθρός</i>	nepřátelský,	<i>ἐχθίων</i> ,	<i>ἐχθιον</i> ,	<i>ἐχθιστος</i> ,
<i>κακός</i>	špatný, zlý,	<i>κακίων</i> ,	<i>κάκιον</i> ,	<i>κάκιστος</i> ,
<i>καλός</i>	krásný,	<i>καλλίων</i> ,	<i>κάλλιον</i> ,	<i>κάλλιστος</i> ,
<i>ῥάδιος</i>	snadný,	<i>ῥάων</i> ,	<i>ῥᾶον</i> ,	<i>ῥᾶστος</i> ;

2. *μέγας* veliký, *μείζων*, *μείζον*, *μέγιστος*;

3. některá adjektiva na *-ύς*:

<i>ἡδύς</i>	libý,	<i>ἡδίων</i> ,	<i>ἡδιον</i> ,	<i>ἡδιστος</i> ,
<i>πολύς</i>	mnohý,	<i>πλείων</i> ,	<i>πλέον</i> ,	<i>πλείστος</i> ,
<i>ταχύς</i>	rychlý (v. § 41, 2),	<i>θάττων</i> ,	<i>θᾶττον</i> ,	<i>τάχιστος</i> .

Pozn. 1. V komparativu *πλείων* se jeví kolísání mezi *ει* a *ε*; podle attických nápisů stává před dlouhou samohláskou vždy *ει* (*πλει-ων*, *πλει-ω*, *πλει-ους*), ale před krátkou může státi *ει* nebo *ε* (*πλει-ονος* i *πλέ-ονος*, *πλει-όνων* i *πλε-όνων*, *πλει-οσι* i *πλέ-οσι*); neutrum je vždy *πλέον*.

Pozn. 2. Komparativy i superlativy mají přízvuk co nejdále od konce.

§ 138

C. Zvláštnosti ve stupňování.

Komparativy a superlativy se tvoří někdy z několika kmenů, většinou odlišných od kmene pozitivu:

1. ἀγαθός dobrý, hodný, udatný:

ἀμείνων, ἄμεινον	schopnější, statnější,	ἄριστος,
βελτίων, βέλτιον	lepší (mravně),	βέλτιστος,
κρείττων, κρεῖττον	mocnější,	κράτιστος,
λῶων, λῶον	prospěšnější,	λῶστος;

2. κακός špatný, zlý:

κακίων, κάκιον	peior,	κάκιστος,
χειρόων, χειρόον	děterior,	χείριστος,
ἥττων, ἥττον	(minus),	ἥκιστα minimē;

3. μικρός malý:

μικρότερος,	menší,	μικρότατος,
μείων, μειον	slabší (počtem),	
ἐλάττων, ἐλάττον	menší, lehčí,	ἐλάχιστος.

§ 139

Bez pozitivu adjektivního jsou tyto tvary stupňovací:

1. ἐξ (ex) ἔσχατος extrēmus,
2. πρό (prō) πρότερος prior, πρῶτος prīmus,
3. — ὕστερος posterior, ὕστατος postrēmus,
4. ὑπέρ (super): ὑπέρτερος superior, ὑπέρτατος suprēmus.

Pozn. I v řečtině se opisují leckdy tvary srovnávací pozitivem s příslovci μάλλον (magis) a μάλιστα (maximē), na př. μάλλον φίλος (obyčejnější než φίλετος), μάλιστα φίλος; zvláště u slovesných adjektiv na -τός.

O stupňování příslovčí.

§ 140

a) Příslovce předložková.

Příslovce předložková, t. j. odvozená od předložek, tvoří komparativ a superlativ příponami **-τέρω** a **-τάτω**, na př.:

ἄνω nahoru, nahoře:	ἄνωτέρω výše,	ἄνωτάτω,
κάτω dolů, dole	κατωτέρω doleji,	κατωτάτω,
ἐγγύς blízko	ἐγγυτέρω (ἐγγύτερον),	ἐγγυτάτω (ἐγγύτατα),
πόρρω daleko	πορρωτέρω dále,	πορρωτάτω,
πέρα za (ultrā)	περαιτέρω ještě dále.	

b) Příslovce adjektivní.

§ 141

1. Positiv příslovcí adjektivních má koncovku **-ως**. Utvoříme jej od adjektiv, proměníme-li v gen. plur. mask. koncové **ν** v **ς**, na př.:

σοφός,	gen. pl. σοφῶν,	přísl. σοφῶς,
φίλος,	φίλων,	φίλως,
ἀπλοῦς,	ἀπλῶν,	ἀπλῶς,
σώφρων,	σωφρόνων,	σωφρόνως,
πᾶς,	πάντων (§ 100, 2),	πάντως,
σαφής,	σαφῶν,	σαφῶς,
ἡδύς,	ἡδέων,	ἡδέως.

Pozn. 1. Týmž způsobem se tvoří příslovce od participií, na př.:

ὄν	jsa,	g. pl. ὄντων,	přísl. ὄντως skutečně,
διαφέρων.	vynikaje,	διαφερόντων,	διαφερόντως obzvláště,
εἰκός,	óτος slušný,	εἰκότων,	εἰκότως slušně, právem.

Pozn. 2. Leckdy ak. sg. rodu středního již v pozitivu má platnost příslovce, na př. *πλησίον* blízko, *πολύ* *multum*, mnoho, *ταχύ* brzy a j.

2. Komparativ a superlativ příslovcí adjektivních jsou nahrazovány § 142 stupňovanými tvary adjektiv:

v komparativu akusativem **sing.** rodu středního,

v superlativu akusativem **plur.** rodu středního, na př.:

σοφῶς	moudře,	σοφώτερον,	σοφώτατα,
σαφῶς	zřejmě,	σαφέστερον,	σαφέστατα,
σωφρόνως	rozumně,	σωφρονέστερον,	σωφρονέστατα,
χαριέντως	půvabně,	χαριέστερον,	χαριέστατα,
ἡδέως	libě,	ἡδίον,	ἡδίστα,
ταχέως	rychle,	θᾶπτον,	τάχιστα.

Pozn. 1. Zřídka se tvoří i komparativ příponou **-ως** od komparativu adjektiva, na př. *χαλεπωτέρως* (od *χαλπός* nesnadný), často *μειζόνως* od *μέγας*.

Pozn. 2. Podle příslovcí adjektivních tvoří své stupně

1. ἄγχι blízko, ἄπτον (m. ἀγχιον, v. § 50, 1), ἄγχιστα,
2. εὖ dobře, ἄμεινον, ἄριστα,
3. μάλα velmi, μᾶλλον raději, více, μάλιστα,
4. πρώι, πρώί časně, προωϊαίτερον, προωϊαίτατα.

O zájmenech.¹⁾1. *Zájmena osobní.*

§ 143

<i>Sg. n.</i>	<i>ἔγώ</i> já	<i>σύ</i> ty	
<i>g.</i>	<i>ἐμοῦ, μου</i> mne (mě)	<i>σοῦ, σου</i> tebe (tě)	<i>οὔ, οὐ</i> sebe
<i>d.</i>	<i>ἐμοί, μοι</i> mně, mi	<i>σοί, σοι</i> tobě, ti	<i>οἶ, οἱ</i> sobě, si
<i>a.</i>	<i>ἐμέ, με</i> mne, mě	<i>σέ, σε</i> tebe, tě	<i>ἑ, ἐ</i> sebe, se
<i>Du. n. (a.)</i>	<i>νῶ</i> my (nás) dva	<i>σφῶ</i> vy (vás) dva	
<i>g. d.</i>	<i>ἡμῶν</i> { nás dvou, nám dvěma	<i>σφῶν</i> { vás dvou, vám dvěma	
<i>Pl. n.</i>	<i>ἡμεῖς</i> my	<i>ὕμεῖς</i> vy	<i>σφεῖς</i> ipsi
<i>g.</i>	<i>ἡμῶν</i> nás	<i>ὕμῶν</i> vás	<i>σφῶν</i> sebe
<i>d.</i>	<i>ἡμῖν</i> nám	<i>ὕμῖν</i> vám	<i>σφίσι(ν)</i> sobě, si
<i>a.</i>	<i>ἡμᾶς</i> nás	<i>ὕμᾶς</i> vás	<i>σφᾶς</i> sebe, se

§ 144 1. V nepřímých pádech singuláru jsou tvary dvojce:

důrazné = přízvučné, kladou se za důrazem a po předložkách,

bezdůrazné = příklonné (§ 16, 1), kladou se mimo důraz:

Ἔμοι ἀρέσκει mně se líbí, ale *ἀρέσκει μοι* líbí se mi.

Μετ' ἐμοῦ se mnou, *παρ' ἐμοί* u mne, *πρὸς ἐμέ* ke mně.

Pozn. 1. Ovšem nelze přepínati důraz, který se klade zájmeny na osobu 1. a 2. Někdy se zájmeny těchto osob zabarvuje sloh osobně, t. j. řeči se dodává ne tak důrazu, jako spíše jakési plnosti, důvěrnosti, citovosti nebo rytmičnosti a zvýšeného řečnického účinku, zvláště jestliže se zájmena opakují. Platí to stejně pro řečtinu, jako pro latinu a češtinu.

Pozn. 2. K většímu zesílení se připíná k důrazným tvarům příklonné *γε*, při čemž *ἐγώ* a *ἐμοί* zvracejí přízvuok: *ἐγωγε*, *ἐμοῦγε* (z* *ἐμέογε*), *ἐμοιγε*, *ἐμέγε*; *σύγε* atd.

Pozn. 3. *Ἐμοῦ*, *ἐμοί*, *ἐμέ* mají *ἐ-* podle *ἐγώ*.

2. Tvarů *οὔ*, *οἶ*, *ἑ* atd. se užívá zřídka, a to ve významu zvratném, na př. *Κῆρος ἤξιον δοθῆναι οἱ (sibi) ταύτας τὰς πόλεις*.

§ 145 **Zájmeno 3. osoby** bývá za důrazem zastupováno ve všech pádech zájmeny *οὗτος* ten, *ἐκεῖνος* onen (v. § 153); jinak jest vyjadřováno — ale jen v nepřímých pádech — odkazovacími tvary zájmena *αὐτός* (§ 155, 1):

¹⁾ O užívání zájmen srv. též § 321.

<i>Sg. g.</i>	αὐτοῦ jeho, ho	αὐτῆς jí	αὐτοῦ jeho, ho
<i>d.</i>	αὐτῶ jemu, mu	αὐτῇ jí	αὐτῶ jemu, mu
<i>a.</i>	αὐτόν jej, jeho, ho	αὐτήν ji	αὐτό je
<i>Du. a.</i>	αὐτά je dva (dvě)		
<i>g. d.</i>	αὐτοῖν jich dvou, jim dvěma		
<i>Pl. g.</i>	αὐτῶν jich	αὐτῶν jich	αὐτῶν jich
<i>d.</i>	αὐτοῖς jim	αὐταῖς jim	αὐτοῖς jim
<i>a.</i>	αὐτούς je	αὐτάς je	αὐτά je

2. Ζájmena zvratná.

Kromě zájmena 3. osoby (§ 144, 2) mají **zvratný** význam zvláštní § 146 tvary, složené z kmene nebo tvarů zájmen osobních s nepřímými pády zájmena *αὐτός*:

	vztahem k podm. <i>já</i> :	vzt. k podm. <i>ty</i> :	vzt. k podm. <i>on, ona, ono</i> :
<i>Sg. g.</i>	ἐμαυτοῦ , -ῆς	σεαυτοῦ , -ῆς	ἐαυτοῦ , -ῆς
<i>d.</i>	ἐμαυτῶ , -ῇ	σεαυτῶ , -ῇ	ἐαυτῶ , -ῇ
<i>a.</i>	ἐμαυτόν , -ήν	σεαυτόν , -ήν	ἐαυτόν , -ήν, -ό
<i>Pl. g.</i>	vzt. k podm. <i>my</i> :	vzt. k podm. <i>vy</i> :	vzt. k podm. <i>oni, ony, ona</i> :
	ἡμῶν αὐτῶν	ὕμῶν αὐτῶν	ἐαυτῶν (σφῶν αὐτῶν)
<i>d.</i>	ἡμῖν αὐτοῖς , -αῖς	ὕμιν αὐτοῖς , -αῖς	ἐαυτοῖς , -αῖς (σφίσιν αὐτοῖς, -αῖς)
<i>a.</i>	ἡμᾶς αὐτούς , -άς	ὕμᾶς αὐτούς , -άς	ἐαυτούς , -άς, -ά (σφᾶς αὐτούς, -άς)

Pozn. Původní akus. *ἐμ' αὐτόν* přešel v *ἐμαυτόν*, *σὲ αὐτόν* > *σεαυτόν*, *ἐ αὐτόν* > *ἐαυτόν*. Podle nich utvořeny pak ostatní pády sg., k *ἐαυτόν* dokonce i tvary množné.

Příklady:

ἐπιμέλομαι ἐμαυτοῦ pečuji o sebe, *παιδεύω* ἐμαυτόν vychovávám
ἐπιμέλη σεαυτοῦ, *παιδεύεις* σεαυτόν, [sebe,
ἐπιμέλεται ἐαυτοῦ, *παιδεύει* ἐαυτόν,
ἐπιμελόμεθα ἡμῶν αὐτῶν, *παιδεύομεν* ἡμᾶς αὐτούς,
ἐπιμέλεσθε ὑμῶν αὐτῶν, *παιδεύετε* ὑμᾶς αὐτούς,
ἐπιμέλονται ἐαυτῶν (σφῶν αὐτῶν); *παιδεύουσι* ἐαυτούς (σφᾶς αὐτούς);

πιστεύω ἐμαντῶ δὴνῆρῃσι σοβῆ,
 πιστεύεις σεαντῶ,
 πιστεύει ἐαντῶ,
 πιστεύομεν ἡμῖν αὐτοῖς,
 πιστεύετε ὑμῖν αὐτοῖς,
 πιστεύουσι ἐαντοῖς (σφίσι αὐτοῖς).

Pozn. 1. Místo σεαντοῦ atd. je též tvar kratší σαντοῦ atd.,
 místo ἐαντοῦ atd. je též tvar kratší αὐτοῦ atd.

Pozn. 2. Ζájmen těchto se užívá o první a druhé osobě jen v rodě mužském a ženském, o třetí též v středním.

§ 147

3. Ζájmena πρίvlastňovací.

ἐμός, ἐμή, ἐμόν můj, ἡμέτερος, -έρα, -ερον náš,
 σός, σή, σόν tvůj, ὑμέτερος, -έρα, -ερον váš.

1. Tato zájmena mají kromě významu πρίvlastňovacího též význam zvratný; jejich postavení jest **πρίvlastkové** (za členem): ὁ ἐμός πατήρ můj otec — στέργω τὸν ἐμόν πατέρα (svého otce).

2. Chybějící πρίvlastňovací zájmeno 3. osoby se nahrazuje

a) nezvratným αὐτοῦ, -ῆς, -ῶν v postavení **doplňkovém** (mimo člen):
 ἦκει ὁ πατήρ αὐτοῦ n. αὐτοῦ ὁ πατήρ (jeho otec);

b) zvratným ἐαντοῦ, -ῆς, -ῶν v postavení **πρίvlastkovém** (za členem):
 τιμᾷ τὸν ἐαντοῦ πατέρα n. τὸν πατέρα τὸν ἐαντοῦ (svého otce).

3. Tyto opisy πρίvlastňovacím genitivem zájmen osobních a zvratných jsou možné i v 1. a 2. osobě.

Jsou tedy πρίvlastňovací výrazy tyto:

a) nezvratné

bez důrazu:

ὁ πατήρ μου můj otec,
 ὁ πατήρ σου,
 ὁ πατήρ αὐτοῦ, -ῆς,
 ὁ πατήρ ἡμῶν,
 ὁ πατήρ ὑμῶν,
 ὁ πατήρ αὐτῶν;

důrazné:

ὁ ἐμός πατήρ otec můj,
 ὁ σός πατήρ,
 ὁ τούτου (ἐκεῖνου) πατήρ,
 ὁ ἡμέτερος πατήρ,
 ὁ ὑμέτερος πατήρ,
 ὁ τούτων (ἐκεῖνων) πατήρ.

Pozn. Místo ὁ πατήρ μου může se v souvislé řeči říci též . . . μου ὁ πατήρ; vedle ὁ ἐμός πατήρ říká se též ὁ πατήρ ὁ ἐμός.

b) zvratné

bez dôrazu:

στέρωγω τὸν ἐμὸν πατέρα,
στέργεις τὸν σὸν πατέρα,
στέργει τὸν ἑαυτοῦ (-ῆς) πατέρα,

důrazně:

στέρωγω τὸν ἑμαυτοῦ (-ῆς) πατέρα,
στέργεις τὸν σεαυτοῦ (-ῆς) πατέρα,
στέργουσι τὸν ἑαυτῶν πατέρα.

στέργομεν τὸν ἡμέτερον πατέρα, στέργομεν τὸν ἡμέτερον αὐτῶν π.,
στέργετε τὸν ὑμέτερον πατέρα, στέργετε τὸν ὑμέτερον αὐτῶν π.,
στέργουσι τὸν ἑαυτῶν πατέρα.

4. Zájmeno vespolné.

Zájmeno **vespolné**, vzniklé zdvojením neurčitého zájmena ἄλλος § 148 (*alius*), má podle svého významu jen nepřímé pády duálu a plurálu:

du. g. ἀλλήλοιν *pl. g. ἀλλήλων* sebe vespolek, navzájem,
d. ἀλλήλων *d. ἀλλήλοις, -αις* sobě vespolek,
a. ἀλλήλω, -ήλᾱ *d. ἀλλήλους, -λας*, ἀλληλα sebe vespolek.

Pozn. Ἄλλος, ἄλλη, ἄλλο jiný; plur. ἄλλοι jiní, οἱ ἄλλοι ostatní.

5. Zájmena tážací a neurčitá.

(Hvězdičkou označená slova jsou **adjektiva zájmenná**.)

§ 149

Zájmeno tážací přímο i nepřímο	neurčité	jen nepřímο tážací
τίς; τί; τίνος (τουῦ); τίνι (τῷ); τίνας; τί;	τις τι τινός (του) τινι (τῷ) τινὰ τι	ὅστις ἥτις ὅτι οὐτινος, ὅτου ἥστινος οὐτινος, ὅτου ὅτινι, ὅτῳ ἥτινι ὅτινι, ὅτῳ ὄντινα ἥντινα ὄτι
τίνε; τίνοι;	τινὲ τινοῖν	ὥτινε οἴντινοι
τίνες; τίνας; τίνων; τίσι(ν); τίνας; τίνας;	τινὲς τινὰ (ἅττα) τινῶν τίσι(ν) τινὰς τινὰ (ἅττα)	οἵτινες αἵτινες ἅτινα, ἅττα ὄντινων, ὅτων οἷστισι, ὄτοις αἷστισι οἷστισι, ὄτοις οὐστινας ἄστινας ἅτινα, ἅττα

§ 150 **Zájmena přímo i nepřímó tázací:**

- τίς; τί;* = kdo? co? (*quis? quid?*),
 = který, -á, -é? (*quī? quae? quod?*),
 vždy s ostrým přízvukem na slabice *τί-* (výklad v § 12¹);
**ποῖος; ποία; ποῖον;* = jaký? (*quālis?*),
**πόσος; πόση; πόσον;* = jak veliký? pl. kolik? (*quantus?*),
**πότερος; ποτέρᾳ; πότερον;* = kdo (který) z obou? (*uter?*).

§ 151 **Zájmeno neurčité:**

- τις, τι* = někdo, něco (*[ali]quis, quīdam*),
 = některý, -á, -é (*[ali]quī, -a, -od*);
 jest příklonné mimo tvar *ἄττα*.

Pozn. 1. *ἄττα*: jeho původní podoba byla příklonné *ττα* (*σσα*) z **κja* (§ 50, 1), na př. **ὄλγja-ττα* ‚něco málo‘. Ale nesprávným dělením této spojeniny v *ὄλγj-αττα* > *ὄλγj' ἄττα* vzniklo *ἄττα* (*ἄσσα*), které již nebylo příklonné. Hom. *ἄσσα* (*ἄ + σσα*) = *ἄ + ττα*.

Pozn. 2. *Ὁ, ἡ, τὸ δεῖνα* ‚kdośi‘ buď se neskloňuje nebo se skloňuje podle III. dekl.: (*ὁ*) *δεῖνα, δεῖνος, δεῖνι, δεῖνα*; pl. *δεῖνες, δεῖνων, —, δεῖνας*.

Pozn. 3. Příslovce *πῶς*; jak? = tázací; *πῶς* (příkl.) nějak, jaksi = neurčité.

§ 152 **Zájmena jen nepřímó tázací:**

- ἔστις, ἦτις, ὅτι* = kdo? co? (*quis? quid?*),
 = který, -á, -é? (*quī? quae? quod?*),
**ὁποῖος, ὁποία, ὁποῖον* = jaký? (*quālis?*),
**ὁπόσος, ὁπόση, ὁπόσον* = jak veliký (četný)? kolik?,
**ὁπότερος, ὁποτέρᾳ, ὁπότερον* = kdo (který) z obou? (*uter?*).

Pozn. *ὅστις, ἦτις, ὅτι* = *ὅς + τισ, ἦ + τισ, ὅ + τι*. Obě části se skloňují. Neutrum *ὅτι* se píše též *ὄ, τι* na rozdíl od spojky *ὅτι* = že.

6. **Zájmena ukazovací.**§ 153 **Vlastní zájmena ukazovací** jsou tato tři:

1. *ὅδε, ἦδε, τόδε* tento (*hic*) o přítomném n. následujícím,
οὗτος, αὕτη, τοῦτο ten (*hic, iste*) o předešlém, již řečeném,
ἐκεῖνος, ἐκεῖνη, ἐκεῖνο onen (*ille*) o vzdáleném:

Ταῦτα μὲν δὴ σὺ λέγεις, παρ' ἡμῶν δὲ ἀπάγγελλε τὰ δε. —

Τεκμήριον δὲ τούτου καὶ τὸ δε.¹

¹) Důkazem pak toho (co bylo řečeno) jest i toto (co řeknu).

<i>Sg. n.</i>	<i>ῥδε</i>	<i>ῥδε</i>	<i>τόδε</i>	<i>οὗτος</i>	<i>αὕτη</i>	<i>τοῦτο</i>
<i>g.</i>	<i>τουῦδε</i>	<i>τῆσδε</i>	<i>τουῦδε</i>	<i>τούτου</i>	<i>ταύτης</i>	<i>τούτου</i>
<i>d.</i>	<i>τῶδε</i>	<i>τῆδε</i>	<i>τῶδε</i>	<i>τούτω</i>	<i>ταύτη</i>	<i>τούτω</i>
<i>a.</i>	<i>τόνδε</i>	<i>τήνδε</i>	<i>τόδε</i>	<i>τούτον</i>	<i>ταύτην</i>	<i>τούτο</i>
<i>Du. n. a.</i>		<i>τῶδε</i>			<i>τούτω</i>	
<i>g. d.</i>		<i>τοίνδε</i>			<i>τούτων</i>	
<i>Pl. n.</i>	<i>οἶδε</i>	<i>αἶδε</i>	<i>τάδε</i>	<i>οὗτοι</i>	<i>αὗται</i>	<i>ταῦτα</i>
<i>g.</i>	<i>τῶνδε</i>	<i>τῶνδε</i>	<i>τῶνδε</i>	<i>τούτων</i>	<i>τούτων</i>	<i>τούτων</i>
<i>d.</i>	<i>τοισδε</i>	<i>ταῖσδε</i>	<i>τοισδε</i>	<i>τούτοις</i>	<i>ταύταις</i>	<i>τούτοις</i>
<i>a.</i>	<i>τούσδε</i>	<i>τάσδε</i>	<i>τάδε</i>	<i>τούτους</i>	<i>ταύτας</i>	<i>ταῦτα</i>

2. *ῥδε* = člen *ὁ* + ukazovací příklonka *-δε*; skloňuje se tedy jako člen; *οὗτος* obsahuje rovněž člen; proto má na začátku přidech (´) a *τ* tam, kde je má člen, ve kmeni *-ou-* a *-au-* tam, kde má člen *o n. a(η)*; *ἐκεῖνος* se skloňuje jako *αὐτός*.

3. Všecka tato zájmena mají postavení **doplnkové** (mimo člen): *ῥδε* (*οὗτος*, *ἐκεῖνος*) *ὁ ἀνὴρ* = *ὁ ἀνὴρ ῥδε* (*οὗτος*, *ἐκεῖνος*); jen v platnosti přívlastkové stojí za členem: *ὁ τούτου* (*ἐκείνου*) *πατήρ*.

4. O ukazovací platnosti členu *ὁ*, *ῥ*, *τό* v. § 313.

Pozn. Příslušná příslovce jsou *ὧδε* takto, *οὕτω* a *οὕτως* tak, *ἐκείνως* onak.

Souvztažná adjektiva zájmenná sem náležející jsou:

§154

* <i>τοσόςδε</i> , <i>τοσῆδε</i> , <i>τοσόνδε</i>	} tak veliký, pl. tolik (<i>tantus</i> , <i>tot</i>);
* <i>τοσοῦτος</i> , <i>τοσαύτη</i> , <i>τοσοῦτον</i> (-το)	
* <i>τοιόςδε</i> , <i>τοιᾶδε</i> , <i>τοιόνδε</i>	} takový (<i>tālis</i>);
* <i>τοιούτος</i> , <i>τοιούτη</i> , <i>τοιούτον</i> (-το)	
* <i>ἕτερος</i> , <i>ἑτέρᾱ</i> , <i>ἕτερον</i>	druhý;
* <i>ἐκάτερος</i> , <i>ἐκατέρᾱ</i> , <i>ἐκατέρον</i>	obojí.

1. Tvary na *-όςδε* ukazují k tomu, co následuje, a řídí se podle *ῥδε*, tedy *τοσόςδε*, *τοσῆδε* *τοιόςδε*, *τοιᾶδε*
g. *τοσοῦδε*, *τοσῆσδε* *τοιούδε*, *τοιᾶσδε* atd.
2. Tvary na *-ούτος* odkazují k tomu, co řečeno, a řídí se podle *οὗτος*, tedy *τοσοῦτος*, *τοσαύτη* *τοιούτος*, *τοιούτη*
g. *τοσοῦτου*, *τοσαύτης* *τοιούτου*, *τοιούτης* atd.:

*Κλέαρχος μὲν τοιαῦτα (τοσαῦτα, οὕτως) εἶπεν,
Τισσαφέρους δὲ τοιάδε (τοσάδε, ᾧδε) ἀπεκρίνατο.*

- 3.** Neutra v nom. sg. se končí u zájmen na *-όσδε* vždy v *-όνδε*: *τοσόνδε, τοίόνδε*; u zájmen na *-ούτος* obvyklejně v *-ούτων*, zvláště před samohláskami: *τοσοῦτον, τοιοῦτον*.

Pozn. Ke tvarům všech ukazovacích zájmen i zájmenných adjektiv se připíná za důrazem ukazovací (deiktické) *-ί* s ostrým přízvukem, před nímž se krátká koncová samohláska odsouvá, na př.: *ὅδι, ἡδί, τοδί* (tento zde), *οὔτοι, αὐτήι, τουτί, γ. τουτοί, ἐκεινοί* (onen tam), *τοιουτοί* (takovýto). Toto *-ί* přistupuje též k příslovcím ukazovacím, na př.: *ἐνθαδί* (tuhle), *νυνί* (nyní právě), *οὔτωσί* (takto právě).

§ 155 K ukazovacím zájmenům lze přičísti zájmeno *αὐτός, αὐτή, αὐτό*. Má trojí význam:

- 1. odkazovací** (jen v nepřímých pádech § 145) = jeho, jemu, jej atd.: *ὁ πατήρ αὐτοῦ* jeho otec, *ἐπαινέσας αὐτούς* pochváliv je;

- 2. vytykáci** (vždy mimo člen) ve všech pádech = sám (*ipse*): *ὁ πατήρ αὐτός* = *αὐτός ὁ πατήρ* otec sám;

- 3. ztotožňovací** (vždy se členem) ve všech pádech = týž (*idem*): *ὁ αὐτὸς ἀνὴρ* = týž muž.

Pozn. 1. Směšováním vzniká z *ὁ αὐτός* > *αὐτός*, z *τοῦ αὐτοῦ* > *ταυτοῦ*, z *τὸ αὐτό* > *ταυτό* atd. Tvary ty třeba lišiti od podobných tvarů zájmena *οὗτος*, na př.: *αὐτή* ‚táž‘ od *αὕτη* ‚ta‘, *ταυτή* ‚téže‘ od *ταῦτη* ‚té‘, *ταυτά* ‚tytéž věci‘ od *ταῦτα* ‚ty věci‘.

Pozn. 2. Příslovce k *αὐτός* zní *αὕτως* jen tak, pouze. k *ὁ αὐτός*: *ὡσαύτως* právě tak, tolikéž.

7. Zájmena vztažná.

(Hvězdičkou označená slova jsou **adjektiva zájmenná**.)

§ 156 **Určitě vztažná zájmena:**

ὅς, ἥ, ὃ jenž, který, kdo, co:

<i>Sg. n.</i>	<i>ὅς</i>	<i>ἥ</i>	<i>ὃ</i>	<i>Du. n. a.</i>	<i>ὧ</i>	<i>Pl. n.</i>	<i>οἷ</i>	<i>αἷ</i>	<i>ἃ</i>
<i>g.</i>	<i>οὗ</i>	<i>ἧς</i>	<i>οῦ</i>	<i>g. d.</i>	<i>οῶν</i>	<i>g.</i>	<i>ὧν</i>	<i>ᾧν</i>	<i>ᾧν</i>
<i>d.</i>	<i>ὃν</i>	<i>ἣν</i>	<i>ὃν</i>			<i>d.</i>	<i>οἷς</i>	<i>αἷς</i>	<i>οἷς</i>
<i>a.</i>	<i>ὅν</i>	<i>ἣν</i>	<i>ὃν</i>			<i>a.</i>	<i>οὔς</i>	<i>ᾄς</i>	<i>ᾄ</i>

ὁσπερ, ἥπερ, ὅπερ který právě,
**οἷος, οἷᾶ, οἷον* jaký,
**ὄσος, ὄση, ὄσον* jak veliký, v pl. též: kolik, co.

Pozn. Příslovce k *ὅς* jest *ὡς* = jako; spolu spojka = aby, ježto, že.
 Příslovce k *ὄσπερ* jest *ὥσπερ* = jak právě.

Neurčitě vztažná zájmena:

§ 157

ὅστις, ἥτις, ὅτι kdokoli, kterýkoli, cokoliv,
**ὀποῖος, -λα, -ον* jakýkoli,
**ὀπόσος, -η, -ον* jakkoli veliký,
**ὀπότερος, -ερά, -ον* kdo-, kterýkoli z obou.

Zájmeno *ὅστις* jest spolu nepřímou tázací (v. § 149, kde v. jeho sklo-nění).

Pozn. 1. Příslušné příslovce neurčitě jest *ὅπως* = jakkoli; spolu spojka = aby.

Pozn. 2. Ke všem neurčitě vztažným zájmenům a k příslovci *ὅπως* mohou přis-toupiti zobecňující částice *δή, δήποτε, οὖν*, na př. *ὅστισδῆ, ὅστισδήποτε, ὅστισοῦν* kdokolivěk, kterýkolivěk, *ὅπωςοῦν* nějakým (jakýmkoli) způsobem a p.

*Přehled
 souvztažných zájmen a příslovců.*

Souvztažná (*correlātiva*) jsou zájmena (zájmenná adjektiva) § 158 a příslovce zájmenného původu, která se významem navzájem doplňují a sobě odpovídají.

A. Přehled souvztažných zájmen
 (zájmenných adjektiv).

§ 159

Tázací		ne- určitá	ukazovací	vztažná	
přímou i nepřímou	nepřímou			určitě	neurčitě
<i>τίς</i>	<i>ὅστις</i>	<i>τις</i>	<i>ὅδε, οὗτος, ἐκεῖνός</i>	<i>ὅς</i>	<i>ὅστις</i>
<i>ποῖος</i>	<i>ὀποῖος</i>		<i>τοιούσδε, τοιούτος</i>	<i>οἷος</i>	<i>ὀποῖος</i>
<i>πόσος</i>	<i>ὀπόσος</i>		<i>τοσόσδε, τοσοῦτος</i>	<i>ὄσος</i>	<i>ὀπόσος</i>
<i>πότερος</i>	<i>ὀπότερος</i>		<i>ἕτερος</i>		<i>ὀπότερος</i>

B. Přehled souvztažných příslovčí
zájmenného původu.

Tázací		neurčitá	ukazovací	vztažná	
přímou i nepřímou	nepřímou			určitě	neurčitě
πού kde?	όπου kde?	που někde, kdesi	ἐνθάδε zde, ἐνταῦθα tu, tam ἐκεῖ tam, αὐτοῦ tu, tam	οἃ, ἐνθα kde	ὅπου kdekoli
πόθεν odkud?	όπόθεν odkud?	ποθεν odněkud	ἐνθένδε, ἐντεῦθεν odtud ἐκεῖθεν, αὐτόθεν odtamtud	ὅθεν, ἐν- θεν odkud	ὅπόθεν odkudkoli
ποῖ kam?	όποι kam?	ποι někam	ἐνθάδε sem, ἐνταῦθα tam ἐκεῖσε, αὐτόσε tam	οἷ kam	ὅποι kamkoli
πῆ kam? jak?	όπη kam? jak?	πη někudy, někam, nějak	τῆδε, ταύτη tudy, tam, tak	ἧ kam, jak	ὅπη kudykoli kam-, jakkoli
πότε kdy?	όπότε kdy?	ποτε ně- kdy, kdysi	τότε tehdy, tenkrát, tu ἐνταῦθα tu	ὅτε kdy(ž)	ὅπότε kdykoli
πηνίκα kdy? kterou dobou?	όπηνίκα kdy? kterou dobou?		τηνικάδε, τηνικαῦτα tehdy, tu	ἧνίκα když	ὀπηνίκα kdykoli
πῶς jak?	όπως jak?	πως ně- jak, jaksí	ὧδε, οὕτως (ὡς) takto, tak	ὡς jako	ὀπως jakkoli

§ 161 *Dodatek.* Něktěrymi příponami jsou utvořena od kmenů substantiv a zájmenných adjektiv příslovce substantivní a zájmenná. Zvlášť pamatovati jest tvary s příponami

-θι, -ι v sg. } -σι(ν) v pl. }	= kde?	-θεν = odkud?	-δε (-ζε) } -σε }	= kam?	
ἄλλοθι	jinde	ἄλλοθεν	odjinud	ἄλλοσε	jinam
οἴκοι	doma	οἴκοθεν	z domu	οἴκαδε	domů
χαμαί	na zemi	χαμαῖθεν	ze země	χαμαῖζε	na zem
Ἀθήνησι(ν)	v Ath.	Ἀθήνηθεν	z Athén	Ἀθήναζε	do Athén
θύρασι(ν)	venku	πάντοθεν	odevšad	Μεγαράδε	do Megar

Tvary na -ι jsou lokály sg., tvary na -σι(ν) lokály pl.

Tvary na -ζε vznikly ze *σδε: Ἀθήναζε z *Ἀθηνας-δε > *Ἀθήνας-δε.

Ο ἑπίσλοκᾶχ.

Hodnota	Znak	Číslovky základní	Číslovky řadové	Příslovce číselná
1	α'	εἷς, μία, ἓν	πρῶτος, -η, -ον	ἅπαξ jednou
2	β'	δύο duo	δεύτερος, -ᾱ, -ον	δίς
3	γ'	τρεις, τρία trēs	τρίτος, -η, -ον	τρίς
4	δ'	τέτταρες, -α	τέταρτος	τετραῖς
5	ε'	πέντε	πέμπτος	πεντάκις
6	ς'	ἕξ	ἕκτος	ἑξάκις
7	ζ'	ἑπτά	ἕβδομος	ἑπτάκις
8	η'	ὀκτώ	ὀγδοος	ὀκτάκις
9	θ'	ἐννέα	ἐνατος	ἐνάκις
10	ι'	δέκα decem	δέκατος	δεκάκις
11	ια'	ἑνδεκα	ἐνδέκατος	ἐνδεκάκις
12	ιβ'	δωδεκα	δωδέκατος	δωδεκάκις
13	ιγ'	τρεις (τρία) και δέκα	τρίτος και δέκατος	τρισκαιδεκάκις
14	ιδ'	τέτταρες (-ρα) και δέκα	τέταρτος ,,	τετταρεςκαιδε- κάκις
15	ιε'	πεντεκαίδεκα	πέμπτος	πεντεκαιδεκάκις
16	ις'	ἑκκαίδεκα	ἕκτος	ἑκκαιδεκάκις
17	ις'	ἑπτακαίδεκα	ἕβδομος	ἑπτακαιδεκάκις
18	ιη'	ὀκτωκαίδεκα	ὀγδοος	ὀκτωκαιδεκάκις
19	ιθ'	ἐννεακαίδεκα	ἐνατος ,,	ἐννεακαιδεκάκις
20	κ'	εἴκοσι(ν)	εἰκοστός, -ή, -όν	εἰκοσάκις
21	κα'	εἷς (μία, ἓν) και εἴκοσι	εἷς (μία, ἓν) και εἰκοστός (-ή, -όν)	εἰκοσάκις ἅπαξ
22	κβ'	δύο και εἴκοσι	δεύτερος και εἰκ.	εἰκοσάκις δίς
30	λ'	τριαῖκοντα	τριαῖκοστός	τριαῖκοντάκις
40	μ'	τετταραῖκοντα	τετταρακοστός	τετταρακοντάκις
50	ν'	πεντηῖκοντα	πεντηκοστός	πεντηκοντάκις
60	ξ'	ἑξήκοντα	ἑξηκοστός	atd.
70	ς'	ἑβδομηῖκοντα	ἑβδομηκοστός	
80	π'	ὀγδοήκοντα	ὀγδοηκοστός	
90	ς'	ἐνενήκοντα	ἐνενηκοστός	
100	ρ'	ἑκατόν	ἑκατοστός	ἑκατοντάκις

Hodnota	Znak	Číslovky základní	Číslovky řadové	Příslovce číselná
200	σ'	διᾱκόσιοι, -αι, -α	διᾱκοσιοστός	διᾱκοσιάκις
300	τ'	τριᾱκόσιοι	τριᾱκοσιοστός	τριᾱκοσιάκις
400	υ'	τετραᾱκόσιοι	τετρακοσιοστός	atd.
500	φ'	πεντᾱκόσιοι	πεντακοσιοστός	
600	χ'	ἑξᾱκόσιοι	ἑξακοσιοστός	
700	ψ'	ἑπτᾱκόσιοι	ἑπτακοσιοστός	
800	ω'	ὀκτᾱκόσιοι	ὀκτακοσιοστός	
900	ϝ'	ἐνᾱκόσιοι	ἐνακοσιοστός	
1000	,α	χίλιοι, -αι, -α	χιλιοστός	χιλιάκις
2000	,β	δισχίλιοι	δισχιλιοστός	
3000	,γ	τρισχίλιοι	τρισχίλιοστός	
4000	,δ	τετρακισχίλιοι	τετρακισχιλιοστός	
5000	,ε	πεντακισχίλιοι	πεντακισχιλιοστός	
6000	,ς	ἑξακισχίλιοι	ἑξακισχιλιοστός	
7000	,ζ	ἑπτακισχίλιοι	ἑπτακισχιλιοστός	
8000	,η	ὀκτακισχίλιοι	ὀκτακισχιλιοστός	
9000	,θ	ἐνακισχίλιοι	ἐνακισχιλιοστός	
10.000	,ι	μύριοι, -αι, -α	μυριοστός	μυριάκις
20.000	,κ	δισμύριοι	δισμυριοστός	
30.000	,λ	τρισμύριοι	τρισμυριοστός	
100.000	,ρ	δεκακισμύριοι	δεκακισμυριοστός	

Pozn. Psátí číslice písmeny jest výmysl řecký. Původní označování čísel čárkami stačilo na malé hodnoty, ale selhávalo při větších. Řekové brali za číslice 24 písmen své abecedy a tři zastaralé značky, totiž

στίγμα ς¹⁾ (F) na místě 6. = **6**, κόππα ς' na místě 18. = **90**, σαμπι λ²⁾ na místě 27. = **900**. Z těchto 27 písmen vyjadřovala α'—θ' jednotky 1—9, ι'—ρ' desítky 10—90, ς'—λ' sta 100—900 s čárkou nahoře.

Pro tisíce se užívalo týchž písmen s čárkou dole, na př. πγ' = 83, υε' = 475, ,α λμε' = 1945. Řeckou myšlenku vzítí pro čísla znaky písmen přejaly potom semitské abecedy, ethiopština dokonce převzala pro ně i řecká písmena.

1) zdánlivě spřežka písmen στ, ve skutečnosti staré F.

2) jméno z doby byzantské: σαμπι < σάν + πῖ < ὡς ἄν + πῖ písmeno psané jako asi πῖ' - nejstarší podoba T.

1. Číslovky základní.

Číslovky **základní** (*cardinālia*) jsou svým významem adjektiva § 163 (tedy pět let = πέντε ἔτη, ne s gen.); ale skloňují se jen číslovky od 1—4 a pak od 200 dále. Přízvuk mají co nejdále od konce mimo ἑπτά, ὀκτώ, ἑννέα, ἑκατόν.

1. První čtyři se skloňují takto:

n.	εἷς, μιά, ἕν	δύο	τρεις, τρία	τέτταρες, τέτταρα
g.	ἑνός, μιᾶς, ἑνός	δυσῶν	τριῶν	τεττάρων
d.	ἑνί, μιᾷ, ἐνί	δυσῶν	τρισί(ν)	τέτταρσι(ν)
a.	ἕνα, μίαν, ἕν	δύο	τρεις, τρία	τέτταρας, τέτταρα

Pozn. Εἷς z *hems < *sems, μία < *sm-ia, ἕν < *sem (lat. sem-el): *sem- jest kmen plný, *sm- kmen slabý. Začáteční σ přešlo před samohláskou v ^ε (§ 48, 1), před souhláskou vypadlo; koncové μ přešlo v ν (§ 45, 1), které potom proniklo i do jiných pádů: ἕν-ός, ἕν-ί.

Δέκα z *dekḗ (§ 23²), lat. decem; ἑκατόν = ἕν κατόν jedno sto ze *se[m] κῆτομ, lat. centum (vysl. kentum).

2. Jako εἷς se skloňují οὐδείς (= οὐδὲ εἷς) a μηδείς (= μηδὲ εἷς) žádný; podle δύο jde ἄμφω (ambō) oba:

Sg. n.	οὐδείς, οὐδεμία, οὐδέν	Pl. m.	οὐδένες	ἄμφω
g.	οὐδενός, οὐδεμιᾶς, οὐδενός		οὐδένων	ἄμφοῦν
d.	οὐδενί, οὐδεμιᾷ, οὐδενί		οὐδέσι(ν)	ἄμφοῖν
a.	οὐδένα, οὐδεμίαν, οὐδέν		οὐδένας	ἄμφω

3. Číslovky od 200 se skloňují jako trojvýhodná adjektiva v plurálu.

4. Počínajíc od 21 skládají se čísla tak, že číslice menší buď předchází s καί, nebo následuje s καί i bez καί:

325 = πέντε καὶ εἴκοσι καὶ τριακόσιοι (-αι, -α),
 π. τριακόσιοι καὶ εἴκοσι καὶ πέντε,
 π. τριακόσιοι εἴκοσι πέντε.

5. Desetitisíce se vyjadřují těž substantivní číslovkou ἡ μῦριάς: δύο μῦριάδες = 20.000, τρεῖς μῦριάδες = 30.000 atd.

Pozn. Jest lišiti μύριοι deset tisíc od μύριοι nesčetní.

2. Číslovky řadové.

§ 164 1. Číslovky **řadové** (*ordinālia*) se skloňují jako trojvýchodná adjektiva (§ 75). Přízvuk prvních 19 jest vzdálen co nejdále od konce, u ostatních jest na poslední slabice.

2. Více čísel se spojuje spojkou *καί*, ať menší hodnota předchází nebo následuje, na př.

325tý = *πέμπτος καί εἰκοστός καί τριακοσιοστός,*
τριακοσιοστός καί εἰκοστός καί πέμπτος.

3. Číslovky 21., 31., 41. atd. se vyjadřují vždy: *εἰς καί εἰκοστός, εἰς καί τριακοστός* (nikoli *πρῶτος καί εἰκοστός* atd.).

3. Příslovce číselná.

§ 165 **Příslovce číselná** (*adverbia numerālia*) jsou utvořena od číslovek základních a končí se kromě tří tvarů na *-άκις*.

Pozn. Podle nich jsou utvořena: *πολλάκις* (mnohokrát, často), *πλεονάκις* (častěji) a j.

4. Číslovky ostatní.

§ 166 1. Číslovky **násobné** (*multiplicātiva*, na otázku ‚kolikerý?‘) jsou složeny vesměs s *-πλοῦς, -πλή, -πλοῦν* (lat. *-plex*); sklonění jejich v. § 80:

ἀπλοῦς jednoduchý, *τριπλοῦς* troji,
διπλοῦς dvojí, dvojitý, *δεκαπλοῦς* desaterý.

2. Číslovky **podílné** (*distribūtiva*, na otázku ‚po kolika?‘) nahrazuje řečtina předložkovými pády:

ἀνά (*εἰς, κατά*) *τρεις* = *ἐπὶ τριῶν* terní, po třech.

3. Číslovky **úměrné** (*proportiōnālia*, na otázku ‚kolikeronásobný?‘) jsou složeny s *πλάσιος, -ιά, -ιον* a skloňují se jako adjektiva:

διπλάσιος dvojnásobný, *τετραπλάσιος* čtvernásobný,
neutr. dvojnásob, dvakrát tak, *πενταπλάσιος* pateronásobný,
τριπλάσιος trojnásobný, *δεκαπλάσιος* desateronásobný.

4. Číslovky **substantivní** na *-άς, g. -άδος* označují obvykle číselné pojmy, ale užívá se jich také jako číslovek základních, na př.

ἡ μονάς jednota, jedna, *ἡ δεκάς* desítka, deset,
ἡ τριάς trojice, tři, *ἡ χιλιάς* tisíc,
ἡ τετράς čtverka, čtyři, *ἡ μῦριάς* deset tisíc.

II. Časování.

Průprava k časování.

I. O tvarech slovesných vůbec.

§ 167

Různé tvary téhož slovesa se liší od sebe osobou, číslem, rodem, způsobem a časem.

1. Osoby sloves jsou jako v češtině tři: první, která mluví; druhá, ke které se mluví; třetí, o které se mluví.

2. Číslo jest jako u jmen troji: *singulár, duál a plurál*.

3. Rod sloves jest trojí:

- a) činný (*aktivum*): *παιδέύω* vychovávám;
- b) střední (*medium*): *παιδεύομαι* vychovávám se (si);
- c) trpný (*passivum*): *παιδεύομαι* jsem vychováván.

4. Způsoby slovesa jsou čtyři:

- a) oznamovací (*indikativ*): *παιδέύω* vychovávám;
- b) spojovací (*konjunktiv*): *παιδέύω* ať vychovávám;
- c) žádací (*optativ*): *παιδεύοιμι* kéž vychovávám!
- d) rozkazovací (*imperativ*): *παίδευε* vychovávej!

Mimo to jsou ještě tři **jmenné tvary** slovesné:

- a) způsob neurčitý (*infinitiv*): *παιδέειν* vychovávatí;
- b) přechodníky a příčestí (*participia*): *παιδεύων* vychovávaje, *παιδύσας* vychovav, *παιδευθείς* byv vychován;
- c) přídavná jména slovesná (*adiectiva verbālia*): *παιδευτός* vychovav-ný, -telný, *παιδευτέος* mající býti vychován (*educandus*).

5. Časů jest v řečtině sedm:

- a) *praesens* (přítomný): *παιδέύω* vychovávám;
- b) *imperfektum* (minulý děje nedokonavého): *ἐπαίδευον* vychovával jsem;
- c) *futurum* (budoucí): *παιδεύσω* vychovám, budu vychovávatí;
- d) *aorist* (minulý prostý, lat. *perf. historicum*): *ἐπαίδευσα* vychoval jsem;
- e) *perfektum* (přítomný děje dokonavého, lat. *perf. praesēns*): *πεπαίδευκα* vychoval jsem, mám vychováno;

- f) *plusquamperfektum* (minulý děje dokonavého): *ἐπεπαιδεύκη* vychoval jsem, měl jsem vychováno;
 g) *futūrum exāctum* n. *třetí* (budoucí děje dokonavého): *πεπαιδεύσομαι* dostane se mně vychování, budu vychován.

Pozn. Čas se označuje zpravidla jen tvary **indikativu**; tvary ostatních způsobů značívají jen *děj*, aniž hledí k době časové.

§ 168 1. Řecké sloveso jest tedy tvary bohatší než latinské; má totiž

v číslech ještě duál,	ve způsobech ještě optativ,
v časech ještě aorist,	v rodech ještě medium.

Duál má pouze 2. a 3. osobu; osoba 1. se vyjadřuje plurálem.

Optativ prostý označuje přání; s *ἄν* možnost.

Aorist značí obyčejně děj minulý jednodobý (lat. *perf. histor.*).

Medium značí činnost od podmětu vycházející a k němu se vracějící. Mimo aorist a futurum má s *passivem* tvary společné.

Pozn. Jako latina má i řečtina slovesa *deponentní*, t. j. taková, která při tvarech středních nebo trpných mají význam činný. *Dēpōnentia* s mediálním aoristem se nazývají *media* (zkratka *dm*), s *passivním aoristem passiva* (zkratka *dp*).

2. Rozeznáváme časy:

- a) **hlavní**: *praesens*, *futurum*, *perfektum*, *futūrum exāctum*;
 b) **vedlejší (historické)**: *imperfektum*, *aorist* (indik.), *plusquamperfektum*.

§ 169

II. O částech tvarů slovesných.

A. O kmenech.

1. Základní část slovesa, z níž lze utvořiti všechny jeho tvary, nazývá se **prostý kmen slovesný**. Ale tento kmen netrvá vždy ve všech časech v téže podobě. Jednou se jeví v stupni plném, jindy v stupni slabém nebo dlouhém (v. § 22) anebo v podobě rozšířené některou souhláskou.

Na př. *praes.* *λείπω* opouštím, *impf.* *ἔλειπον* jest odvozeno z plného kmene *λειπ-*, *aor.* *ἔλιπον* ze slabého kmene *λιπ-*; *praes.* *κόπτω* bijí a *impf.* *ἔκοπτον* jest vytvořeno z rozšířeného kmene *κοπτ-*, *fut.* *κόψω* (z *κοπ-σω*), *aor.* *ἔκοψα* (z *ἔκοπ-σα*) od prostého kmene *κοπ-*.

2. Od prostého kmene slovesného jest lišiti **kmen časový** (*θέρμα*), ze kterého lze odvoditi všechny tvary některého času. Tvoří se od prostého kmene **časotvornými příznaky**, které zahrnují v sobě

I. příznak **dobový** = *přímnožek*;

II. příznak **dějový** = zdvojků;

III. příznaky **časové**.

B. O časotvorných příznamech.

I. a II. O přímnožku a zdvojce.

I. Přímnožek (*αὔξησις*, *augmentum*) **jest známka doby minulé**, § 170 která stává **jen v indikativě** časů *vedlejších* (imperfekta, aoristu a plusquamperfekta).

Ovšem tyto indikativy stačily již svými zvláštními příponami osobními k označení minulosti. Přímnožek jen množil (*augēbat*), zesiloval tento význam, jako různé platnosti pádů, původně soběstačných, byly později posilovány a oživovány předložkami (§ 344, 2). Proto přímnožek často chybí u Homéra, místy také u pozdějších básníků.

Přímnožek jest

§ 171

1. slabičný, jenž předloženým *ε*- (zřídka *η*-) množí = prodlužuje slovesný tvar o jednu slabiku. Klade se u sloves počínajících souhláskou, na př.

ε-: *παιδεύω* vychovávám, *impf. ε-παίδεον*, *aor. ε-παίδευσα*,
γράφω píši, *ε-γραφον*, *ε-γραφα*.

η-: u sloves počínajících původně hláskou *Ϝ* (§ 172, 2) a u pozdějších tvarů j. *βούλωμαι* chci, *impf. η-βουλόμην*, *δύναμαι* mohu, *impf. η-δυνάμην*.

Náslovné *ο* se při tom zdvojuje: *οἶπτο* metám, *impf. εροἶπτον*.

2. časový, jenž prodloužením náslovné samohlásky *n*. dvojhlásky množí = prodlužuje čas (trvání) slovesného tvaru.

I dlouží se <i>α</i>	v <i>η</i> :	<i>ἄγω</i>	vedu,	<i>impf. ἤγον</i> ,
<i>ε</i>	v <i>η</i> :	<i>ἐλπίζω</i>	doufám,	<i>ἤλπιζον</i> ,
<i>ο</i>	v <i>ω</i> :	<i>ὀρούττω</i>	kopu,	<i>ὄρουττον</i> ,
<i>ι</i>	v <i>ι</i> :	<i>ἱκετεύω</i>	snažně prosím,	<i>ἱκέτεον</i> ,
<i>υ</i>	v <i>υ</i> :	<i>ὕβριζω</i>	jsem pyšný,	<i>ὑβριζον</i> ,
<i>αι</i>	v <i>η</i> :	<i>αἰσθάνομαι</i>	pozoruji,	<i>ἤσθανόμεην</i> ,
<i>α</i>	v <i>η</i> :	<i>ᾄδω</i>	zpívám,	<i>ᾄδον</i> ,
<i>αν</i>	v <i>ηυ</i> :	<i>ἀξάνω</i>	množím,	<i>ἠᾔξανον</i> ,
<i>ευ</i>	v <i>ηυ</i> :	<i>εὐθύνω</i>	spravuji,	<i>ἠᾔθυνον</i> ,
<i>οι</i>	v <i>ω</i> :	<i>οἰκίρω</i>	želím,	<i>ὠκίρων</i> .

Samohlásky dlouhé *η*, *ι*, *υ*, *ω* a dvojhlásky *ου* (někdy i *ει* a *ευ*) přímnožek pohlcují, na př.:

ἦκω jsem tu, *impf.* ἦκον, εἶκω ustupuji, *impf.* εἶκον,
οὐτάζω raňuji, *impf.* οὐταζον.

Pozn. V nejstarší době přistupoval slabičný přímnožek *é-* také k slovesům, jež se počínala samohláskou, a splyval s nimi v uvedené dlouhé samohlásky a dvojhlásky. Než toto pražecké stahování se řídilo jinými pravidly než stahování samohlásek v době pozdější, a proto se liší staré staženiny podstatně od novějších (v. § 31).

§ 172 Zvláštnosti v přímnožku.

1. V přímnožku mají *ει* (místo čekaného *η*)

ἔω (1.) nechávám, *impf.* εἶων, ἔπομαι *sequor*, *impf.* εἰπόμην,
ἐθίζω *suēscō*, ἐθίζον, ἔρω *serpō*, εἶρον,
ἔλω *vleku*, εἶλκον, ἔχω mám, εἶχον.

Tato slovesa se počínala původně hláskou *F* nebo *σ* (*F*), i měla slabičný přímnožek *é-*. Když později obě souhlásky byly vysuty, stahovalo se *ε+ε* již podle pozdějších pravidel v *ει* (v. § 31), nikoli jako kdysi v *η*: **ε-σFεθίζον* > **εεθίζον* > *εἶθίζον* — **ε-σεπομην* > **εέπομην* > *εἰπόμην*.

Z téhož důvodu mají přímnožek *é-*: *ώθω* 2. (**Fωθεω*) strkám, *impf.* *έ-(F)ώθουν*, *ωνοῦμαι* 2. (**Fωνεομαι*) kupuji, *impf.* *έ-(F)ωνούμην*.

2. Slabičný a časový přímnožek mají (zdánlivě)

ὄρω (1.) vidím, *impf.* *έ-ώρων*, ἀνοίγω *otvirám*, *impf.* ἀν-έ-ωγων,
ἄγνυμι *lámu*, *aor.* ἔ-ἄξα, ἀλίσκομαι *jsem jimán*, *aor.* *έ-ἄλων*.

I tato slovesa počínala pův. hláskou *F* a měla přímnožek *η-*:

ὄράω, *imperf.* **η-Fοραον* > **ηοραον* > **εωραον* > *έώρων* (‘ podle *ὄράω*),
ἀλίσκομαι, *aor.* **η-Fἄλων* > **ηἄλων* > **εἄλων* > *έἄλων* (‘ podle *praes.*);

po výměně délek *ηο* > *εω*, *ηἄ* > *εἄ* (v. § 28) se zdá, jako by tu byly dva přímnožky: slabičný a časový.

3. Ἐργάζομαι pracuji, *impf.* εἰργάζομην (z **εFε-*) n. ἠργαζόμην (z **ηFε-*).

§ 173 II. Zdvojka (διπλασιασμός, *reduplicātiō*) jest známka děje dokonavého a v následcích trvajícího, která stává v *perfektu*, *plusquamperfektu* a *future III.*, a to ve všech způsobech.

Zdvojka záležela původně v opakování celého kmene (*βάρ-βαρ-ος* zahrnující, nesrozumitelné mluvící, cizí, *μάρ-μαρ-ος* třpytící se kámen, mramor, **φαν-φαν-ιω* > *παμφαίνω* jasně svítím), ale časem nastoupila místo kmene počáteční jeho souhlásky se samohláskou. Zdvojka zesilovala (násobila) význam kmene a nebyla omezena jen na slovesa (srv. *ἔτυμος*: *ἐτήτυμος* pravdivý, skutečný, *σοφός* chytrý, moudrý: *Σίσσυφος*: velmi chytrý, prohnáný). Nejčastěji se objevovala v *perfektu*, *pluperfektu* a *future III.*, poněvadž tyto tvary zahrnují vlastně děje dva (§ 360—362). Ale vyskytovala se i v silném *aoristu* (*ἀγ-αγ-εῖν*, **ἐνκ-ενκ-εῖν* > *ἐνεγκεῖν* přinést, hom. *ἔ-πε-φνε* usmrtil, *κέ-κλε-το* pobídl) a v *praesentu* (**σι-στη-μι* > *ἴσθημι* *sistō*, *γί-γν-ομαι* *gignō*, *πί-πτ-ω* *padám*).

Zdvojka jest úplná a neúplná.

§ 174

1. Úplná zdvojka záleží ve zdvojení začáteční souhlásky s vloženým ε, při čemž *aspiráta* jest zastoupena sourodou hláskou neaspirovanou (v. § 6). Bývá

a) u kmenů počínajících se prostou souhláskou vyjma ρ, na př.

παιδεύω	vychovávám,	perf. πε-παίδευκα,
φιλιῶ (2.)	miluji,	πε-φίληκα,
θύω	obětují,	τέ-θύκα,
χορεύω	tančím,	κε-χόρευκα.

b) u kmenů počínajících se raženou (němou) + plynou (v. § 6) vyjma γν, na př.

γράφω piši, perf. γέ-γραφα, πλέκω pletu perf. πέ-πλεγμαι.
 Ale γνωρίζω znám, perf. έ-γνώρικα (zdvojka neúplná).

2. Neúplná zdvojka se rovná přímnožku. Bývá u kmenů počínajících se samohláskou, souhláskami ρ, ζ, ξ, ψ nebo skupinou jiných souhlásek než jest ražená (němá) + plyná, j.

ἀγγέλλω	oznamuji,	perf. ἤγγαλα,
ἐλπίζω	doufám,	ἤλπικα,
ῥίπτω	vrhám,	ἔ-ῥίπιφα,
ψεύδομαι	lžu,	ἔ-ψευσαι,
στέλλω	posílám,	ἔ-σταλα.

Pozn. Κτῶμαι (1.) dobývám si, perf. κέκτημαι i ἔκτημαι = mám.

Ke zdvojce, ale jen úplně, přistupuje v *plusquamperfectu* ještě přímnožek:

ἔ-πε-παιδεύκη, ἔ-γε-γράφη, ale ἔ-ῥίφιη.

Zvláštnosti ve zdvojce.

§ 175

1. εἰ- místo úplné zdvojky mají tato slovesa počínající se plynou hláskou:

λαγχάνω	dostávám losem,	pf. εἰ-ληχα,
λαμβάνω	beru, dostávám,	εἰ-ληφα,
δια-λέγομαι	rozmlouvám,	δι-εἰ-λεγμαι,
συλ-λέγω	sbíráám,	συν-εἰ-λοχα, συν-εἰ-λεγμαι.

2. εἰ- místo ἦ- mají

εῶ (1.)	nechávám,	pf. εἰᾶκα,	ἐθίζω	zvykám,	pf. εἰθικα,
ἔλκω	vleku,	εἰλκῆκα,	εἰῶθα	jsem zvyklý (v. § 172, 1),	
ἐργάζομαι	pracuji,	εἰργασμαι (< *FεFεργασμαι).			

3. Některá slovesa, začínající samohláskami *α, ε, ο*, mají v *ῥεφέκτῳ* a *πλῡσῡαμῥεφέκτῳ* tak řeč. **attickou zdvojku**. Záleží ve zdvojení prvních dvou hlásek a ve zdloužení počáteční samohlásky kmenové:

ἀκούω slyším, *perf. ἀκ-ήκῡα, ῥῥῥῥ. ἤκ-ηκῡή,*
 ἐλέγχω usvědčuji, *ἐλ-ήλεγμαῖ, ἐλ-ηλέγμαην,*
 ὀρύττω kopu, *ὄρ-ώρυχα, ὄρ-ωρύχη.¹⁾*

Pozn. 1. V *πλῡσῡαμῥεφέκτῳ* se klade přímnožek před attickou zdvojku jen u sloves začínajících samohláskou *α* nebo *ο*.

Pozn. 2. Též v *αῖῡστῡ* II. (*silném*) se vyskytuje attická zdvojka, ale počáteční samohlásky kmenové se nedlouží, na př.

ἄγω vedu: *ind. αῖῡ. ἤγ-αγον, inf. ἀγ-αγεῖν,*
 φέρω nesu: *ἤν-εγκον, ἐν-εγκεῖν (z *ἐνκ-ενκ-ειν § 173).*

V indikativě je tu při zdvoje ještě přímnožek časový.

§ 176 Přímnožek a zdvojka ve složeninách.

1. Slovesa složená s předložkami mají přímnožek i zdvojku za předložkou:

προσ-τάττω nařizují: *impf. προσ-έ-ταττον, ῥῥ. προσ-τέ-ταχα,*
 προ-κατα-λύω napřed ruším: *ῥρο-κατ-έ-λυον, ,, προ-κατα-λέ-λυκα.*

Při tom před přímnožkem

a) předložky končící se souhláskou, ale pozměněné zhusta vlivem sousední kmenové souhlásky, nabývají původní podoby:

ἐμ-βάλλω vhazují, *impf. ἐν-έ-βαλλον,*
 συμ-βάλλω srážím, *συν-έ-βαλλον,*
 συλ-λέγω sbírám, *συν-έ-λεγον,*
 συ-στέλλω sestavují, *συν-έ-στελλον;*

b) koncová samohlásky předložek, výjma u *περι-* a *προ-*, se odsouvá:

ἀπο-βάλλω odhazují, *impf. ἀπ-έ-βαλλον,*
 ἐπι-βάλλω přiřazují, *ἐπ-έ-βαλλον;* ale
περι-βάλλω obhazují, *περι-έ-βαλλον,*
προ-βάλλω předhazují, *προ-έ-βαλλον* n. *προῦβαλλον.*

2. Slovesa složená s jinými slovy než s předložkami mají přímnožek hned na začátku:

¹⁾ Pozdější mluva lidová zacházela s těmito slovesy jako s jinými, jež se počínala samohláskou; ale gramatikové hájili jejich zdvojky a dovolávali se attického nářečí, které pokládali za vzorné.

ἀθῦμῶ (2.) (od ἄ-θῦμος) jsem malomyslný, *impf.* ἡθῦμον,
 δυστυχῶ (2.) (od δυσ-τυχής) jsem nešťasten, ἔδυστύχουν,
 ναυμαχῶ (2.) (od ναυ-μαχία) bojuji na moři, ἐναυμάχουν.

3. Někdy i slovesa složená s předložkami mají přímnožek (a zdvojkou) před předložkou, jestliže vědomí této složenosti zaniklo (= jestliže měla význam sloves jednoduchých):

καθεύδω *spim:* *impf.* ἐ-κάθειδον; καθίλω posazují: ἐ-κάθιζον;
 ἐναντιοῦμαι (3.) protivím se: ἑναντιούμην; ἐπίσταμαι umím: ἡπιστάμην.

Kde však vědomí to trvalo, kladl se přímnožek za předložku:

καθεύδω: *impf.* καθηῦδον — καθίλω: *impf.* καθίζον.

4. Tato nejistota jazykového citění, je-li první slabika slovesa předložkou či částí kmene, způsobila, že některá slovesa mají přímnožek dvojný, před předložkou i za ní:

ἀνέχομαι vydržuji: *impf.* ἡνεχόμην; ἐνοχλῶ (2.) obtěžuji: ἡνώχλων; (ἐπ-)αν-ορθόω (3.) vzpřimují: *aor.* (ἐπ-)ἠνώρθωσα (z [ἐπ-]ανώρθωσα + [ἐπ-]ἠνώρθωσα).

III. O příznacích časových.

Příznaky časové rozlišují jednotlivé časy. Jsou to:

§ 177

1. prosté samohlásky = příznaky časové **jednoduché**,
 2. souhlásky se samohláskou = příznaky časové **složitě**.

Aorist (ve všech rodech), *činné perfektum* a *plusquamperfektum* tvoří dvojí tvary

- a) pomocí časových příznaků jednoduchých = časy silné (II.),
 b) pomocí časových příznaků složitých = časy slabé (I.).

Časové příznaky a) *jednoduché*:

b) *složitě*:

ο (ε)¹⁾ v praesentu, imperf. a
 v aoristu II. akt. (med.),
 α v perfektu II. akt.,
 ε v plusqpf. II. akt.,
 η v aoristu II. pass.

σο (σε) ve futuru akt. (med.),
 σα v aoristu I. akt. (med.),
 κα v perf. I. akt.,
 κε v plusqpf. I. akt.,
 θη v aor. I. pass. Na př.

ἐτραπ-ό-μην obrátil jsem se,

ἐτρεπ-σά-μην obrátil jsem si,

γέγραφ-α mám napsáno,

πεπαίδευ-κα mám vychováno,

ἔγραψ-η-ν byl jsem napsán;

ἐπαιδευ-θη-ν byl jsem vychován.

Perfektum a *plusquamperfektum med. (pass.)* jsou **bez příznaku**.

¹⁾ ο před μ, ν a v optativu; jinak ε.

C. O příznacích způsobových.

§ 178 **Příznaky způsobové rozlišují způsoby.** Jsou to:

1. přímnožek pro indikativ časů *vedlejších* (§ 168, 2 b):

ἐ-παίδεον, ἐ-παίδεσσα, ἐ-πεπαιδεύκη.

2. -ω-/-η- pro konjunktiv (na rozdíl od příznakového -ο-/-ε- v indik.);

srv. indik. *παιδεύ-ο-μεν, παιδεύ-ε-τε*

s konj. *παιδεύ-ω-μεν, παιδεύ-η-τε.*

3. -ῖ- n. -ιη- pro optativ; **-ι- (-j-)** se stahuje s předcházející samohláskou v dvojhlásku a dluží i koncové **-οι** a **-αι**;

srv. indik. *παιδεύ-ο-μεν, ἴστα-τε*

s optat. *παιδεύ-ο-ι-μεν, ἴστα-ίη-τε (ἴσᾱ-ῖ-τε),*

staženo *παιδεύοιμεν, ἴσταίητε (ἴσταῖτε).*

D. O příponách osobních.

§ 179 **Přípony osobní označují především osobu,** ale také **číslo** a **rod** a **rozlišují v indikativě časy hlavní od vedlejších.** Jsou

1. prvotní¹⁾, plnější, v indikativu časů hlavních a v konjunktivu:

akt. sg. -ω, -ις, -ι,
pl. -μεν, -τε, -σι(ν),
„ du. — , -τον, -τον;

med. sg. -μαι, -(σ)αι, -ται,
pl. -μεθα, -σθε, -νται,
du. — , -σθον, -σθον.

Pozn. Tyto přípony jsou přípony sloves na **-ω**; slovesa na **-μι** jeví některé odchylky, srv. § 226 n. na str. 124 n.

2. druhotné, slabší, v indikativu časů vedlejších a v optativu:

akt. sg. -ν, (-α), -ς, -ῖ,
pl. -μεν, -τε, -ν, (-σαν),
„ du. — , -τον, -την;

med. sg. -μην, -(σ)ο, -το,
pl. -μεθα, -σθε, -ντο,
du. — -σθον, -σθην.

Pozn. Původní přípona 1. sg. bylo *m*, které se po samohlásce změnilo v **-ν**, po souhlásce v **-ῖ** (§ 23²⁾. — Optativ sloves na **-ω** se končí v 1. sg. akt. na **-μι**.

Ovšem uvedené přípony se v některých tvarech značně změnily odsouváním počátečního **σ** a stahováním přípon s předchozími samohláskami, na př.

praes. 2. sg. med.: * *παιδευ-ε-σαι* > * *παιδευ-ε-αι* > *παιδευῆ* vychováváš sis,
 impf. 2. **ἐ-παιδευ-ε-σο* > **ἐ-παιδευ-ε-ο* > *ἐπαιδευόν* vychovával sis,
 aor. 2. „ **ἐ-παιδευ-σα-σο* > **ἐ-παιδευ-σα-ο* > *ἐπαιδευσω* vchoval sis.

¹⁾ Jazyk si vytvořil nejprve výrazy pro přítomnost (časy hlavní); časy minulé byly druhotné (vedlejší) a přistoupily později (jejich výčet § 168, 2).

3. Imperativ a tvary jmenné mají své vlastní přípony:

imperativ <i>akt. sg. 2.</i> : \emptyset , - $\theta\iota$, - ς , - ν , 3. - $\tau\omega$; <i>med. sg. 2.</i> : -(σ) \omicron , 3. - $\sigma\theta\omega$,	
<i>pl. 2.</i> : - $\tau\epsilon$, 3. - $\nu\tau\omega\nu$;	<i>pl. 2.</i> : - $\sigma\theta\epsilon$, 3. - $\sigma\theta\omega\nu$, ¹⁾
<i>du. 2.</i> : - $\tau\omicron\nu$, 3. - $\tau\omega\nu$;	<i>du. 2.</i> : - $\sigma\theta\omicron\nu$, 3. - $\sigma\theta\omega\nu$.
infinitiv <i>akt.</i> : - $\epsilon\nu$, - $\nu\alpha\iota$, - ι ;	<i>med.</i> : - $\sigma\theta\alpha\iota$;
participium <i>akt.</i> : - $\nu\tau$ - (mimo perf.);	<i>med.</i> : - $\mu\epsilon\nu\omicron\varsigma$.

E. O přízvuku.

Přízvuk sloves bývá co nejdále od konce, při čemž koncovky § 180 *oi* a *ai* se považují za krátké vyjímaje optativ. *Infinitivy, participia* a *slovesná adjektiva*, jsouce tvary jmenné, se tímto pravidlem neřídí.

Na zvláštnosti přízvuku u sloves upozorňují §§ 242/3, ve vzorech pak křížek †.

III. Rozdělení sloves.

Rozeznáváme dvojce časování: na - ω a na - $\mu\iota$, podle toho, jak se § 181 končí 1. osoba *sg. ind. praes. akt.*:

παιδεύ-ω vychovávám, patří k slovesům na - ω ,

δίδω-μι dávám, patří k slovesům na - $\mu\iota$.

Slovesa na - ω , počtem daleko četnější, dělí se v slovesa pravidelná a nepravidelná.

Slovesa pravidelná se větví v tyto skupiny:

§ 182

I. Slovesa **samohlásková** (*verba vocālia* n. *pūra*), jejichž kmen praesentní jest zakončen samohláskou nebo dvojháskou. Jsou:

1. nestažená, končí-li se kmen na *t*-, *v*- nebo dvojháskou, na př.:

χοῖ-ω maži, *παί-ω* biji, *ἀκού-ω* slyším,

λῶ-ω uvolňuji, *παύ-ω* zastavuji, *παιδεύ-ω* vychovávám.

2. stažená (*verba contrācta*), končí-li se kmen na *a*-, *ε*-, *o*-, na př.:

τιμῶ z *τιμά-ω* ctím, *φιλῶ* z *φιλέ-ω* miluji,

μισθῶ z *μισθό-ω* najímám.²⁾

II. Slovesa **souhlásková** (*verba impūra*), jejichž kmen praesentní jest zakončen souhláskou. Podle toho, je-li ta souhláska ražená (němá) nebo plyná, rozeznáváme

¹⁾ později -*σθωσαν*. — ²⁾ Budeme vždy uváděti tvary stažené, na př.: *τιμῶ* (1.) místo *τιμάω*, *φιλῶ* (2.) místo *φιλέω*, *μισθῶ* (3.) místo *μισθόω*.

1. slovesa, jejichž kmen praesentní jest zakončen souhláskou **raženou** (**němou**) = slovesa **ražená (němá)**¹⁾, na př.:

πλέκ-ω pletu, λέγ-ω mluvím, ἄρχ-ω vládnu,
βλέπ-ω hledím, λείβ-ω liji, γράφ-ω piši,
ἀνύτ-ω dokončuji, ψεύδ-ω klamu, πείθ-ω přemlouvám.

2. slovesa, jejichž kmen praesentní jest zakončen souhláskou **plynnou** = slovesa **plynná**¹⁾, na př.:

βάλλ-ω házím, νέμ-ω dělím, φαίν-ω jevím, φθείρω-ω hubím.

Rozdělení sloves nepravidelných podáno v § 212, sloves na -μι v § 217.

Slovesa na -ω.

A. Časování sloves pravidelných na -ω.

I. Slovesa samohlásková.

1. Slovesa nestažená.

§ 183 Vzor παιδεύω vychovávám, km. παιδευ-; jeho časování v § 185/7.²⁾

1. Podle vzoru παιδεύω se časují všechna slovesa, jejichž kmen praesentní jest zakončen samohláskou *ι* nebo *υ* nebo **dvojhláskou**, na př.:
μηνί-ω hněvám se, λῦ-ω uvolňuji, κελεύ-ω rozkazuji, ἀκού-ω slyším atd.

2. Časy mají v 1. os. sg. tyto koncovky:

futurum akt. -σω		plqperf. akt. -κη (-κειν)
aorist akt. -σα		aorist pass. -θην
perfekt. akt. -κα		futur. pass. -θήσομαι.

Podle nich se tvoří ostatní tvary, jak naznačeno ve vzorech.

3. Dotázky k jednotlivým časům.

a) *Futurum*: 1. se časuje jako praesens, 2. nemá konjunktivu a imperativu; *futurum med.* mívá též význam trpný, ale jen nedokonavý (opětovací).

b) *Aorist akt. (med.)* měl původně za časový příznak pouhé *σ* (ne *σα*). 1. sg. akt. *ἐπαίδεσσα* vznikla z **ἐ-παιδευ-σ-η*, jako 1. sg. impf. *ἐπαίδεον* z **ἐ-παιδευ-ο-η*. Osobní přípona *-η* nemohla obstát na konci slova (§ 45,1), i přešla po samohlásce

¹⁾ Budeme dále užívati tohoto kratšího označení, třebaš není zcela přesné.

²⁾ § 183, 1–4 a § 184, ač jsou dodatky k §§ 185–187, jsou položeny před ně jen proto, aby vzorce slovesa *παιδεύω* nezačínaly v polovici stránky 84 a netratile na přehlednosti. Podobně je tomu u §§ 192/3, 205/6, 210/11, 226/231.

v -ν, po souhláске v -α (§ 23²). Toto α se pak rozšířilo i na jiné tvary aoristu. 3. sg. aor. *ἐπαίδευσε(ν)* utvořena podle 3. sg. impf. *ἐπαίδευε(ν)*, aby se lišila od 1. sg. aor. — Rozeznávejme: *παίδευσαι* vychovej si, *παιδεύσαι* kéž vychováš, *παιδεῦσαι* vychovati.

- c) *Perfektum*. Tvary konjunktivu a optat. se končí jako v praesentu nebo se opisují.
- d) *Plusquamperfektum*. Koncovky sg. v *ἐπεπαιδευέκη, -ης, -ει* vznikly stažením z **ἐ-πε-παιδευκ-ε(σ)-α, -ε(σ)-ας, -ε(σ)-ε. -ει* 3. sg. pokládáno později pro plsqpf. za tak příznačné, že provedeno ve všech osobách: *ἐπεπαιδευέκειν, -εις* atd.
- e) *Aorist pass.* má 1. přípony rodu činného, 2. průtažné přízvuky v konjunktivu, poněvadž jsou to tvary stažené, 3. přízvuk v optativu na příznakovém *ι*, 4. imperativ *παιδεύθητι* m. **παιδευθητι* (§ 41, 1 c).
- f) *Futurum pass.* má 1. přípony rodu středního, 2. význam vždy dokonavý; *juturum III. (pass.)* má zdvojkou + přípony futura med.

4. O skloňování participií v. § 95, 96, 97, 99, 100.

Některé odchylky.

§ 184

1. V 2. sg. indik. praes. med. se vyskytá vedle starší koncovky -η již od V. stol. př. Kr. koncovka *ει*; užívá se jí vždycky u těchto sloves:

βούλομαι chci, *βούλει* chceš — *οίομαι* míním, *οἶει* miníš — *ᾔψομαι* spatřím, *ᾔψει*.

2. Slovesa, jejichž kmen praesentní se končí krátkou samohláskou, dlouží ji v časech ostatních, na př.:

κωλύω překážím: *κωλύσω, ἐκώλυσα, κεκόλυκα, ἤκωλύθην*.

Jen *ἀνῶ*, dokončuji, podržuje veskrze krátké *ῶ*.

3. Jiná slovesa zase v perfektu (plsqpf., fut. III.), aor. a fut. pass., adj. slov.

- a) krátí kmenovou samohlásku:

<i>λύω</i>	uvolňuji,	<i>λέλυκα,</i>	<i>λέλυμαι</i>	<i>ἐλύθην,</i>	<i>λύθήσομαι,</i>
<i>θύω</i>	obětují,	<i>τέθυκα,</i>	<i>τέθυμαι,</i>	<i>ἐθύθην,</i>	<i>τύθήσομαι,</i>
<i>δῶ</i>	nořím,	<i>δέδυκα, (l)</i>	<i>δέδυμαι,</i>	<i>ἐδύθην,</i>	<i>δύθήσομαι.</i>

- b) rozšiřují kmen přísutým σ před příponami začínajícími -μ, -τ, -θ:

<i>ἀκούω</i>	slyším,	<i>ἤκουσμαι,</i>	<i>ἤκούσθην,</i>	<i>ἀκουσθήσομαι,</i>
<i>ἀνῶ</i>	dokončuji,	<i>ἤνυσμαι,</i>	<i>ἤνυσθην,</i>	<i>ἀνυστός,</i>
<i>κελεύω</i>	rozkazují,	<i>κεκέλευσμαι,</i>	<i>έκελεύσθην,</i>	<i>κελευσθήσομαι,</i>
<i>σειώ</i>	třesu,	<i>σέσεισμαι,</i>	<i>έσεισθην,</i>	<i>σεισθήσομαι,</i>

κλείω, zavírám, má tvary pravidelné až na *έκλείσθην, κλεισθήσομαι*.

4. Odchylné tvary mají slovesa:

<i>ἀκούω</i>	slyším:	<i>ἀκούσομαι, ἤκουσα,</i>	<i>ἀκήκοα,</i>	<i>ἤκουσμαι, ἤκούσθην,</i>
<i>καίω (κᾶω)</i>	pálím:	<i>καύσω, ἔκανσα,</i>	<i>κέκαυκα,</i>	<i>κέκαυμαι, ἐκαύθην,</i>
<i>κλαίω (κλάω)</i>	pláči:	<i>κλαύσομαι, ἔκλαυσα,</i>	<i>κέκλαυκα,</i>	<i>κέκλαυμαι, ἐκλαύσθην.</i>

Καίω z **καF-ιω* a *κλαίω* z **κλαF-ιω* vysuly F před j (v praes. a impf.) a *a + j = ai*; před jinými souhláskami místo F mají v: *ἔκανσα, κέκαυκα* atd.

1. Slovesa samo-

Vzor παιδεύω

§ 185 Aktivum.

		Indikativ		Konjunktiv
		časů hlavních	časů vedlejších	
Praesens a imperfectum	S.	παιδεύ-ω παιδεύ-εις παιδεύ-ει	ἐ-παιδευ-ο-ν ἐ-παιδευ-ε-ς ἐ-παιδευ-ε(ν)	παιδεύ-ω παιδεύ-ης παιδεύ-η παιδευ-η-τον παιδευ-η-τον παιδευ-ω-μεν παιδευ-η-τε παιδευ-ωσι(ν) ²
	D.	παιδευ-ε-τον παιδευ-ε-τον	ἐ-παιδευ-ε-τον ἐ-παιδευ-ε-την	
	P.	παιδευ-ο-μεν παιδευ-ε-τε παιδευ-ουσι(ν) ¹	ἐ-παιδευ-ο-μεν ἐ-παιδευ-ε-τε ἐ-παιδευ-ο-ν	
		vychovávám atd.	vychovával jsem	at vychovávám
Futurum	S.	παιδεύ-σω παιδεύ-σεις παιδεύ-σει	—	—
	D.	παιδευ-σε-τον παιδευ-σε-τον	—	
	P.	παιδευ-σο-μεν παιδευ-σε-τε παιδευ-σουσι(ν)	—	
		vychovám (budu vychovávat)	—	—
Aorist	S.	—	ἐ-παιδευ-σα ἐ-παιδευ-σα-ς ἐ-παιδευ-σε(ν)	παιδεύ-σω παιδεύ-σης παιδευ-ση παιδευ-ση-τον παιδευ-ση-τον παιδευ-σω-μεν παιδευ-ση-τε παιδευ-σωσι(ν)
	D.	—	ἐ-παιδευ-σα-τον ἐ-παιδευ-σά-την	
	P.	—	ἐ-παιδευ-σα-μεν ἐ-παιδευ-σα-τε ἐ-παιδευ-σα-ν	
		—	vychoval jsem	at vychovám
Perfektum a plusquamperfektum	S.	πε-παιδευ-να πε-παιδευ-να-ς πε-παιδευ-κε(ν)	ἐ-πε-παιδευ-νη (-κει-ν) ἐ-πε-παιδευ-νης(-κει-ς) ἐ-πε-παιδευ-κει(ν)	πε-παιδευ-νω πε-παιδευ-νης πε-παιδευ-νη atd. jako v praesentě nebo: πε-παιδευ-κως { ὄ (-κνία, -κός) ᾤ ᾤ } atd., v. § 224.
	D.	πε-παιδευ-κα-τον πε-παιδευ-κα-τον	ἐ-πε-παιδευ-κε-τον ἐ-πε-παιδευ-κέ-την	
	P.	πε-παιδευ-να-μεν πε-παιδευ-να-τε πε-παιδευ-κῶσι(ν) ³	ἐ-πε-παιδευ-κε-μεν ⁴ ἐ-πε-παιδευ-κε-τε ἐ-πε-παιδευ-κε-σαν	
		vychoval jsem (mám vychováno)	(byl) jsem vychoval (měl jsem vychováno)	at jsem vychoval

¹) z *παιδευ-ο-ντι > *παιδευ-ο-νσι. — ²) z *παιδευ-ω-ντι > *παιδευ-ω-νσι. —

³) z *πεπαιδευ-κα-ντι > *πεπαιδευ-κα-νσι. — ⁴) rozdějí: -κειμεν, -κειτε, -κεισαν.

hlásková nestažená.

vychovávám.

Aktivum. § 185

<i>Optativ</i>		<i>Imperativ</i>		<i>Infinitiv a participium</i>
<p>παιδεύ-οι-μι παιδεύ-οι-ς παιδεύ-οι † παιδευ-οι-τον παιδευ-οί-την παιδεύ-οι-μεν παιδεύ-οι-τε παιδεύ-οιε-ν</p>	kež vychovávám	<p>παίδευ-ε παιδευ-έ-τω παιδευ-ε-τόν παιδευ-έ-των παιδεύ-ε-τε παιδευ-ό-ντων¹⁾</p>	vychovávej!	<p>παιδεύ-ειν²⁾ vychovávati</p> <hr/> <p>παιδεύ-ων (g. -οντος) παιδεύ-ουσα (-ούσης) παιδεῦ-ον † (-οντος) vychovávaje</p>
<p>παιδεύ-σοι-μι παιδεύ-σοι-ς παιδεύ-σοι παιδευ-σοι-τον παιδευ-σοί-την παιδεύ-σοι-μεν παιδεύ-σοι-τε παιδεύ-σοιε-ν</p>	(že) vychovám	—	—	<p>παιδεύ-σειν (že vychovám)</p> <hr/> <p>παιδεύ-σων (g. -σοντος) παιδεύ-σουσα (-σούσης) παιδεῦ-σον † (-σοντος) maje (chtě) vychovávati (vychovati)</p>
<p>παιδεύ-σαι-μι παιδεύ-σειας (n. -σαι-ς) παιδεύ-σειε(ν) (n. παιδεύσαι†) παιδευ-σαι-τον παιδευ-σαί-την παιδεύ-σαι-μεν παιδεύ-σαι-τε παιδεύ-σειαν (n. σαιε-ν)</p>	kež vychovám	<p>παίδευ-σον παιδευ-σά-τω παιδευ-σα-τον παιδευ-σά-των παιδεύ-σα-τε παιδευ-σά-ντων²⁾</p>	vychovéj!	<p>παιδεῦ-σαι † (vychovati)</p> <hr/> <p>παιδευ-σᾶς (g. -σαντος) παιδευ-σᾶσα (-σάσης) παιδεῦ-σαν † (-σαντος) vychovav (vychovaje)</p>
<p>πε-παιδεύ-κοι-μι πε-παιδεύ-κοι-ς πε-παιδεύ-κοι atd. jako v praesentě nebo: πε-παιδευ-κώς { εἶην (-κνία, -κός) { εἶης { εἶη atd., v. § 224.</p>	kež jsem vychoval (kež mám vychováno)	—	—	<p>πε-παιδευ-κέ-ναι † vychovati (míti vychováno)</p> <hr/> <p>πε-παιδευ-κώς † (-κότης) πε-παιδευ-κνία † (-κνίας) πε-παιδευ-κός † (-κότης) vychovav (maje vychováno)</p>

1) později παιδευ-έ-τωσαν. — 2) pozd. παιδευ-σά-τωσαν. —

2) z παιδευ-ε-εν.

Optativ	Imperativ	Infinitiv a participium
<p><i>παιδευ-οί-μην</i> <i>παιδευ-οι-ο¹)</i> <i>παιδευ-οι-το</i> <i>παιδευ-οι-σθον</i> <i>παιδευ-οί-σθην</i> <i>παιδευ-οί-μεθα</i> <i>παιδευ-οι-σθε</i> <i>παιδευ-οι-ντο</i></p>	<p><i>παιδευ-ου²⁾</i> <i>παιδευ-έ-σθω</i> <i>παιδευ-ε-σθον</i> <i>παιδευ-έ-σθων</i> <i>παιδευ-ε-σθε</i> <i>παιδευ-έ-σθων</i> <i>(-έ-σθωσαν)</i></p>	<p><i>παιδευ-ε-σθαι</i> vychovávatí si</p> <hr/> <p><i>παιδευ-ό-μενος</i> <i>παιδευ-ο-μένη</i> <i>παιδευ-ό-μενον</i> vychovávaje sí</p>
<p><i>παιδευ-σοί-μην</i> <i>παιδευ-σοι-ο¹)</i> <i>παιδευ-σοι-το</i> <i>παιδευ-σοι-σθον</i> <i>παιδευ-σοί-σθην</i> <i>παιδευ-σοί-μεθα</i> <i>παιδευ-σοι-σθε</i> <i>παιδευ-σοι-ντο</i></p>	<p>—</p>	<p><i>παιδευ-σε-σθαι</i> (že si vychovám)</p> <hr/> <p><i>παιδευ-σό-μενος</i> <i>παιδευ-σο-μένη</i> <i>παιδευ-σό-μενον</i> maje (chtě) sí vychovávatí (vychovati)</p>
<p><i>παιδευ-σαί-μην</i> <i>παιδευ-σαι-ο¹)</i> <i>παιδευ-σαι-το</i> <i>παιδευ-σαι-σθον</i> <i>παιδευ-σαί-σθην</i> <i>παιδευ-σαί-μεθα</i> <i>παιδευ-σαι-σθε</i> <i>παιδευ-σαι-ντο</i></p>	<p><i>παιδευ-σαι †</i> <i>παιδευ-σά-σθω</i> <i>παιδευ-σα-σθον</i> <i>παιδευ-σά-σθων</i> <i>παιδευ-σα-σθε</i> <i>παιδευ-σά-σθων</i> <i>(-σά-σθωσαν)</i></p>	<p><i>παιδευ-σα-σθαι</i> vychovati sí</p> <hr/> <p><i>παιδευ-σά-μενος</i> <i>παιδευ-σα-μένη</i> <i>παιδευ-σά-μενον</i> vychovav (vychovaje) sí</p>
<p><i>πε-παιδευ-μένος</i> { <i>εἶην</i> <i>εἶης</i> <i>εἶη</i></p> <p><i>πε-παιδευ-μένω</i> { <i>εἶητον</i> <i>εἶήτην</i></p> <p><i>πε-παιδευ-μένοι</i> { <i>εἶημεν</i> <i>εἶητε</i> <i>εἶησαν</i></p>	<p><i>πε-παιδευ-σο</i> <i>πε-παιδευ-σθω</i> <i>πε-παιδευ-σθον</i> <i>πε-παιδευ-σθων</i> <i>πε-παιδευ-σθε</i> <i>πε-παιδευ-σθων</i> <i>(-σθωσαν)</i></p>	<p><i>πε-παιδευ-σθαι †</i> vychovati sí</p> <hr/> <p><i>πε-παιδευ-μένος †</i> <i>πε-παιδευ-μένη</i> <i>πε-παιδευ-μένον †</i> vychovav sí</p>

¹⁾ z *παιδευ-οι-σο (jako ve fut. z *παιδευ-σοι-σο, v aor. z *παιδευ-σαι-σο).

²⁾ z *παιδευ-ε-σο > *παιδευ-ε-ο.

§ 187 *Passivum*.

		Indikativ		Konjunktiv
		časů hlavních	časů vedlejších	
<i>Præsens a imperfekturnum</i>	S.	<i>παιδεύ-ο-μαι</i> jsem vychováván atd. (jako v mediu)	<i>ἔ-παιδευ-ό-μην</i> byl jsem vychováván atd. (jako v mediu)	<i>παιδεύ-ω-μαι</i> ať jsem vychováván atd. (jako v mediu)
	Aorist S. D. P.	—	<i>ἔ-παιδευ-θή-ν-ν</i> <i>ἔ-παιδευ-θή-ς</i> <i>ἔ-παιδευ-θή</i> <i>ἔ-παιδευ-θή-τον</i> <i>ἔ-παιδευ-θή-την</i> <i>ἔ-παιδευ-θή-μεν</i> <i>ἔ-παιδευ-θή-τε</i> <i>ἔ-παιδευ-θή-σαν</i>	<i>παιδευ-θῶ †</i> <i>παιδευ-θῆς †</i> <i>παιδευ-θῆ †</i> <i>παιδευ-θῆ-τον †</i> <i>παιδευ-θῆ-τον †</i> <i>παιδευ-θῆ-μεν †</i> <i>παιδευ-θῆ-τε †</i> <i>παιδευ-θῶ-σι(ν) †</i>
<i>Futurum</i>	S. D. P.	<i>παιδευ-θή-σο-μαι</i> <i>παιδευ-θή-ση(-σει)</i> <i>παιδευ-θή-σε-ται</i> <i>παιδευ-θή-σε-σθον</i> <i>παιδευ-θή-σε-σθον</i> <i>παιδευ-θή-σό-μεθα</i> <i>παιδευ-θή-σε-σθε</i> <i>παιδευ-θή-σο-νται</i>	—	—
	<i>Perfekturnum a plusquamperfekturnum</i>	S.	<i>πε-παιδευ-μαι</i> jsem vychován atd. (jako v mediu)	<i>ἔ-πε-παιδευ-μην</i> byl jsem vychován atd. (jako v mediu)
<i>Futurum III. (exâctum)</i>	S.	<i>πε-παιδευ-σο-μαι</i> budu vychován atd. (podle fut. med.)	—	—

Adjektivum slovesné: *παιδευ-τός, -τή, -τόν* vychovaný, vychovatelný;

<i>Optativ</i>	<i>Imperativ</i>	<i>Infinitiv a participium</i>
<i>παιδευ-οί-μην</i> kéž jsem vychováván atd. (jako v mediu)	<i>παιδεύ-ου</i> ¹⁾ buď vychováván! atd. (jako v mediu)	<i>παιδεύ-ε-σθαι</i> býti vychováván <i>παιδευ-ό-μενος, -μένη,</i> <i>-μενον</i> jsa vychováván
<i>παιδευ-θείη-ν</i> <i>παιδευ-θείη-ς</i> <i>παιδευ-θείη</i> <i>παιδευ-θείτον</i> † (-θείη-τον) <i>παιδευ-θείτην</i> † (-θείή-την) <i>παιδευ-θείμεν</i> † (-θείη-μεν) <i>παιδευ-θείτε</i> † (-θείη-τε) <i>παιδευ-θείεν</i> † (-θείη-σαν)	<i>παιδεύ-θη-τι</i> <i>παιδευ-θή-τω</i> <i>παιδεύ-θη-τον</i> <i>παιδευ-θή-των</i> <i>παιδεύ-θη-τε</i> <i>παιδευ-θέ-ντων</i> (-θή-τωσαν)	<i>παιδευ-θη-ναι</i> † býti vychován <i>παιδευ-θείς</i> (g. -θέντος) † <i>παιδευ-θείσα</i> (-θείσης) † <i>παιδευ-θέν</i> (-θέντος) † byv vychován
<i>παιδευ-θη-σοί-μην</i> <i>παιδευ-θή-σοι-ο</i> <i>παιδευ-θή-σοι-το</i> <i>παιδευ-θή-σοι-σθον</i> <i>παιδευ-θη-σοί-σθην</i> <i>παιδευ-θη-σοί-μεθα</i> <i>παιδευ-θή-σοι-σθε</i> <i>παιδευ-θή-σοι-ντο</i>	(že) budu vychován	<i>παιδευ-θή-σε-σθαι</i> (že budu vychován) <i>παιδευ-θη-σό-μενος</i> <i>παιδευ-θη-σο-μένη</i> <i>παιδευ-θη-σό-μενον</i> maje (chtě) býti vychován
<i>πε-παιδευ-μένος εἶην</i> kéž jsem vychován atd. (jako v mediu)	<i>πε-παιδευ-σο</i> buď vychován! atd. (jako v mediu)	<i>πε-παιδεῦ-σθαι</i> † býti vychován <i>πε-παιδευ-μένος</i> † <i>πε-παιδευ-μένη</i> <i>πε-παιδευ-μένον</i> † jsa vychován
<i>πε-παιδευ-σοί-μην</i> (že) budu vychován atd. (podle fut. med.)	—	<i>πε-παιδεύ-σε-σθαι</i> (že budu vychován) <i>πε-παιδευ-σό-μενος</i> maje (chtě) býti vychován
<i>παιδευ-τέος, -τέα, -τέον</i> vychován býti mající (lat. <i>educandus</i>).		

¹⁾ z *παιδευ-ε-σο > *παιδευ-ε-ο.

2. Slovesa samo-

§ 188

		A k t i v u m					
Indikativ praes.	τιμῶ	[άω]	φιλω	[έω]	μισθῶ	[όω]	
	τιμᾶς	[άει]	φιλεῖς	[έει]	μισθοῖς	[όει]	
	τιμᾶ	[άει]	φιλεῖ	[έει]	μισθοῖ	[όει]	
	τιμᾶτον	[άε]	φιλεῖτον	[έε]	μισθοῖτον	[όε]	
	τιμᾶτον	[άε]	φιλεῖτον	[έε]	μισθοῖτον	[όε]	
	τιμῶμεν	[άο]	φιλοῦμεν	[έο]	μισθοῦμεν	[όο]	
	τιμᾶτε	[άε]	φιλεῖτε	[έε]	μισθοῦτε	[όε]	
	τιμῶσι(ν)	[άου]	φιλοῦσι(ν)	[έου]	μισθοῦσι(ν)	[όου]	
Konjunktiv	τιμῶ	[άω]	φιλω	[έω]	μισθῶ	[όω]	
	τιμᾶς	[άη]	φιληῖς	[έη]	μισθοῖς	[όη]	
	τιμᾶ	[άη]	φιληῖ	[έη]	μισθοῖ	[όη]	
	τιμᾶτον	[άη]	φιληῖτον	[έη]	μισθῶτον	[όη]	
	τιμᾶτον	[άη]	φιληῖτον	[έη]	μισθῶτον	[όη]	
	τιμῶμεν	[άω]	φιλωμεν	[έω]	μισθῶμεν	[όω]	
	τιμᾶτε	[άη]	φιληῖτε	[έη]	μισθῶτε	[όη]	
	τιμῶσι(ν)	[άω]	φιλωσι(ν)	[έω]	μισθῶσι(ν)	[όω]	
Optativ	τιμῶην	[άοί]	φιλοῖην	[εοί]	μισθοῖην	[οοί]	
	τιμῶης	[άοί]	φιλοῖης	[εοί]	μισθοῖης	[οοί]	
	τιμῶῃ	[άοί]	φιλοῖῃ	[εοί]	μισθοῖῃ	[οοί]*	
	τιμῶτον	[άοι]	φιλοῖτον	[έοι]	μισθοῖτον	[όοι]	
	τιμῶτην	[άοί]	φιλοῖτην	[εοί]	μισθοῖτην	[οοί]	
	τιμῶμεν	[άοι]	φιλοῖμεν	[έοι]	μισθοῖμεν	[όοι]	
	τιμῶτε	[άοι]	φιλοῖτε	[έοι]	μισθοῖτε	[όοι]	
	τιμῶεν	[άοι]	φιλοῖεν	[έοι]	μισθοῖεν	[όοι]	
Imperativ	τίμᾶ	[αε]	φίλει	[εε]	μίσθου	[οε]	
	τιμᾶτω	[αέ]	φιλείτω	[εέ]	μισθούτω	[οέ]	
	τιμᾶτον	[άε]	φιλείτον	[έε]	μισθοῖτον	[όε]	
	τιμᾶτων	[αέ]	φιλείτων	[εέ]	μισθούτων	[οέ]	
	τιμᾶτε	[άε]	φιλεῖτε	[έε]	μισθοῦτε	[όε]	
	τιμῶντων	[αό]	φιλούντων	[εό]	μισθούντων	[οό]	
Infn.	τιμᾶν	[άε]	φιλεῖν	[έε]	μισθοῦν	[όε]	

hlásková stažená.

Medium a passivum

§ 188

τιμῶμαι [άό]	φιλοῦμαι [έό]	μισθοῦμαι [όό]
τιμᾶ [άη, άει]	φιλη̄ (-εῖ) [έη, έει]	μισθοῖ [όη, όει]
τιμᾶται [άε]	φιλεῖται [έε]	μισθοῦται [όε]
τιμᾶσθον [άε]	φιλεῖσθον [έε]	μισθοῦσθον [όε]
τιμᾶσθον [άε]	φιλεῖσθον [έε]	μισθοῦσθον [όε]
τιμῶμεθα [αό]	φιλούμεθα [έό]	μισθούμεθα [οό]
τιμᾶσθε [άε]	φιλεῖσθε [έε]	μισθοῦσθε [όε]
τιμῶνται [άό]	φιλοῦνται [έό]	μισθοῦνται [όό]
τιμῶμαι [άω]	φιλῶμαι [έω]	μισθῶμαι [όω]
τιμᾶ [άη]	φιλη̄ [έη]	μισθοῖ [όη]
τιμᾶται [άη]	φιλη̄ται [έη]	μισθῶται [όη]
τιμᾶσθον [άη]	φιλη̄σθον [έη]	μισθῶσθον [όη]
τιμᾶσθον [άη]	φιλη̄σθον [έη]	μισθῶσθον [όη]
τιμῶμεθα [αώ]	φιλώμεθα [έω]	μισθώμεθα [οώ]
τιμᾶσθε [άη]	φιλη̄σθε [έη]	μισθῶσθε [όη]
τιμῶνται [άω]	φιλῶνται [έω]	μισθῶνται [όω]
τιμῶμην [αοί]	φιλοίμην [εοί]	μισθοίμην [οοί]
τιμῶο [άοι]	φιλοῖο [έοι]	μισθοῖο [όοι]
τιμῶτο [άοι]	φιλοῖτο [έοι]	μισθοῖτο [όοι]
τιμῶσθον [άοι]	φιλοῖσθον [έοι]	μισθοῖσθον [όοι]
τιμῶσθην [αοί]	φιλοῖσθην [εοί]	μισθοῖσθην [οοί]
τιμῶμεθα [αοί]	φιλοίμεθα [εοί]	μισθοίμεθα [οοί]
τιμῶσθε [άοι]	φιλοῖσθε [έοι]	μισθοῖσθε [όοι]
τιμῶντο [άοι]	φιλοῖντο [έοι]	μισθοῖντο [όοι]
τιμῶ [άου]	φιλοῦ [έου]	μισθοῦ [όου]
τιμᾶσθω [αέ]	φιλείσθω [εέ]	μισθούσθω [οέ]
τιμᾶσθον [άε]	φιλεῖσθον [έε]	μισθοῦσθον [όε]
τιμᾶσθων [αέ]	φιλείσθων [εέ]	μισθούσθων [οέ]
τιμᾶσθε [άε]	φιλεῖσθε [έε]	μισθοῦσθε [όε]
τιμᾶσθων [αέ]	φιλείσθων [εέ]	μισθούσθων [οέ]
τιμᾶσθαι [άε]	φιλεῖσθαι [έε]	μισθοῦσθαι [όε]

§ 188

		<i>A k t i v u m</i>		
<i>Participium praes.</i>	<i>τιμῶν</i> [άω]	<i>φιλῶν</i> [έω]	<i>μισθῶν</i> [όω]	
	(<i>g. τιμῶντος</i>)	(<i>g. φιλοῦντος</i>)	(<i>g. μισθοῦντος</i>)	
	<i>τιμῶσα</i> [άου]	<i>φιλοῦσα</i> [έου]	<i>μισθοῦσα</i> [όου]	
	(<i>g. τιμώσης</i>)	(<i>g. φιλούσης</i>)	(<i>g. μισθούσης</i>)	
	<i>τιμῶν</i> [άο]	<i>φιλοῦν</i> [έο]	<i>μισθοῦν</i> [όο]	
	(<i>g. τιμῶντος</i>)	(<i>g. φιλοῦντος</i>)	(<i>g. μισθοῦντος</i>)	
<i>Indikat. imperf.</i>	<i>ἐτίμων</i> [αο]	<i>ἐφίλουν</i> [εο]	<i>ἐμισθουν</i> [οο]	
	<i>ἐτίμας</i> [αε]	<i>ἐφίλεις</i> [εε]	<i>ἐμισθοὺς</i> [οε]	
	<i>ἐτίμᾱ</i> [αε]	<i>ἐφίλει</i> [εε]	<i>ἐμισθουν</i> [οε]	
	<i>ἐτιμάτον</i> [άε]	<i>ἐφιλείτον</i> [έε]	<i>ἐμισθοῦτον</i> [όε]	
	<i>ἐτιμάτην</i> [άέ]	<i>ἐφιλείτην</i> [έέ]	<i>ἐμισθοῦτην</i> [όέ]	
	<i>ἐτιμῶμεν</i> [άο]	<i>ἐφιλοῦμεν</i> [έο]	<i>ἐμισθοῦμεν</i> [όο]	
	<i>ἐτιμάτε</i> [άε]	<i>ἐφιλεῖτε</i> [έε]	<i>ἐμισθοῦτε</i> [όε]	
	<i>ἐτίμων</i> [αο]	<i>ἐφίλουν</i> [εο]	<i>ἐμισθουν</i> [οο]	

2. Slovesa stažená.

§ 189 Slovesa **stažená** (*verba contrācta*) mají kmen praesentní zakončen hláskami *ᾱ, ε* nebo *ο*, které se v praesentu a imperfektu stahují s osobními příponami. Platí tu tato pravidla:

1. pro slovesa v *-ᾱω*, vzor *τιμᾶω* ctím:

$$\alpha + \varepsilon, \eta = \bar{\alpha},$$

$$\alpha + \omicron, \omega, \omicron\nu = \omega,$$

ι se vždy podepíše.

Pozn. Zdánlivou výjimkou jest inf. *τιμᾶν* bez podepsaného *ι*; původní tvar inf. byl **τιμα-εν*.

2. pro slovesa v *-έω*, vzor *φιλέω* miluji:

$$\varepsilon + \varepsilon = \varepsilon\iota,$$

$$\varepsilon + \omicron = \omicron\nu,$$

ε před dvojhláskou nebo dlouhou samohláskou mizí.

3. pro slovesa v *-όω*, vzor *μισθόω* najímám:

$$\omicron + \omicron, \varepsilon, \omicron\nu = \omicron\nu,$$

$$\omicron + \omega, \eta = \omega,$$

$$\omicron + \omicron\iota, \varepsilon\iota, \eta = \omicron\iota.$$

<i>Medium a passivum</i>					
<i>τιμώμενος</i>	[αό]	<i>φιλούμενος</i>	[εό]	<i>μισθούμενος</i>	[οό]
<i>τιμωμένη</i>	[αο]	<i>φιλουμένη</i>	[εο]	<i>μισθουμένη</i>	[οο]
<i>τιμώμενον</i>	[αό]	<i>φιλούμενον</i>	[εό]	<i>μισθούμενον</i>	[οό]
<i>ἐτιμώμην</i>	[αό]	<i>ἐφιλούμην</i>	[εό]	<i>ἐμισθούμην</i>	[οό]
<i>ἐτιμῶ</i>	[άου]	<i>ἐφιλοῦ</i>	[έου]	<i>ἐμισθοῦ</i>	[όου]
<i>ἐτιμᾶτο</i>	[άε]	<i>ἐφιλεῖτο</i>	[έε]	<i>ἐμισθοῦτο</i>	[όε]
<i>ἐτιμᾶσθον</i>	[άε]	<i>ἐφιλεῖσθον</i>	[έε]	<i>ἐμισθοῦσθον</i>	[όε]
<i>ἐτιμάσθην</i>	[αέ]	<i>ἐφιλείσθην</i>	[εέ]	<i>ἐμισθοῦσθην</i>	[οέ]
<i>ἐτιμώμεθα</i>	[αό]	<i>ἐφιλούμεθα</i>	[εό]	<i>ἐμισθούμεθα</i>	[οό]
<i>ἐτιμᾶσθε</i>	[άε]	<i>ἐφιλεῖσθε</i>	[έε]	<i>ἐμισθοῦσθε</i>	[όε]
<i>ἐτιμῶντο</i>	[άο]	<i>ἐφιλοῦντο</i>	[έο]	<i>ἐμισθοῦντο</i>	[όο]

Pozn. Zdánlivou výjimkou jest inf. *μισθοῦν* místo *μισθοῖν*; původní tvar byl **μισθο-εν*.

Jak označujeme slovesa stažená, v. pozn. 2. pod čarou na str. 83.

1. Stahování se děje podle pravidel vytčených v § 31. Ve vzorech § 190 vytištěna jest hláska stažená tučně a v závorce připojeno, z kterých hlásek vznikla. Značí tedy na př. opt. *τιμ-ώην* [αοί], že původní tvar byl *τιμαοίην*. O přízvuku slabik stažených v. § 32.
2. Ve vzoru *τιμῶ* jest indikativ praes. stejný s konjunktivem, a to jak v aktivu, tak v mediu a passivu. Ve vzoru *μισθῶ* jest táž shoda pouze v sg. aktivním.
3. Optativ akt. má v singuláru zpravidla přípony attické *-ην, -ης, -η*; v plurálu jsou tvary bez *η*.

Podle uvedených vzorů se časují všechna slovesa v *-ᾶω, -έω, -όω* § 191 až na tyto výjimky:

1. Staroattická slovesa *κᾶω* pálim a *κλάω* pláči se vůbec nestahují.¹⁾

¹⁾ Častější jsou tvary *καίω* a *κλαίω*.

2. Ζῶ, inf. ζῆν žiji, χρῶμαι, inf. χρῆσθαι užívám,
διψῶ, διψῆν žizním, πεινῶ, πεινῆν lačním,
stahují v η (η), nikoli v ā (ā).

Časují se tedy:

praes. ind. ζῶ	impf. ἔζων	χρῶμαι	ἐχρώμην
ζῆς	ἔζης	χρῆ	ἐχρῶ
ζῆ	ἔζη	χρῆται	ἐχρῆτο
ζῶμεν	ἔζῶμεν	χρώμεθα	ἐχρώμεθα
ζῆτε	ἔζητε	χρησθε	ἐχρησθε
„ ζῶσι(ν)	ἔζων	χρῶνται	ἐχρῶντο

imper. ζῆ, ζήτω, ζήτε, ζόντων,

„ χρῶ, χρησθῶ, χρησθε, χρησθων;

infjn. ζῆν, χρῆσθαι.

Pozn. Slovesa ζῶ a χρῶμαι, počítaná ke vzoru τῖμάω, končila se na -ήω (kmeny byly ζη-, χρη-), a proto právem η + ε, η = η, η + ο, ω = ω; ι se podpisuje. Stejně se stahují διψᾶω, διψῆν žizním, πεινᾶω, πεινῆν lačním.

3. Dvojslabičná slovesa na -έω stahují **jen** v ει. Mají kmeny

a) na ε (F)- před samohláskami (v praes. a imperf.),

b) na ευ- před souhláskami (v časech ostatních, v. § 192, 4).

Vzor πλέω (z * πλεF-ω) pluji:

praes. πλέω, πλεῖς, πλεῖ, πλέομεν, πλεῖτε, πλέουσι(ν); πλεῖν:

impf. ἔπλεον, ἔπλεεις, ἔπλεει, ἐπλέομεν, ἐπλεῖτε, ἔπλεον.

Stejně se časují: θέω běžím, νέω plovu, πνέω dýši, χέω liji,

δέω jsem potřebný, δέομαι (δεῖται, δεῖσθε) potřebuji, prosím;

ale δέω ‚váží‘ má, zvláště ve složení, veskrze tvary stažené:

καταδῶ uvazuji, καταδεῖς, -δεῖ, -δοῦμεν, -δεῖτε, -δοῦσι(ν).

- § 192 1. V ostatních časech slovesa stažená se časují podle vzoru παιδεύω; při tom se **dlouží** kmenové ᾶ v η, ε v η, ο v ω.

Předchází-li ε, ι, ρ, dlouží se α v ā, na př.:

ἔῶ (1.) nechávám, ἑάσω, εἰᾶσα, εἰᾶκα, εἰᾶθην;

θηρῶ (1.) lovím, θηρᾶσω, ἐθῆρᾶσα, τεθῆρᾶκα, ἐθηρᾶθην. Také

ἀκροῶμαι (1.) poslouchám má ā: ἀκροᾶσομαι, ἠκροᾶσάμην;

χρῶμαι má ovšem η: χρήσομαι, ἐχρησάμην, κέχρημαι, ἐχρήσθην

(v. § 191, 2).

Ostatní časy sloves stažených.

<i>ful.</i>	<i>akt.</i> <i>med.</i>	τιμή-σω τιμή-σομαι	φιλή-σω φιλή-σομαι	μισθώ-σω μισθώ-σομαι	§ 193
<i>aor.</i>	<i>akt.</i> <i>med.</i>	ἐ-τίμη-σα ἐ-τίμη-σάμην	ἐ-φίλη-σα ἐ-φίλη-σάμην	ἐ-μισθώ-σα ἐ-μισθώ-σάμην	
<i>perf.</i>	<i>akt.</i> <i>med. (pass.)</i>	τε-τίμη-κα τε-τίμη-μαι	πε-φίλη-κα πε-φίλη-μαι	με-μισθώ-κα με-μισθώ-μαι	
<i>aor.</i> <i>ful.</i>	<i>pass.</i> <i>pass.</i>	ἐ-τίμη-θην τιμη-θήσομαι	ἐ-φίλη-θην φιλη-θήσομαι	ἐ-μισθώ-θην μισθω-θήσομαι	
<i>adj. slov.</i>		τιμη-τός, -τέος	φιλη-τός, -τέος	μισθω-τός, -τέος	

2. Mnohá slovesa podržují však kmenovou samohlásku **krátkou**, a to buď ve všech nebo v některých časech; některá z nich rozšiřují kmen hláskou σ. Jsou to zvláště: § 192

- γε λῶ (1.) směji se: γελάσομαι¹⁾, ἐγέλασα, γεγέλακα, γεγέλασμαι, ἐγελάσθην,
 σπ ῶ (1.) táhnu: σπάσω, ἐσπάσα, ἐσπάκα, ἐσπασμαι, ἐσπάσθην,
 αἰδοῦμαι (2.) ostýchám se: αἰδέσομαι, ἤδεσμαι, ἤδέσθην,
 ἀρκῶ (2.) stačím: ἀρκέσω, ἤρκεσα,
 δῶ (2.) váži: δήσω, ἔδησα, δέδεκα, δέδεμαι, ἐδέθην,
 ἐπ-αι νῶ (2.) chválím: ἐπ-αινέσομαι¹⁾, ἐπ-ήνεσα, ἐπ-ήνεκα, ἐπ-ήνημαι, ἐπ-ηνέθην,
 ἐπ-αινέθῃσομαι,
 τε λῶ (2.) končím: fut. τελῶ (2.) [jako praes., v. odst. 3.], ἐτέλεσα, τετέλεκα,
 τετέλεσμαι, ἐτελέσθην,
 τρέω (2.) třesu se: τρέσω, ἔτρεσα.

3. Několik sloves, jež kmene nedlouží, vysouvá ve *futuru* mimo optativ znak σ a stahuje pak stýkající se samohlásky tak, že se neliší tvary ty od času přítomného. Toto futurum se nazývá *attickým*.²⁾

Příklad:

τελῶ, τελεῖς, τελεῖ, τελοῦμεν, τελεῖτε, τελοῦσιν, καλῶ, -εῖς, -εῖ atd.

4. Dvojslabičná slovesa na -έω (§ 191, 3b) mají v ostatních časech kmen na ευ-:

- πλέω pluji: πλεύσομαι i πλευσοῦμαι, ἔπλευσα, πέπλευκα,
 θέω běžím: θεύσομαι,

¹⁾ Některá slovesa činná tvoří futurum mediální s významem činným.

²⁾ z téhož důvodu jako attické sklonění (§ 84) a attická zdvojnásobení (§ 175, 3).

νέω plovu: *νεύσομαι, ἔνευσα, νένευκα,*

πνέω dýchám: *πνεύσομαι ἢ πνευσοῦμαι, ἔπνευσα, πέπνευκα,*

χέω liji: fut. *χέω* (jako praes.), *ἔχεα, κέχῃκα, κέχῃμαι, ἐχῆθην.*

Pozn. Stažené fut. med. od sloves aktivních jako *πλευσοῦμαι* od *πλέω* se nazývá dorským.

II. Slovesa souhlásková.

1. Slovesa ražená (němá).¹⁾

§ 194 Slovesa **ražená** mají kmen uzavřený souhláskami **raženými** (§ 6).

1. Podle toho, kterou raženou (němou) hláskou jest kmen zakončen, rozeznáváme kmeny:

- a) **hrdelné**, jež se končí na **κ, γ, χ**: *πλέκω* pletu, km. *πλεκ-*,
 b) **retné**, jež se končí na **π, β, φ**: *γράφω* píši, km. *γραφ-*,
 c) **zubné**, jež se končí na **τ, δ, θ**: *πείθω* přemlouvám, km. *πειθ-*.

Ale ne všechna tato slovesa mají praesentní kmen uzavřen prostou hláskou raženou (němou).

2. Většina jich rozšiřuje praesentní kmen hláskou **j**, při čemž

- a) *hrdelnice κ, χ + j = ττ (σσ)*: *φυλάττω (κj), ταράττω (χj),*
 $\gamma + j = \zeta$ *οἰμώζω (γj)* (§ 50, 1; 50,2),
 b) *retnice π, β, φ + j = πτ* *τύπτω (πj), βλάπτω (βj)* (50,3),
 c) *zubnice δ + j = ζ* : *γυμνάζω (δj)* (§ 50, 2).

3. Původní kmeny sloves na *-ττω (-σσω), -πτω, -ζω* poznáváme srovnáním s jinými slovy odvozenými od téhož kmene, na př.

<i>φυλάττω</i> hlídám,	má kmen <i>φυλακ-</i> ,	jak svědčí <i>φυλακ-ή</i> hlídka,
<i>ταράττω</i> matu,	<i>ταραχ-</i> ,	<i>ταραχ-ή</i> zmatek,
<i>οἰμώζω</i> želim,	<i>οἰμογ-</i> ,	<i>οἰμογ-ή</i> nářek,
<i>τύπτω</i> biji,	<i>τυπ-</i> ,	<i>τύπ-ος</i> rána,
<i>βλάπτω</i> škodím,	<i>βλαβ-</i> ,	<i>βλάβ-η</i> škoda,
<i>κρύπτω</i> skrývám,	<i>κρυφ-</i> ,	<i>κρύφ-α</i> tajně,
<i>γυμνάζω</i> cvičím,	<i>γυμναδ-</i> , „	„ <i>γυμνάς, -δος</i> nahý.

4. V *praesentiu* a *imperfektu* se časují slovesa ražená zcela podle vzoru *παυδεύω*; odchylky v časech ostatních jsou způsobeny tím, že se tyto časy tvoří od vlastního kmene slovesného.

¹⁾ v. § 182, II, 1.

	<i>kmeny hrdelné</i>	<i>kmeny, retné</i>	<i>kmeny zubné</i>	
<i>praes.</i>	φυλάττ-ω, km. φυλακ-	γράφ-ω, km. γραφ-	πείθ-ω, km. πειθ-	
<i>fut.</i>	φυλάξω	γράψω	πεί-σω	
<i>aor.</i>	ἐ-φύλαξα	ἔ-γραψα	ἔ-πει-σα	
<i>perf. akt.</i>	πε-φύλαχα	γέ-γραφα	πέ-πει-κα	
<i>perfektum mediátní (passivní)</i>	<i>indik.</i>	πε-φύλαγ-μαι πε-φύλαξαι πε-φύλακ-ται πε-φύλαχ-θον πε-φύλαχ-θον πε-φύλαγ-μεθα πε-φύλαχ-θε πε-φυλαγ-μένοι εἰσί(ν)	γέ-γραμ-μαι γέ-γραψαι γέ-γραπ-ται γέ-γραφ-θον γέ-γραφ-θον γε-γράμ-μεθα γέ-γραφ-θε γε-γραμ-μένοι εἰσί(ν)	πέ-πεισ-μαι πέ-πει-σαι πέ-πεισ-ται πέ-πει-σθον πέ-πει-σθον πε-πέισ-μεθα πέ-πει-σθε πε-πεισ-μένοι εἰσί(ν)
	<i>imper.</i>	πε-φύλαξο πε-φύλαχ-θω πε-φύλαχ-θον πε-φύλαχ-θων πε-φύλαχ-θε πε-φύλαχ-θων	γέ-γραψο γε-γράφ-θω γέ-γραφ-θον γε-γράφ-θων γέ-γραφ-θε γε-γράφ-θων	πέ-πει-σο πε-πέι-σθω πέ-πει-σθον πε-πέι-σθων πέ-πει-σθε πε-πέι-σθων
	<i>inf.</i>	πε-φύλαχ-θαι †	γε-γράφ-θαι †	πε-πέι-σθαι †
	<i>part.</i>	πε-φυλαγ-μένος, -η, -ον †	γε-γραμ-μένος, -η, -ον †	πε-πεισ-μένος, -η, -ον †
	<i>plsqpf.</i>	ἐ-πε-φυλάγ-μην ἐ-πε-φύλαξο ἐ-πε-φύλακ-το ἐ-πε-φύλαχ-θον ἐ-πε-φύλαχ-θην ἐ-πε-φυλάγ-μεθα ἐ-πε-φύλαχ-θε πε-φυλαγ-μένοι ἦσαν	ἐ-γε-γράμ-μην ἐ-γέ-γραψο ἐ-γέ-γραπ-το ἐ-γέ-γραφ-θον ἐ-γε-γράφ-θην ἐ-γε-γράμ-μεθα ἐ-γέ-γραφ-θε γε-γραμ-μένοι ἦσαν	ἐ-πε-πέισ-μην ἐ-πέ-πει-σο ἐ-πέ-πεισ-το ἐ-πέ-πει-σθον ἐ-πε-πέι-σθην ἐ-πε-πέισ-μεθα ἐ-πέ-πει-σθε πε-πεισ-μένοι ἦσαν
	<i>aor. pass.</i>	ἐ-φύλαχ-θην	ἐ-γράφ-ην, v. § 201	ἐ-πέι-σθην poslechl jsem
	<i>fut. pass.</i>	φυλαχ-θήσομαι	γραφ-ήσομαι	πεισ-θήσομαι
	<i>adj. slov.</i>	φυλακ-τός, -τέος	γραφ-τός, -τέος	πεισ-τέον

jsem přesvědčen, věřím

§ 196 1. Futurum a aorist akt. (med.) se tvoří tím způsobem, že

hrdelnice + $\sigma = \xi$: *φυλάττω*, km. *φυλακ-*, f. *φυλάξω*, a. *ἐφύλαξα*,
 retnice + $\sigma = \psi$: *γράφω*, km. *γραφ-*, f. *γράψω*, a. *ἔγραψα*,
 zubnice + $\sigma = \sigma$: *πέιθω*, km. *πειθ-*, f. *πέισω*, a. *ἔπεισα*.

2. Perfektum (a plusqpf.) aktivní se tvoří

a) u kmenů **hrdelných** a **retných** pouhou příponou *-α*, před níž

κ, γ se mění v aspirátu χ ,
 π, β „ „ φ :

φυλάττω hlídám, km. *φυλακ-*, perf. *πε-φύλαχ-α*,
τάττω řadím, km. *ταγ-*, *τέ-ταχ-α*,
ὄρύττω kopu, km. *ὄρυχ-*, *ὄρ-ώρυχ-α*,
κόπτω bijí, km. *κοπ-*, *κέ-κοφ-α*,
βλάπτω škodím, km. *βλαβ-*, *βέ-βλαφ-α*,
γράφω píše, km. *γραφ-*, *γέ-γραφ-α*.

Pozn. Toto perf. v *-α* se nazývá perfektum silné nebo druhé (§ 177, 2a); χ, φ proniklo sem z tvarů perf. pass., kde před příponami začínajícími dyšnicí ϑ hlásky $\kappa, \gamma > \chi$, hlásky $\pi, \beta > \varphi$.

b) u kmenů **zubných** příponou *-κα*, před níž se zubnice vysouvá:

πέιθω přemlouvám, km. *πειθ-*, perf. *πέ-πει-κα*,
κομίζω nesu, km. *κομιδ-*, *κε-κόμι-κα*.

3. U perfekta (a plusqpf.) mediálního (passivního) nastávají stykem souhlásky kmenové se souhláskou příponovou tyto proměny

u km. **hrdelných**:

hrdelnice $\left\{ \begin{array}{l} + \mu = \gamma\mu \\ + \sigma = \xi \\ + \tau = \kappa\tau \\ + \vartheta = \chi\vartheta \end{array} \right.$

u km. **retných**:

retnice $\left\{ \begin{array}{l} + \mu = \mu\mu \\ + \sigma = \psi \\ + \tau = \pi\tau \\ + \vartheta = \varphi\vartheta \end{array} \right.$

u km. **zubných**:

zubnice $\left\{ \begin{array}{l} + \mu = \sigma\mu \\ + \sigma = \sigma \\ + \tau = \sigma\tau \\ + \vartheta = \sigma\vartheta \end{array} \right.$

Příklady viz ve vzorech.

Třetí osoba plur. jest skoro vždy tvar opsaný.

4. Aorist passivní se tvoří příponou *-θην*, před níž hlásky

κ, γ se mění v aspirátu χ ,
 π, β „ „ φ ,
 τ, δ, ϑ v sykavku σ :

φυλάττω hlídám, km. φυλακ-, aor. pass. ἐ-φυλάχ-θην,
 πέμπω posílám, km. πεμπ-, ἐ-πέμφ-θην,
 πειθῶ přemlouvám, km. πειθ-, ἐ-πέισ-θην.

1. Slovesa na **-ττω (-σσω)** a **-ζω (z *γj)** patří ke kmenům hrdelným a § 197 mají fut. **-ξω**, aor. **-ξα** atd., na př.:

φυλάττω hlídám, φυλάξω, ἐφύλαξα, πεφύλαχα (-γμαι), ἐφυλάχθην,
 οἰμῶζω běduji, οἰμῶξομαι, ὤμωξα.

2. Slovesa na **-ζω (z *δj)** patří ke kmenům zubným a mají fut. **-σω**, aor. **-σα** atd., na př.:

γυμνάζω cvičím, γυμνάσω, ἐγύμνασα, γεγύμνακα (-σμαι), ἐγυμνάσθην,
 ἐρίζω pŕu se (z *ἐριδjω, sr. ἔρις, ἔριδος hádka), ἐρίσω, ἤρισα.

Pozn. 1. Někdy **γj = τ(σ)**, na př. *πρᾶγι-ω > πρᾶττω (-σσω) konám, *ταγι-ω > τάττω (-σσω) řadím. Poněvadž všechna slovesa hrdelná měla stejné tvary ve futuru (na **-ζω**) a v aoristu (na **-ξα**), byla snaha, aby měla stejné tvary i v praesentu (na **-ττω** n. **-σσω**). Jsou potom tvary uvedených sloves:

πράττω: πράξω, ἐπράξα, ἐπέπραχα (-γμαι), ἐπράχθην, πρᾶκτός,
 τάττω: τάξω, ἔταξα, τέταχα (-γμαι), ἐτάχθην, τακτός.

Pozn. 2. **τ(θ)j = τ(σ)** (v. § 50, 1), na př. *ἀροστjω > ἀροστώ (-σσω) pojím,
 *πλαθjω > πλάττω (-σσω) tvořím. Ale podle zubných kmenů na **-δjω** > **-ζω** se vytvořily v praesentu a imperfektu druhotvary **ἀρομόζω**, **ἤρομοζον**. Tvary ostatních časů jsou však pravidelné, tedy:

ἀρόττω nebo ἀρόζω: ἀρόσω, ἤροσα, ἤροσα (-σμαι), ἤροσθην.

3. Pamatujme ještě:

ἄδω zpívám: ἄσομαι, ἦσα, — ἦσμαι, ἦσθην,
 σῶζω chráním: σώσω, ἔσωσα, σέσωκα, σέσω(σ)μαι, ἐσώθην,
 σπένδω obětuji: σπείσω, ἔσπεισα, (ἔσπεικα), ἔσπεισμαι, ἐσπείσθην,
 (ει náhradním dlužením za vypadlé **-νδ-**: *σπενδ-σω > σπείσω atd.).

Futurum **attické** (v. § 192, 3) tvoří slovesa:

1. **βιβάζω** káži kráčeti: βιβῶ, βιβᾶς, βιβᾶ zcela podle τῖμῶ; § 198

2. ze sloves na **-ίζω** všechna s kmenem yiceslabičným, na př.:

κομίζω nesu: κομιῶ, κομῖεις, κομιεῖ podle φιλῶ; opt. κομοίην,
 λογιζομαι počítám: λογιούμαι, λογιῆ (-εῖ), -εῖται; opt. λογοίμην atd.

Aorist II. (silný) aktivní a mediální.

§ 199

Některá slovesa ražená tvoří místo aoristu sigmatického (utvořeného příponou **σ**) aorist II. (silný) a to od kmene **slabého** (v. § 22 b), na př.:

λείπω zanechávám, aor. ἔλιπον.

	Indikativ	Konjunktiv	Oplativ	Imperativ	Inf. a partic.
Aktivum	ἔ-λιπ-ο-ν	λίπ-ω	λίπ-οι-μι		λιπ-εῖν †
	ἔ-λιπ-ε-ς	λίπ-ῆς	λίπ-οι-ς	λίπ-ε	
	ἔ-λιπ-ε(ν)	λίπ-ῆ	λίπ-οι	λίπ-έ-τω	
	ἔ-λιπ-ε-τον	λίπ-ῆ-τον	λίπ-οι-τον	λίπ-ε-τοῖν	
	ἔ-λιπ-έ-την	λίπ-ῆ-την	λίπ-οί-την	λίπ-έ-των	λίπ-ών † (-όντος)
	ἔ-λίπ-ο-μεν	λίπ-ω-μεν	λίπ-οι-μεν		λίπ-οὔσα† (-ούσης)
	ἔ-λίπ-ε-τε	λίπ-ῆ-τε	λίπ-οι-τε	λίπ-ε-τε	λίπ-όν † (-όντος)
	ἔ-λιπ-ο-ν	λίπ-ωσι(ν)	λίπ-οι-εν	λίπ-ό-ντων	
Medium	ἔ-λιπ-ό-μην	λίπ-ω-μαι	λίπ-οί-μην		λιπ-έ-σθαι †
	ἔ-λίπ-ου	λίπ-ῆ	λίπ-οι-ο	λιπ-οὔ †	
	ἔ-λίπ-ε-το	λίπ-ῆ-ται	λίπ-οι-το	λιπ-έ-σθω	
	ἔ-λιπ-ε-σθον	λίπ-ῆ-σθον	λίπ-οι-σθον	λιπ-ε-σθον	
	ἔ-λιπ-έ-σθην	λίπ-ῆ-σθην	λίπ-οί-σθην	λιπ-έ-σθων	λιπ-ό-μενος
	ἔ-λιπ-ό-μεθα	λιπ-ώ-μεθα	λιπ-οί-μεθα		λιπ-ο-μένη
	ἔ-λίπ-ε-σθε	λίπ-ῆ-σθε	λίπ-οι-σθε	λίπ-ε-σθε	λιπ-ό-μενον
	ἔ-λίπ-ο-ντο	λίπ-ω-νται	λίπ-οι-ντο	λιπ-έ-σθων	

§ 200

Jak ze vzoru patrno, má aorist II. (akt. a med.)

1. koncovky **imperfekta** v *indikativu*,
praesentu v *ostatních způsobech*;

2. odchýlný přízvuč

v *infinitivu a participiū akt.*: λιπεῖν, λιπών,

v *infinitivu a 2. sg. imperativu med.*: λιπέσθαι, λιποῦ.

Přízvuč ten trvá i ve složeninách, na př.: καταλείπω opouštím:
καταλιπεῖν, καταλιπέσθαι, καταλιπών, καταλιποῦ.

3. V attické próze mají silný aorist z pravidelných sloves zvláště tato:

ἄγω vedu, kmen ἄγ-: aor. ἤγαγον (se zdvojkou),

ἀνα-κράζω vykřikuji, κραγ-: ἀν-έκραγον,

λείπω zanechávám, λειπ-: ἔλιπον,

τίκτω rodím, τεκ-: ἔτεκον,

τρέπομαι obracím se, τρεπ-: ἐτραπόμην,

φεύγω utikám, φευγ-: ἔφυγον.

Rozn. Ἐτραπόμην z *ἐτρηπομην (v. § 23).

Velmi časté jsou tyto aoristy u nepravidelných sloves.

Aorist II. (silný) a futurum II. passivní.

Některá slovesa ražená tvoří místo aor. pass. v -θην aorist II. (silný) § 201 od prostého kmene slovesného bez známky θ. Časování jest pravidelné až na to, že v 2. os. sg. imperat. se objevuje původní přípona -θι.

Indikativ	Konjunktiv	Optativ	Imperativ	Inf. a part.
ἐ-γράφ-η-ν	γραφ-ῶ	γραφ-εῖην		γραφ-ῆναι †
ἐ-γράφ-η-ς	γραφ-ῆς	γραφ-εῖης	γράφ-ηθι	
ἐ-γράφ-η	γραφ-ῆ	γραφ-εῖη	γραφ-ήτω	γραφ-εῖς †
ἐ-γράφ-η-τον	γραφ-ῆτον	γραφ-εῖτον	γράφ-ητον	
ἐ-γραφ-ή-την	γραφ-ῆτον	γραφ-εῖτην	γραφ-ήτων	γραφ-εῖσα †
ἐ-γράφ-η-μεν	γραφ-ῶμεν	γραφ-εῖμεν		γραφ-εῖσα †
ἐ-γράφ-η-τε	γραφ-ῆτε	γραφ-εῖτε	γράφ-ητε	γραφ-έν †
ἐ-γράφ-η-σαν	γραφ-ῶσι(ν)	γραφ-εῖεν	γραφ-έντων	

Podobně se tvoří u těchto sloves futurum passivní: γραφ-ήσομαι.

Silný aorist passivní mají v atticíně na př.:

§ 202

ἀλλάττω měním,	km. ἀλλαγ-:	ἡλλάγ-ην, ἀλλαγ-ήσομαι,
βλάπτω škodím,	βλαβ-:	ἐβλάβ-ην, βλαβ-ήσομαι,
θάπτω pohřbívám,	ταφ-:	ἐτάφ-ην, ταφ-ήσομαι,
κόπτω tluku,	κοπ-:	ἐκόπ-ην, κοπ-ήσομαι,
σκάπτω kopu,	σκαφ-:	ἐσκάφ-ην, σκαφ-ήσομαι,
σφάττω zabíjím,	σφαγ-:	ἐσφάγ-ην, σφαγ-ήσομαι.

Jiné příklady v § následujícím.

1. Některá slovesa ražená, mající v perfektu akt. stupeň plný (v. § 22 a), § 203 tvoří většinou silný aorist passivní:

κλέπτω kradu:	κλέφομαι, ἔκλεψα,	κέκλοφα, κέκλεμμαι, ἐκλάπην,
λέγω sbírám:	λέξω, ἔλεξα,	εἴλοχα, εἴλεγμαί, ἐλέγην,
λείπω opouštím:	λείψω, ἔλιπον,	λέλοιπα, λέλειμμαι, ἐλείφην,
πέμπω posílám:	πέμψω, ἔπεμψα,	πέπομφα, πέπεμμαι, ἐπέμφην,
στρέφω točím:	στρέψω, ἔστρεψα,	ἔστροφα, ἔστραμμαι, ἐστράφην,
τρέπω obracím:	τρέψω, ἔτρεψα,	τέτροφα, τέτραμμαι, ἐτράπην,
τρέφω žívím:	θρέψω, ἔθρεψα,	τέτροφα, τέθραμμαι, ἐτράφην.

Pozn. πέπεμμαι zjednodušením z *πεπεμμαι > *πεπεμμαι (§ 44, 8 a); ἐκλάπην z *ἐκλιπην, ἔστραμμαι z *ἔστρμμαι, ἐστράφην z *ἔστρφην atd. (v. § 23 b).

2. Pamatujme ještě tato perfekta:

ἔοικα podobám se (plsqpf. ἐώκειν), εἶωθα jsem zvyklý,
πέποιθα důvěřuji (od πείθω).

Ἄγω vedu, pf. ἤγα, ἤγμαι, aor. pass. ἤχθην — φεύγω, pf. πέφευγα.

2. Slovesa plynná.

§ 204 Slovesa **plynná** mají kmen **praesentní** zakončen plynou souhláskou **λ, μ, ν, ρ**. Ale jen málo sloves si uchovalo v praesentu a v imperfektu původní prostý kmen jako *νέμω* dělím, *μένω* zůstávám, *δέρω* dřu. Valná většina sloves rozšiřovala v těchto časech svůj kmen hláskou *j*, která později vymizela; zato se dloužila kmenová samohláska a skupina *lj* se změnila v *λλ*, na př.

- a* > *αι*: φαν-*jω* > φαίνω objevuji,
ε > *ει*: τεν-*jω* > τείνω napínám,
ι > *ι*: κρῑν-*jω* > κρῑνω soudím,
υ > *υ*: ἀμῡν-*jω* > ἀμῡνω odvracím (§ 50, 4);
lj > *λλ*: βαλ-*jω* > βάλλω házím (v. § 50, 6).

Slovesa plynná se časují v praesentu a imperfektu podle παιδεύω. Pro futurum, aorist akt. a med. platí vzory uvedené na straně 105.

§ 206 Futurum se netvoří sigmaticky, nýbrž k prostému kmeni slovesnému přistupuje *-ew*, jež **se stahuje** jako při φιλιῶ. Prostý kmen slovesný dostaneme z kmene praesentního,

a) vysujeme-li *ι* u sloves, která mají v kmeni *αι* nebo *ει*, na př.:

φαίνω	jevím,	km. φαν-,	fut. φᾶν-ῶ,
εὐφραίνω	těším,	εὐφραν-,	εὐφραῖν-ῶ,
μιαίνω	poskvřňuji, ,,	μιαν-,	μιαῖν-ῶ,
τείνω	napínám,	τεν-,	τεν-ῶ,
αἴρω	zdvihám,	ᾶρ-(z ἀερ-), ,,	ᾶρ-ῶ,
σπείρω	seji,	σπερ-,	σπερ-ῶ,
φθείρω	hubím,	φθερ-,	φθερ-ῶ;

b) vynecháme-li *λ* u sloves, která se končí v kmeni na *λλ*, na př.:

ἀγγέλλω	zvěstuji,	km. ἀγγελ-,	fut. ἀγγελ-ῶ,
στέλλω	posílám,	στελ-,	στελ-ῶ;

c) zkrátíme-li v kmeni dlouhé *ι* nebo *υ*, na př.:

κλίνω	kloním,	km. κλῑν-,	fut. κλῑν-ῶ,
κρῑνω	soudím,	κρῑν-,	κρῑν-ῶ,
ἀμῡνω	odvracím,	ἀμῡν-,	ἀμῡν-ῶ.

Futurum a aorist akt. i med.

§ 205

		Indikativ	Konjunktiv	Optativ	Imperativ	Inf. a part.	
Futurum	Aktivum	φαν-ῶ φαν-εῖς φαν-εἶ φαν-εἶτον φαν-εἶτον φαν-οὔμεν φαρ-εἶτε φαν-οὔσι(ν)	—	φαν-οίην φαν-οίης φαν-οίη φαν-οἶτον φαν-οἶτην φαν-οἶμεν φαν-οἶτε φαν-οἶεν	—	φαν-εἶν φαν-ῶν, -οὔντος φαν-οὔσα, -ούσης φαν-οὔν, -οὔντος	
	Medium	φαν-οὔμαι φαν-ῆ(-εἶ) φαν-εἶται φαν-εἶσθον φαν-εἶσθον φαν-οὔμεθα φαν-εἶσθε φαν-οὔνται	—	φαν-οίμην φαν-οἶο φαν-οἶτο φαν-οἶσθον φαν-οἶσθην φαν-οἶμεθα φαν-οἶσθε φαν-οἶντο	—	φαν-εἶσθαι φαν-οὔμενος φαν-ουμένη φαν-οὔμενον	
Aorist	Aktivum	ἔ-φην-α ἔ-φην-ας ἔ-φην-ε(ν) ἔ-φην-ατον ἔ-φην-άτην ἔ-φην-αμεν ἔ-φην-ατε ἔ-φην-αν	zjevím jsem zjevím jsem zjevím jsem zjevím jsem zjevím jsem zjevím jsem zjevím jsem zjevím jsem zjevím jsem	φήν-ω φήν-ης φήν-η φήν-ητον φήν-ητον φήν-ημεν φήν-ητε φήν-ωσι(ν)	φήν-αιμι φήν-ειας(-αις) φήν-ειε(ν)(-αι) φήν-αιτον φήν-άτην φήν-αιμεν φήν-αίτε φήν-ειαν(-αιεν)	φήν-ον φήν-άτω φήν-ατον φήν-άτων φήν-άτε φήν-άντων	φήν-αι φήν-ᾶς, -αντος φήν-ᾶσα, -άσης φήν-αν, -αντος
	Medium	ἔ-φην-άμην ἔ-φην-ω ἔ-φην-ατο ἔ-φην-ασθον ἔ-φην-άσθην ἔ-φην-άμεθα ἔ-φην-ασθε ἔ-φην-αντο	zjevím jsem (od sebe) zjevím jsem (od sebe)	φήν-ωμαι φήν-η φήν-ηται φήν-ησθον φήν-ησθον φήν-ώμεθα φήν-ησθε φήν-ωνται	φήν-αίμην φήν-αίο φήν-αίτο φήν-αισθον φήν-αισθην φήν-αίμεθα φήν-αίσθε φήν-αίντο	φήν-αι φήν-άσθω φήν-ασθον φήν-άσθων φήν-ασθε φήν-άσθων	φήν-ασθαι φήν-άμενος φήν-αμένη φήν-άμενον

§ 207 1. Aorist I. aktivní se netvoří sigmaticky, nýbrž od dlouhého kmene slovesného; při tom

a — η:	φαίνω,	fut. φαν-ῶ,	aor. ἔ-φην-α,
	αἴρω,	ἄρ-ῶ,	ἤρ-α;
ε — ει:	ἀγγέλλω,	ἀγγελ-ῶ,	ἤγγειλ-α,
	μένω,	μεν-ῶ,	ἔ-μειν-α,
	τείνω,	τεν-ῶ,	ἔ-τειν-α,
	σπείρω,	σπερ-ῶ,	ἔ-σπειρ-α;
ι — ι:	κλίνω,	κλῖν-ῶ,	ἔ-κλῖν-α;
υ — υ:	ἀμύνω,	ἀμῦν-ῶ,	ἤμῦν-α.

Jen slovesa v -ιαίνω a -ραίνω mají ā, na př.:

μιαίνω:	fut. μιαν-ῶ,	aor. ἐ-μίαν-α,
εὐφραίνω:	εὐφραν-ῶ,	„ ἠϋφρᾶν-α.

Podobně κερδαίνω mám zisk, fut. κερδαν-ῶ, aor. ἐ-κέρδαν-α.

Rozn. 1. Sloveso αἴρω ‚zdvíhám‘ má η jen v indikativu aor.:

konj. ἄρω, opt. ἄραιμι, imp. ἄρον, inf. ἄραι, part. ἄρας, ἄρασα, ἄραν. —

Podobně ἄλλομαι skáči: fut. ἀλοῦμαι, aor. ἠλάμην, konj. ἄλωμαι, inf. ἄλασθαι.

Rozn. 2. Že slovesa plynná původně tvořila futurum i aorist sigmaticky, zřejmo jest z hojných příkladů v Homéra (v. § 265, 3; 266, 1); také u attických básníků se vyskytují tvary jako:

κέλλω strkám,	fut. κέλω,	aor. ἔκελσα,
κέρω dostihuji,	fut. κύρω,	aor. ἔκυρσα.

2. Aorist II. (silný) mají slovesa:

βάλλω:	fut. βαλῶ,	aor. ἔβαλον,
ἐγείρω budím:	ἐγερῶ,	ἠγρόμην vzbudil jsem se,
κατα-καίνω:	„ κατα-κανῶ,	„ κατ-έκανον zabil jsem.

Časování silného aoristu jde úplně podle ἔλιπον (§ 199).

§ 208 1. Perfektum I. aktivní, pokud se vyskytuje, mívá příponu -κα, kteráž se připojuje k prostému kmeni slovesnému, na př.:

ἀγγέλλω:	fut. ἀγγελῶ,	perf. ἤγγειλ-κα,
αἴρω:	ἄρῶ,	ἤρ-κα,
φαίνω:	φανῶ,	πέ-φαγ-κα.

U kmenů jednoslabičných jest proti praesentnímu ε v perf. α:

σπείρω:	fut. σπερῶ,	perf. ἔ-σπαρ-κα,
στέλλω:	στελῶ,	ἔ-σταλ-κα,
φθείρω:	φθερῶ,	ἔ-φθαρ-κα.

Kmenové *ν* se odsouvá u těchto sloves:

κλίνω:	fut. κλίνῶ,	perf. κέ-κλι-κα,
κροῖνω:	κροῖνῶ,	κέ-κροῖ-κα,
τείνω:	τείνῶ,	τέ-τά-κα.

Sloveso βάλλω má v perfektu stupeň dlouhý βλη: βέ-βλη-κα (§ 25).

2. Perfektum II. (silné) tvoří tato slovesa:

μαίνομαι	šílím:	perf. μέ-μην-α	jsem šilený,
φαίνω	jevířím:	πέ-φην-α	jsem najevě,
ἀπο-κτείνω	zabíjím:	ἀπ-έ-κτιν-α,	
δια-φθείρω	hubím:	δι-έ-φθορ-α,	
ἐγείρω	budím:	ἐγρ-ήγορ-α	bdím.

Perfektum passivní se tvoří pravidelně, pouze *ν* před *μ* se mění v *σ*, § 209 na př.:

perf. akt. ἡγγέλ-κα,	perf. pass. ἡγγέλ-μαι,
βέβλη-κα,	βέβλη-μαι,
κέκλι-κα,	κέκλι-μαι,
τέτα-κα,	τέτα-μαι,
ἦρ-κα,	ἦρ-μαι,
ἔσπαρ-κα,	ἔσπαρ-μαι,

ale „ πέφαγ-κα, „ „ πέφασ-μαι.

Rozn. Ἔσπαρμαι z *ἐσπρωμαι, ἔσταλμαι z *ἐστρωμαι,
ἐφθαρμαι z *ἐφθρωμαι, τέταμαι z *τετρωμαι (§ 23);

podle nich vytvořeny tvary perf. akt. ἔσπαρκα, ἔσταλκα, ἐφθαρκα, τέτακα (§ 208, 1).

V časování perf. pass. jest úchylka jen potud, že kmeny zavřené (πέ-φασ-μαι, ἡγγέλ-μαι) mají přípony -θε, -θον, -θαι (výklad v § 44, 8 a); u kmenů otevřených (κέ-κλι-μαι, κέ-κροῖ-μαι, τέ-τα-μαι) však zůstávají přípony -σθε, -σθον, -σθαι, v. vzory v § 210 na str. 108.

1. Aorist passivní (a fulurum pass.) se tvoří od prostého kmene slo- § 211 vesného příponou -θην (-θήσομαι), na př.:

ἀγγέλλω:	aor. pass. ἡγγέλ-θην,	fut. pass. ἀγγελ-θήσομαι,
αἶρω:	ἦρ-θην,	ἄρ-θήσομαι,
ἐγείρω:	„ „ ἡγέρ-θην,	ἐγερ-θήσομαι.

2. Slabý stupeň mají v aor. pass. kmeny těchto sloves:

κλίνω:	aor. pass. ἐ-κλί-θην,	fut. pass. κλι-θήσομαι,
κροῖνω:	ἐ-κροῖ-θην,	κροῖ-θήσομαι,
τείνω:	„ „ ἐ-τά-θην,	„ „ τα-θήσομαι.

Rozn. Kmen τα- z *τη-: ἐτάθην z *ἐ-τη-θην (v. § 23).

Perfektum a plusquamperfektum pass.

§ 210

<i>Indikativ</i>	πέ-φασ-μαι (πέ-φαν-σαι) πέ-φαν-ται πέ-φαν-θον πέ-φαν-θον πε-φάσ-μεθα πέ-φαν-θε πε-φασ-μένοι εισί(ν)	ἤγγελ-μαι ἤγγελ-σαι ἤγγελ-ται ἤγγελ-θον ἤγγελ-θον ἤγγέλ-μεθα ἤγγελ-θε ἤγγελ-μένοι εισί(ν)	κέ-κρί-μαι κέ-κρί-σαι κέ-κρί-ται κέ-κρί-σθον κέ-κρί-σθον κε-κρί-μεθα κέ-κρί-σθε κε-κρί-μένοι εισί(ν)
<i>Konj.</i>	πε-φασ-μένος ᾧ atd.	ἤγγελ-μένος ᾧ atd.	κε-κρί-μένος ᾧ atd.
<i>Opt.</i>	πε-φασ-μένος εἶην atd.	ἤγγελ-μένος εἶην atd.	κε-κρί-μένος εἶην atd.
<i>Imperativ</i>	(πέ-φάν-σο) πε-φάν-θω πέ-φάν-θον πε-φάν-θων πέ-φάν-θε πε-φάν-θων	ἤγγελ-σο ἤγγέλ-θω ἤγγελ-θον ἤγγέλ-θων ἤγγελ-θε ἤγγέλ-θων	κέ-κρί-σο κε-κρί-σθω κέ-κρί-σθον κε-κρί-σθων κέ-κρί-σθε κε-κρί-σθων
<i>Infjn.</i>	πε-φάν-θαι †	ἤγγέλ-θαι †	κε-κρί-σθαι †
<i>Part.</i>	πε-φασ-μένος †	ἤγγελ-μένος †	κε-κρί-μένος †
<i>Plusquamperfektum</i>	ἔ-πε-φάσ-μην (ἔ-πέ-φάν-σο) ἔ-πέ-φάν-το ἔ-πέ-φάν-θον ἔ-πε-φάν-θην ἔ-πε-φάσ-μεθα ἔ-πέ-φάν-θε πε-φασ-μένοι ἦσαν	ἤγγέλ-μην ἤγγελ-σο ἤγγελ-το ἤγγελ-θον ἤγγέλ-θην ἤγγέλ-μεθα ἤγγελ-θε ἤγγελ-μένοι ἦσαν	ἔ-κε-κρί-μην ἔ-κέ-κρί-σο ἔ-κέ-κρί-το ἔ-κέ-κρί-σθον ἔ-κε-κρί-σθην ἔ-κε-κρί-μεθα ἔ-κέ-κρί-σθε κε-κρί-μένοι ἦσαν

3. Aorist i futurum II. pass. (silné) se vyskytá u těchto sloves:

§ 211

μαίνομαι	šilím:	ἐ-μάν-ην	zšilel jsem,	μαν-ήσομαι,
σφάλλω	viklám:	ἐ-σφάλ-ην	utrpěl jsem škodu,	σφαλ-ήσομαι,
σπείρω	seji:	ἐ-σπάρ-ην,		σπαρ-ήσομαι,
στέλλω	posílám:	ἐ-στάλ-ην,		σταλ-ήσομαι,
φθείρω	hubím:	ἐ-φθάρ-ην,		φθαρ-ήσομαι.

Pozn. Kmeny σπαρ-, σταλ-, φθαρ- ze *σπε-, *στῆ-, *φθῆ- (v. § 23).

4. Sloveso φαίνω, jako má dvojí perf. aktivní: πέφαγκα objevil jsem — πέφηνα jsem zjevný, tak má i dva aoristy (a futura) pass.:

ἐ-φάν-θην byl jsem zjeven, ohlášen — ἐ-φάν-ην zjevil jsem se.

5. Aorist I. v -θην se časuje jako ἐπαιδεύθην, aorist II. v -ην se časuje jako ἐγράφην.**B. Časování sloves nepravidelných v -ω.**

Slovesa nepravidelná v -ω se časují v praesentu a imperfektu jako § 212 slovesa pravidelná, ale při tvoření ostatních časů jeví leckteré odchylky. Podle toho, v jakém poměru jest kmen praesentní k prostému kmeni slovesnému, rozeznáváme slovesa

- 1. ný-ová:** kmen praes. jest rozšířen hláskou *ν*, na př.:
τέμν-ω řeži, kmen τεμ-, δάκν-ω kousám, kmen δακ-;
- 2. počínává:** kmen praes. jest rozšířen slabikou *σκ-* (ισκ-), na př.:
γηράσκ-ω stárnu, kmen γηρα-,
θνήσκ-ω (z θνηίσκ-ω) umírám, kmen θνη-;
- 3. epsilononová:** kmen praes. jest rozšířen hláskou *ε*, na př.:
δοκῶ (δοκέ-ω) zdám se, kmen δοκ-;
- 4. vícekmenná: kmenů jest několik,** na př.:
ὄρω (ὀρά-ω) vidím, kmeny ὀρα-, ὀπ-, ἰδ-.

Dodatek k č. 4. Některé kmeny vyjadřovaly jen určitý vid dějový, na př. kmen ὄρα-(v ὀράω, mám před očima, vnímám zrakem) byl významu jen nedokonavého, ἰδ-(v ἰδεῖν spatřiti) významu dokonavého. Proto se od oněch kmenů tvořily tvary praes. a imperf., od těchto jen tvary aoristu. Ale později užito kmenů s významem pův. nedokonavým i pro tvary s významem dokonavým: ὄρω, aor. pass. ἔωράθην.

1. Slovesa nŷ-ová.

	Κριση	Fut. akt. (med.)	Aorist akt. (med.)	Perfektum	Aor. (fut.) pass.
a) praesens se končí v -νω:					
1. βαίνω kráčím	βη, βα	βήσομαι	ἔβην (§ 239 a)	βέβηκα stojím (§ 241, 3)	βατός schůdný
2. δάκνω kousám	δηκ, δακ	δήξομαι	ἔδακον	(δέδηχα) δέδηγαμαι	ἐδήχθην
3. ἐλαίνω ženu	ἐλασ, ἐλα	ἐλώ, -ᾶς (§ 198, 1)	ἤλασα	ἐλήλακα (§175, 3) ἐλήλαμαι	ἤλαέθην ἐλαθήσομαι
4. κάμνω umdlévám	καμ, κμη	καμοῦμαι, -ῆ	ἐκαμον	κέκαμηκα	
5. τέμνω řeží	τεμ, τμη	τεμῶ, -εῖς	ἔτεμον	τέτεμηκα τέτεμημαι	ἐτεμήθην τεμηθήσομαι
6. τίνω plátím, pykám τῖνομαι mstím se	τι, τει	τείσω τείσομαι	ἔτεισα ἔτεισάμην	τέτεικα τέτεισμαι	ἔτεισθην
7. φθάνω předcházím, πῖνθιμι	φθη, φθα	φθήσομαι	ἔφθαῖσα ἔφθην (§ 239 a)	ἔφθακα	
b) praesens se končí v -γέσομαι:					
8. ἀφ-ικνοῦμαι (2.) při- cháším	ικ	ἀφ-ίξομαι	ἀφ-ικέσθαι (inf. ἀφ-ικέσθαι)	ἀφ-ίγμαι (inf. ἀφ-ίχθαι)	

c) praesens se končí v -άνω:

9. αίσθάνομαι pozoruji	αίσθ(η)	αίσθήσομαι	ἰσθόμην (inf. αίσθέσθαι)	ἴσθημαι (inf. ἴσθησθαι)	αίσθητός ποζορονατελνύ
10. ἀμαρτάνω chybuji	ἀμαρτ(η)	ἀμαρτήσομαι	ἡμαρτον	ἡμάροηκα ἡμάροημαι	ἡμαρτήθην ἀμαρτητέον
11. ἀδξάνω množím	αδξ(η)	αδξήσω αδξήσομαι pass.	ἠδξησα	ἠδξηκα ἠδξημαι	ἠδξήθην νζροστl jsem
12. ἀπ-εχθάνομαι znelibuji se	ἐχθ(η)	ἀπ-εχθήσομαι	ἀπ-ηχθόμην (inf. ἀπ-εχθέσθαι)	ἀπ-ηχθημαι	

d) praesens se končí v -άνω a má nosovku ve kmeni:

13. λαγγάνω dostávám (losem)	ληγ, λαχ	λήξομαι	ἐλαχον	ἐλληχα (§ 175, 1)	
14. λαμβάνω dostávám, беру	ληβ, λαβ	λήψομαι	ἐλαβον imp. λαβέ †	ἐλληφα (§ 175, 1) ἐλληψομαι	ἐλήφθην ληψτέον
15. λανθάνω jsem skryt ἐπι-λανθάνομαι zapomínám	ληθ, λᾶθ	λήσω ἐπι-λήσομαι	ἐλαθον ἐπ-ελαθόμην	λέληθα ἐπι-λέλησομαι	
16. μαρτάνω učím se	μαρτ(η)	μαρτήσομαι	ἐμαθον	μεμάθηκα	μαθητός, -τέος
17. πωνθάνομαι ptám se, dovídám se	πενθ, πύθ	πεύσομαι	ἐπυθόμην	πέποσομαι	
18. τωγγάνω dosahuji	τευχ, τυγχ(η)	τεύξομαι	ἐτυχον	τετύχηκα	

2. Slovesa počínavá.

<i>Praesens</i>	Kmen	<i>Fut. akt. (med.)</i>	<i>Aorist akt. (med.)</i>	<i>Perfektum</i>	<i>Aor. (fut.) pass.</i>
a) kmeny samohláskové:					
1. <i>άλίσκομαι</i> jsem jimán	άλω (Ἔαλω)	άλώσομαι	εἶλων (§ 239 c) (ἤλων) (imp. άλλωνα)	εἶλωκα (ἤλωκα)	άλωτός dobytýn
2. <i>ἀν-άλισκω</i> vynakládám, utrácím	ἀν-άλ(ω) (z ἀναἜαλω)	ἀν-αλώσω	ἀν-ήλωσα	ἀν-ήλωκα ἀν-ήλωμαι	ἀν-ηλώθην ἀν-αλωθήσομαι
3. <i>ἀφέσκω</i> líbím se	ἀφε	ἀφέσω	ἤρεσα		
4. <i>γηράσκω</i> stárnu	γηρά	γηράσομαι	ἐγήρασα	γεγήρακα	
5. <i>γνωώσκω</i> poznávám	γνω(σ)	γνωσομαι	ἔγνων (§ 239 c)	ἔγνωκα, ἔγνωσμαι	ἐγνώσθην, γνωστός
6. <i>ἀπο-διδράσκω</i> utíkám	δρα	ἀπο-δράσομαι	ἀπ-έδραν (§ 239 a)	ἀπο-δέδρακα	
7. <i>ἡβάσκω</i> dospívám	ἡβα, ἡβη	ἡβήσω	ἡβησα	ἡβηκα	
8. <i>ἐλάσκομαι</i> , usmířuji	ἐλά	ἐλάσομαι	ἐλάσαμεν		
9. <i>ἀνα-μιμνήσκω</i> připomínám	μνη	ἀνα-μνήσω	ἀν-έμνησα		ἐμνήσθην πρίπομνῃ jsem si, zminil jsem se
<i>μιμνήσκομαι</i> připomínám si	μνη(σ)			μέμνημαι pamatuji, μεμνήσομαι budu pamětliv	

10. <i>πικράσκω</i> prodávám; misto toho bývá <i>ἀπο-δίδομαι</i>	<i>πικρά</i>	<i>ἀπο-δίδοσμαι</i>	<i>ἀπ-εδώμην</i>	<i>πέπρωκα</i> <i>πέπρωμαι</i>	<i>ἐπρωάθην</i>
11. <i>τιτρώσκω</i> poraňuji	<i>τρω</i>	<i>τρώσω</i>	<i>ἔτρωσα</i>	<i>τέτρωκα</i> <i>τέτρωμαι</i>	<i>ἔτρώθην</i> <i>τρωτός raniteľný</i>
b) kmeny souhláskové:					
12. <i>διδάσκω</i> učím	<i>διδασχ</i>	<i>διδάξω</i>	<i>ἐδίδαξα</i>	<i>δεδίδαχα</i> <i>δεδίδαγμα</i>	<i>ἐδιδάχθην</i> <i>διδασκθήσομαι</i> <i>διδασκτός, -τέος</i>
<i>διδάσσομαι</i> učím se		<i>διδάξομαι</i>	<i>ἐδίδαξάμην</i>		
13. <i>εὐρέσκω</i> nalézám	<i>εὐρέ(ε),</i> <i>εὐρέη</i>	<i>εὐρέησω</i>	<i>ἤρεον</i> <i>imper. εὐρέε †</i>	<i>ἤρεηκα</i> <i>ἤρεημαι</i>	<i>ἤρεέθην</i> <i>εὐρεθήσομαι</i>
14. <i>ἀπο-θνήσκω</i> umírám	<i>θαν, θνη</i>	<i>ἀπο-θανοῦμαι</i>	<i>ἀπ-έθανον</i> —	<i>τέθνηκα</i> jsem <i>mrtev (v. § 241, 1)</i> <i>τεθνήξω</i> budu <i>mrtev</i>	<i>θνητός smrtelný</i>
15. <i>πάσχω</i> ¹⁾ trpím	<i>πενθ, πάθ</i>	<i>πέσομαι</i> ²⁾	<i>ἔπαθον</i>	<i>πέπονθα</i>	

1) *παθ-σκω > *παθ-σχω > *πασ-σχω > πάσχω: θ aspirovalo κ v χ, potom se pripodobnilo k následujícím σ a nakonec za zjednodušením vypadlo (§ 44, 5). — 2) πέσομαι z *πενθ-σομαι (§ 27, 1).

3. Slovesa epsilónová.

	Kmen	Fut. akt. (med.)	Aorist akt. (med.)	Perfektum	Aor. (fut.) pass.
a) kmen praesentní jest rozšířen hláskou ε:					
1. γαμῶ (2.) žením se (τενά) γαμοῦμαι (2.) vdávám se (τενί)	γαμ(ε), γαμη	γαμῶ, -εῖς γαμοῦμαι, -ῆ	ἔγημα ἐγημάμην	γεγάμηκα γεγάμημαι	γαμετή vdaná
2. δοκῶ (2.) zdám se, míním δοκεῖ zdá se, vidí se	δοκ(ε)	δόξω δόξει	ἔδοξα ἔδοξε(ν)	δέδοργμαι jsem uznán δέδοκται jest ustanoveno	
3. καλῶ (2.) volám	καλ(ε), κλη	καλῶ, -εῖς (§ 192, 3) καλοῦμαι, -ῆ	ἐκάλεσα	κέκληκα κέκλημαι jmenuji se κεκλήσομαι budu se jmenovati	ἐκλήθην κληθήσομαι κλητός zvaný
4. ὠθῶ (2.) strkám (impf. ἐώθουν § 172, 1)	ὠθ(ε)	ἴσσω	ἔωσα	ἔωκα ἔωσμαι	ἐώσθην ὠσθήσομαι
b) ostatní časy jsou rozšířeny hláskou ε (η):					
5. ἄγθομαι mřzím se dp.	ἀγθ(εσ)	ἀγθήσομαι			ἠγθέσθην
6. βούλομαι chci dp. (2. sing. βούλει)	βουλ(η)	βουλήσομαι		βεβούλημαι	ἐβουλήθην
7. γίγνομαι rodím se, stávám se	γεν, γεν(η), γον	γενήσομαι	ἐγενόμην	γεγένημαι a γέγονα (pf. II.)	
8. ἐθέλω (θέλω) chci	ἐθελ(η)	ἐθελήσο	ἠθέλησα	ἠθέληκα	

	δε(η)	δεήσει δεήσομαι	εδέησε	δεδέηκε δεδέημαι	εδεήθη
9. δεῖ je třeba δέομαι potřebuji, prosím dp.					
10. km. ἐφ, od něhož jest ἐρωτῶ (1.) táži se	ἐφ(η)	ἐρήσομαι	ἠρώμην (inf. ἐρώσθαι)		
11. καθ-ίζω posazují med. posazují se, sedám si καθ-έζομαι sedám si	ἰδ	καθ-ιῶ, -εἶς καθ-ιζήσομαι καθ-εδοῦμαι, -ῆ	ἐ-καθ-ίσα(καθίσα) ἐ-καθ-ιζάμην ἐ-καθ-εζόμεν	κάθημαι (§223,3)	
12. μάχομαι bojuji	μαχ(ε), μαχη	μαχοῦμαι, -ῆ	ἐμαχεσάμην	μεμάχημαι	
13. μέλει μοι jest mi na mysli ἐπι-μέλομαι } ἐπι-μελοῦμαι (2.) } ρεῦμι dp.	μελ(η)	μελήσει ἐπι-μελήσομαι	ἐμέλησε(ν)	μεμέλησε(ν) ἐπι-μεμέλημαι	ἐπι-εμελήθη
14. μέλλω mám, hodlám	μελλ(η)	μελλήσω	ἐμέλλησα		
15. μένω zůstávám, čekám	μεν(ε), μενη	μενῶ, -εἶς	ἔμεινα	μεμύνηκα	μενετός, -τέον
16. νέμω dělim, uděluji	νεμ(ε), νεμη	νεμῶ, -εἶς	ἐνεμα	νενέμη-κα, -μαι	ἐνεμήθη
17. οἶομαι (οἶμαι) míním dp. (2. sg. οἶει)	οἶ(η)	οἶήσομαι			οἶήθη
18. ὀφείλω jsem povinen	ὀφειλ(η)	ὀφειλήσω	ὀφείλησα	ὀφείληκα	ὀφειληθεῖς
ὀφλισκάνω jsem vinen, zasluhuji si	ὀφλ(η)	ὀφλήσω	ὀφλον (ὀφλησα)	ὠφληκα	
19. ῥέω teku	ῥωη, ῥωε	ῥωήσεται	ῥωή	ῥωήκα(ν)	ῥωήθη(ν)
20. χαίρω raduji se	χα(ο)ρ(η)	χαίρῃσω	ἐχάρην (§ 239 b)	κεχάρηκα	κεχάρηθη

4. Slovesa vícekmenná.

	Kmeny	Fut. akt. (med.)	Aorist akt. (med.)	Perfektum	Aorist (fut.) pass.
<p>1. <i>ἔχω</i> držím, mám (<i>impf. εἶχον</i> § 172, 1) Kmen <i>praes.</i> *<i>σεχ-</i> měl přejíti v <i>έχ</i> (§ 48, 1), ale následující aspiráta <i>χ</i> způsobila změnu přídechu <i>σ</i> v <i>σ'</i>; <i>fut.</i> jest <i>ἔξω</i>, poněvadž nenásledovalo <i>χ</i>; v <i>aor.</i> jest slabý kmen <i>σχ-</i>: <i>ἔσχ-ον</i>, (<i>σχ-εῖν</i>).</p> <p><i>παρ-έχω</i> poskytuji</p>	<p><i>σεχ, έχ,</i> <i>σχ, σχη</i></p>	<p><i>έξω</i> a <i>σχήσω</i></p> <p><i>έξομαι</i> a <i>σχήσομαι</i></p> <p><i>παρ-έξω</i> <i>παρσ-σχήσω</i></p> <p><i>παρ-έξομαι</i> <i>παρσ-σχήσομαι</i></p>	<p><i>έσχον</i> <i>konj. σχῶ</i> <i>opt. σχοίην</i> <i>imp. σχές, σκέτω</i> <i>inf. σκέειν, part. σχών</i></p> <p><i>έσχόμην</i> <i>konj. σχῶμαι</i> <i>opt. σχοίμην</i> <i>imp. σχού, σκέσθω</i> <i>inf. σκέσθαι</i></p> <p><i>παρ-έσχον</i> <i>παράσχω</i> <i>παράσχομαι</i> <i>παράσχες</i> <i>παράσχεῖν, παρασχών</i></p> <p><i>παρ-εσχόμην</i> <i>παράσχωμαι</i> <i>παράσχοτο</i> <i>παράσχον</i> <i>παράσθεσθαι</i></p>	<p><i>έσχηκα</i></p> <p><i>έσχημαι</i></p> <p><i>παρ-έσχηκα</i></p> <p><i>παρ-έσχημαι</i></p>	
a) kmeny jsou změněny hláskoslovně:					

ἀν-έχομαι vydržuji, snáším (imprf. ἤν-ειχόμεν § 176, 4) ὑπ-ισχ-νοῦ-μαι (2.) slibuji	ἀν-έξομαι ὑπο-σγήσομαι	ἤν-εσχόμεν κοιη. ἀνδ-σχωμαι ὑπ-εσχόμεν, ὑπό-σχωμαι	ἤν-έσχημαι ὑπ-έσχημαι	ἀνα-σχετός snesitelný
2. ἔπομαι následuji (imprf. ἐπόμην § 172, 1)	ἐπομαι	ἐσπόμην κοιη. σπώμαι, ἐπίσπωμαι ορι. σποίτο, ἐπίσποιτο impr. σποῦ, ἐπίσπου		
3. πέτομαι letím	πήσομαι	ἐπτόμην, ἐπτάμην, ἔπτην		
4. πίνω pijí	πίομαι	ἔπιον impr. πίοι ἢ πίδι, ἔπιε	πέπωκα πέπομαι	ἐπόθην ποθήσομαι
5. πίπτω padám	πεσοῦμαι, -ῆ ¹⁾	ἔπεσον	πέπτωκα	
6. σκοπῶ (2.) pozoruji (σκέπτομαι)	σκόπε, σκεπ	ἐσκεψάμην	ἔσκεμμαι	
7. τέκτω plodím, rodím (v. § 40 ¹⁾)	τεκ, τοκ	ἔτεκον	τέτοκα	
b) kmeny jsou různě:				
8. αἰεῶ (2.) jímám, беру	αἰε, ἐλ, αἰεη	εἶλον κοιη. ἔλω ορι. ἔλοιμι impr. ἔλε imf. ἐλεῖν, p. ἐλών ¹⁾	ἤρηκα ἤρημαι	ἤρεθην αἰρεθήσο- μαι
αἰεοῦμαι (2.) volím si	αἰεήσομαι	εἰλόμην	ἤρημαι	αἰετός

1) z *πετομαι, τ před ε, ι > σ, ε + ο = ου.

	Κληση	Fut. akt. (med.)	Aorist akt. (med.)	Perfektum	Aor. (fut.) pass.
9. κτ. ἐο ῥκου, mluvíim, pravím; jako praesens bývají: ἀγορεύω, λέγω, φημι ἀπ-αγορεύω zapovídam, umdlévám.	ἐπ, ἐο, ῥη	ἐεῶ, ἐεῖς ἀπ-ερεῶ	εἶπον ἰ εἶπα konj. εἶπω opt. εἴποιμι imp. εἴπέ τ inf. εἴπειν, p. εἴπών ἀπ-εἶπον	εἶρηκα εἶρημαι εἰρήσεται (fut. III.) ἄπ-εἶρηκα	ἐροῦθήην ῥηθήσομαι
10. ἐρχομαι ἰδου, přicházím (impl. ῥα, v. § 220)	ἐρχ, ἐλ(υ)θ	εἴμι πύδου (§ 220) ῥξω πρίδου ἀφ-ίξομαι	ῥλθόν konj. ἔλθω opt. ἔλθοιμι imp. ἔλθέ τ, ἔλθετε inf. ἔλθειν, p. ἔλθών	ἔλθοντα ῥκω jsem tu	ἔδοστός, -τέον
11. ἐσθίω jim	ἐσθι, ἐδ(ε), φαγ	ἔδομαι	ἔφαγον	ἔδηδοκα ἐδήδεσμαι	
12. ζῶ, ζῆν ζῖji (§ 191, 2), βιώ (3.), ζῆ, βιω (-ω)	ζοα (Φοα), ὄπ, ἰδ (Γῦθ)	βιώσομαι ὄπιομαι (2. sg. ὄψει)	εἶδον konj. ἴδω opt. ἴδοιμι imp. ἴδέ τ, ἴδετε inf. ἴδειν, p. ἴδών imp. med. ἴδου	βεβιώκα ἔδρακα, ὄποπα ἔδραμαι, ὄμμαι εἰώκα εἰώσμαι	ὠφθήην ὄφθησομαι ὄρατός
13. ὄρω (1.) vídím, zřím (impl. εὐρω § 172, 2)	ορα (Φοα), ὄπ, ἰδ (Γῦθ)	δραμοῦμαι, -ῆ	ἔδραμον, ep. ἔδρεξα	δέδραμικα	
14. τρέχω βῆζím	φρε, οἶ, ἐνε(γ)κ	οἶσω	ῥνεγκον α ῥνεγκα inf. νῖδγ ἐνεγκῖν	ἔννεγκα ἔννεγμαί, -γξαι, -γκται	ῥνέχθήην ἐνεχθήσομαι οἰστέον
15. φέρο nesu	ὠνε, ποια, ὠνη	ὠνήσομαι	ἔποιάμην (§ 240)	ἔώνημαι	ἔωνήθήην ὠνηθήσομαι
16. ὠνοῦμαι (2.) kupuji (§ 172, 1)					

Slovesa na -μι.

Slovesa na -μι se liší od sloves na -ω hlavně v praesentu a imperfektu, § 217 částečně též v aoristu. Na odchylky upozorňuje jednak silnější tisk ve vzorech, jednak poznámky. Sem patří

I. slovesa **prostokmenná**, jejichž kmen *praesentní* (at' samohláskový nebo souhláskový) není rozšířen ani zdvojkou, ani kmenotvornou příponou, na př.

εἶ-μι (kmen *εἶ-*, *ἰ-*) půjdu, *εἶ-μι* (kmen *ἔσ-*, *σ-*) jsem.

Jejich časování jest neúplné.

II. slovesa **rozšířená** v kmeni *praesentním* tak řeč. **zdvojkou iótovou**, na př.

<i>δί-δω -μι</i> dávám:	stupeň dlouhý <i>δω-</i> ,	oslabený <i>δο-</i> ,
<i>τί-θη -μι</i> kladu:	<i>θη-</i> ,	<i>θε-</i> ,
<i>ἴ-η -μι</i> posílám:	<i>ῆ-</i> (* <i>jη-</i>),	<i>ἔ-</i> ,
<i>ἴ-στη -μι</i> stavím:	<i>στη-</i> ,	<i>στα-¹⁾</i>

Pozn. *τί-θη-μι* místo **θι-θη-μι* (§ 41, 1 a), *ἴ-η-μι* m. **ji-jη-μι* (§ 2¹⁾, *ἴ-στη-μι* m. **σι-στη-μι*. V aoristu II. (silném) akt. i med. zdvojka odpadá, jak patrně ze vzorů na str. 126/7. Ke kmeni *δω-/δο-* srv. lat. *dōs* ‚dar‘, ‚věno‘ a starý imperativ *ce-dō* ‚sem dej‘.

III. slovesa **rozšířená** v kmeni *praesentním* **kmenotvornou příponou -νῆ** (**-ννῆ**) = tak řeč. slovesa **ný-ová**, na př. *δείκ-νῆ-μι* ukazují, *ἔν-νῆ-μι* (z **Ἔεσ-νῆ-μι*) *ves-tíō*, oblékám.

IV. některá slovesa **na -ω**, a to buď *aoristem* nebo *perfektem* a *plusquamperfektem* aktivním, utvořenými podle sloves na -μι, na př. *βαίνω* kráčím, aor. *ἔβην* (podle *ἔ-στην*), part. perf. *βεβώς* (podle *ἔστώς*).

I. Slovesa prostokmenná.

1. **φημι** mluvím, pravím
(kmen *φη-*, *φᾶ-*, lat. *fārī*).

§ 218

¹⁾ za *δσ*, za *θη*, za *jσ*, za *στσ*, v. § 24; σ (t. ř. *šva*) značí neurčitou samohlásku, jež vznikla oslabením samohlásek dlouhých.

<i>Praes. Ind.</i>	<i>Konj.</i>	<i>Opt.</i>	<i>Imp.</i>	<i>Inf. a part.</i>	<i>Imperf.</i>
φη-μι	φῶ [*φή-ω]	φαίη-ν			ἔ-φη-ν
φῆς (φής)	φῆ-ς	φαίη-ς	φά-θι	φά-ναι	ἔ-φη-σθα
φη-σὶ(ν)	φῆ	φαίη	φά-τω	φά-σθαι	ἔ-φη
φᾶ-τὸν	φῆ-τον	φαί-τον	φά-τον	φᾶς, φᾶντος	ἔ-φα-τον
φᾶ-τὸν	φῆ-τον	φαί-την	φά-των	φᾶσα, φᾶσης	ἔ-φά-την
φᾶ-μὲν	φῶ-μεν	φαί-μεν		φᾶν, φᾶντος	ἔ-φα-μεν
φᾶ-τε	φῆ-τε	φαί-τε	φά-τε	αιετῆς φά-σκων,	ἔ-φα-τε
φᾶσὶ(ν)	φῶ-σι(ν)	φαί-εν	φά-ντων	φά-σκουσα, φά-σκον - φά-μενος	ἔ-φα-σαν
(z*φα-ᾶσι(ν))					
<i>Futurum:</i> φή-σω, <i>ao</i> rist: ἔ-φη-σα.					

§ 219 1. Tvary indikativu praes. jsou příklonné kromě 2. sg. φῆς (φής).

2. Tvary imperfekta a všechny způsoby praesentu mimo indikativ mají zpravidla význam dokonavý.

3. Οὕ φημι = pravím, že ne (lat. *negō*).

4. Příbuzné ἦμι, říkám se vyskytuje jen v 1. a 3. os. sg. imperf. ἦν a ἦ ve spojení ἦν δ' ἐγώ (tu) řekl jsem já, ἦ δ' οὗς (tu) řekl on.

§ 220 2. εἶμι pùjdu
(kmen εἶ-, ἰ-, lat. *i-re*, *i-ter*).

<i>Praes. Ind.</i>	<i>Konj.</i>	<i>Optat.</i>	<i>Imp.</i>	<i>Inf. a part.</i>	<i>Imperf.</i>
εἶ-μι	ἴ-ω	ἴ-οι-μι			ἦ-α (*εἶ-μῶ)
εἶ	ἴ-η-ς	ἴ-οι-ς	ἴ-θι	ἰ-έναι †	ἦ-εις
εἶ-σι(ν)	ἴ-η	ἴ-οι	ἴ-τω	ἰ-όν † (ἰ-όντος)	ἦ-ει(ν)
ἴ-τον	ἴ-η-τον	ἴ-οι-τον	ἴ-τον	ἰ-οῦσα † (ἰ-ούσης)	ἦ-τον
ἴ-τον	ἴ-η-τον	ἰ-οί-την	ἴ-των	ἰ-όν † (ἰ-όντος)	ἦ-την
ἴ-μεν	ἴ-ω-μεν	ἴ-οι-μεν			ἦ-μεν
ἴ-τε	ἴ-η-τε	ἴ-οι-τε	ἴ-τε	Adj. slov.	ἦ-τε
ἴ-ᾶσι(ν)	ἴ-ωσι(ν)	ἴ-οιε-ν	ἰ-ό-ντων	ἰ-τέον	ἦ-σαν

§ 221 1. Indikativ praes. má význam jen budoucí; ostatní způsoby jsou přítomné, infinitiv a participium mají oba významy. Za praesens se bere ἔρχομαι jdu.

2. Složeniny mají v indik. praes. význam přítomný i budoucí (ἀπ-εἰμι odcházím i odejdu) a přízvuk co nejdále od konce; stejně v imperativu. Tedy: ἀπ-εἰμι, ἀπ-εἰσι(ν), ἀπ-ιθι, ἀπ-ιτε, ale: ἀπ-ῆα, ἀπ-ῆσαν.

3. κεῖμαι ležím
(kmen *κει-*).

<i>Praes. Ind.</i>	<i>Imper.</i>	<i>Imperf.</i>
κεῖ-μαι		ἔ-κει-μην
κεῖ-σαι	κεῖ-σο	ἔ-κει-σο
κεῖ-ται	κεῖ-σθω	ἔ-κει-το
atd.	atd.	atd.
<i>Inf.</i> κεῖ-σθαι		
<i>Part.</i> κεί-μενος, -μένη, -μενον		
<i>Fut.</i> κεί-σομαι, -ση, -σεται . . .		

4. ἤμαι sedím (kmen *ῆσ-*),
v próze κάθημαι.

§ 222

<i>Praes. Ind.</i>	<i>Imper.</i>	<i>Imperf.</i>
κάθη-μαι		ἔ-καθή-μην
κάθη-σαι	κάθη-σο	ἔ-κάθη-σο
κάθη-ται	καθή-σθω	ἔ-κάθη-το
atd.	atd.	atd.
<i>Inf.</i> καθῆ-σθαι		
<i>Part.</i> καθῆ-μενος, -μένη, -μενον		
<i>Fut.</i> καθεδοῦμαι, -ῆ, -εῖται . . .		

1. κεῖμαι zastupuje též perf. pass. slovesa τίθημι:

νόμος τιθέσθαι οἱ ἄρχοντες — οἱ νόμοι κείνται (jsou dány).

Přízvuk složenin jde v indik. praes. a imperativu co nejdále od konce: κατάκειμαι, κατάκεισαι — κατάκεισο.

§ 223

2. ῆμαι (z *ῆσ-μαι), ῆσαι (z *ῆσ-σαι), ῆσ-ται,
ῆμεθα (z *ῆσ-μεθα), ῆσθε (z *ῆσ-σθε), ῆνται
ῆμην (z *ῆσ-μην), ῆσο (z *ῆσ-σο), ῆσ-το atd. } jsou tvary básnické.

Poněvadž skoro všechny tvary (mimo ῆσ-ται, ῆσ-το) ukazovaly na kmen *ῆ-*, pronikl tento kmen ve složenině

3. κάθημαι: proto κάθηται (místo κάθησαι), ἐκάθητο (m. ἐκάθηστο), καθηῖτο (m. καθηστο). Konjunktiv, optativ a futurum se nahrazují slovesem καθέζομαι (§ 215, 11).

V attičtině se prostého ῆμαι neužívalo; proto pojímáno κάθημαι za sloveso jednoduché a opatřováno v imperf. slabičným přímnožkem: ἔ-καθήμην, ἔ-κάθησο atd. (§ 176, 3).

5. εἰμι jsem

(kmen *ἔσ-*, slabý *σ-*, lat. *es-se, s-um*).

§ 224

<i>Praes. Ind.</i>	<i>Konj.</i>	<i>Optat.</i>	<i>Imp.</i>	<i>Inf. a part.</i>	<i>Imperf.</i>
εἶ-μι	ᾧ	εἶη-ν			ἦ-ν (ἦ)
εἶ	ἦ-ς	εἶη-ς	ἔσ-θι	εἶ-ναι	ἦσθα
ἔσ-τι(ν)	ἦ	εἶη	ἔσ-τω		ἦν
ἔσ-τόν	ἦ-τον	εἶη-τον, εἶ-τον	ἔσ-τόν		ἦστον
ἔσ-τόν	ἦ-τον	εἶη-την, εἶ-την	ἔσ-των	ᾧν, ὄντος	ἦστην
ἔσ-μὲν	ᾧ-μεν	εἶη-μεν, εἶ-μεν		οὔσα, οὔσης	ἦμεν
ἔσ-τε	ἦ-τε	εἶη-τε, εἶ-τε	ἔσ-τε	ὄν, ὄντος	ἦτε (ἦσ-τε)
εἰσι(ν)	ᾧσι(ν)	εἶη-σαν, εἶε-ν	ὄντων		ἦσαν

Futurum ἔσομαι, ἔσῃ (ἔσει), ἔσ-ται, ἐσόμεθα, ἔσεσθε, ἔσονται;
infjn. ἔσεσθαι; *partic.* ἐσόμενος. — *Aorist* ἑγενόμην, *perf.* γέγονα.

§ 225 1. Výklad tvarů:

Praes. indik.: εἶμι z *ἐ(σ)μι, εἶ z *ἐ(σ)ι, ἔστι s původní příponou 3. sg. -τι; ἔσμεν podle ἔστέ; εἰσι ze *σ-εντι > *έντι > *εἰσι (§ 44, 3) > εἰσι (ε místo é podle druhých tvarů); konj. ᾧ z *ἐ(σ)ω; opt. εἶη z *ἐ(σ)ίην; part. ᾧν z *ἐ(σ)ών; inf. εἶναι z *ἐσναι. *Impf.:* ἦ z *ἦσῃ (§ 232) > *ἦσα > hom. ἦα, att. ἦ; později přistoupila ještě přípona 1. sg. -ν podle jiných impf. (ἔφερον: ἦν); 2. ἦς + θα; ἦμεν z *ἦσ-μεν, podle toho ἦτε vedle prav. ἦστε; ἦσαν z *ἦσῃ(ν) > *ἦσα, k němuž přistoupilo -ν podle jiných impf. *Fut.:* ἔσομαι z *ἐσ-σομαι (§ 44, 5); hom. ἔσ-σεται, att. ἔσται snad podle ἔστι(ν).

2. Tvary indik. jsou příklonné mimo 2. sg. — O ἔστι(ν) v. § 15, 4 b.
3. Složená slovesa nejsou příklonná a mají přízvuk v indik. praes. a imper. co nejdále od konce, j. ἀπ-εἰμι jsem pryč, ἔξ-εστι jest volno, πάρο-ισθι buď tu!, ale ἀπ-εἰμεν, παρ-ἦν, παρ-έσται.
4. *Χρῆ* (pův. subst. = ‚potřeba‘, potom neos. sloveso = jest třeba, *opus est*) splynulo s některými tvary slovesa εἶμι v jedno, j. konj. χρῆ (z χρῆ ἦ), opt. χρῆη (z χρῆ εἶη), inf. χρῆναι (z χρῆ εἶναι), part. (nesklonné) χρῆών (z χρῆ ὄν výměnou délky, v. § 28), impf. χρῆν (z χρῆ ἦν, nesprávně ἐχρῆν), fut. χρῆσται (z χρῆ ἔσται).

§§ 226—229 viz na str. 124—127.

II. Slovesa se zdvojkou iótovou.

§ 230 Přípony časovací, jakož i odchylky jejich od sloves na -ω jsou patrné ze vzorů uvedených na str. 124—127. Připomenouti třeba jen toto:

1. Konjunktiv a optativ jsou tvary stažené, jak patrné z přízvuku, jenž jest v konj. vždy na slabice stažené, v optativu vždy na slabice se značkou způsobovou (ι).

2. Tvary imperativu 2. os. sg. akt. *δίδου, τίθει, ἔει*, jakož i tvary imperf. akt. *ἐδίδουν, ἐδίδους, ἐδίδου, ἐτίθεις, ἐτίθει, ἔεις, ἔει* jsou utvořeny podle sloves stažených v -ω. Sem patří též imp. *ἀνά-στᾶ* povstaň (z *ἀνά-σταε*).
3. Indikativ sg. aor. akt. se končí vždy na -κα, -κας, -κε(ν).
4. σ v příponách -σαι a -σο trvá v praes. a imperf. (mimo konjunktiv a optativ), ale mizí v aoristu (až na tvar *εἶσο*); tedy *δίδοσαι, ἐτίθεισο*, ale *ἔδου, ἔθου, θοῦ, οῦ*.
5. O přízvuku složenin, jichž tato slovesa vytvářejí velmi mnoho, v. § 243.

Pozn. Vyskytují se též některé druhotvary podle sloves na -ω, na př.: praes. 2. sg. *τιθείς, ἔεις*, 3. *τιθεῖ, εἶ*, 3. pl. (u básníků) *τιθείσι, διδοῦσι*, aor. 1. pl. *ἐδώκαμεν*, 3. pl. *ἔθηκαν, ἔδωκαν, ἤκαν* a j.

Ostatní časy.

V ostatních časech přecházejí tato slovesa ke slovesům na -ω:

§ 231

	<i>Futurum</i>	<i>Aorist</i>	<i>Perfektum</i>	<i>Plus-quamper- fektum</i>	<i>Aorist (fut.) pass.</i>
<i>δίδωμι</i> dávám	<i>δώ-σῶ</i> <i>δώ-σομαι</i>	<i>ἔ-δω-κα</i> <i>ἔ-δό-μην</i>	<i>δέ-δω-κα</i> <i>δέ-δο-μαι</i>	<i>ἐ-δε-δώ-κη</i> <i>ἐ-δε-δό-μην</i>	<i>ἐ-δό-θην</i> <i>δο-θή-σομαι</i> <i>δο-τέον</i>
<i>τίθημι</i> kladu	<i>θή-σω</i> <i>θή-σομαι</i>	<i>ἔ-θη-κα</i> <i>ἔ-θέ-μην</i>	<i>τέ-θη-κα</i> (<i>τέ-θει-μαι</i>) ob. <i>κεῖ-μαι</i>	<i>ἐ-τε-θή-κη</i> <i>ἐ-τε-θεί-μην</i> ob. <i>ἐ-κεί-μην</i>	<i>ἐ-τέ-θην</i> §41,1b <i>τε-θή-σομαι</i> <i>θε-τός, θε-τέον</i>
<i>ἵημι</i> posílám <i>ἔμαι</i> ženu se	<i>ἦ-σω</i> <i>ἦ-σομαι</i>	<i>ἦ-κα</i> (* <i>ἔ-ηκα</i>) <i>εἶ-μην</i>	<i>εἶ-κα</i> (* <i>jejeka</i>) <i>εἶ-μαι</i>	<i>εἶ-κη</i> <i>εἶ-μην</i>	<i>εἶ-θην</i> (<i>ἔjeθην</i>) ¹⁾ <i>ἔ-θή-σομαι</i> <i>ἄφ-ε-τός</i> propuštěný
<i>ἵστημι</i> stavím <i>ἵσταμαι</i>	<i>στή-σω</i>	<i>ἔ-στη-σα</i>			
1) stavím se	<i>στή-σομαι</i>	<i>ἔ-στη-ν</i> postavil jsem se zastavil jsem se	<i>ἔ-στη-κα</i> stojím [* <i>σε-στη-κα</i>]	<i>εἶ-στή-κη</i> stál jsem	<i>ἔ-στή-ξω</i> budu státi
2) stavím si 3) jsem stavěn	<i>στή-σομαι</i>	<i>ἔ-στη-σάμην</i>			<i>ἔ-στά-θην</i> <i>στα-θήσομαι</i>

1) * všude podle praesentu.

Praesens a imperfektum aktivní.

Kmeny	δι-δω-, δι-δο-	τι-θῆ-, τι-θε-	ί-η-, ί-ε-	ί-στη-, ί-στᾶ-
<i>Indikativ</i>	δί-δω-μι δί-δω-ς δί-δω-σι(ν) δί-δο-τον δί-δο-τον δί-δο-μεν δί-δο-τε δι-δό-ᾱσι(ν)	τί-θη-μι (v. §41,1a) τί-θη-ς τί-θη-σι(ν)z*τιθητι ¹) τι-θε-τον τι-θε-τον τί-θε-μεν τι-θε-τε τι-θέ-ᾱσι(ν)	ί-η-μι ί-η-ς ί-η-σι(ν) ί-ε-τον ί-ε-τον ί-ε-μεν ί-ε-τε ί-ᾱσι(ν) [*-έ-ᾱσι]	ί-στη-μι ί-στη-ς ί-στη-σι(ν) ί-στα-τον ί-στα-τον ί-στα-μεν ί-στα-τε ί-σταῖσι(ν)*-ά-ᾱσι
<i>Konjunktiv</i>	δι-δῶ [*δι-δῶ-ω] δι-δῶ-ς [ώη] δι-δῶ δι-δῶ-τον [ώη] δι-δῶ-τον [ώη] δι-δῶ-μεν [ώω] δι-δῶ-τε [ώη] δι-δῶ-σι(ν) [ώω]	τι-θῶ [*τι-θή-ω] τι-θῆ-ς [ήη] τι-θῆ τι-θῆ-τον [ήη] τι-θῆ-τον [ήη] τι-θῶ-μεν [ήω] τι-θῆ-τε [ήη] τι-θῶ-σι(ν) [ήω]	ί-ῶ [*ί-ή-ω] ί-ῆ-ς ί-ῆ ί-ῆ-τον ί-ῆ-τον ί-ῶ-μεν ί-ῆ-τε ί-ῶ-σι(ν)	ί-στῶ [*ί-στή-ω] ί-στῆ-ς ί-στῆ ί-στή-τον ί-στή-τον ί-στῶ-μεν ί-στή-τε ί-στῶ-σι(ν)
<i>Optativ</i>	δι-δοίη-ν δι-δοίη-ς δι-δοίη δι-δοῖ-τον δι-δοί-την δι-δοῖ-μεν δι-δοῖ-τε δι-δοῖε-ν	τι-θείη-ν τι-θείη-ς τι-θείη τι-θεῖ-τον τι-θεί-την τι-θεῖ-μεν τι-θεῖ-τε τι-θεῖε-ν	ί-εῖη-ν ί-εῖη-ς ί-εῖη ί-εῖ-τον ί-εῖ-την ί-εῖ-μεν ί-εῖ-τε ί-εῖε-ν	ί-σταίη-ν ί-σταίη-ς ί-σταίη ί-σταῖ-τον ί-σταί-την ί-σταῖ-μεν ί-σταῖ-τε ί-σταῖε-ν
<i>Imperativ</i>	δί-δου δι-δό-τω δί-δο-τον δι-δό-των δί-δο-τε δι-δό-ντων	τί-θει τι-θέ-τω τι-θε-τον τι-θέ-των τί-θε-τε τι-θέ-ντων	ί-ει ί-έ-τω ί-ε-τον ί-έ-των ί-ε-τε ί-έ-ντων	ί-στη ί-στά-τω ί-στα-τον ί-στά-των ί-στα-τε ί-στά-ντων
<i>Inf.</i>	δι-δό-ναι	τι-θέ-ναι	ί-έ-ναι	ί-στᾶ-ναι
<i>Particip.</i>	δι-δούς, -δόντ-ος δι-δοῦσα, -δούσης δι-δόν, -δόντ-ος	τι-θείς, -θέντ-ος τι-θεῖσα, -θείσης τι-θέν, -θέντ-ος	ί-εῖς, -έντ-ος ί-εῖσα, -είσης ί-έν, -έντ-ος	ί-στάς, -στάντ-ος ί-στάσα, -στάσης ί-στᾶν, -στάντ-ος
<i>Imperfektum</i>	ἔ-δί-δου-ν [-ο-ο] ἔ-δί-δου-ς [-ο-ε] ἔ-δί-δου [-ο-ε] ἔ-δί-δο-τον ἔ-δι-δό-την ἔ-δί-δο-μεν ἔ-δί-δο-τε ἔ-δί-δο-σαν	ἔ-τί-θη-ν ἔ-τί-θει-ς [-ε-ε] ἔ-τί-θει [-ε-ε] ἔ-τί-θε-τον ἔ-τι-θέ-την ἔ-τί-θε-μεν ἔ-τί-θε-τε ἔ-τί-θε-σαν	ί-ει-ν ί-ει-ς ί-ει ί-ε-τον ί-έ-την ί-ε-μεν ί-ε-τε ί-ε-σαν	ί-στη-ν ί-στη-ς ί-στη ί-στά-τον ί-στά-την ί-στά-μεν ί-στά-τε ί-στά-σαν

Praesens a imperfektum mediální (passivní).

§ 227

δι-δο-	τι-θε-	ι-ε-	ι-στα-
δί-δο-μαι	τί-θε-μαι	ἴ-ε-μαι σπῆχάμ	ἴ-σταῖ-μαι stavim se
δί-δο-σαι	τί-θε-σαι	ἴ-ε-σαι	ἴ-σταῖ-σαι
δί-δο-ται	τί-θε-ται	ἴ-ε-ται	ἴ-σταῖ-ται
δί-δο-σθον	τί-θε-σθον	ἴ-ε-σθον	ἴ-σταῖ-σθον
δί-δο-σθον	τί-θε-σθον	ἴ-ε-σθον	ἴ-σταῖ-σθον
δι-δύ-μεθα	τι-θέ-μεθα	ἰ-έ-μεθα	ἰ-σταῖ-μεθα
δί-δο-σθε	τί-θε-σθε	ἴ-ε-σθε	ἴ-σταῖ-σθε
δί-δο-νται	τί-θε-νται	ἴ-ε-νται	ἴ-σταῖ-νται
δι-δῶ-μαι [ώω]	τι-θῶ-μαι [ήω]	ἰ-ῶ-μαι [ήω]	ἰ-σταῖ-μαι [ήω]
δι-δῶ	τι-θῆ	ἰ-ῆ	ἰ-σταῖ
δι-δῶ-ται	τι-θῆ-ται	ἰ-ῆ-ται	ἰ-σταῖ-ται
δι-δῶ-σθον	τι-θῆ-σθον	ἰ-ῆ-σθον	ἰ-σταῖ-σθον
δι-δῶ-σθον	τι-θῆ-σθον	ἰ-ῆ-σθον	ἰ-σταῖ-σθον
δι-δῶ-μεθα	τι-θῶ-μεθα	ἰ-ῶ-μεθα	ἰ-σταῖ-μεθα
δι-δῶ-σθε	τι-θῆ-σθε	ἰ-ῆ-σθε	ἰ-σταῖ-σθε
δι-δῶ-νται	τι-θῶ-νται	ἰ-ῶ-νται	ἰ-σταῖ-νται
δι-δοῖ-μην	τι-θεῖ-μην	ἰ-εῖ-μην	ἰ-σταῖ-μην
δι-δοῖ-ο	τι-θεῖ-ο	ἰ-εῖ-ο	ἰ-σταῖ-ο
δι-δοῖ-το	τι-θεῖ-το	ἰ-εῖ-το	ἰ-σταῖ-το
δι-δοῖ-σθον	τι-θεῖ-σθον	ἰ-εῖ-σθον	ἰ-σταῖ-σθον
δι-δοῖ-σθην	τι-θεῖ-σθην	ἰ-εῖ-σθην	ἰ-σταῖ-σθην
δι-δοῖ-μεθα	τι-θεῖ-μεθα	ἰ-εῖ-μεθα	ἰ-σταῖ-μεθα
δι-δοῖ-σθε	τι-θεῖ-σθε	ἰ-εῖ-σθε	ἰ-σταῖ-σθε
δι-δοῖ-ντο	τι-θεῖ-ντο	ἰ-εῖ-ντο	ἰ-σταῖ-ντο
δί-δο-σο	τί-θε-σο	ἴ-ε-σο	ἴ-σταῖ-σο
δι-δύ-σθω	τι-θέ-σθω	ἰ-έ-σθω	ἰ-σταῖ-σθω
δί-δο-σθον	τί-θε-σθον	ἴ-ε-σθον	ἴ-σταῖ-σθον
δι-δύ-σθων	τι-θέ-σθων	ἰ-έ-σθων	ἰ-σταῖ-σθων
δί-δο-σθε	τί-θε-σθε	ἴ-ε-σθε	ἴ-σταῖ-σθε
δι-δύ-σθων	τι-θέ-σθων	ἰ-έ-σθων	ἰ-σταῖ-σθων
δί-δο-σθαι	τί-θε-σθαι	ἴ-ε-σθαι	ἴ-σταῖ-σθαι
δι-δύ-μενος, -η, -ον	τι-θέ-μενος, -η, -ον	ἰ-έ-μενος, -η, -ον	ἰ-σταῖ-μενος, -η, -ον
ἔ-δι-δύ-μην	ἔ-τι-θέ-μην	ἰ-έ-μην	ἰ-σταῖ-μην
ἔ-δί-δο-σο	ἔ-τί-θε-σο	ἴ-ε-σο	ἴ-σταῖ-σο
ἔ-δί-δο-το	ἔ-τί-θε-το	ἴ-ε-το	ἴ-σταῖ-το
ἔ-δί-δο-σθον	ἔ-τί-θε-σθον	ἴ-ε-σθον	ἴ-σταῖ-σθον
ἔ-δι-δύ-σθην	ἔ-τι-θέ-σθην	ἰ-έ-σθην	ἰ-σταῖ-σθην
ἔ-δι-δύ-μεθα	ἔ-τι-θέ-μεθα	ἰ-έ-μεθα	ἰ-σταῖ-μεθα
ἔ-δί-δο-σθε	ἔ-τί-θε-σθε	ἴ-ε-σθε	ἴ-σταῖ-σθε
ἔ-δί-δο-ντο	ἔ-τί-θε-ντο	ἴ-ε-ντο	ἴ-σταῖ-ντο

Aorist II. (silný) aktivní.

§ 228

		Κτηνῆ: δω-, δο-	θη-, θε-	*ἦ- > ἦ-, *ἦε- > ἦε-	στη-, στα-
		dal jsem	položil jsem	poslal jsem	po-stavil jsem se; za-
Indikativ	ἔ-δω- κα	ἔ-θη- κα	[*ἔἦηκα] ἦ- κα	ἔ-στη- ν	
	ἔ-δω- κα-ς	ἔ-θη- κα-ς	ἦ- κα-ς	ἔ-στη- ς	
	ἔ-δω- κε(ν)	ἔ-θη- κε(ν)	ἦ- κε(ν)	ἔ-στη	
	ἔ-δο- τον	ἔ-θε- τον	εἶ- τον	ἔ-στη- τον	
	ἔ-δό- την	ἔ-θέ- την	εἶ- την	ἔ-στή- την	
	ἔ-δο- μεν	ἔ-θε- μεν	εἶ- μεν [*ἔ-ἦε-μεν]	ἔ-στη- μεν	
	ἔ-δο- τε	ἔ-θε- τε	εἶ- τε	ἔ-στη- τε	
ἔ-δο- σαν	ἔ-θε- σαν	εἶ- σαν	ἔ-στη- σαν		
Konjunktiv	δῶ [*δῶ-ω]	θῶ [*θή-ω]	ῶ [*ἦ-ω]	στῶ [*στή-ω]	
	δῶς	θῆς	ῆς	στῆς	
	δῶ	θῆ	ῆ	στῆ	
	δῶτ- ον	θῆτ- ον	ῆτ- ον	στῆτ- ον	
	δῶτ- ον	θῆτ- ον	ῆτ- ον	στῆτ- ον	
	δῶ- μεν	θῶ- μεν	ῶ- μεν	στῶ- μεν	
	δῶ- τε	θῆ- τε	ῆ- τε	στῆ- τε	
	δῶσι(ν)	θῶσι(ν)	ῶσι(ν)	στῶσι(ν)	
Oplativ	δοίη- ν	θείη- ν	εἶη- ν	σταίη- ν	
	δοίη- ς	θείη- ς	εἶη- ς	σταίη- ς	
	δοίη	θείη	εἶη	σταίη	
	δοῖ- τον	θεῖ- τον	εἶ- τον	σταῖ- τον	
	δοῖ- την	θεῖ- την	εἶ- την	σταῖ- την	
	δοῖ- μεν	θεῖ- μεν	εἶ- μεν	σταῖ- μεν	
	δοῖ- τε	θεῖ- τε	εἶ- τε	σταῖ- τε	
	δοῖε- ν	θεῖε- ν	εἶε- ν	σταῖε- ν	
Imperativ	δό-ς	θέ-ς	ἔ-ς	στη- θι (στολ. ἀνά-στα)	
	δό- τω	θέ- τω	ἔ- τω	στή- τω	
	δό- τον	θέ- τον	ἔ- τον	στή- τον	
	δό- των	θέ- των	ἔ- των	στή- των	
	δό- τε	θέ- τε	ἔ- τε	στή- τε	
	δό- ντων	θέ- ντων	ἔ- ντων	στά- ντων	
Inf.	δοῦ- ναι	θεῖ- ναι	εἶ- ναι	στή- ναι	
Partic.	δοῦς †, δόντος	θείς †, θέντος	εἶς †, ἔντος	στάς †, στάντος	
	δοῦσα †, δούσης	θεῖσα †, θείσης	εἶσα †, εἰσης	στάσα †, στάσης	
	δόν †, δόντος	θέν †, θέντος	ἔν †, ἔντος	στάν †, στάντος	

Aorist II. (silný) mediální.

§ 229

δο-	θε-	*je- > έ-	
dal jsem si	položil jsem si	vyřtil jsem se	
έ-δó-μην	έ-θέ-μην	εί-μην	
έ-δóου	έ-θóου	εί-σο	
έ-δó-το	έ-θέ-το	εί-το	
έ-δó-σθον	έ-θέ-σθον	εί-σθον	
έ-δó-σθην	έ-θέ-σθην	εί-σθην	
έ-δó-μεθα	έ-θέ-μεθα	εί-μεθα	
έ-δó-σθε	έ-θέ-σθε	εί-σθε	
έ-δó-ντο	έ-θέ-ντο	εί-ντο	
δῶ-μαι [ώω]	θῶ-μαι [ήω]	ῶ-μαι [ήω]	
δῶ	θῆ	ῆ	
δῶ-ται	θῆ-ται	ῆ-ται	
δῶ-σθον	θῆ-σθον	ῆ-σθον	
δῶ-σθον	θῆ-σθον	ῆ-σθον	
δῶ-μεθα	θῶ-μεθα	ῶ-μεθα	
δῶ-σθε	θῆ-σθε	ῆ-σθε	
δῶ-νται	θῶ-νται	ῶ-νται	
δοί-μην	θει-μην	εί-μην	
δοί-ο	θει-ο	εί-ο	
δοί-το	θει-το, θοίτο	εί-το, οίτο	
δοί-σθον	θει-σθον	εί-σθον	
δοί-σθην	θει-σθην	εί-σθην	
δοί-μεθα	θει-μεθα, θοιμεθα	εί-μεθα	
δοί-σθε	θει-σθε	εί-σθε	
δοί-ντο	θει-ντο, θοίντο	εί-ντο, οίντο	
δοῦ	θoῦ	οῦ	
δό-σθω	θέ-σθω	έ-σθω	
δό-σθον	θέ-σθον	έ-σθον	
δό-σθων	θέ-σθων	έσ-θων	
δό-σθε	θέ-σθε	έ-σθε	
δό-σθων	θέ-σθων	έ-σθων	
δό-σθαι	θέ-σθαι	έ-σθαι	
δό-μενος, -η, -ον	θέ-μενος, -η, -ον	έ-μενος, -η, -ον	

§ 232 Sloveso ἵστημι má v perfektu a plusquamperfektu též některé tvary kratší:

<i>Perf. Indikativ</i>	<i>Imperativ</i>	<i>Infjn.</i>	<i>Participium</i>	<i>Plusquam- perfektum</i>
ἕστᾱ-τον ἕστᾱ-τον ἕστᾱ-μεν ἕστᾱ-τε ἕστᾱ-σι(ν)	ἕστᾱ-θι ἕστᾱ-τω	ἕστά-ναι	ἕστῶς, g. ἕστῶτος ἕστῶσα, ἕστῶσης ἕστός (-ῶς), ἕστῶτος	ἕστα-τον ἕστά-την ἕστα-μεν ἕστα-τε ἕστα-σαν

Pozn. Neutr. ἕστός m. ἕστῶς (z *ἕσταός) podle neuter, jež mají -ός právem, j. πεπαιδευκός, γεγραφός, εἰκός.

§ 233 Podle ἵστημι se časuje v praesenté a imperfekté šest sloves, z nichž poslední tři jsou dp. bez iótové zdvojký:

	<i>Kmen</i>	<i>Futurum</i>	<i>Aorist</i>	<i>Perfektum</i>	<i>Aor. (fut.) pass.</i>
1. <i>ὀνίημι</i> prospívám (<i>impf.</i> ὠφέλων) <i>ὀνίναμαι</i> mám prospěch (<i>impf.</i> ὠνιάμην)	<i>ὀνη</i> <i>ὀνα</i>	<i>ὀνήσω</i> <i>ὀνήσομαι</i>	<i>ὠνησα</i> <i>ὠνήμην</i>		
2. <i>πίμπλημι</i> plním <i>πλήθω</i> plním se	<i>πλη(θ)</i> <i>πλα</i>	<i>πλήσω</i>	<i>ἔπλησα</i>	<i>πέπληκα</i> <i>πέπλησμαι</i>	<i>ἔπλησθην</i> <i>πλησθήσομαι</i>
3. <i>πίμπροημι</i> pálim bás. <i>πρήθω</i> hořím	<i>πρη(θ)</i> <i>πρα</i>	<i>πρήσω</i>	<i>ἔπροησα</i>	<i>πέπροηκα</i> <i>πέπροησμαι</i>	<i>ἔπροησθην</i> <i>προησθήσομαι</i>
4. <i>ἄγαμαι</i> podivuji se dp.	<i>ἀγα(σ)</i>	<i>ἀγάσομαι</i>			<i>ἠγάσθην</i> podivil jsem se <i>ἀγαστός</i>
5. <i>δύναμαι</i> mohu dp.	<i>δυνη</i> <i>δυνα</i>	<i>δυνήσομαι</i>		<i>δεδύνημαι</i>	<i>ἔδυνήθην</i> <i>δυνατός</i> možný
6. <i>ἐπίσταμαι</i> umím, vím, znám dp.	<i>ἐπιστη</i> <i>ἐπιστα</i>	<i>ἐπιστήσομαι</i>			<i>ἠπιστήθην</i>

§ 234 1. Aorist slovesa ὀνίναμαι se časuje takto:

ind. ὠνήμην, ὠνησο, ὠνητο, ὠνησθον, -ήσθην, ὠνήμεθα, ὠνησθε, -ηντο,
opt. ὀναίμην, ὀναιο, ὀναιτο, ὀναισθον, -αίσθην, ὀναίμεθα, ὀναισθε, -ντο,
inj. ὀνασθαι.

2. Slovesa δύναμαι mohu a ἐπίσταμαι umím, vím

a) posouvají v konj. a opt. praes. přízvuk co nejdále od konce:

konj. δύνωμαι, δύνη, δύνηται ἐπίστωμαι, ἐπίστη, ἐπίσθηται . . .
opt. δυναίμην, δύναιο, δύναιτο ἐπιστάμην, ἐπίσταιο, ἐπίσταιτο...;
b) maji v 2. os. sing. imperf. tvary stažené:
ἐδυνάμην, ἐδύνω, ἐδύνατο, ἠπιστάμην, ἠπίστω, ἠπίστατο.
Podobně v imperativu ἐπίστω věz!

III. Slovesa νή-ονά.

Vzor: δείκνυμι ukazují, kmen praes. δεικνύ-.

		Aktivum	Medium (pass.)
Praes.	Ind.	δείκ-νύ-μι	δείκ-νύ-μαι
		δείκ-νύ-ς	δείκ-νύ-σαι
		δείκ-νύ-σι(ν)	δείκ-νύ-ται
		δείκ-νύ-τον	δείκ-νύ-σθον
		δείκ-νύ-τον	δείκ-νύ-σθον
		δείκ-νύ-μεν	δείκ-νύ-μεθα
		δείκ-νύ-τε	δείκ-νύ-σθε
		δεικ-νύ-σσι(ν)	δείκ-νύ-νται
Konj.		δεικ-νύ-ω	δεικ-νύ-ωμαι
		δεικ-νύ-ης atd.	δεικ-νύ-η atd.
Optativ		δεικ-νύ-οι-μι	δεικ-νύ-οί-μην
		δεικ-νύ-οι-ς atd.	δεικ-νύ-οι-ο atd.
Imper.		δείκ-νύ	δείκ-νύ-σο
		δεικ-νύ-τω	δεικ-νύ-σθω
		δείκ-νύ-τον	δείκ-νύ-σθον
		δεικ-νύ-των	δεικ-νύ-σθων
		δείκ-νύ-τε	δείκ-νύ-σθε
		δεικ-νύ-ντων	δεικ-νύ-σθων
Infin.		δεικ-νύ-ναι †	δείκ-νύ-σθαι
Partic.		δεικ-νύ-ς, † -νύ-ντος	δεικ-νύ-μενος
		δεικ-νύ-σα, † -νύ-σης	δεικ-νυ-μένη
		δεικ-νύ-ν, † -νύ-ντος	δεικ-νύ-μενον
Imperf.		ἐ-δείκ-νύ-ν	ἐ-δεικ-νύ-μην
		ἐ-δείκ-νύ-ς	ἐ-δείκ-νύ-σο
		ἐ-δείκ-νύ	ἐ-δείκ-νύ-το
		ἐ-δείκ-νύ-τον	ἐ-δείκ-νύ-σθον
		ἐ-δεικ-νύ-την	ἐ-δεικ-νύ-σθην
		ἐ-δείκ-νύ-μεν	ἐ-δεικ-νύ-μεθα
		ἐ-δείκ-νύ-τε	ἐ-δείκ-νύ-σθε
		ἐ-δείκ-νύ-σαν	ἐ-δείκ-νύ-ντο

Praesens	Kmen	Fut. akt. (med.)	Aorist akt. (med.)	Perfektum	Aor. (fut.) pass.
α) Slovesa samohlásková:					
1. ἀμφι-έννῶμι ἀμφι-έννυμαι oblékám se	ἐ (z Feo)	ἀμφι-ῶ, -εῖς (att.) ἀμφι-έσσομαι	ἤμφισεα	ἤμφισαμι	
2. ζώννῶμι opasuji	ζω(σ)	ζώσω	ἔζωσα	ἔζω(σ)μαι	
3. κεράννῶμι mísím	κερα(σ) κηᾶ	κερῶ, -ᾶς (attické § 192, 3)	ἐκέρασα	κέραᾶμαι	ἐκεράσθη κηᾶσθήσομαι
4. κρεμάννῶμι věším	κρεμα(σ)	κρεμῶ, -ᾶς (att.)	ἐκρέμασα	κρέμαμαι visím	ἐκρεμάσθη κρεμασθήσομαι
5. πετάννῶμι prostírám	πετα(σ) πτα	πετῶ, -ᾶς (att.)	ἐπέτασα	πέταᾶμαι	ἐπέτασθη πετασθήσομαι
6. θῶννῶμι sílim	θω(σ)	θώσω	ἔθρωσα	ἔθρωμαι jsem silen, zdráv imp. ἔθρωσο buď zdráv	ἔθρώσθη θῶσθήσομαι
7. σβέννῶμι hasím σβέννυμαι hasnu	σβε(σ) σβη	σβέσω σβήσομαι	ἔσβεσα ἔσβην uhasl jsem (§ 240)	ἔσβεσμαι ἔσβηκα uhasl jsem	ἔσβεσθη
8. σκεδάννῶμι rozptyluji	σκεδα(σ)	σκεδῶ, -ᾶς (att.)	ἐσκέδασα	ἐσκέδασμαι	ἐσκεδάσθη σκεδασθήσομαι
9. στρώννῶμι prostírám	στρο	στρώσω	ἔστροωσα	ἔστρομαι	ἔστρώθη στρωθήσομαι

b) Slovesa souhlásková:

	Ἔσθω	ἔσθαι	ἔσθω	ἔσθαι	ἔσθω	ἔσθαι
10. ἄγγνῶμι λάμου	Ἔσθω	ἔσθαι	ἔσθω	ἔσθαι	ἔσθω	ἔσθαι
11. δεικνῶμι ukazuji	δεικ	δείξω δειξομαι	δείξω δειξομαι	δείξα δειξάμην	δείξα δείξομαι	δείξω δειχθήσομαι
12. ζειγνῶμι spojuiji	ζειγ	ζεύξω	ζεύξω	ζεύξα	ζεύξομαι	ζεύξω ζευχθήσομαι
13. μειγνῶμι mísim	μειγ	μείξω	μείξω	ἔμειξα	μέμειγμαι	ἔμειξω μεικτός
14. ἀν-οίγνῶμι otvirám (též ἀνοίγω, impf. ἀν-έ-φρω)	οίγ	ἀν-οίξω	ἀν-οίξω	ἀν-έφρα impf. ἀν-οίξαι	ἀν-έφρα ἀν-έφρωμαι	ἀν-εώχθην impf. ἀν-οιχθῆναι ἀν-οικτέον
15. ἀπ-όλλῶμι perdō, hubim ἀπ-όλλῶμαι pereō, hynu	όλλ(ε)	ἀπ-ολῶ, -είς	ἀπ-ολῶ, -είς	ἀπ-ώλεσα	ἀπ-όλωλεκα p[isq]pf. ἀπ-ωλώλεκα ἀπ-όλωλα p[er]f., jsem ztracen p[isq]pf. ἀπ-ωλώλεω	
16. δῖμνῶμι přísahám	όμ(ο)	δῖμῶμαι,-ῆ(att.)	δῖμῶμαι,-ῆ(att.)	ὠμοσα	δῖμῶμοκα ὠμῶμῶκεω	
17. πῆγγνῶμι upevñuji	πηγ παγ	πήξω	πήξω	ἔπηξα	πέπηγα upevñēn, tkvím	ἔπηγην πτηγήσομαι
18. ῥήγγνῶμι λάμου	έρη, έρω	ῥήξω	ῥήξω	ἔρρηξα	ἔρρωγα jsem roztržen	ἔρρηγην ῥῥήγσομαι
19. στόρνῶμι střu	στορ(ε)	στορῶ,-εἶς(att.)	στορῶ,-εἶς(att.)	ἔστορεσα		

§ 238 1. Slovesa na -νῦμι (-νῦμι) mají své zvláštní časování jen v některých, výše uvedených tvarech; konjunktiv a optativ praes. tvoří podle παιδεύω.

2. Slabika -νυ- praesentního kmene jest dlouhá v sg. indikativu praes. a imperf. akt. a v 2. sg. imperativu akt., jinak jest krátká.

3. Někdy se vyskytují též druhotvary podle παιδεύω, na př.: praes. ind. 1. δεικνύω, 3. δεικνύει, 3. pl. δεικνύουσι; imper. δείκνυε; imperf. 1. ἐδείκνυον, 3. ἐδείκνυε atd.

Pozn. Slovesa samohlásková se končí v -νῦμι, souhlásková v -νῦμι.

4. Ostatní časy sloves na -νῦμι (-νῦμι) se tvoří podle sloves na -ω, jak ukazují tabulky na str. 130 a 131.

IV. Aoristy a perfekta (plusquamperfekta) některých sloves na -ω.

§ 239 Aorist podle sloves na -μι tvoří v attické próze hlavně tato slovesa na -ω, jakož i sloveso σβέννυμαι (v. § 236, 7). Jsou to vesměs slovesa kmene otevřeného, a to:

a) s kmenem v \bar{a} (α, η):

βαίνω kráčím	(§ 213, 1): ἔβην vykročil jsem,	} časují se podle ἔστην;
φθάνω předcházím	(§ 213, 7): ἔφθην předstihl jsem,	
ἀπο-διδράσκω utíkám	(§ 214, 6): ἀπ-έδρᾱν utekl jsem;	

b) s kmenem v ε (η):

ῥέω teku	(§ 215, 19): ἔρρῶν vytekl, vytryskl jsem,
χαίρω raduji se	(§ 215, 20): ἔχαρην zaradoval jsem se,
σβέννυμαι hasnu	(§ 236, 7): ἔσβην uhasl jsem;

c) s kmenem v ο (ω):

ἀλίσκομαι jsem jímán	(§ 214, 1): ἐάλων byl jsem zajat,
γινώσκω poznávám	(§ 214, 5): ἔγνων poznal jsem,
βιω̄ (3.), ζω̄ (ζη-) žiji	(§ 216, 12): ἐβίων prožil jsem;

d) s kmenem v υ (ῦ):

δέομαι nořím se	(δῦ, δυ): ἔδῦν ponořil jsem se,
φύομαι rodím se	(φῦ, φυ): ἔφῦν zrodil jsem se, vzrostl jsem.

Tyto aoristy jsou vesměs aktivní; mimo to se vyskytuje ještě aor. mediální ἐπραῑμην koupil jsem, jehož se užívá při slovese ὠνοῦμαι (2.) kupuji (v. § 172, 1; 216, 16).

Vzory:

§ 240

Kmen	-ā (-ᾱ)	-η (-ε)	-ω (-ο)	-ῦ (-ῷ)	
Indikativ	ἄπ-έ-δρᾱ-ν	ἔ-σβῆ-ν	ἔ-γνώ-ν	ἔ-δῦ-ν	ἔ-πρῶ-μην
	ἄπ-έ-δρᾱ-ς	ἔ-σβῆ-ς	ἔ-γνώ-ς	ἔ-δῦ-ς	ἔ-πρῶ-ω
	ἄπ-έ-δρᾱ	ἔ-σβῆ	ἔ-γνώ	ἔ-δῦ	ἔ-πρῶ-το
	ἄπ-έ-δρᾱ-τον	ἔ-σβῆ-τον	ἔ-γνώ-τον	ἔ-δῦ-τον	ἔ-πρῶ-σθον
	ἄπ-έ-δρᾱ-την	ἔ-σβῆ-την	ἔ-γνώ-την	ἔ-δῦ-την	ἔ-πρῶ-σθην
	ἄπ-έ-δρᾱ-μεν	ἔ-σβῆ-μεν	ἔ-γνώ-μεν	ἔ-δῦ-μεν	ἔ-πρῶ-μεθα
	ἄπ-έ-δρᾱ-τε	ἔ-σβῆ-τε	ἔ-γνώ-τε	ἔ-δῦ-τε	ἔ-πρῶ-σθε
	ἄπ-έ-δρᾱ-σαν	ἔ-σβῆ-σαν	ἔ-γνώ-σαν	ἔ-δῦ-σαν	ἔ-πρῶ-ντο
Konjunktiv	ἄπο-δρῶ(*-δρᾶω)	σβῶ(*σβῆω)	γνώ(*γνώω)	δῦ-ω	πρῶ-μαι
	ἄπο-δρῶς	σβῆς	γνώς	δῦ-ης	πρῶ
	ἄπο-δρῶ	σβῆ	γνώ	δῦ-η	πρῶ-ται
	ἄπο-δρῶ-τον	σβῆ-τον	γνώ-τον	δῦ-ητον	πρῶ-σθον
	ἄπο-δρῶ-τον	σβῆ-τον	γνώ-τον	δῦ-ητον	πρῶ-σθον
	ἄπο-δρῶ-μεν	σβῶ-μεν	γνώ-μεν	δῦ-ωμεν	πρῶ-μεθα
	ἄπο-δρῶ-τε	σβῆ-τε	γνώ-τε	δῦ-ητε	πρῶ-σθε
	ἄπο-δρῶσι(ν)	σβῶσι(ν)	γνώσι(ν)	δῦ-ωσι(ν)	πρῶ-νται
Optativ	ἄπο-δραίη-ν	σβείη-ν	γνοίη-ν		πρῶ-μην
	ἄπο-δραίη-ς	σβείη-ς	γνοίη-ς	—	πρῶ-ο
	ἄπο-δραίη atd.	σβείη atd.	γνοίη atd.		πρῶ-το atd.
	j. σταίη-ν (§ 228)	j. θείη-ν (§ 228)	j. δοίη-ν (§ 228)		j. παιδευοίμην
Imperativ	ἄπό-δρᾱ-θι	σβῆ-θι	γνώ-θι	δῦ-θι	πρῶ-ω
	ἄπο-δρᾱ-τω	σβῆ-τω	γνώ-τω	δῦ-τω	πρῶ-σθω
	ἄπό-δρᾱ-τον	σβῆ-τον	γνώ-τον	δῦ-τον	πρῶ-σθον
	ἄπο-δρᾱ-των	σβῆ-των	γνώ-των	δῦ-των	πρῶ-σθων
	ἄπό-δρᾱ-τε	σβῆ-τε	γνώ-τε	δῦ-τε	πρῶ-σθε
	ἄπο-δρᾱ-ντων	σβῆ-ντων	γνώ-ντων	δῦ-ντων	πρῶ-σθων
Inf.	ἄπο-δρᾱ-ναι	σβῆ-ναι	γνώ-ναι	δῦ-ναι	πρῶ-σθαι
Partic.	ἄπο-δρᾱς, -άντ-ος	σβεῖς, σβέντ-ος	γνούς, γνόнт-ος	δῦς, δύντ-ος	πρῶ-μενος
	ἄπο-δρᾱσα, -άσης	σβεῖσα, σβεῖσης	γνοῦσα, γνούσης	δῦσα, δύσης	πρῶ-μένη
	ἄπο-δρᾱν, -άντ-ος	σβέν, σβέντ-ος	γνόν, γνόнт-ος	δύν, δύντ-ος	πρῶ-μενον

§ 241 Tato perfekta mají vedle pravidelných tvarů též některé tvary kratší, jako *ἔσθηκα* (§ 232):

1. τέθνηκα jsem mrtev
ind. τέθνατον, τέθναμεν, τεθναῖσι(ν),
opt. τεθναίην,
imp. τεθνάτω,
inf. τεθνάσαι,
part. τεθνεώς, τεθνεῶσα, τεθνεός,
 -ῶτος, -ώσης, -ῶτος,
plqp. ἐτέθνασαν.

2. δέδοικα bojím se
δέδια, *δέδιε*, *δέδιμεν*, -τε, *δεδιᾶσι(ν)*,
δέδιθι,
δεδιέσαι,
δεδιώς, *δεδιῶτα*, *δεδιός*,
 -ότος, -υίας, -ότος,
ἐδέδισαν.

3. βέβηκα stojím: *particip.* βεβώς, *g.* βεβῶτος.

4. οἶδα, (km. *Φειδ(ε)*, *Φοιδ*, *Φιδ*, *vid-eō*) <viděl jsem a> vím.

<i>Indikativ</i>	<i>Konj.</i>	<i>Optativ</i>	<i>Imp.</i>	<i>Inf. a part.</i>	<i>Plusquamperf.</i>
<i>οἶδα</i>	<i>εἰδῶ</i>	<i>εἰδείην</i>			<i>ἤδη</i> , <i>ἤδειν</i>
<i>οἶσθα</i>	<i>εἰδῆς</i>	<i>εἰδείης</i>	<i>ἴσθι</i>	<i>εἰδέσαι</i>	<i>ἤδησθα</i> , <i>ἤδεις</i>
<i>οἶδε(ν)</i>	<i>εἰδῆ</i>	<i>εἰδείη</i>	<i>ἴστω</i>		<i>ἤδει</i>
<i>ἴστον</i>	<i>εἰδῆτον</i>	<i>εἰδείτον</i> (<i>εἰδείητον</i>)	<i>ἴστον</i>		<i>ἤστον</i>
<i>ἴστον</i>	<i>εἰδῆτον</i>	<i>εἰδείτην</i> (<i>εἰδείητην</i>)	<i>ἴστων</i>	<i>εἰδώς</i> , <i>εἰδότος</i>	<i>ἤστην</i>
<i>ἴσμεν</i>	<i>εἰδῶμεν</i>	<i>εἰδείμεν</i> (<i>εἰδείημεν</i>)		<i>εἰδυῖα</i> , <i>εἰδυίας</i>	<i>ἤσμεν</i> , <i>ἤδεμεν</i>
<i>ἴστε</i>	<i>εἰδῆτε</i>	<i>εἰδείτε</i> (<i>εἰδείητε</i>)	<i>ἴστε</i>	<i>εἰδός</i> , <i>εἰδότος</i>	<i>ἤστε</i> , <i>ἤδετε</i>
<i>ἴσᾱσι(ν)</i>	<i>εἰδῶσι(ν)</i>	<i>εἰδείεν</i> (<i>εἰδείησαν</i>)	<i>ἴστων</i>		<i>ἤσαν</i> , <i>ἤδεσαν</i>
<i>Futurum</i> εἴσομαι, <i>adj. slov.</i> ἰστέον.					

a) Výklad tvarů:

praes. οἶσθα z *Φοιδ(σ)θα, *fut.* εἴσομαι z *Φειδ-σομαι (v. § 44, 7); v tvarech *praes.* ἴστον, ἴστε, ἴσθι jest σ za pův. δ (§ 40); podle nich utvořeno ἴσμεν (místo ἴδμεν, neboť δ před μ trvá) a ἴσᾱσι(ν); *konj.* εἰδῶ z *Φειδε(σ)ω; *impf.* ἤδη z *ἤ-Φειδ-εσ-η > *ἤΦειδεσα (§ 23²) > ἤΦειδη > ἤδη, ἤδησθα podle οἶσθα.

b) Praesens a imperf. se nahrazují slovesem *γινώσκω* poznávám.

c) Složené *σύννοια* 'vím o něčem' zvrací přízvuk v indik. a imper.: *σύννοια*, *σύννοισθι* atd., ale *συνειδῶ*, *συνειδέσαι*.

O přízvukování sloves.

§ 242

1. Slovesa jednoduchá.

Od základního pravidla, vytčeného v § 15, 2, že přízvuk sloves bývá co nejdále od konce, se odchyluje 2. os. sing. některých imperativů aoristu II., a to:

1. pěti aktivních: *εἰπέ* rei, *ἔλθέ* pojd', *εὗρε* nalezni, *ἰδέ* viz, *λαβέ* vezmi;
2. všech mediálních, na př.: *βαλοῦ*, *λαβοῦ*, *λιποῦ* a j.

2. Slovesa složená.

1. U sloves složených s předložkami se vzdaluje **přízvuk co nejdále § 243 od konce**, na př.:

λύσον — *ἔκ-λυσον*, *πείθε* — *ἀνά-πειθε*, *εἶμι* — *πάρ-εμι*.

Ani imperativy v § 242, 1 uvedené nečiní výjimky:

ἄπ-ειπε, *ἔξ-ελθε*, *κατά-λαβε*.

2. Nikdy však **nepřechází** přízvuk

a) přes přímnožek (nebo zdvojkou neúplnou), na př.:

εἶχον — *προσεῖχον*, *ἔσχον* — *παρέσχον*, *ἄφῆμαι*;

b) přes přízvučnou slabiku předložky nejbližší, leč by byla odsuta:

δός — *ἔκδος*, *συν-έκ-δος*, *ἀπό-δος*, *ἀντ-ἀπό-δος*;
ale *ἄφ-ες* m. *ἀπό* + *ἔς*, *ἄπ-ειπε* m. *ἀπό* + *εἰπέ*.

3. Nikdy **nezvrací** přízvuk

a) 2. os. sg. imperativu aor. II. med. (§ 242, 2), na př.:

λαβοῦ — *συλλαβοῦ*, *λιποῦ* — *καταλιποῦ*;

b) jednoslabičné imperativy aor. med. *δοῦ*, *θοῦ*, *οῦ* (§ 229), *σχοῦ* a *σποῦ* (§ 216, 1 a 2), jsou-li složeny s jednoslabičnou předložkou, na př.:

δοῦ — *προδοῦ*, ale *ἀπόδοῦ*, *θοῦ* — *προθοῦ*, ale *περίθοῦ*.

Pozn. Pro infinitivy a participia, jakožto tvary jmenné, pravidla ta ovšem neplatí.

PŘÍDAVEK I.

A. O mluvě Homérově.

§ 244 Zpěvy Homérový jsou složeny nářečím **staroionským** neboli **epickým** (v. str. 4). Ať již byl jejich tvůrcem Homér, nebo spíše ať složil jen *Iliadu* a jiný, mladší básník, *Odysseu* — obě epeje navázaly při svém vzniku (mezi r. 850—550 př. Kr.) na nezachované epické skladby ionské a ještě starší písně ajolské a vytvořily vyšší útvar eposu podle jednotného uměleckého plánu. Ale ony předlohy nepůsobily na básně Homérový jen obsahově, nýbrž i jazykově. Snad byly také některé z nich po příslušné úpravě včleněny do obou epejí. Přednašeči nadto prokládali a rozšiřovali obě díla kratšími i delšími přídávky.

Jako ve zpěvech Homérových jsou sloučeny s vlastními básněmi rozličné vložky a doplňky starší i mladší, tak také v jejich **mluvě** jsou sneseny a spojeny tvary a výrazy z rozličných dob a krajů.

§ 245 Vedle obvyklých tvarů epických se tu objevují

1. velmi staré tvary, j. instrumentál *ἐπισηχερώ* pořadem, akus. *Ζῆν = Δία* (§ 253, 3¹), pádová přípona *-φ ι (ν)* (§ 248, 1); *γέντο* uchopil, *γεγωνεῖν* dovolat se, *πέπασθε = πεπόνθητε* zkusili jste; četné konjunktivy s krátkým příznakovým *-ο-, -ε-* (§ 261, 1); aorist střední ve významu trpném (§ 268); volnost v přímnožku (§ 262); tak řeč. *τμησις* (§ 271, 2).

2. ajolské tvary, přejaté ze starých předloh ajolských, j.

a) *ἄγυρις* hromada, množství, *ἄλλυδις* jinak, *ἄμύμων* bezvadný, *ἱππότης* jezdec, *μητιέτᾱ* nejvýš moudrý, *νεφεληγερέτᾱ* oblačný;

b) **ζα-** místo *δια-*: *ζάθεος* přesvatý, *ζατραφής* vykrmený, tučný;

c) krátká samohláska + **μμ (νν)** místo dlouhé + *μ (ν)*: *ἄμμες = ἡμεῖς*, *ὔμμες = ὕμεῖς*, *ἄργεννός = ἀργεινός* bělostný;

d) **ορ, ρο** místo *αρ (ρα)*: *ῥορχαμος¹* (od *ἄρχω*), *ἡμβροτες²* = *ἡμαρτες*;

e) **π, φ** místo att. *τ, θ*: *πιόλεμος = πόλεμος*, *πιόλις = πόλις*;

g) **υ** místo původ. *ϕ*: **ἄνϕερυσαν > *ἄϕερυσαν > αὔερυσαν³*, **ἔ-σϕαδε > *ἔϕϕαδε > εὔαδε* zlíbilo se;

h) slova s předechem ' místo ° *ἡμαρ = ἡμέρα*, *ἡώς = ἕως*;

¹) vládce. — ²) chybil jsi. — ³) *ἀνά* vzhůru + *ϕερώω* táhnou = nadzdvihli (hlavy zvířat).

- ch) dativ pl. na *-εσσι(ν)*: *κύν-εσσι* = *κυσί*, *πόδ-εσσι* = *ποσί*;
 i) infinitivy na *-μεναι*: *ἔμ-μεναι* (z **ἔσ-μεναι*) = *εἶναι*;
 j) partic. perf. na *-οντ-* (místo *-στ-*): *κεκλήγο ν τ ε σ τ*¹⁾ (od *κλάζω*).
 k) *αἰ* = *εἰ*, *κε(ν)* = *ἄν*.

Hlavní zvláštnosti mluvy Homérovy na rozdíl od nářečí attického jsou tyto:

I. Zvláštnosti v hláskosloví.

1. V samohláskách.

1. Často jsou **dlouhé samohlásky** nebo **dvojhlásky** místo hlásek § 246 krátkých: *ἴσος* (z **Fισος*) m. *ἴσος*, *κούρη* (z **κοοFη*) = att. *κόρη*, *ξείνος* (z **ξενFος*) = att. *ξένος*, někdy z důvodů metrických: *ἄθάνατοι*, *οὐλομένην*. Zřídka bývá tomu naopak: *βόλομαι* m. *βούλομαι*, *ἔταρος* m. *ἑταῖρος*.

2. Za původ. *ā* bývá (i po *ε*, *ι*, *ο*) **η**: *γενεή*, *Τροίη*, *πρήσσω*.

Pozn. Tvary s *ā* jsou buď ajolské, j. *Ἀτρεῖδᾶο*, *θεά*, *λᾶός*, nebo vznikly stažením (náhradním dlužením), j. *προσηύδᾶ* z **προσηυδαε* mluvil, *λύσᾶς* (z **λυσαντς*).

3. **Stahování** se často opomíjí: *θεάων*, *ἡμέων*, *φιλέει*, *νόος*. Proti pravidlu se stahuje *εο* > *ευ*: *ἔμευ*, *φιλεῦντας*; *εεο* > *εῖο*: **αἰδ<εεο> αἰδεῖο* = att. *αἰδοῦ* chraň se!

4. **Slučování** (*συνίησις*) stahuje ve *výslovnosti*, ne v písmě, dvě samohlásky, které netvoří dvojhlásku. Vyskytuje se jak v koncokách, tak mezi dvěma slovy: *χρυσέω* (čti chrýsó), *Πηληιάδεω* (-dó), *δῆ αὔτε* (daute).

5. **Odsouvání** (*ἐλῖσιδ*) jest mnohem častější. Odsouvá se koncové *α*, *ε*, *ι*, *ο*, mimo to *αι* v *-μαι*, *-σαι*, *-ται*, *-σθαι* a *οι* v dativěch *μοι*, *σοι*: *βούλομαι ἐγώ* > *βούλομαιεγώ* > *βούλομαιεγώ* > *β ο ὄ λ ο μ ᾽ ἐ γ ὡ*, *μοι ἔθελεν* > *μοιέθελεν* > *μοέθελεν* > *μ ᾽ ἔ θ ε λ ε ν*.

6. **Odrážení** (*ἀποκοπή*) koncové samohlásky před souhláskou bývá u předložek *ἀνά*, *κατά*, *παρά* a u spojky *ἄρα*; při tom se připodobňuje *ν* a *τ* následující souhlásce, na př.

ἀγκλίνας (= *ἀνακλίνας*),

κάββαλε (= *κατάβαλε*),

παρ (= *παρά*) *δέ οἱ*,

ἄμ (= *ἀνά*) *πεδίον*,

κᾶκ (= *κατά*) *κεφαλῆς*,

τίς τ ᾽ ἄρ σφωε θεῶν.

¹⁾ spustivše křik.

2. V souhláskách.

§ 247 1. Tvary mnohých sloves mají **zdvojenou** souhlásku: ἔδδεισεν, ἔλλαβε, ἔμμεναι, ὀππότε, ὅττι; zejména hlásku σ (v dat. pl. III. dekl., ve futuru, v aoristu a j.): ποσσίν, φρασσόμεθα, ἐτέλεσσα, μέσσοσ, τόσσοσ. Ale vyskytují se i tvary jednoduché: ποσίν, φράσομαι, μέσοσ.

Podobná rozmanitost jest při dvojtvorech jako

σμικρός	a μικρός,	θράσσοσ	a θάρσσοσ,
πόλεμοσ	a πόλεμοσ,	κράδιη	a καρδίη,
πόλισ	a πόλισ,	κράτοσ	a κάρτοσ.

2. *Digamma* bylo v mnohých slovech živou hláskou. Nepsalo se sice, ale starší aoidové, v jejichž nářečí se *F* udrželo, asi je vyslovovali. Tato původní přítomnost hlásky *F* často působila,

a) že nebyl hiát mezi krátkou koncovou samohláskou slova jednoho a začáteční samohláskou slova druhého:

Ἄτρείδησ τε ἄναξ < *F*άναξ, ἀνὰ ἄστυ < *F*άστυ;

b) že se koncová krátká slabika, uzavřená jednoduchou souhláskou, měřila před následující samohláskou dlouze:

μέλανόσ ὄνοιο < *F*οίνοιο, μὴ Πριάμοσ ἴδοι < *F*ίδοι υἰόν;

c) že po vypadnutí *F* nastalo v středosloví náhradné dloužení:

*γον*F*-οσ > γοῶνοσ, *μον*F*οσ > μοῦνοσ, *ξεν*F*οσ > ξείνοσ.

Pozn. 1. Některým slovům, počínajícím pův. hláskou *F*, bylo předráženo ε: ἐ-είκοσι (**F*εικοσι) vīgintī, ἐ-έλδομαι (**F*ελδομαι) volō, ἐ-ίση (tem. k **F*ίσοσ > ἴσοσ).

Pozn. 2. Někdy *F* přešlo v *v*, jež se pak spojovalo s předchozí samohláskou v dvojhlásku (§ 245, 2 g).

II. Zvláštnosti v skloňování.

1. Staré přípony pádové.

§ 248 Kladou se na tyto otázky:

1. **-φι(v)** podle souvislosti s významem jednotným n. množným

= jak? ἦφι βίηφι vlastní silou, αὐτοῖσιν ὄχεσφι i s vozem,

= kde? παρὰ ναῦφι u lodí, Φθίηφι ve Fthii,

= odkud?: παρὰ ναῦφι od lodí, παλάμηφι z ruky.

2. **-θεν** = odkud?: Ἰλιόθεν z Ilii, οὐρανόθεν s nebe.

Pozn. Ale zájmenné tvary ἐμέθεν = ἐμοῦ, σέθεν = σοῦ, ἔθεν = οὗ (v. § 258, 1) mají vždy platnost pravých genitivů.

3. -ϑι = kde? Ἰλιόθι v Iliu, οὐρανόθι v nebi.
 4. -δε = kam? ἀγορήνδε do sněmu, Φθίηνδε do Fthie.

2. Deklinace prvá.

1. Sg. n. -ᾶ u mask. (zvl. na -της): ἵπποτα, νεφεληγερέτα. § 249
 g. -ᾱo u mask.: Ἀτρεΐδᾱο, Αἰνεΐᾱο, nebo
 -εω (z ᾱo > ηο), jež se čte jednoslabičně: Ἀτρεΐδεω, Πηληιάδεω
 a po samohlásce se stahuje: Αἰνεΐω.
 2. Pl. g. -άων: δῖα θεάων; -έων: πυλέων; -ῶν¹⁾: κλισιῶν.
 d. -ησι(ν) n. -ης: ἀθανάτησι θεῆς; -αις: ἀκταῖς, πάσαις.

3. Deklinace druhá.

1. Sg. g. -οιο: ἀργυρέοιο βίοιο; -οο: Αἰόλοο δόματα. § 250
 2. Pl. d. -οισι(ν): Ἀχαιοῖσι(ν), μεγάροισι(ν).
 3. Du. g., d. -οιν: ἀμφοτέρωιν, ἱπποῖν (= att. ἱπποῖν).

4. Deklinace třetí.

a) Kmeny hrdelné, retné, zubné a plynné.

1. Sg. ak. -ιν (-ιδα) a -υν (-υθα) u paroxyton na -ις (-ιδος) a -υς (-υδος): § 251
 ἔριον — ἔριδα, κόρυν — κόρνθα.
 2. Pl. d. -εσσι(ν): πόδεσσι (vedle πο[σ]σί), κύνεσσι, κορύθεσσι.
 Pozn. -εσσι(ν), jež u kmenů sykavých (na př. ἔπεσ-σι) zahrnuje v sobě konec kmene
 -εσ + příponu dat. pl. σι(ν), bylo později celé bráno za příponu dativu pl. a při v-
 šování ke všem kmenům III. deklinace: πόδεσσι, κορύθεσσι, δούρεσσιν a j.
 3. Du. g., d. -οιν: ποδοῖν, Σειρήνοιν.

Jednotlivá slova:

- θυγατήρ: sg. g. θυγατρός i θυγατέρος, d. θυγατρὶ i θυγατέρι atd.,
 pl. d. θυγατέρεσσι. Podobně tvoří dvojce pády ostatní
 jména na -τήρ;
 ἀνήρ: sg. g. ἀνέρος i ἀνδρός, pl. n. ἀνέρες, d. ἀνδρεσσι i ἀνδράσι;
 χεῖρ: sg. d. χερί, pl. d. χεῖρεσσι i χερσί.

b) Kmeny sykavé.

1. Kmeny sykavé na -ος a -ης zpravidla tvarů nestahují: § 252

¹⁾ po samohlásce.

ἔπος slovo, g. ἔπεος, d. ἔπει i ἔπει,
 ἔπεα slova, g. ἐπέων, d. ἔπεσσι, ἔπεσι, ἐπέεσσι(ν);
 Διομήδης, g. -μήδεος, d. -μήδει, a. -μήδεα, v. Διόμηδες;
 διοτρεφής, g. -τρεφέος, d. -τρεφεί, a. -τρεφέα atd.

2. Neutra na -ας brzy stahují, brzy nestahují:

κέρας roh, g. κέραος, d. κέραϊ i κέραι,
 κέρᾱ rohy, g. κεράων, d. κέρασσι i κεράεσσιν,
 κρέας maso, pl. n. κρέα, g. κρεῶν i κρεάων.

3. ἤως zoře (att. ἔως), ἦοῦς, ἦοϊ, ἦῶ n. ἦοός, ἦοί, ἦόα.

4. Ἡρακληῆς, -κλήος, -κλήι, -κλήα.

c) Kmeny samohláskové.

§ 253 1. Kmeny na -ι podržují ι (slabý kmen) ve všech pádech:

πόλις, πόλιος, πόλιν; pl. πόλιες, πολίων, πολίεσσιν, πόλιας;
 od kmene dlouhého (ποληι-) a plného (πολει-) jsou tvary:
 sg. g. πόληος, d. πόληι i πόλει; pl. n. πόληες, a. πόληας i πόλεις.
 Ὀις ovčě má pl. ak. ὄις.

2. Kmeny na -υ (nom. -υς) obvykle tvarů nestahují:

πῆχυς loket, g. πήχεος, ἄστυ město, g. ἄστεος, pl. ἄστεα.

Adjektiva na -υς, -εια, -υ vysouvají někdy v ženském rodě ι:

ὠκέα = ὠκεῖα, βαθέης = βαθείης.

Εὐρύς má sg. ak. εὐρύν i εὐρέα.

3. Kmeny na -ευ (nom. -εύς) se skloňují:

βασιλεύς, -ῆος, -ῆι, -ῆα; pl. βασιλῆες, -ῆων, -εῦσι, -ῆας;
 ale vlastní jména na -εύς mají ε: Τυδεύς, -έος, -εῖ, Τυδέα.
 Ζεύς má vedlejší tvary: Ζηρός, Ζηρί, Ζῆν i Ζῆνα.

Pozn. Prastarý akus. Ζῆν < *Djēm = zářící, nebe, den, laf. diem) byl později rozšířen novou příponou akus. a v Ζῆνα a k němu potom utvořeny g. Ζηρός, d. Ζηρί.

4. Kmeny na -αυ, -ου.

νηῦς loď, νηός (i νεός), νηῖ, νῆα,

νηες (νέες), νηῶν (νεῶν), νηοσί, νήεσσι (νέεσσιν), νῆας (νέας);

βοῦς býk, kráva; sg. ak. βῶν (jen H 238), pl. d. βόεσσι, a. βόας.

d) *Zvláštnosti některých substantiv.*1. *Τὸ κάρη*, hlava, má tvary od čtyř kmenů:

§ 254

<i>Sg. g. καρῆατος, d. καρῆατι,</i>	<i>Pl. n. (a.) καρῆατα,</i>
<i>g. κάρητος, d. κάρητι,</i>	
<i>g. κράατος, d. κράατι,</i>	<i>n. (a.) κράατα,</i>
<i>g. κρᾶτός, d. κρᾶτί, a. (τὸν) κρᾶτα.</i>	<i>g. κράτων, d. κρᾶσίν.</i>

Pozn. Ak. τὸν κρᾶτα, poněvadž tvary *κρᾶτός, κρᾶτί* byly brány za maskulina. — *Ἐπί κάρ* střemhlav.

2. *Τὸ γόνυ* koleno, *g. γουνός, γούνατος, pl. n. γούνα, γούνατα, τὸ δόρυ* dřevce, *g. δουρός, δούρατος, pl. n. δούρα, δούρατα, pl. d. γούνασι, δούρασι n. γούνεσσι, δούρεσσι* podle § 251, 2¹.

Pozn. Kmeny *γόνυ* a *δόρυ* přešly před samohláskou v *γυνF, δορF* a po vysutí *F* náhradním dloužením v *γουν-, δουρ-* (*γουνός, δουρός*, v. § 247, 2 c); potom rozšířeny ještě příponou *-ατ* v *γούν-ατ-ος, δούρ-ατ-ος*.

3. *Τὸ οὖς* ucho, *g. οὔατος (z *οὔσ-ητ-ος), pl. n. οὔατα, d. οὔασιν.*4. *ὁ λάας* kámen, *g. λάος, d. λάϊ, a. λάαν, pl. g. λάων, d. λάεσσι.*5. *ὁ χρώς* pleť, *g. χροός (χρωτός), d. χροῖ, a. χρόα (χρῶτα).*5. *Shodná, nadbytná a různosklonná.*1. Jen nom. (ak.) mají: *δέμας* podoba, *δῶ* dům, *ἦρα* vděk a j.

§ 255

2. Obě čísla mají: *Ἀθήνη* i *Ἀθῆναι, Θήβη* i *Θῆβαι* a j.

3. Různosklonná substantiva:

<i>Ἄϊδης, g. Ἄϊδαο (-εω), Ἄϊδος, d. Ἄϊδη, Ἄϊδι, a. Ἄϊδην.</i>
<i>Ἄρης, g. Ἄρηος, d. Ἄρηι, a. Ἄρηα, v. Ἄρες,</i>
<i>Ἄρεος, Ἄρει, Ἄρει, Ἄρην, Ἄρες.</i>

Πάτροκλος se skloňuje obyč. podle II. deklinace, ale též *g. Πατροκλήος, a. Πατροκλήα, v. Πατρόκλεις.*

υἱός, syn, jde podle II. n. III. dekl. s těmito odchylkami:

<i>sg. n. υἱός,</i>	<i>g. υἱός,</i>	<i>d. υἱὶ i υἱέϊ</i>	<i>a. υἱὰ i υἱέα;</i>
<i>pl. n. υἱές i υἱέες,</i>	—	<i>d. υἱάσι</i>	<i>a. υἱας i υἱέας;</i>
<i>du. n. υἱε.</i>			

ἀλή síla, *d. ἀλῆ i ἀλί;*

ὕμνη seč, *d. ὕμνη i ὕμνι;*

ἰωκή pronásledování, *a. ἰῶκα;*

ἡνίοχος vozataj, a. ἡνιοχῆα, pl. n. ἡνιοχῆες;
 δεσμός pouto, pl. n. δεσμοί i δέσματα;
 κέλευθος cesta, pl. n. κέλευθοι i κέλευθα.

4. Různosklonná adjektiva:

αἰπύς strmý, a. fem. αἰπῆν, pl. neutr. αἰπά.

ἐρίηρος věrný, pl. n. ἐρίηρες, a. ἐρίηρας.

πολύς se skloňuje obyčejně podle I. a II. dekl. πολλός, πολλή, πολλόν, z III. dekl. jsou tvary sg. n. πολύς (jednou πουλύς), neutr. πολύ (též πουλύ), g. πολέος, a. πολύν (πουλύν), pl. n. πολέες, g. πολέων, d. πολέσιν, πολέσσιν, πολέεσσι, a. πολέας.

§ 256

6. Adjektiva podle zakončení.

1. Některá adjektiva jsou brzy trojvýchodná, brzy dvojvýchodná:

ἰφθίμη ἄλοχος, ale ἰφθίμους ψυχάς (statečné duše),

ὄδμη ἠδεῖα, ale ἠδύς ἀντμή (libá vůně),

σύες θήλειαι, ale θήλυς ἀντή (ženský křik).

2. I složená adjektiva na -ος mají zvláštní tvar pro femininum:

ἀθανάτη, ἀριγνώτη (snadná k poznání), ἀμφιρύτη.

§ 257

7. Stupňování.

1. Některá adjektiva na -ος, jejichž předposlední slabika jest dlouhá, tvoří komparativ i superlativ v -ω: οἷζυρότερος, οἷζυρότατος.

2. Některá adjektiva na -ος mají superlativ na -ατος:

νέος — νεάτος (νέατος), μέσσος — μέσσατος.

3. Stupňování na -ίων (ι jest tu krátké!) a -ιστος je častější:

φιλίων = φίλτερος, γλυκίων = γλυκότερος, βάδιστος, ὤμιστος.

4. Ἀγαθός: komp. ἀρείων, βέλτερος, λωίτερον, λωίον, φέρτερος, super. κάρτιστος, φέριστος, φέρτατος (vl. nejvynosnější);

κακός: komp. κακώτερος, χειρείων, χειριότερον, χειρότερος;

μακρός: komp. μᾶσσων (z *μακίων); ταχύς: ταχύτερος;

πολύς: komp. πλέων a πλείον, pl. πλέες, ak. πλέας.

5. Též srovnávací tvary bez pozitivů se vyskytují:

km. κῦδ (κῦδος sláva): κῦδιστος přeslavný;

km. ῥῆγ (ῥῆγος hrůza): ῥῆγιον, τὰ ῥῆγιστα věc(i) nejstrašnější;

podobně: βασιλεύτερος (βασιλεύς), κουρότερος (κοῦρος), κύντερον větší nestyda, κύντατον (κύων) čin nejsmělejší, hodně smělý.

8. Zájmena.

1. Osobní zájmena mají proti attičtině tyto odchýlné tvary:

1. sg. *ἐγών*: g. *ἐμεῖο*, *ἐμέο*, *ἐμεῦ*, *μεν*, *ἐμέθεν*;
 pl. *ἄμμες*: g. *ἡμεῖων*, *ἡμέων*; d. *ἄμμι(ν)*, *ἡμιν*; a. *ἄμμε*, *ἡμέας*;
 2. sg. *σύνη*: g. *σεῖο*, *σέο*, *σεῦ*, *σέθεν*; d. *τεῖν*, *τοι*;
 pl. *ὑμμες*: g. *ὕμεῖων*, *ὕμέων*; d. *ὑμμι(ν)*, *ὑμιν*; a. *ὑμμε*, *ὕμέας*;
 3. sg. — g. *εἶο*, *έο*, *εὔ*, *έθεν*; d. *εοῖ*, *οῖ*; a. *έ*, *έέ*, *μιν*;
 pl. — g. *σφεῖων*, *σφέων*; d. *σφι(ν)*; a. *σφέας*, *σφας*, *σφε*;
νῶϊ, *νῶϊν* = 1. duálu; *σφῶϊ*, *σφῶϊν* = 2. du.; *σφωέ*, *σφωῖν* = 3. du.

Zájmena 3. osoby proložená (*εἶο*, *εοῖ*, *έέ*, *σφελων*) jsou vždy zvrátaná, zájmena 3. osoby tištěná písmem drobným jsou odkazovací (,on, ona, ono'). Ostatní tvary pro 3. osobu jsou buď zvrátané, mají-li přízvuk, nebo odkazovací, jsou-li bez přízvuku (přiklonné), na př.: *έο*, *εὔ*, *έθεν* = *suī*, *έο*, *εὔ*, *έθεν* = *eius*; *οῖ* = *sibi*, *οῖ* = *ei*; *έ* = *sē*, *έ* = *eum*, *eam*.

Složených tvarů zvratných *ἐμαντοῦ*, *σεαντοῦ* atd. Homér nezná.

2. Přivlastňovací zájmena:

Sg.	Pl. <i>ἄμός</i> ,	-ή, -όν	náš,
<i>τεός</i> (z <i>*τεφος</i>),	<i>ὑμός</i> ,	-ή, -όν	váš,
-ή, -όν tvůj,	<i>σφός</i> ,	-ή, -όν	suus
<i>ός</i> (ze <i>*σφος</i>),	<i>σφέτερος</i> ,	-η, -ον	o 3. pl.
<i>ή</i> , <i>όν</i> } suus			
<i>έός</i> (ze <i>*σεφος</i>),			
<i>έή</i> , <i>έόν</i> } o 3. sg.			

Du. *νωῖτερος* nás dvou, *σφωῖτερος* vás dvou.

3. Ukazovací zájmena:

ός, *ή* (nebo *ός*, *ή*), *τό* (< **so*, **sā*, **tod*), pozdější člen, má zpravidla plnou moc ukazovací = on, ten. Jeho zvláštní tvary jsou:

sg. g. <i>τοῖο</i>	= <i>τοῦ</i> , du. g., d. <i>τοῖων</i> ,
pl. n. <i>τοί, ταί</i>	= <i>οῖ, αῖ</i> , g. <i>τάων</i> (f.),
d. <i>τοῖσι</i>	= <i>τοῖς</i> , <i>τήσι</i> , <i>τής</i> = <i>ταῖς</i> .

Někdy se klade ve významu vztažném místo *ός*, *ή*, *ό*:

Αἴγισθον, ό οἱ πατέρα ἔκτα (který mu otce zavraždil).

°Οδε má pl. d. též *τοῖσδε(σ)ι*; vedle *ἐκείνος* jest *κεῖνος*.

4. Tázací *τίς*, *τί*: g. *τέο*-a *τεῦ*, d. *τέω* a *τῶ*; pl. *τέων*, *τέοισιν* n, *τοῖσιν*.5. Neurčité *τις*, *τι*: sg. g. *τεο*, *τεν*, d. *τεω*, *τω*, pl. n. *ἄσσα*;

<i>όςτις</i> (<i>όςστις</i>):	sg.	d. <i>ότεω</i> ,	a. <i>ότινα</i> ,
	pl. g. <i>ότεων</i> ,	d. <i>ότέοισιν</i> ,	a. <i>ότινας</i> ;

όςττι (*όςττι*): sg. g. *όττεο*, *ότ(τ)εν*,

(z **όδ-τι*) pl. n. *ότινα*, *ἄσσα*.

9. Číslovky.

§ 259 1. Zvláštní tvary číslovek základních:

ἓνα = μία; διοῶ n. διοί, διοαί, διοά dva; πῖσυρες čtyři; δωδέκα n. δυοκαίδεκα.

2. Zvláštní tvary číslovek řadových:

τρίτατος třetí, ἑβδόματος, ὀγδόατος, δωδέκατος.

III. Zvláštnosti v časování.

1. Koncovky a příznaky způsobové.

§ 260 A. Odchylně od attičtiny se vyskytují u Homéra tyto **koncovky**:

a) v rodě činném

1. **-μι, -σθα, -σι(ν)** pro 1.—3. osobu sg. konjunktivu:

ἐθέλωμι = ἐθέλω, ἐθέλησθα = ἐθέλης, ἐθέλησι(ν) = ἐθέλης;
-σθα také v indik. τίθησθα = τίθης a optat. βάλουσθα = βάλους.

2. **-εα, -εας, -εε(ν)** pro 1.—3. sg. plusquamperfekta:

πεποίθεα = ἐπεποίθειν důvěřoval jsem, ἤθεα, ἤθεε(ν) věděl.

3. **-ν** (místo **-σαν**) pro 3. pl. aoristu:

ἔβαν = ἔβησαν, ἔγνον = ἔγνωσαν, ἤγερον = ἤγέρονσαν.

Pozn. *Εβαν z *ἔβαν-ν(τ), ἤγερον z *ἤγερον-ν(τ): před příponou -ντ se vždy samohláska krátila; potom se odsulo -τ, poněvadž nemohlo státi na konci slova (v. § 45. 2).

4. **-θι** pro 2. sg. imperativu praes.: δίδωθι, ὀμνυθι.

5. **-(έ)μεναι, -(έ)μεν** pro infinitiv:

ἀκούμεναι i ἀκούμεν = ἀκούειν, ἐλθέμεν = ἐλθεῖν,
ἔμμεναι, ἔμμεναι, ἔμεν = εἶναι, τεθνάμεναι (-θνάμεν).

Pozn. Tyto přípony přistupují též k infin. aoristu pass.:
μυγήμεναι = μυγήναι, φανήμεναι = φανήναι (v. § 183, 3e).

b) v rodě středním (trpném)

1. **-αι, -ο** (z pův. **-σαι, -σο**) pro 2. sg., ale tvary se nestahují:

βέβληται = βέβλησαι, κέλει = κέλη, ἀφίκεο = ἀφίκου.

2. **-μεσθα** (σ podle přípony 2. pl. **-σθε**) pro 1. pl.:

ἀλεξώμεσθα braňme se, ὀπλισόμεσθα ozbrojíme se.

3. -αται, -ατο (z *-ῆται, *-ῆτο) pro 3. pl. perfekta a plqpf.:

τετράφεται a ἐτετράφατο = τετραμμένοι ἦσαν od τρέπω, βεβλήαται jsou raněni, βεβλήατο byli raněni od βάλλω.

Též v optativu: ἰδοίατο = ἴδωτο, μαχεοίατο.

B. K příznakům způsobovým třeba podotknouti

§ 261

1. v konjunktivu za příznakové ω/η bývá velmi často ο/ε:

εἶδομεν = εἶδωμεν, εἶδετε = εἶδητε, ἴομεν = ἴωμεν, στήομεν vedle στέωμεν (att. στῶμεν), στήετε.

2. v optativu příznakové ι splývá s předchozím ι (v) v ῑ (v̄):

φθίτο¹⁾ z *φθιτο, αἶ γὰρ ἐκδύομεν (z *ἐκδυομεν) ὄλεθρον.²⁾

2. Přímnožek a zdvojka.

Přímnožek nebyl původně podstatnou součástí vedlejších časů, a § 262 proto velmi často chybí:

τεῦχε, λίσσετο, βῆ, ὄρᾱτο, ὄλεσε (vedle ὄλεσε).

Pozn. Slovesa, jež začínala pův. hláskami *Ϝ, j, σ*, uchovala si i po jejich vysutí starý slabičný přímnožek, j. εἶπιον z *ἐ-Ϝε-Ϝπ-ον, ἔηκα (= ἦκα) z *ἐῆκα (' podle ἴημι).

Zdvojka v perfektu a plusquamperfektu chybí výjimkou, na př.

§ 263

φρένες ἔρχαται (= ἐργόμεναι εἰσι) ἀμφι κῆρ bránice svírá srdce.

Zdvojka *attická* jest dosti častá

1. v perfektu a plusquamperfektu:

ἀραρίσκω	pojím, pf. ἄρηρα,	plqpf. ἀρήρει i ἠρήρει,
ἐρείδω	podpírám, ἐρηρέδαται (λαῖ) ³⁾ ,	ἠρήρειστο,
ἐρείπω	strhují,	ἐρέριπτο (τεῖχος),
ὄρνυμι	vzbuzují, ὄρωρα,	ὄρώρει i ὠρώρει.

2. v silném aoristu, v. § 267.**3. Praesens a imperfektum.**

§ 264

1. Slovesa na -άω, -έω, -όω mají obvyčejně tvary nestažené (ὄραων, φιλέωμεν, ἀρούουσι), někdy stažené (ὄρων, φιλεῦντες, χολοῦμαι hněvám se). Mimo to mají slovesa na -άω zvláštní tvary, kde dlouhá samohláska, vzniklá stažením původního tvaru, byla pro zacho-

¹⁾ <Noc> by minula. — ²⁾ Kéž unikneme záhubě! — ³⁾ Dvě kamenů jest opřeno.

vání metra dodatečně uměle rozkládána; ale nikoli v původní samohlásky, z nichž vznikla, nýbrž ve dvě samohlásky téže jakosti (tak řeč. **epické rozkládání**). Tím způsobem vznikly tvary j.

ὄραω > ὄρῶ — ὄρῶω, ἀντιάουσι > ἀντιῶσι — ἀντιῶσι,¹⁾
 ὄραεις > ὄρᾶς — ὄράας, γελῶντες > γελῶντες — γελῶντες,²⁾
 ὄραέσθαι > ὄρᾶσθαι — ὄράασθαι, ἡβῶσα > ἡβῶσα — ἡβῶσα.³⁾

2. Obdobně byly vytvořeny některé tvary sloves na -όω, j. εἰ δηιόφεν (= δηιοῖεν z δηιόειεν) kdyby vraždili, ἰδρῶοντα (= ἰδρουῖντα z ἰδρόοντα) potícího se, ὑπνώοντας spící. — Imperf. ἤντεον setkávali se (od ἀντάω), μενούμεον uvažovali (od μενοινάω), ὁμόκλεον křičeli, hlasitě volali (od ὁμοκλάω) jsou utvořena podle sloves na -έω.

3. Slovesa na -μι přecházejí v některých tvarech ke slovesům na -ω:
 τιθείς = τίθης, διδοῖς = δίδως, διδοῖ = δίδωσι, διδοῦσι = διδῶσι.

4. Sloveso εἰμι, 'jsem' má tyto tvary od attičtiny rozdílné:

ind. 2. sg. ἔσσι, εἰς, pl. 1. εἰμὲν, 3. ἔασι,
 konj. ἔω i εἴω, 3. ἔη, ἔησι i ἦσι, 3. pl. ἔωσι(ν),
 opt. ἔοις, ἔοι, imp. ἔσσο, inf. ἔ(μ)μεν(αι), part. ἔών, ἐοῦσα, ἐόν,
 impf. sg. 1. ἦα, ἔα (bez přímnožku) a ἔον, 2. ἔησθα (zř.), 3. ἦεν, ἦην
 ἔην, pl. 3. ἔσαν.
 fut. ἔσσομαι, 3. ἔσσεται i ἐσσεῖται.

5. Sloveso εἶμι, 'půjdu' má tyto odchýlné tvary:

ind. εἶσθα, konj. ἦσθα, ἦσι, pl. ἴομεν, opt. ἰεῖη, inf. ἴμεν(αι),
 impf. ἦια i ἦιον, 3. ἦιε, ἦε i ἴε, pl. 1. ἦομεν, 3. ἦισαν i ἴσαν,
 fut. εἶσομαι, aor. εἶσατο i ἐεῖσατο.

4. Futurum.

§ 265 1. Slovesa plynná a epsilononová tvoří — jako v attičtině — futurum nesigmatické (bez σ), ale tvarů nestahují:

ἀγγελέουσι, βαλέω, σημαλέω — γαμέω, μαχέονται, τελέω.

2. Podle nich mají futurum nesigmatické i jiná slovesa, j.

ἀντιάω: ἀντιῶσι = ἀντιάσων (att. ἀντιῶν) čtěje se zúčastniti,
 ἐλαύνω: ἐλώσι = ἐλάσουσι (att. ἐλῶσι) proženou,
 ἀνώω: ἀνώσι = ἀνώουσι budou rváti.

¹⁾ setkávají se, pouštějí se v zápas. — ²⁾ n. γελῶντες smějíce se. — ³⁾ mladistvá, bujná.

3. Někdy i plynná slovesa mají fut. sigmatické: διαφθέρσει (= -φθερει).
4. Některá slovesa mají ve futuru zdvojkou o ději dokonavém:
πείδω: πεπιθήσω přiměji, φείδομαι: πεφιδήσεται ušetří.
5. Tvar přítomný, ale význam budoucí mají:
βέομαι (βείομαι) budu žít, δήεις nalezneš, νέομαι vrátím se.
6. Futurum passivní na -θήσομαι se u Homéra nevyskytuje.
Nahrazuje se futurem mediálním.

5. Aorist.

a) sigmatický = aorist I.

§ 266

1. Některá slovesa plynná tvoří aorist na -σα:
εἶλω svírám, tísním: ἔλσαν, κέλλω přirážím: ἐκέλαμεν,
ἐπαρσιόσκω připevňuji: ἐπήρσε, κύρω připadám na: ἔκυρσα.
2. Jiná slovesa tvoří aorist na -σο, -σε, ale jen v 3. os. sg. i pl. indikativu, v imperativu a infinitivu:
βαίνω kráčím: βήσετε, ἄγω vedu: ἄξετε přiveďte,
δύω vnikám: ἐδήσετε, ὄρνυμαι: ὄρσεο (-εν) vzchop se,
ἴκω přicházím: ἴξον přišli, φέρω: οἰσέμεναι přinéstí.
- Pozn. Jsou to tak řeč. aoristy smíšené, poněvadž mísí příznakové σ aoristu I. (slabého) s příponami aoristu II. (silného) podle ἔλιπον (§ 199); α, později pro sigmatický aorist tak příznačné, ještě tu neproniklo.
3. Slovesa s koncovkami aoristu I. (akt., med.) bez σ:
καίω pálim: *ἐκηυσα > *ἐκηνα > *ἐκηφα > ἔκηνα,
ἀλεύομαι vyhýbám se: *ἠλεύσατο > ἠλεύατο, inf. ἀλεύασθαι,
σεύω ženu: ἔσσενα, χέω liji: ἔχεννα.

b) silný = aorist II.

1. Některé silné aoristy mají **zdvojkou**; v indikativě bývá někdy ještě § 267
přímnožek:
- | | | |
|-------------------|----------------------|----------------------------|
| κέλομαι pobízím: | ἐ-κέκλετο, | κέκλετο, |
| κλύω slyším: | κέκλυτε, | κέκλυθι, |
| πάλλω mávám: | ἄμ-πεπαλόν, | zamávnuv, rozpřáhnuv se, |
| πείδω přemlouvám: | πεπίδωμεν, | πεπίδοιμεν, πεπιθεῖν, -ών, |
| πλήσσω bijí: | ἐ-πέπληγον (3. pl.), | πεπλήγοντο, -γέμεν, |
| φείδομαι šetřím: | πεφιδόμην, | πεφιδέσθαι, |
| φεν- | ἔ-πε-φν-ον | zabil jsem. |

2. Zdvojkou attickou mají aoristy:

ἀλέξω odvracuji: ἀλαλκε, ἀλαλκῶν,
 ἄρ- (ν ἀραρίσκω): ἤραρε, ἄραρον ἀλλήλους¹⁾,
 ἀχ- (ν ἀκαχίζω): ἤκαχε zarmoutil, ἀκαχοίμεθα,
 ὄρνυμι zdvihám: ὄρορε = ὤρσε zdvihl, vyběhl.

3. Zdvojkou na konci kmene mají aoristy:

ἐνίπτω kárám: ἤνιπ-απ-ε, ἐρέκω zadržuji: ἤρέκ-ακ-ε.

c) podle sloves na -μι.

§ 268 Některá slovesa na -ω tvoří silný aorist, aktivní i mediální, **podle sloves na -μι** (§ 239 nn.). Aorist mediální má tu často význam passivní.

Jsou to na př.:

βάλλω házím, km. βλη: akt. ξυμ-βλήτην setkali se, ξυμ-βλήμεναι,
 med. βλήτο byl zasažen, konj. βλήεται, opt. βλήῃο, inf. βλήσθαι,
 part. βλήμενος;

δέχομαι přijímám, km. δεχ: sg. ἐδέγμην, ἔδεξο, ἔδεκτο, imp. δέξο,
 inf. δέχθαι, part. δέγμενος;

κτείνω zabijím, km. κταν: 1. ἔκταν (z *ἐ-κτεν-ν), 3. ἔκτα, pl. 1. ἔκτα-
 μεν, 3. ἔκταν (z *ἐ-κτεν-ντ), konj. κτέωμεν, inf. κτάμεναι, part. κτάς,
 med. s význ. pass. κατ-έκτατο, inf. κτάσθαι, κτάμενος;

λέγω sbírám, km. λεγ: med. ἐλέγμην počítal jsem se, λέκτο přepočítal;
 λύω uvolňuji, km. λύ: med. 1. sg. λύμην, 3. λύτο, pl. 3. λύντο;

ὄρνυμαι zvedám se, km. ὄρ: 3. sg. ὤροτο vyřítil se, imp. ὄρσο, inf. ὄρ-
 θαι, part. ὄρμενος;

σεύω poháním, km. σευ: 2. sg. ἔσσοῦ vyřítil jsi se, 3. ἔσσοῦτο i σύτο;

φθίνωμαι hynu, km. φθί: 3. sg. ἔφθιτο, konj. φθίεται, φθιόμεσθα,
 opt. φθίμην, φθίτο²⁾, imp. ἀποφθίσθω, inf. φθίσθαι, part. φθίμενος.

6. Perfektum a plusquamperfektum.

§ 269 **1.** Kmeny mnohých sloves na -ω tvoří tvary perfekta a plusquamperfekta bez časového příznaku.

a) kmeny samohláskové:

βαίνω kráčím: βε-βά-ᾱσι, inf. βε-βά-μεν, βέεβα-σαν (vedle βέ-βη-κας);
 km. δει- (bojím se): δείδι-α, -ας, -ε, δείδι-μεν, plpf. ἐδείδι-μεν;

¹⁾ spojili se vespolek, přitiskli se druh k druhu. — ²⁾ ze *φθιτο.

km. $\mu\alpha$ - (toužím): $\mu\acute{\epsilon}\text{-}\mu\alpha\text{-}\mu\epsilon\nu$, $\text{-}\tau\epsilon$, $\mu\epsilon\text{-}\mu\alpha\text{-}\acute{\omega}\varsigma$, plpf. $\mu\acute{\epsilon}\text{-}\mu\alpha\text{-}\sigma\alpha\nu$;
 $\varphi\acute{\upsilon}\omega$ plodím: $\pi\epsilon\text{-}\varphi\acute{\upsilon}\text{-}\acute{\alpha}\sigma\omega$ (vedle $\pi\epsilon\text{-}\varphi\acute{\upsilon}\text{-}\kappa\acute{\alpha}\sigma\omega$) ,jsou', $\pi\epsilon\text{-}\varphi\nu\text{-}\acute{\omega}\varsigma$, $\text{-}\nu\acute{\iota}\alpha$.

b) kmeny souhláskové:

$\xi\rho\chi\omicron\mu\alpha$ přicházím: $\epsilon\iota\lambda\acute{\eta}\text{-}\lambda\omicron\nu\theta\text{-}\mu\epsilon\nu$ (att. $\epsilon\lambda\eta\text{-}\lambda\acute{\upsilon}\theta\alpha\mu\epsilon\nu$);

$\pi\epsilon\iota\acute{\iota}\theta$ přemlouvám: plpf. $\acute{\epsilon}\text{-}\pi\acute{\epsilon}\text{-}\pi\iota\theta\text{-}\mu\epsilon\nu$ důvěřovali jsme;

$\pi\acute{\alpha}\sigma\chi\omega$ trpím: $\pi\acute{\epsilon}\pi\alpha\sigma\theta\epsilon$ (z $*\pi\epsilon\text{-}\pi\eta\theta\text{-}\tau\epsilon$ > $*\pi\epsilon\text{-}\pi\alpha\theta\text{-}\theta\epsilon$) = $\pi\epsilon\pi\acute{\omicron}\nu\theta\alpha\tau\epsilon$.

2. Kmeny se **zdvojkou attickou** v. § 263.¹⁾

3. *Οἶδα* ,vim' má toto časování:

perf. ind. *οἶδας*, *ἴδμεν*, konj. *εἰδέω* n. *ιδέω*, pl. *εἶδομεν*, *εἴδετε*,

inf. *ἴδμεν(αι)*, part. *ιδυῖα*; — fut. *εἰδήσω*;

plsqpf. 1. *ἦδεα*, 2. *ἦδησθα* n. *ἠείδης*, 3. *ἦδεε(ν)* n. *ἠείδη*, 3. pl. *ἴσαν*.

7. Tvary opětovací.

U Homéra se vyskytují imperfekta s významem opětovacím. § 270
 Tvoří se příponou **-σχο-** od kmene přítomného (o ději nedokonavém) neb
 aoristového (o ději dokonavém) a jsou bez přímnožku. Na př.

1. o ději nedokonavém:

ἔσκε býval, *ἔχεσκες* míval jsi, *κλαίσκε* plakával;

2. o ději dokonavém:

δύσκειν pokaždé (vždy) se skryl, *ἴδσκε* pokaždé (vždy) se zahleděl,
ἐλάσασκε pokaždé (vždy) udeřil, *δομολήσασκε* pokaždé (vždy) okřikl.

IV. Zvláštnosti ve skladbě.

I. Pády a předložky.

§ 271

1. *Ἐρχεσθον κλισίην* (do stanu). — *Κνίσση δ'οὐρανὸν ἴκε* (k nebi).

Ἐζετο τοίχον (u stěny). — *Ἀνέδου πολιῆς ἀλόος* (z tůně):

místní určení (kam? kde? odkud?) se vyjadřují pouhými pády.

2. *Ἐν δὲ κρήνῃ καιεῖ, ἀμφὶ δὲ λειμῶν.*¹⁾ — *Πέρι θεῖειν ταχύς*²⁾:

předložky se jeví zhusta v původní příslovečné síle.

Z této příslovečné platnosti se vysvětlují zjevy:

Ἐδήττος ἐξ ἔρον ἐντο = *ἐδήττος ἔρον ἐξεντο*³⁾.

¹⁾ Uvnitř (= v něm, t. j. v háji) teče pramen, kolem pak (jest) louka. — ²⁾ Nad-
 míru, nad všechny co do běhu rychlý = nejlepší v běhu. — ³⁾ Touhu po jídle (= hlad)
 zahrnal.

Γέρας, ᾧ ἔπι πολλ' ἐμόγησα = γέρας, ἐφ' ᾧ ἐμόγησα¹):

předložka bývá oddělena od svého jména jedním, více slovy (tak řeč. *τμησις*) nebo **stojí za příslušným pádem** (*ἀναστροφή*).

Pozn. 1. Podle starých gramatiků měla předložka státi před pádem, její postavení za pádem se pokládalo za obrácené (*ἀναστροφή*), za básnickou volnost. Ale ve skutečnosti bylo správné a přirozené, že tak řeč. předložky stály původně za pády se silným přízvukem (*ἐνι, ἐπι, μέτα, πάρα, ἐπί, ὑπο*), neboť nefidily jich, nýbrž přistupovaly k nim jako dodatky a vysvětlivky. Podobně tak řeč. *τμησις* (odřiznutí předložky od slovesa) zachovala ještě starý volný poměr předložek k slovesům.

Pozn. 2. *Χρυσέφ' ἀνὰ σκήπτρω* na zlatém žezle: *ἀνά* + 3.

Μετὰ τοῖσιν „mezi nimi“, tedy také „s nimi“: *μετά* + 3.

Pozn. 3. a) *Ἐνί, εἰν(ί)* = *ἐν, παραί* = *παρά, ποτί* = *πρός, ὑπαί* = *ὑπό*.

b) *Ἐνι* = *ἐνεστιν, ἐνεισιν, ἐνήν, ἔπι* = *ἐπεστιν, ἐπεισιν* a p.

c) *Ἦμι ἔπι* = *ἐφ' ᾧ, ὀλέσας ἄπο* = *ἀπολέσας*: jindy zase silný přízvuk značí anastrofu předložky.

II. Sloveso.

§ 272 A. Odchylné užívání rodů.

1. *Ὀρῶμαι* = *ὄρω*, *ἔφθιτο* = *ἐφθίθη*²), *ἀπέκτατο* byl zabít, *ἀρηικτάμενος* Areem usmrčený, padlý v boji:

střední rod mívá význam někdy činný, jindy trpný.

2. *Τελέεσθαι, τετελεσμένον ἔσται* = *τελεσθήσεσθαι, -θήσεται*³):

futurum medium n. exactum bývá za chybějící futur. pass.

§ 273 B. Odchylné užívání způsobů.

1. *Ὅν κ' ἴδον οὐδέ ἴδωμαι*⁴) — *Ἐγὼ δέ κεν αὐτὸς ἔλωμαι*⁵):

(*οὐ* +) **konjunktiv t. ř. očekávací** (též *ς κεν* = *ἄν*) **za indik. fut.**

2. *Ἄν (κς) bývá* na rozdíl od attičtiny:

a) *Καί κέ τις ᾧδ' ἔρρει* (a snad leckdo tak řekne):

při indikativu futura.

b) *Εἰ τούτω κε λάβοιμεν, ἀροίμεθά κε κλέος ἐσθλόν*⁶):

při optativu vět podmínkových.

c) *Μή μ' ἐρέθιζε, σαώτερος ὧς κε νέηαι* (aby ses vrátil):

ve větách účelových.

d) *Ἦς κέ οἱ ἀῖθι γαῖα χάνοι!* (kěž ho na místě pohlti):

při optativu přacíím.

¹) Dar, pro nějž jsem se mnoho namáhal. — ²) byl zahuben, zahynul. — ³) žc se stane; stane se. — ⁴) Nespatřil jsem a asi nespátřím. — ⁵) Pak já as sám si <dar> vezmu. — ⁶) Kdybychom se jich <obou koní> zmocnili, získali bychom skvělou slávu.

3. Ἄν (κε) **nebyvá** na rozdíl od attičtiny:

a) Ἐνθα με κῦμ' ἀπόρροε (byla by smetla):

při irreálním indikativu.b) Ζεὺς τίνονται, ὅς τις (= εἴ τις) ἀμάρτη¹⁾. — Οὐ καταδυσόμεθα εἰς Ἄϊδαο δόμους, πρὶν μόρσιμον ἤμαρ ἐπέλθῃ²⁾:**při konjunktivu vět smyslem podmínkových.**c) Ὡς δ' ὅτε κινήσῃ Ζέφυρος βαθὺ λήϊον³⁾:**v přirovnáních.**d) Ῥεῖα θεός γ' ἐθέλων καὶ τήλοθεν ἄνδρα σαώσασα⁴⁾:**při optativu možnosti.**

Pozn. Teprve později přistoupilo ἄν trvale k optativu možnosti, aby jej odlišilo od přacího optativu.

4. a) Βῆ δ' ἰέναι⁵⁾. — Τίς σφωε ἔριδι ξυνέηκε μάχεσθα⁶⁾;b) Νηυσὶν ἐπισσέεσθα⁷⁾. — c) Ζεῦ πάτερ, Ἄπαντα λαχεῖν⁸⁾:**infinitiv vyjadřuje: a) účel — účinek, b) rozkaz, c) přání.**

Ještě začátkem minulého století byla mluva Homérova pokládána za § 274 nejstarší z řeckých nářečí. Ale podrobnější bádání nás poučilo o velmi mnohých starých jevech gramatických, pro které není u Homéra dokladu. Přesto i jeho mluva nese místy známky velikého stáří. Neboť jednak se v ní vyskytují vzácné zvláštnosti jazykové (§ 245, 1), jednak zase nejsou v ní mnohé tvary a vazby vývojově mladší.

Tak Homér nezná ještě složených zájmen zvratných (§ 258, 1), tvarů *ναῦν*, *-άννυμι*, *τιθέασι*, *-θήσομαι* (§ 265, 6), optativu futúra, praesentu histor. (§ 356, 4¹⁾), akusativu s inf. po slovesech myšlení a projevování, genitivu absol., adjektiv na *-τέος*, nepřímé řeči a j. Zato má navíc četné dvojtvary (*-οισι*, *-οις*; *-ησι*, *-ηις*; *-εσσι*, *-σι*; *τοί*, *ταί* vedle mladších *οί*, *αί*), jež byly později zjednodušeny.

Úhrnem: Mluva Homérova, ve svém základě **staroionská**, jest vlivem ajolských předloh promíšena živly ajolskými; ale také živly attickými, které při úpravě básní Homérových v Attice (v VI. stol. př. Kr.) a při pozdějších prepisech vytlačily místy již nesrozumitelné tvary starší. Není to tedy skutečná mluva lidová určité doby a určité kraje, nýbrž **jazyk umělý**, vypěstěný dlouhou tradicí, kde se vedle prastarých tvarů ustálených veršem vyskytovaly tvary mnohem mladší.

¹⁾ Zeus trestá, kdykoli někdo zhřeší. — ²⁾ Nevstoupíme do Hádova přibýtku, pokud souzený den nenadejde. — ³⁾ Jako když Zefyros zvlíní vysoké osení. — ⁴⁾ Jestliže by bůh chtěl, snadno by i zdáli člověka zachránil. — ⁵⁾ Vykročil k chůzi = rychle vykročil, kvapně kráčet. — ⁶⁾ Kdo je svedl k rozbroji svárem = aby [že] se svářili? — ⁷⁾ Na lodi žeňte (útočte)! — ⁸⁾ Otče Zeve, <dej,> ať je zvolen Ajas!

B. O mluvě Herodotově.

§ 275 Herodot, ač byl původu dorského, sepsal své Dějiny zvláštní mluvou spisovnou, kterou již staří gramatikové nazývali **ionštinou pestrou** (*ποικίλη Ἰάς*) naproti čisté ionštině (*καθαρὰ Ἰάς*), které užíval Herkataios, jeho předchůdce (v. str. 5).

Pozn. Při pronikavém vlivu homérských básní na řecké písemnictví přejala i mluva Herodotova mnoho z epické ionštiny. Vedle toho se vyskytují v ní četné atticismy a jiné zvláštnosti. Tato slohová pestrost se nyní vykládá především attickým prostředím, kterým prošly Herodotovy Dějiny po autorově smrti. Dalšími přepisy byl původní sloh vždy více znešvařován, až v době císařské upravovatel textu se snažil dodatí mu opět starobylosti různými archaismy, kterých však Herodot neužil.

Hlavní zvláštnosti mluvy Herodotovy jsou tyto:

I. V hláskosloví.

1. V samohláskách.

§ 276 1. a) **Dlouhé samohlásky** nebo **dvojhlásky** jsou za krátké samohlásky attické téměř v týchž případech jako v mluvě Homérově (v. § 246, 1), na př.

η za *ǎ*: *εὐνοΐη, πρὸμνη, πεντηκόσιοι,*

ει za *ε*: *εἴνεκεν, εἰρωτῶ, ξεινος,*

ου za *ο*: *γούνατα, μοῦνος, Οἴλυμπος;* naopak

b) **krátké samohlásky** jsou za dlouhé nebo dvojhlásky, na př.

ε za *η*: *έσσοῦσθαι* (att. *ήττᾶσθαι*),

ε za *ει*: *βόεος, κρέσσων, μέζων, δέξω, δέξαι, ξεργω;*

c) **užší samohlásky** nastupují za širší a **naopak**, zvláště

ε za *α*: *ξερσην* (= *ἄρρην* mužský), *κέρεος* (*g.* od *κέρας*), *ορέω,*

α za *ε*: *μέγαθος, τάμνω, τράπω,*

ω(v) za *αυ*: *θῶμα* i *θωῦμα* = *θαῦμα, τρωμα,*

ω za *ου*: *γῶν, οὔκων, ὄν.*

2. **Stahování** a **směšování** jest řídké. Pamatovati jest, že se stahuje

εο, εου > *ευ*: *πλεῦνες, έποίευν, ποιεῦσι,*

ση > *ω*: *βωθήσας, έβωσα, νένωμαι,* (att. *βοηθήσας, έβόησα, νενόημαι*);

ο + α se směšuje v *ω*, *ο + αυ* v *ων*: *τῶγαλμα, ὄνηρ* — *τὸ αὐτό* > *τῶντό*, dativ *έοἰ αὐτῶ* > **έοjαντω* > **έοαντω* > *έωντῶ*; podle něho utvořeny ostatní pády: *έωντοῦ, έωντόν, σεωντοῦ* atd.

2. V souhláskách.

1. Za ostrý přídech, který v ionštině záhy vymizel, nastoupil u Herodota § 277 zhusta **přídech jemný**. Ostrý přídech zanikl zvláště ve složeninách, na př. ἀπ-ικνεῖσθαι (att. ἀφικνεῖσθαι), ἀπ-ιστέαται (att. ἀφίστανται), ἐπ-εξῆς (att. ἐφεξῆς), μετ-ίημι (att. μεθίημι), τοῦτερον (= τὸ ἔτερον, att. θάτερον).

Pozn. 1. V našich vydáních Herodota se uvádějí tyto tvary s neaspirovanými souhláskami; ale na samohláskách (ve shodě s attickým pravopisem) naše texty píší přídech ostrý, třebaš nebyl v ionštině vyslovován, na př. ἀπ' οὖ, ἐπ' ἡμέραν, μετ' ἧς = att. ἀφ' οὖ, ἐφ' ἡμέραν, μεθ' ἧς.

Pozn. 2. Někdy si slabiky vyměňují přídech: κιδών = att. χιτών, ἐνθαῦτα = att. ἐνταῦθα. — V δέχομαι jest κ původní (souvisí s δοκέω), att. δέχομαι vytvořeno obdobou. —

Pozn. 3. σσ nepřechází nikdy v ττ: γλώσσα, θάλασσα, τάσσω.

Pozn. 4. π se střídá s κ (zvláště ve tvarech zájmených a příslovečných od kořene πο-): κοῖος, κότερος, κοῦ, κῶς = att. ποῖος, πότερος, ποῦ, πῶς, ale vždy ὀποδαπός.

2. **Vysouvání** jest řídké: γίνομαι, γινώσκω.

Pozn. Γίνομαι > γίνομαι > γίνομαι: i zdloženo v náhradu za vysuté γ > ν.

II. V skloňování.¹⁾

1. V deklinaci první.

1. Sg. g. -έω u jmen na -ης: Ἐρμέω, νεηρίεω; § 278
a. -εα u jmen na -ης: δεσπότεα, Ξέρξεα (podle km. na εσ-).
2. Pl. g. -έων: γνωμέων, πολιητέων, πολλέων, αὔτέων,
-ων, předchází-li ε: μνέ-ων (místo μνε-έων, n. μνέ-αι), συκέ-ων:
d. -ησι: γνώμησι, τιμῆσι a j.

2. V deklinaci druhé.

1. Pl. d. -οισι: θεοῖσι, λόγοισι. § 279
2. Tvary na -ος místo attických na -ως: λαγός, νηός, ἴλεος, πλέος a j.

3. V deklinaci třetí.

1. **Kmeny na (-οσ) -εσ a -ασ** tvarů obvykle nestahují: § 280
γέννας, γένεος, γένει, γένεα, γενέων,
ἀλήθής, -έος, -έϊ, -έα; pl. -έες, -έων, -έσι, -έας,

¹⁾ Duál schází tvarům jmenným i slovesným.

κέρας, κέρεος, κέρει, κέρεα (km. κερασ- se střídá s κερεσ-),
 γήρας, γήραος, γήραι. (ale též ἀδεῶς, ἀκλεᾶ, ἀκλεῶς).

Jména na -κλέης vysouvají ε: Θεμιστοκλέης, -έος, -έϊ, -έα, -εες.

2. Kmeny na -i znaku nemění:

πόλις, -ιος, -ι, -ιν; pl. -ιες, -ίων, -ισι, -ιας (-ις). Ale

πήχυσ, -εος, -εϊ, -υν; pl. -εες, -έων, -εσι, -εας;

podobně adjektiva v -υς: ἡδύς, ἡδέϊ, ἡδύν atd.

Rozn. ὄρις má v ak. ὄριν i ὄριθα, χάρις χάριν i χάριτα. — Místo tvarů πολύς, πολλή, πολύ jsou πολλός, πολλή, πολλόν.

3. Kmeny na (-ηυ) -ευ tvarů nestahují:

βασιλεύς, -έος, -έϊ, -έα, -εῦ; pl. -έες, -έων, -εῦσι, -έας.

Rozn. νηῦς (att. ναῦς) má: νεός, νηί, νέα, νέες, νεῶν, νηυσί, νέας.

4. Kmeny na -ω mají v ak. -α i -ν: ἥρωα i ἥρων, πατρων;

na -οι mívají v ak. -οῦν: Ἰώ — Ἰοῦν, Λητώ — Λητοῦν.

4. V stupňování.

§ 281 Některé zvláštní tvary srovnávací jsou:

σπουδαῖος: σπουδαιέστερος vedle superl. -αιότατος;

ύγιηρός: vedle -ότατος i -έστατος;

ἄμορφος: -έστατος;

ταχύς: vedle θᾶσσον i ταχύτερον.

Rozn. πλέων (od πολλός, att. πολύς) stahuje též εο v εν: πλεῦν, πλεῦνος atd.

5. V zájmenech

§ 282 1. osobních má

sg. g. ἐμέο, ἐμεῦ, μεν — σέο, σεῦ, σευ — εὔ

d. τοι οἶ, οἶ

ak. μιν

pl. g. ἡμέων ὑμέων σφέων, σφεων

d. σφίσι, σφι

ak. ἡμέας ὑμέας σφέας, σφεας, σφέα.

Tvary drobným písmem tištěné jsou příklonky.

Dat. οἶ = ἐαυτῶ (-ῆ) sibi, οἶ = αὐτῶ (-ῆ) ei; σφίσι = ἐαυτοῖς (-αῖς) sibi, σφι = αὐτοῖς (-αῖς) eis.

Ak. μιν = 1. αὐτόν (-ήν, -ό) eum, eam, id, 2. ἐαυτόν (-ήν) se; σφέα = αὐτά.

2. **Zvratné tvary** jsou: ἔμεωντοῦ, σεωντοῦ, ἔωντοῦ, ἔμεωντῶ, σεωντῶ, ἔωντῶ atd. (v. § 276, 2).
3. **Tázací τίς** má jen tyto zvláštní tvary: τέο, τεῦ, τέω, τέων, τέοισ(ι). Podobně neurčité τις a vztažné ὅστις (ὅτεν, ὅτεω, ὅτεοισι).
4. **Ukazovací ὅδε** má v dat. pl. τοῖσιδε, τῆσιδε; vedle ἐκεῖνος obyč. jest κεῖνος.
5. **Vztažné ὅς** mívá na začátku τ tam, kde je má člen: ὅς, ἦ, τό, τοῦ, τῆς atd. Jen po předložkách, jež odsouvají svou samohlásku, bývají tvary aspirované, j. ἀπ' οὗ, μετ' ἧς (ale τῆς μέτα, τοῦ πέρι); mimo to: ἐν ᾧ zatím co, ἐς ὃ až, ἐξ οὗ ex quo, μέχρι οὗ až.

6. V číslovkách.

δύο buď se neskloňuje, nebo má δυνῶν, δυοῖσι (tvar plur.) — τέσσαρες, § 283 τέσσαρα (att. τέτταρες, α se připodobnilo sousedním ε).

Za δώδεκα jest δυνώδεκα a δύο καὶ δέκα.

Za οὐδείς, μηδείς bývá v plur. i οὐδαμοί, μηδαμοί; adv. οὐδαμά.

III. V časování.

A. V přímnožku a příponách.

O **přímnožku** (slabičném i časovém) jest pamatovati, že nebývá § 284

1. u sloves opětovacích, j. λάβεισκον, πέμπεσκε, ἄγεισκον, ὀδωρέσκετο,
2. u sloves počínajících se dvojháskou αι, αυ, ει, ευ,¹⁾ οι,
3. u sloves ionského rázu, j. ἀγινέω (= ἄγω), ἀμείβομαι, ἀνώγω, ἀρρωδέω bojím se, ἔργω (= εἶργω), ὀρμέω, ὀρτάζω — někdy též
4. u sloves ἀγγέλλω, ἀγορεύω, ἄγω, ἀπειλέω, ἄρχω, ἐπίσταμαι, ἔπω,
5. v některých tvarech plqpfkta, j. ἐνένωντο,²⁾ ἐστήκεα, ἐώθηα, καταλέλειπτο, τετελευτήκεε, v plqpf. s attickou zdvojkou ἀκηκόεε, ἀραίρητο a j.

Úchylky v přímnožku a zdvojcce jsou:

ἐῶ (1.), ἐργάζομαι a ἔωθα nemají nikdy ει;

vedle ἔοικα obyč. jest οἶκα (part. οἰκός); ὀρέω má ὄρων;

αἶρέω má zdvojkou att.: ἀραίρηκα, ἀραίρημαι;

μετίημι (att. μεθίημι): perf. με-μετ-ιμένος (jako by od μετ-ίω).

¹⁾ mimo εῦδα. — ²⁾ = ἐν-ενένοντο.

§ 285 O **příponách** jest pamatovati:**1.** Stahování se opomíjí:

ἔσαι, οἴχεται, φαίνεαι,

ἐγένεο, ἐδέξαι, πείθεο (vedle tvarů na -εῦ, j. πύθευ),

αἰρεθήτω, ἐσσοθήωμεν, φανέωσι a j.

2. V *plqperf.* se končí 1. sg. v **-εα**, 3. sg. v **-εε**: ἐώθεα, ἐόργεε.**3.** **-αται, -ατο** nastupuje za **-νται, -ντο** (srv. § 260 b, 3)

a) v *perf.* a *plrf. pass.*, při čemž kmenová hrdelnice a retnice mívá přídech a kmenové **η** ($\bar{\alpha}$) se krátí v **ε**; na př.

τάσσω: τετάχεται, θάπτω: τεθάφεται,

(ale ἀπίκαται, ἀπίκατο od ἰκνέομαι),

ἡγάται, ὠρμέεται, ἐτετιμέατο,

podobně ἀγωνίδαται (ἀγωνίζω), ἀνα-πεπτέαται (πετάννυμι);

b) v *ind. praes.* a *impf.* u sloves na **-μι**:

ιστέαται, ιστέατο, τιθέαται, ἐτιθέατο,

κατέαται (= κἀθηνται), ἐκέατο (= ἔκειντο);

c) v *optativech*: ἀγοίατο, δυναίατο, πεισώατο a j.

B. V konjugaci na -ω.§ 286 Slovesa samohlásková:**Stažená:****1. na -άω** stahují, na př. φοιτᾶ, φοιτᾶν.

Některá viceslabičná, j. εἰρωτῶ, ὄρω, τολμῶ, φοιτῶ, μηχανῶμαι, ὄρωμαι a j., mění **α** > **ε** před **ο**, **ω** a **ου**. Zabihajíce tak do sloves na **-έω** nestahují leč **εο** (**εου**) v **εῦ**, na př.:

praes. ὄρεώ, (ὄρεῶς), ὄροομεν, (ὄρεᾶτε), ὄροουσι,

part. ὄρων, ὄροντες, impf. ὄρεον, ὄροομεν, med. ὄροομαι (imper. ὄρω);

impf. εἰρώτερον a εἰρώτερον atd.;

χρωμαι má za **εο** všude **εω**: χρέωμαι, χρεώμεθα, χρέωνται, χρεώμενος, ale χρεᾶσθαι.

2. na -έω obyč. nestahují: καλέω, -έεις, -έης, -έοιμι (ne -εοίην!), κάλεε, -έειν, ἐκάλεον atd.: jen za **εο(v)** bývá **εῦ**, zvl. u ποιέω: ποιεῦσι, ἐποίουν, ποιεῦντες atd.

V *imperat.* med. jedno **ε** se vysouvá: αἰτέο (m. αἰτέεο), φοβέο a j., podobně i φοβέαι (m. φοβέεαι);

3. na -ίω stahují tvary své pravidelně, jenom **ο** po samohlásce se rádo stahuje s následujícím **ο** a **ου** v **ευ**, j.

ἀξιῶ: ἀξιεῖµεν, (ἀξιοῦτε), ἀξιεῖσι, ἀξιεῦντες, ἀξιεῦμαι atd.

Slovesa souhlásková:

§ 287

1. Ražená stahují ve fut. att. (§ 192, 3) v dvojhlásky **ευ** i **ου**: κοµιέµεθα vedle νοµιοῦµεν a j.

2. Plynná ve fut. obyč. se nestahují: ἐρέω, κερδανέεις, ἀπολέει, µενέοµεν (vedle ἀµννεῖσι, ἀποθανευµένους) a j.

Pozn. Přízvuk 2. sg. imper. aor. II. med. se liší od att. j. βάλεν, πύθεν.

Zvláštnosti v časování jeví tato slovesa:

§ 288

ἀγω, aor. med. ἔσ-αξάµην,

αἰρέω, perf. ἀραίρηκα, ἀραίρημαι,

βῶ (1.), aor. ἔβωσα, inf. βῶσαι, ἐβώσθην,

km. ἐρ pravím, aor. εἶπα, inf. εἶπαι i εἶπασθαι, part. εἶπας, aor. pass. εἰρέθην,

λαγχάνω, fut. λάξομαι, perf. λέλογχα,

λαµβάνω, fut. λάµφομαι, pf. λελάβηκα, λέλαµμαι, aor. pass. ἐλάµφθην,

(ἐν)νοῶ (2.), aor. part. ἐννώσας, pf. ἐννενώκασι, plpf. ἐννένωντο.

C. V konjugaci na -µι.

1. Osoba 2. a 3. sg. a 3. pl. sloves ἴστηµι, τίθηµι, δίδωµι se tvoří podle § 289 sloves na **-άω, -έω, -όω**:

ἴστηµι, ἰστᾱς, ἰστᾱ — ἰστᾱσι,

τίθηµι, τιθεῖς, τιθεῖ — τιθεῖσι (impf. ἐτίθεα, -εες, -εε),

δίδωµι, διδοῖς, διδοῖ — διδοῦσι.

Pozn. Jako τίθηµι se časuje i ἴηµι (ale s jiným přízvukem):

ἴηµι, ἴεις, ἴει — ἴεῖσι; ἀνίηµι: perf. ἀν-έ-ω-νται (dlouhý kmen) = ἀνεῖνται.

2. Osoba 3. pl. praes. a impf. pass. se končí na -αται, -ατο:

ἰστέαται, τιθέαται, διδόαται, δυνέαται —

ἰστέατο, κατέατο (att. ἐκάθηντο), v. § 285, 3 b.

3. Některá na -νῦµι mají v 3. pl. -ῦσι: δεικνῦσι (z *δεικννντι s nepravidelným přízvukem), ἀπολλῦσι a zabíhají zčásti do sloves na **-ω**.

4. Zvláštní tvary některých jiných sloves jsou:

εἶµι: impf. ἦια, ἦιε, ἦισαν;

εἰμί: εἷς (att. εἶ), εἰμὲν, ἔω, ἔωσι, (opt. jednou ἐνέοι), ἑών; impf. τέζ ἔσκον, ἔσκε (opětov.), zř. ἔα, ἔατε;
οἶδα: ἴδμεν, (jednou οἶδασι), εἰδέω, ἦδεα, ἦδεε, ἦδέατε, εἰδήσω.

IV. Ve skladbě.

§ 290 Sloh Herodotův se v celku vyznačuje **jednoduchostí a klidem**. Řadě hojnou měrou věty samostatně vedle sebe (paratakticky), blíží se značně obecné mluvě, která také nedbá přesnějšího spojení vět podle jejich důležitosti. Někdy i k větě vedlejší (nebo k participiu, jež ji zastupuje) se připojuje věta hlavní souřadnými spojkami *δέ, τε, ἀλλά*: Χρεὸν γάρ μιν μὴ λέγειν τὸ ἔόν (pravdu), λέγει δ' ὧν (jako kdyby místo absol. participia χρεὸν předcházelo χρῆν). — Ὅς δὲ ἄρα ἀπίκοντο ἐς Ἐρυθρὰς, ἔμαθόν τε δὴ τοὺς βαρβάρους στρατοπεδευομένους. — Ἐπει τοίνυν οὐ τολμᾶτε λέγειν, ἀλλ' ἐγὼ ἐρέω.

Tato větší samostatnost vedlejších vět se jeví také v tom, že mají v nepřímé řeči vazbu (akus. +) infinitivu jako věty hlavní: Ὅς δὲ ἄρα παρεῖναι αὐτούς (když tedy přistáli), . . . — Εἰ μὲν ἀλογήσαντα ἀπονοστήσαι (kdyby býval tak nerozumný a se vrátil), . . .

§ 291 Sloh Herodotův se v jednotlivostech zvláště vyznačuje:

1. šíří a výrazovou plností, která ráda opakuje táž slova neb aspoň myšlenku už dříve dostatečně vyjádřenou: *Τὰ τῶν ὀνειράτων ἐχόμενα* (to, co souvisí se sny =) sny, *τὰ οἰκετέων ἐχόμενα = τοὺς οἰκέτας*. — *Βουλευόμενοισι ἔδοξε τὸ ναυτικὸν πληροῦν, πληρῶσαντας δὲ (= a pak) συλλεγεσθαι ἐς Λάδην*. — *Εἰ μὲν νυν ἄχρη ἀγόμενος πρὸς βασιλέα, . . .*
2. užívá četných výrazů nadbytných: *ἄπαις (= ἄνευ) ἔρσενος γόνου — μᾶλλον ὀλβιώτερος — πρότερον πρὶν ἢ — ναυμαχίης τῆς μελλούσης ἔσεσθαι*.
3. opisuje jednoduchá slovesa a) substantivem + *ποιεῖν* (*ποιεῖσθαι*): *τροπὴν ποιεῖν = τρέπειν, λήθην ποιεῖσθαι = ἐπιλανθάνεσθαι*;
b) participiem + *εἶναι*: *δοκέοντα εἶναι = δοκεῖν, ὑπάρχον εἶναι = ὑπάρχειν*;
c) participiem (obyč. fut.) + *ἔρχεσθαι* (*ἰέναι*): *ἔρχομαι ἐρέων, φράσων* jdu povědět, vyložit = povím, vyložím, *ἦμε αἰνέων* vychvaloval.
4. obsahuje — jako lidová mluva — přechetné anakoluty¹⁾, tak řeč. tmési (*ἀπὸ μὲν ἔθανε = ἀπέθανε μὲν*, v. § 271, 2) a mnoho slov v neobvyklém významu: *ἀναγινώσκειν* ‚přemlouvatí‘, *ἐλπίζειν*, *ἔλπεσθαι* ‚doutatí‘, ale také ‚báti se‘, *ἐπίστασθαι* ‚vědětí‘ i ‚myslití‘, ‚věřítí‘ a j.

Než postupem díla se mluva Herodotova tříbila a přecházela od slohu výpravného k dějepisnému.

¹⁾ Herodot mění vazbu nedbaje jejího začátku. Jakýmsi anakolutem jest i volnější užívání *genitivu absolutního* tam, kde bychom čekali participium spojitě.

C. O mluvě tragiků.

1. Tragedie Aischylovy, Sofokleovy a Euripidovy jsou sepsány nářečím § 292 **staroattickým**, které jest promíšeno nejen slovy a tvary epickými, nýbrž i dorskými. A jako s jedné strany není nesnadno si vysvětliti tento úkaz ze souvislosti tragedie s lyrikou dorskou, tak zase s druhé strany je pochopitelné, že básníci rádi obohacovali takovými živly svou mluvu zvláště ve sborových částech, aby ji povznegli nad mluvu obyčejnou.
2. Ze tvarů staroattických, které se liší od obyčejných attických, stačí připomenouti:
- a) některé tvary s plnějšími hláskami kmenovými, j. *αἰεί* vedle *αἰέ* a *αἰέν*, *Ἀθηναία*, *ἐλαία*; *κλής*, *κλήω* (m. *κλείς*, *κλείω*); *λαός*, *ναός*, *ἰλαός* (m. *λεός* atd.);
- b) ze skloňování: časté tvary dat. pl. I. a II. dekl. na *-αισι(ν)* a *-οισι(ν)*, pak nom. pl. jmen na *-εύς*: *βασιλῆς*, *βραβῆς* a j.
- Pozn. *Κράτα* (v. § 254) bývá ak. i nom. sg. neut.: *τὸ κράτα*; někdy se vyskytá i ak. pl. mask. *κράτας*.
3. Tvarů epických netřeba zvlášť vyčítati; stačí odkázati k přídavku **A.** s připomenutím, že tvary ty jsou dosti četné, zvl. v částech sborových. Zbývá jen vytknouti nejdůležitější

tvary dorské.

§ 293

Sem náleží kromě náměstky *νιν* (příklonné, za ak. 3. os. sg. i pl. všech rodů) ty tvary, ve kterých prařecké \bar{a} (dorské mluvě vlastní) zastupuje attické ω , *ov* a zvláště η . Tak bývá

1. \bar{a} za ω v g. pl. I. dekl., j. *πασᾶν*, *εὐπατριδᾶν* a j., krom toho i v III. dekl. v nom. *Ποσειδᾶν* (m. *-ῶν*);
2. \bar{a} za *ov* v g. sg. I. dekl. maskulin, j. *Ἀιδᾶ*, *Ἀτρειδᾶ* a j.; (srv. § 67, 2);
3. \bar{a} za η zhusta, a to:
- a) v kmenech a základech slov, j. *ἀδνεπιής*, *ἀδύπνοος* (ale *ἡδύς*!), *Ἀθᾶναι*, *ἄλιος*, *ἀμέρα*, *ἄχώ*, *Δάλιος*, *δύστανος*, *Ἑλλᾶνες*, *λάθα*, *μάν*, *μάτηρ*, *πλαγά* (vedle *πλήγματα*), *πιανός*, *τάκω*, *τλάμων* a j.;
- b) v koncovkách I. dekl., j. *γᾶ*, *μάχα*, *φθογγά*, *παγκοίτας* *Ἄιδας*; srv. Sof. Aj. v. 172 nn.: *ταυροπόλα* — *μεγάλα* — *αἰσχύνας* *ἐμᾶς* — *νίκας* *μομφάν* — *λώβαν* atd.;
- c) v příslovcích: *πᾶ*, *ᾗ*, *ὄπα*, *μάταν*;

d) ve tvarech slovesných, a to

a) v samohlásce kmenové: ἀνστάσεις, ἔβας, ἔβα, ἔστακεν, ἐκοιμάθη, ὤραμάθη, τλάθι a j.;

β) ve příponě -μαν (m. -μην): ὀλοίμαν, ἐκπυθοίμαν a j.

Pozn. Tvary tyto s *a* jsou obyčejné jen v částech sborových, v dialogu jsou řídké, j. Ἀθάνα, ναός (m. νεώς, gen. od ναῦς), κυναγός, ποδαγός, βᾶτε.

D. O mluvě lyriků.

§ 294 V šeru nejstaršího písemnictví řeckého zářilo mocně souhvězdí homérských básní s tak zv. kyklickými eposy, které dlouho svítilo na cestu pozdějším básníkům. Kyklické zpěvy hrdinné především doplňovaly v homérském slohu látku Iliady a Odysseje líčením událostí starších a pozdějších a tak vyčerpávaly celý okruh (cyklus) trojských bájí. Ale zpracovávaly souvisle i jiné pověsti. Tyto výpravné básně, jež kdysi kroužily kolem epopějí homérských jako svého ústředí, jsou dávno vyhaslým světem oběžnic, jen slunce jeho, Homér, září dosud.

Staré ony **eposy** líčily klidně, objektivně život a bohatýrské činy vládnoucích rodů, za kterými se ztrácela skromná osobnost básníkovy. Avšak časem se dávná království rozpadla. Stěhováním, obchodem a rostoucím blahobytem se šíří obzory, probouzí se sebevědomí a s ním se dostávají k moci třídy a jedinci dříve bezvýznamní a poníženi. Se změnou poměrů společenských a hospodářských mizí pokolení básníků, kteří sloužili minulosti. Poesie se otvírá přítomnosti, stává se osobnostní — z pozadí básně vystupuje do popředí skladatel se svými zážitky, úvahami, touhami a city. Také klasická vyspělost homérských eposů a kyklických básní značně ztěžovala napodobitelům pokračovati s úspěchem v literárním útvaru, jenž dospěl již dokonalosti. Proto za jiného politického a sociálního řádu se básníci rádi obraceli k námětům, které jim umožňovaly po prvé a nepokrytě odhalovati citové soukromí. A tak *objektivní* epos byl vystřídán básnictvím *subjektivním*, které — jestliže opíralo svá slova, více rytmičká než zpěvná, o doprovod lyry — zvalo se **lyrickým** (λυρικὴ τέχνη). Básně jen přednášené se k vlastní lyrice nepočítaly. Byly tedy meze lyriky řecké mnohem užší než moderní.

§ 295 Prvním projevem citů a myšlenek básníkových byla **elegie** (τὸ ἐλεγείον, ὁ ἔλεγος, ἡ ἐλεγεία). Přejavši po odkvětu epického básnictví jeho veliký odkaz, těžila z jeho slovesného i metrického umění, ale zvláště z jeho **staroionského jazyka** (= **epické ionštiny**) a přebohatého slovníku. Ovšem byl to zatím první krok k vlastní lyrice. Neboť elegie při své závislosti na epických vzorech se nemohla zcela odpoutat od jejich objektivnosti i zůstala dosti neosobní. Obsahem byla velmi pestrá. Její projevy, tu

bojovné, politické a vlastenecké, tu zase poučné, milostné nebo žalostné, se odívaly rouchem elegického disticha (*ἐλεγείον*), které — jsouc spojením daktylského hexametru s tak zv. pentametrem — bylo prvním náběhem ke strofickému skládání básní.

Elegie byla zprvu zpívána při píšťale, později jen přednášena. Měla pro svou látkovou rozmanitost ve všech dobách mnoho pěstitelů a přešla v I. stol. př. Kr. do písemnictví římského.

Elegii se nejvíce blížily metrem (elegickým distichem) i mluvou § 296 **epigramy**. Původně to byly skutečné nápisy na náhrobcích a darech, které úsečnými slovy chránily památky zesnulého nebo dárcovy od zapomenutí. Ale časem jejich obsah i rozsah se značně rozšířil: epigramy se staly příležitostnými, někdy útočně vyhocenými projevy lyrickými, mluvčími citového a smyslového bohatství, nálad, úvah i rad básníkůvých. Z počátku byly skládány v místních nářečích; potom vlivem elegie hovořily ponejvíce živou **ionštinou** s epickým zabarvením.

Téměř současně s elegií se zrodila u Ionů poesie **jambická**. Byla pře- § 297 jata z výsměšných popěvekú lidových a uchovala si tento útočný ráz částečně i v básních umělých. Také ona měla zprvu hudební doprovod, ale brzy se ho vzdala. Jakkoli jambická lyrika užívala k svým projevům, daleko osobitějším než bylo tomu v elegii, vedle iambů ještě jiných rozměrů — nebyl tedy její název *ἰαμβοί* zcela případný — byl iambický trimetr jejím nejoblíbenějším metrem. Největšího významu nabyl tento verš v attickém dramatu, kde rozhovor herců byl nesen jeho rytmem. Také iambické básnictví mluvilo řečí **ionskou**.

Jiného rázu byla poesie, která rozkvetla v oblasti kmene ajolského, § 298 hlavně na ostrově Lesbu. Byla to **lyrika písňová (melická)**, od *τὸ μέλος* = píseň), z lyrických druhů nejosobitější a dlouho zpívaná jednotlivci při strunném doprovodu (melika jednohlasá, sólová, monodická). Literární dokonalosti nabyla zásluhou básníka *Alkaja* a jeho mladší vrstevnice *Sapfy* (kolem r. 600 př. Kr.), která pro vroucnost svých citů a líbezný jejich roucho slovesné byla přezvána desátou Musou. Předmětem poesie melické byla hlavně láska, pitky a politické boje. Mezi rozmanitými a tklivými metry jejími zaujímaly přední místo zpěvné logaoedy, t. j. sloučení taktů trochejských s daktylskými nebo iambických s anapaesty v jednom verši, které daly život strofě alkajské a sapfické. Nářečí lyriky lesbické bylo **ajolské**. Lišilo se podstatně od mluvy epické a zvláště attické.

Hlavní zvláštnosti ajolského nářečí jsou tyto:

A. V hláskosloví.

I. Přízvuk a příděch ostrý.

1. **přízvuk se posunuje co nejdále od konce:** *ἄνδρων* = *ἄνδρῶν*, *ἄσπιδες* § 299

= ἀσπίδες štity, Δίος = Διός, κνάμιδες = κνημίδες holeně, κούθαρος = καθαρός čistý, οὐδέν = οὐδέν.

Proto dvojslabičná slova jsou buď paroxytona nebo properispomena.¹⁾

2. přídech ostrý zaniká: ἄρμα = ἄρμα vůz, ἔρμα úskalí, ἡμέροεν = ἡμεροέν libezně, ὄστις = ὄστις, ὑδάτων = ὑδάτων vod, ὤς = ὤς.

§ 300

II. Záměna hlásek.

1. samohlásek:

ā za **η**²⁾: ἄ = ἦ, ἄδν = ἦδύ, ἀμειβόμεν = ἡμειβόμεν jsem odpovídala, κάλᾱ = καλή, μνᾱμοσύνᾱ = μνημοσύνη paměť,

ǎ za **ε**: ποτᾱ κάλλοτα = ποτὲ καὶ ἄλλοτε³⁾,

za **ο**: ὑπᾱ = ὑπό dole, pod,

αι za **η**: ἐπτόαισεν = ἐπτόησεν⁴⁾, φαῖς = φῆς miníš,

ε za **ι**: κέρναις = κερνάς, κεραννύς mise,

za **ου**: μόχθεντες = μοχθοῦντες zápolice,

η za **ει**: γλύκηηα = γλυκειᾱ, νήατα = νεῖατα spodek,

ι za **ε**: ἄγι = ἄγε, χρύσιον = χρυσέον, χουσοῦν,

za **υ**: ἴφοι = ὑφοῦ do výše,

ο za **α**: βόρους = βαρούς, ὀνίᾱν = ἀνιῶν útrap,

za **ε**: ὄρπετον = ἔρπετόν plaz, divoké zvíře,

za **ου** (ω): ὄράνω = οὐρανοῦ, ἔρος = ἔρως pŭvab,

οι za **ου**: ἴφοι = ὑφοῦ do výše, ὕμοι = ὄμοῦ spolu,

ου za **ο**: ἄκοιαι = ἀκοαί uši, sluch, ἐν οἴρεσι = ὄρεσι,

υ za **α**: βύθος = βάθος hloub(ka), Βύκχι = Βάκχη,

za **ο**: ἀπὺ = ἀπό, ὕμοι = ὄμοῦ,

υι za **η**: τυῖδε = τῆδε, δεῦρο sem,

ω za **ου**: κῶρος = κοῦρος, ὠράνω = οὐρανοῦ.

Pozn. 1. O zdlouženém **αι** za **α**, **ει** za **ε**, **οι** za **ο** v. § 301, 1.

Pozn. 2. O staženém **ā** (z **ā** + **ω**) za attické **ω**,

o staženém **η** (z **ε** + **ε**) za attické **ει**,

o staženém **ευ** (z **ε** + **ο**) za attické **ου**,

o staženém **ω** (z **ο** + **ο**) za attické **ου** v. § 301, 2.

2. souhlásek:

F: 1. v násloví se udrželo: *Fίδω* = ἴδω, *Fοῖσι* svým,

nebo se změnilo v **β** (před **ρ**): *βρόδα* = ῥόδα růže,

¹⁾ těžký přízvuk u příslovci (ποτὲ) a předložek (ἀπὺ, ὑπᾱ) značí, že jsou bezpřízvuké. — ²⁾ jako v dorštině. — ³⁾ třebaš někdy jindy. — ⁴⁾ pobouřilo, vzrušilo.

2. ve středosloví přešlo v **v**: Ἄρρευι, Κλεῦις;

ζ za **δι**: ζάβραις = διαβάς, ζάδηλος roztrhaný;

π za **τ**: πήλυι = τηλοῦ daleko, πήλοθεν = τηλόθεν zdaleka;

σδ za **ζ**: ἰσδάνει = ἰζάνει sedí, ὕπασδεύξαισα = ὕποζεύξαισα zapřáhiši, φροντίσθην = φροντίζειν mysliti (na).

Pozn. Ajolské tvary πεδὰ *s'*, πεδέχεις *jsi účastna*, πεδεξώμεν *žily jsme spolu* se kryjí jen významem s attickým μετά, μετέχεις, μετέζωμεν (ne že by tu π bylo za attické μ, δ za att. τ). Ajolské πεδὰ souvisí s πούς, ποδός (v patách, v zápětí, spolu).

III. Jiná pravidla hláskoslovná.

§ 301

1. náhradním dloužením samohlásek nastupuje po vysutí nosovky **v** ze skupiny **-vσ-** (pův. **-vt-**)

αι za α :	μερίμναις	z *μεριμνανς	= att. μερίμνᾶς,
	παῖσα	z *παντja > πανσα	= πᾶσα,
	χόλαισι	z *χαλαντι > χαλανσι	= χαλῶσι,
	γέλαισα	z *γελαντja > -ανσα	= γελῶσα,
	ζάβραις	z *διαβαν(τ)ς	= διαβᾶς,
ει za ε :	φίλεισι	z *φιλεντι > φιλενσι	= φιλοῦσι,
	φώνεισα	z *φωνεντja > -νσα	= φωνοῦσα,
οι za ο :	Μοῖσα	z *Μοντja > Μονσα	= Μοῦσα ¹⁾ ,
	στεφάνοις	z *στεφανονς	= στεφάνους,
	κρύπτοισι	z *κρυπτοντι > -νσι	= κρύπτοουσι,
	δίδοις	z *διδον(τ)ς	= διδούς,
	ἔχοισα	z *ἔχοντja > νσα	= ἔχουσα.

2. stahováním samohlásek nastupuje

ā (z α + ω) za att. ω :	μερίμνᾶν	z *μεριμνα(σ)ων	= att. μεριμνῶν,
	πολίτᾶν	z *πολιταων	= πολιτῶν;
η (z ε + ε) za att. ει :	ἄγην	z *ἄγεεν	= ἄγειν,
	κῆνος	z *κεενος	= ἐκεῖνος;
ευ (z ε + ο) ²⁾ za att. ου :	βέλευς	z *βελε(σ)ος	= βέλους;
ω (z ο + ο) ²⁾ za att. ου :	ἀνέμω	z *ἀνεμο(ι)ο	= ἀνέμου,
	νοῶν	z *νοον	= νοῦν.

Pozn. Κῆν (= καὶ ἐν) Ἀἰδᾶ (z Ἀἰδᾶο) δόμω jest tak z v. genitiv dorský.

¹⁾ Byly tedy Músy (Μοῦσαι z Μοντja, srv. lat. *mōns*, *montis*) původně horské nymfy, sídlící v čistém ovzduší vysokých hor (Olympu, Helikonu, Parnasu). Poněvadž svěží vzduch zjasňuje mysl a živí tvůrčí nadšení, Músy ochraňovaly všecku duševní práci; ale především byly dárkyně básnického nadání. — ²⁾ jako v dorštině.

3. ztotožňováním souhlásek i samohlásek se sousedními hláskami, po nejvíce s nosovými μ , ν nebo plynými λ , ρ , nastupují četná zdvojení $\mu\mu$, $\nu\nu$, $\lambda\lambda$, $\rho\rho$:

$\tilde{\alpha}\mu\mu\epsilon\varsigma$	z $*\tilde{\alpha}\sigma\mu\epsilon\varsigma$	= att. $\tilde{\eta}\mu\epsilon\iota\varsigma$,
$\phi\acute{\alpha}\epsilon\nu\nu\omicron\varsigma$	z $*\phi\alpha\phi\epsilon\sigma\nu\omicron\varsigma$	= $\phi\alpha\epsilon\iota\nu\omicron\varsigma$ jasný,
$\beta\acute{o}\lambda\lambda\omicron\mu\alpha\iota$	z $*\beta\omicron\lambda\sigma\omicron\mu\alpha\iota$	= $\beta\omicron\lambda\omicron\mu\alpha\iota$,
$\pi\epsilon\rho\rho\acute{\epsilon}\chi\omicron\iota\sigma\alpha$	z $*\pi\epsilon\rho\iota\epsilon\chi\omicron\sigma\alpha$	= $\acute{\upsilon}\pi\epsilon\rho\acute{\epsilon}\chi\omicron\sigma\alpha$, v. § 305, V.

Pozn. Ale ne všechna zdvojení hlásek nosových a plyných lze hláskoslovně vysvětliti, na př. $\acute{\alpha}\sigma\nu\nu\acute{\epsilon}\tau\eta\mu\iota$ = $\acute{\alpha}\sigma\nu\nu\epsilon\tau\acute{\epsilon}\omega$ nerozumím, $\delta\rho\eta\mu\mu\iota$ = $\delta\rho\acute{\alpha}\omega$, $\theta\acute{o}\rho\rho\alpha\kappa\epsilon\varsigma$ = $\theta\acute{\omega}\rho\alpha\kappa\epsilon\varsigma$. Snad hlásky μ , ν , ρ byly tu vyslovovány tak, že hranice slabiky padala doprostřed nich¹⁾ (ozvaly se tedy dvakrát). Podobně v latině neslabičné i znělo mezi samohláskami jako dvě j (= jj), z nichž jedno j se spojovalo ve výslovnosti se samohláskou předchozí, druhé j se samohláskou následující: $eius$ vyslov $\acute{e}j-jus$, $maior$ vyslov $m\acute{a}j-jor$.

Jiné odchylky ajolského nářečí se vysvětlují

4. vysouváním hlásek: $\beta\epsilon\beta\acute{\alpha}\omega\varsigma$ = $\beta\epsilon\beta\alpha\iota\omega\varsigma$ skutečně, $\gamma\acute{\alpha}\omega\theta\epsilon\iota\varsigma$ = $\gamma\alpha\iota\omega\theta\epsilon\iota\varsigma$ zpryšněn, $\acute{\epsilon}\sigma\lambda\omicron\iota\varsigma$ $\tau\acute{o}\kappa\eta\gamma\alpha\varsigma$ = $\acute{\epsilon}\sigma\theta\lambda\omicron\upsilon\varsigma$ $\tau\omicron\kappa\acute{\epsilon}\alpha\varsigma$ hodné rodiče, $\pi\acute{o}\eta\sigma\theta\alpha\iota$ = $\pi\omicron\iota\epsilon\iota\sigma\theta\alpha\iota$;

5. užíváním souhlásek neaspirovaných proti attickým dyšným:

$\acute{\alpha}\nu\eta\tau\omega$ = $\acute{\alpha}\nu\eta\theta\omicron\nu$ (z) kopru (od $\tau\acute{o}$ $\acute{\alpha}\nu\eta\theta\omicron\nu$), $\acute{\alpha}\delta\tau\iota\varsigma$ = $\acute{\alpha}\delta\theta\iota\varsigma$.

B. V tvarosloví

(ve shodě s hláskoslovnými změnami, uvedenými v § 300—301) jsou hlavně tyto odchylky:

§ 302 I. u jmen podstatných a přídavných

1. ve sklonění prvním:

gen. pl.	- $\acute{\alpha}\nu$:	$\chi\alpha\lambda\acute{\epsilon}\pi\acute{\alpha}\nu$ ¹⁾	$\mu\epsilon\rho\acute{\iota}\mu\acute{\nu}\acute{\alpha}\nu$	=	$\chi\alpha\lambda\epsilon\pi\acute{\omega}\nu$	$\mu\epsilon\rho\acute{\iota}\mu\acute{\nu}\acute{\omega}\nu$ ²⁾ ,
dat. pl.	- $\alpha\iota\sigma\iota$:	$\chi\alpha\lambda\acute{\epsilon}\pi\alpha\iota\sigma\iota$	$\mu\epsilon\rho\acute{\iota}\mu\acute{\nu}\alpha\iota\sigma\iota$	=	$\chi\alpha\lambda\epsilon\pi\alpha\iota\varsigma$	$\mu\epsilon\rho\acute{\iota}\mu\acute{\nu}\alpha\iota\varsigma$,
ak. pl.	- $\alpha\iota\varsigma$:	$\chi\alpha\lambda\acute{\epsilon}\pi\alpha\iota\varsigma$	$\mu\epsilon\rho\acute{\iota}\mu\acute{\nu}\alpha\iota\varsigma$	=	$\chi\alpha\lambda\epsilon\pi\acute{\alpha}\varsigma$	$\mu\epsilon\rho\acute{\iota}\mu\acute{\nu}\alpha\varsigma$.

2. ve sklonění druhém:

gen. sg.	- ω :	$\tau\acute{\omega}$	$\sigma\tau\epsilon\phi\acute{\alpha}\nu\omega$	=	$\tau\omicron\delta$	$\sigma\tau\epsilon\phi\acute{\alpha}\nu\omicron\nu$,
dat. pl.	- $\omicron\iota\sigma\iota$:	$\pi\acute{o}\lambda\lambda\omicron\iota\sigma\iota$	$\sigma\tau\epsilon\phi\acute{\alpha}\nu\omicron\iota\sigma\iota$	=	$\pi\omicron\lambda\lambda\omicron\iota\varsigma$	$\sigma\tau\epsilon\phi\acute{\alpha}\nu\omicron\iota\varsigma$,
ak. pl.	- $\omicron\iota\varsigma$:	$\pi\acute{o}\lambda\lambda\omicron\iota\varsigma$	$\sigma\tau\epsilon\phi\acute{\alpha}\nu\omicron\iota\varsigma$	=	$\pi\omicron\lambda\lambda\omicron\upsilon\varsigma$	$\sigma\tau\epsilon\phi\acute{\alpha}\nu\omicron\upsilon\varsigma$.

¹⁾ podle prof. Stiebitze. — ²⁾ těžkých starostí.

3. ve sklonění třetím:

Kmeny na *-i* znaku nemění: *πόλιος, Σαρδίων*.

Fem. adjektiv na *-υς* končí na *-ηα*: *γλόκηα = γλυκεῖα*.

Ναῦς podržuje ve všech pádech *ᾱ*: *ναός, ναῖ, ναᾶ, νᾶων*.

II. u zájmen:

§ 303

**Εγώ = ἐγώ, ἔμεθεν = ἐμοῦ; ἄμμες = ἡμεῖς, ἀμμέων = ἡμῶν, ἄμμι = ἡμῖν, ἄμμε = ἡμᾶς; τό = σύ, σέθεν = σοῦ, τοι = σοι, ὕμμι = ὑμῖν; Φοι = ἀντῶ i ἐαντῶ, Φοῖσι = svým; τίω = τίμ komu? οἶ = οἶ, τᾶν = ἦν, τὰ = ἄ; ὅττις = ὅστις, ὅτοιςι = οἷστιςι, ὅσσα = ἄτινα*.

III. u sloves:

§ 304

1. Slovesa na -ῶ mají

v *praesentu* 3. pl. akt. **-οισι(ν)**: *κρύπτοισιν (= κρύπτουσιν), νεύοισιν¹⁾*,

Pozn. U Pindara bývá vedle ajol. -οισι též dorské -ντι: ἐξαπατῶντι = ἐξαπατῶσι klamou, κοιρανέοντι = κοιρανοῦσι řídí.

infin. akt. **-ην**: ἄγην = ἄγειν, ἔχην = ἔχειν,
τρόπην²⁾ = τραπεῖν, φύγην²⁾ = φυνγεῖν;

Pozn. U Pindara infinitiv končí na -ειν nebo na epické (a dorské) -(μ)εν: γαρούεν = γηρούειν hlásati, λαθέμεν = λαθεῖν, σχεθέμεν = σχεῖν.

partic. f. **-οισα**: ἔχοισα = ἔχουσα, λίποισα²⁾ = λιποῦσα;

v *aořistu* partic. m. **-αῖς**: ζάβαις = διαβάς, κλέβαις = κλέφας.

2. Slovesa stažená:

v *praesentu* 1. sg. akt. **-μι**: ἀσνέτημι³⁾ = ἀσννετέω, -ῶ,

κάλημι = καλέω, κᾶλῶ,

ὄρημι = ὄρώω, ὄρῶ

přikloněním k slovesům na **-μι**.

Pozn. Naopak σβενύεις (u Pindara) = ,zhasináš' podle sloves na -ω.

3. pl. akt. **-αῖσι(ν)**: γόλαισι = χαλῶσι povolují,

-εῖσι(ν): ἐπιρρόμβεισι⁴⁾ = ἐπιρρομβοῦσι,

part. m. **-αῖς, -εῖς**: γέλαις = γελῶν, φώνεις = φωνῶν⁵⁾,

f. **-αῖσα, -εῖσα**: γέλαισα = γελῶσα, φώνεῖσα = -οῦσα.

¹⁾ = νεύουσιν kývají se. — ²⁾ podle pravidla, že v *aořistu* II. se shodují všechny způsoby mimo indikativ s koncovkami tvarů *praesentních*. — ³⁾ = nerozumím. —

⁴⁾ ἄκοαι (= ἀκοαῖ) ἐπιρρόμβεισι uši = v uších hůcí. — ⁵⁾ mluvě.

V aoristu participia akt. mají stejné koncovky jako v praesentu:

- m.* χαλάξαις = χαλάσας uvolniv, povoliv (od χαλάω) —
 ξ místo σ jest podle kmenů hrdelných;
f. μειδιάσαισα = μειδιάσασα usmávši se.

3. Slovesa na -μι jeví tyto odchylky:

- praes.* imperativ: δίδοι = δίδου dávej,
 part. akt. m.: δίδοις = διδούς dávaje;
aor. med. 1. sg.: παρεθικάμην = παρεθέμην,
 2. sg.: παρεθήκαο = παρέθου přiložila sis,
 passiv. inf.: ῥάγημεν = ῥαγήναι se roztříštit;•
perf. 3. pl. akt.: παπάγαισιν = πεπήγασιν = zamrzly,
 inf.: τεθνάκην = τεθνηγέναι.

Φαῖμι = φημί, φαῖς = φής, φαῖσι = φησί.

*Εμμι (z *ἔσμι) = εἰμί, ἔσσο = ἴσθι.

§ 305

IV. u příslovcí:

ποτὰ κάλλοτα = ποτὲ καὶ ἄλλοτε třebaš někdy jindy, πάροιθα = πάροιθε dříve, τῷδε = τῆδε sem, ὅμοι = ὁμοῦ.

V. u předložek:

ἀπὸν = ἀπό, πεδὰ = μετά, ὑπὰ = ὑπό, ὄν = ἀνά; i ve složeninách: ὄμ-μναισαι = ἀνα-μνησαι), περὶ (πὲρ) = ὑπέρ: περρέχοισα = ὑπερ-έχουσα²⁾).

VI. u spojek:

αἰ = εἰ; ἄς, θᾶς = ἕως pokud.

§ 306

Poslední druh řecké lyriky byly **písně sborové (chorové)**. Zpíval je sbor (χορός) při kytaři nebo píšťale a tančil při nich. Odtud jejich jméno, melika sborová na rozdíl od meliky sólové (monodické). Oslavovaly jednohlasým zpěvem i doprovodem při veřejných slavnostech bohy nebo vítěze y národních hrách, ale ozvaly se také při jiných příležitostech, o svatbách, při hostinách a pohřbech. Básník nemlůvil tu za sebe, ale tlumočil city celku. Proti menším a jednodušším rozměrům osobní poesie lesbické, která se proto těšila veliké oblibě u římských lyriků, byly sborové písne mnohem rozlehlejší a myšlenkově, slohově i metricky daleko bohatší.

Sborovou meliku pěstovali zvláště, ač ne výlučně, Dorové. Proto přes vlivy jiných nářečí měly její zpěvy ráz **dorský**.³⁾ I nedorští básníci, jako

¹⁾ = vzpomeň si. — ²⁾ převyšujíc, zastíňujíc. — ³⁾ Nejdůležitější tvary dorské jsou uvedeny v § 293.

Ionové *Simonides* a *Bakchylides*, užívali ve svých sborových skladbách dorských tvarů. V mluvě Bojóta *Pindara*, největšího lyrika řeckého (V. stol.), spojují se dokonce tři živly, na oko sobě protivné, ale ve skutečnosti umělecky se doplňující: nářečí staroionské, dorské a aiolské. Mluva epická si podmanila *Pindara* svou velikou tradicí literární; dorština zase byla pro meliku sborovou typická — patřilo k řecké slohovosti zachovávatí aspoň v náznacích, v čem určitý útvar slovesný došel dokonalosti; ajolštinou pak se mluvilo v Bojótii. Avšak to není bojótská ajolština, které užil *Pindar*. Vliv lyriky lesbické byl tak mocný, že ji zatlačil ajolštinou lesbickou.

Za rozkvětu Athén (v V. stol.) melika sborová žila a pokračovala v attickém dramatu, jehož **sborové písně** byly proto promíšeny dorským islovy a tvary. Přednášených částí (dialogu) se ujal ionský trimetr jambický, blízký próze, který zdomácněl v Attice od dob Solonových. Mluvílo tedy řecké drama dvojím nářečím, jiným ve sborových písních, jež byly dorským přínosem k jeho výstavbě; jiným v dialogu, kde po ionštině, kterou hovořily nejstarší tragedie, se užívalo později výhradně attičtiny. V sólových úlohách herců se uplatnila attičtina jako literární jazyk nejdříve a veliké umění athénských tragiků spojilo její mluvu s dorským zabarvením sborových zpěvů v ladný celek.¹⁾

¹⁾ Podrobně a znalecky vyložil o jednotlivých druzích lyriky a hlavních jejích představitelích prof. dr. *Ferd. Stiebitz* v úvodu k Výboru z řecké lyriky I. str. 3—18 (v Praze 1932) a ve svých Stručných dějinách řecké literatury², str. 40 n., 92 n., 196 n. (v Praze 1940). Tyto výklady doplňuje skvělými překlady kniha *Řecká lyrika*. Přeložil Ferdinand Stiebitz. Melantrich, Praha 1945.

П Р Í Д А В Е К II.

Seznam důležitějších sloves.

- § 307 ἄγαμαι podivuji se (dp.), ἠγάσθην, ἀγαστός.
ἀγγέλλω zvěstuji, ἀγγελῶ, ἠγγεῖλα, ἠγγεῖλα, ἠγγεῖλαι, ἠγγέλθην.
ἀγνῶμι lámu, obyč. κατ-ἀγνῶμι, κατ-ἄξω, κατ-ἑᾶξα (§ 172, 2), pf. II.
κατ-ἑᾶγα (jsem zlomen), κατ-εᾶγην (z *κατ-ηᾶγην).
ἀγορεύω řečním, mluvím, v. λέγω.
ἄγω vedu, ἄξω, ἠγαγον (inf. ἀγαγεῖν), ἠγαγόμεν, ἦχα (pozd. též ἀγήχα),
ἦγμαι, ἦχθην, ἀκτός.
ἄδω zpívám, ἄσομαι, ἦσα, ἦσμαι, ἦσθην.
αἰδοῦμαι (2.) ostýchám se (dp.), αἰδέσομαι, ἦδεσμαι, ἦδέσθην.
αἰνῶ (2.), obyč. ἐπ-αινῶ chválím, ἐπ-αινέσω i ἐπ-αινέσομαι, ἐπ-ἦνεσα,
ἐπ-ἦνεκα, ἐπ-ἦνημαι, ἐπ-ἦνέθην, ἐπ-αινεθήσομαι.
αἰρῶ (2.) беру, jímám, αἰρήσω, εἶλον (inf. ἔλεῖν), εἰλόμην, ἦρηκα, ἦρημαι,
ἦρέθην, αἰρετός.
αἶρω zdvihám, ἀρῶ, ἦρα (inf. ἄραι), ἠράμην, ἦρακα, ἦραμαι, ἦρθην.
αἰσθάνομαι pozoruji, αἰσθήσομαι, ἦσθόμην (inf. αἰσθέσθαι), ἦσθημαι
(inf. ἦσθησθαι), αἰσθητός.
αἰσχῦνω hanobím, αἰσχῦνῶ, ἦσχῦνα; med. stydím se (dp.) αἰσχῦνοῦμαι,
ἦσχῦνθην.
αἰτιῶμαι (1.) obviňuji, αἰτιάσομαι, ἦτιᾶσάμην, ἦτιᾶμαι, ἦτιᾶθην,
αἰτιᾶθήσομαι.
ἀκούω slyším, ἀκούσομαι, ἦκουσα, ἀκήκοα (ἠκηκόη), ἦκουσμαι, ἠκούσ-
θην, ἀκουστός.
ἀκροῶμαι (1.) poslouchám, ἀκροάσομαι, ἠκροᾶσάμην.
ἀλέξω odvracím, ἀλεξήσω; med. fut. ἀλεξήσομαι i ἀλέξομαι, aor. ἠλεξάμην.
ἀλίσκομαι jsem jímám (impf. ἠλισκόμην), ἄλωσομαι, ἐάλων (v. § 172, 2)
n. ἦλων (inf. ἄλωναί), ἐάλωκα n. ἦλωκα, ἄλωτός.
ἀλλάττω měním, ἀλλάξω, ἦλλαξα, ἦλλαχα, ἦλλαγμαί, ἦλλάγην (-χθην).
ἄλλομαι skáči, ἀλοῦμαι, aor. I. ἠλάμην (inf. ἄλασθαι) nebo aor. II.
ἦλόμην (inf. ἀλέσθαι).
ἄλω (2.) melu, perf. pass. s attickou zdvojkou: ἀλήλε(σ)μαι.

ἀμαρτάνω chybuji, ἀμαρτήσομαι, ἡμαρτον, ἡμάρτηκα, ἡμάρτημαι, ἡμαρτήθην.

ἀμιλλῶμαι (1.) závodím (dp.), ἀμιλλήσομαι, ἡμίλλημαι, ἡμίλληθην (dal jsem se v závod).

ἀμύνω odvracím, pomáhám, ἀμύνῶ, ἤμυνα.

ἀμφι-έννυμι oblékám, ἀμφιῶ (-εἷς), ἡμφίεσα (ostatní tvary od ἐνδύω); med. oblékám se, ἀμφιέσομαι, ἡμφιεσάμην (inf. ἐπι-έσαι od slovesa ἐπι-έννυμι), ἡμφίεσμαι.

ἀν-ἄλίσκω vynakládám, ἀν-ἄλώσω, ἀν-ήλωσα, ἀν-ήλωκα, ἀν-ήλωμαι, ἀν-ηλώθην.

ἀνα-μιμνήσκω připomínám, v. μιμνήσκω.

ἀνδάνω líbím se (σφαδ-, ἀδ-, ἡδύς), ἀδήσω, ἔαδον, ἀδεῖν, ἔαδα.

ἀν-έχομαι snáším (impf. ἦν-ειχόμεν), ἀν-έξομαι, ἦν-εσχόμεν (konj. ἀνάσχωμαι atd.), ἦν-έσχημαι.

ἀνιῶ (1.) trápím, ἀνιάσω, ἠνιάσα, ἠνιάκα, ἠνιάμαι, ἠνιάθην.

ἀν-οίγνυμι i ἀν-οίγω otvirám (impf. ἀν-έ-ωγον § 172, 2), ἀν-οίξω, ἀν-έ-ωξα (inf. ἀν-οίξαι), ἀν-έ-ωχα, pf. II. ἀν-έ-ωγα jsem otevřen, ἀν-έ-ωγμαi (fut. ex. ἀνεώξομαι), ἀν-ε-ώχθην (inf. ἀν-οιχθῆναι), ἀν-οικτέον.

ἀνύ(τ)ω dokončuji, ἀνύσω, ἦνυσα, ἦνυκα, ἦνυσμαι, ἦνυσθην, ἀνυστός.

ἀπ-αγορεύω zapovídám, umdlénám, ἀπ-ερῶ, ἀπ-εἶπον, ἀπ-είρηκα.

ἀπ-αντῶ (1.) potkávám, ἀπ-αντήσομαι, ἀπ-ἦντησα, ἀπ-ἦντηκα.

ἀπ-εχθάνομαι znelibuji se, ἀπ-εχθήσομαι, ἀπ-ηχθόμεν (inf. ἀπ-εχθέσθαι), ἀπ-ήχθημι.

ἀπο-δίδομαι prodávám, v. πωλῶ.

ἀπο-διδράσκω utikám, ἀπο-δράσομαι, ἀπ-έδραν, ἀπο-δέδρακα.

ἀπο-θνήσκω umírám, ἀπο-θανοῦμαι, ἀπ-έθανον, τέθνηκα, τεθνήξω.

ἀπο-κρίνομαι odpovídám (dm.), ἀπο-κρίνοῦμαι, ἀπ-εκρινάμην, ἀπο-κέκρῶμαι (těž pass.).

ἀπο-κτείνω usmrcuji, ἀπο-κτενῶ, ἀπ-έκτεινα, ἀπ-έκτονα (za pass. se bere ἀποθνήσκω).

ἀπο-λαύω rožívám, ἀπο-λαύσομαι, ἀπ-έλανσα, ἀπο-λέλανκα.

ἀπ-όλλυμι hubím, ἀπ-ολῶ, ἀπ-ώλεσα, ἀπ-ολώλεκα; med. hynu, ἀπ-ολοῦμαι, ἀπ-ωλόμην, ἀπ-όλωλα, plsqqpf. ἀπ-ωλώλειν.

ἀπο-λογοῦμαι (2.) obhajuji se, ἀπο-λογήσομαι, ἀπ-ελογησάμην.

ἄπτω upevňuji, zapaluji, ἄψω, ἦψα (inf. ἄψαι), ἦμμαι, ἦψθην; med. dotýkám se, ἄψομαι, ἠψάμην, ἦμμαι.

ἄρῶ (ἀρ-) pojím, aor. ἤραρον, pf. ἄραρα jsem zhotoven, přiléhám.

ἀρέσκω líbim se, ἀρέσω, ἤρεσα, ἀρεστός.

ἀρκῶ (2.) dostačuji, ἀρκέσω, ἤρκεσα.

ἀρμόττω i ἀρμόζω pojím, intr. hodím se, ἀρμόσω, ἤρμοσα, ἤρμοκα, ἤρμοσμαι, ἤρμόσθην, ἀρμοστός.

ἀρνοῦμαι (2.) zapírám (dp.), ἀρνίσομαι, ἤρνημαι, ἤρνήθην.

ἀρπάζω loupím, ἀρπάσσομαι, ἤρπάσα, ἤρπακα, ἤρπασμαι, ἤρπάσθην.

ἄρχω jsem v čele, počínám, ἄρξω, ἤρξα (inf. ἄρξαι), ἤρχα, ἤρχμαι, ἤρχθην; ve význ. ,počínám‘ obyč. med. ἄρχομαι, ἄρξομαι, ἤρξάμην.

αὐξάνω množím, αὐξήσω, ἠύξησα, ἠύξηκα, ἠύξημαι, ἠύξήθην.

ἀφ-ίημι propouštím, v. ἴημι.

ἀφ-ικνοῦμαι (2.) přicházím, v. ἴκνοῦμαι.

ἀφ-ίστημι odpadám, v. ἴστημι,

ἄχθομαι mrzím se (dp.), ἄχθέσομαι, ἤχθέσθην (rozmrzel jsem se).

βαδίζω kráčím, βαδιοῦμαι, ἐβάδισα, βεβάδικα.

βαίνω kráčím, jdu, βήσομαι, ἔβην, βέβηκα (stojím), βατός.

βάλλω házím, βάλλω, ἔβαλον, ἐβαλόμην, βέβληκα, βέβλημαι, ἐβλήθην, βληθήσομαι, βλητός (pass. bývá často vyjádřeno slovesem πίπτω).

βιάζομαι nutím (dm.), βιάσομαι, ἐβιάσάμην, βεβίασμαι, ἐβιάσθην.

βιβάζω káži jiti, vedu, βιβῶ (-ᾶς), ἐβίβασα.

βιβρώσκω szírám, βέβρωκα, βέβρωμαι, ἐβρώθην, βρωθήσομαι.

βιώ (3.) žiji, βιώσομαι, ἐβίον, βεβίωκα.

βλάπτω škodím, βλάψω, ἔβλαψα, βέβλάψα, βέβλαμμαι, ἐβλάβην.

βλώσκω jdu, přicházím, μολοῦμαι, ἔμολον, μέμβλωκα.

βούλομαι chci (dp.), βουλήσομαι, βεβούλημαι, ἐβουλήθην.

βοῶ (1.) křičím, βοήσομαι, ἐβόησα.

γαμῶ (2.) žením se, γαμῶ, ἔγημα, γεγάμηκα; med. vdávám se, γαμοῦμαι, ἐγημάμην, γεγάμημαι.

γελάω (1.) směji se, γελάσομαι, ἐγέλασα, γεγέλακα, γεγέλασμαι, ἐγελάσθην, γελαστός (směšný).

γηράσκω stárnu, γηράσομαι, ἐγήρᾱσα (inf. def. aor. II. γηρᾱναι), γεγήρᾱκα.

γίγνομαι rodím se, stávám se, γενήσομαι, ἐγενόμην, γεγένημαι i γέγονα.

γινώσκω poznávám, γνώσομαι, ἔγνω, ἔγνωκα, ἔγνωσμαι, ἐγνώσθην.

γράφω piši, γράψω, ἔγραψα, γέγραφα, γέγραμμαι, ἐγράφη.

δάκνω kousám, δήξομαι, ἔδακον, (δέδηχα), δέδηγμαι, ἐδήχθην.

δει-, δει- báti se, ἔδεισα, δέδοικα i δέδια (mám strach), ἐδέδισαν.

δεῑ jest třeba, δεήσει, ἐδέησε, δεδέηκε;

med. δεομαι potřebuji, prosím (dp.), δεήσομαι, δεδέημαι, ἐδεήθην
(poprosil jsem).

δείκνυμι ukazují, δείξω, ἔδειξα, δέδειχα, δέδειγμαι, εἰδείχθην.

δέρω dřu, δερῶ (-εῖς), ἔδειρα, δέδαρα, δέδαρμαι, ἐδάρα, δαρτός.

δέχομαι přijímám,δέξομαι, ἐδεξάμην, δέδεγμαι.

δέω váži, δήσω, ἔδησα, δέδεκα, δέδεμαι, ἐδέθη, δετός.

δια-λέγομαι rozmlouvám (dp.), δια-λέξομαι, δι-είλεγμαι, δι-ελέχθην
(pohovořil jsem, dal jsem se do hovoru).

διάσκω učím, διδάξω, ἐδίδαξα, δεδίδαχα, δεδίδαγμαι, ἐδιδάχθην,
διδασκός.

δίδωμι dávám, δώσω, ἔδωκα (§ 228), med. ἐδόμην, δέδωκα, δέδομαι,
ἐδόθη, δοτέον.

διψῶ (1., inf. διψῆν) žízním, διψήσω, ἐδίψησα, (δεδίψηκα), v. § 191, 2¹.

διώκω pronásleduji, διώξομαι, ἐδίωξα, δεδίωχα, δεδίωγμαι, ἐδιώχθην.

δοκῶ (2.) zdám se, minim, δόξω, ἔδοξα, δέδογμαι (jsem uznán); neosob.

δοκεῖ zdá se, vidí se, δόξει, ἔδοξε, δέδοκται (jest ustanoveno).

δραῶ, δραῶν konám, činím, δράσω, ἔδρασα, δέδρακα, δέδραμαι, ἐδράσθην.

δύναμαι mohu (dp.), δυνήσομαι, δεδύνημαι, ἐδυνήθην (-άσθην), δυνατός;
vedle přímnožku ε bývá η: ἠδυνάμην, ἠδυνήθην (§ 171, 1).

δύω halím, nořím, δύσω, ἔδυσσα, δέδυσμαι, ἐδύθη: med. oblékám se, no-
řím se, δύσομαι, ἔδυν (ponořil jsem se), δέδυσκα (jsem ponořen).

δῶ (2.) váži, δήσω, ἔδησα, δέδεκα, δέδεμαι, ἐδέθη, δετός.

εγείρω budím, ἐγερω̄, ἤγειρα, ἠγέρθη; med. budím se, ἐγεροῦμαι,
ἠγρόμην, ἐγρ-ήγορα bdím.

ἐθέλω, θέλω chci (impf. ἤθελον; θέλω bývá jen v praes. a fut.), ἐθε-
λήσω (θελήσω), ἠθέλησα, ἠθέληκα.

ἐθίζω navykám (impf. εἴθιζον), ἐθιω̄, εἴθισα, εἴθικα, εἴθισμαι, εἰθίσθην
— εἴωθα jsem zvyklý, εἰώθειν.

εἶρω svírám, zdržuji, εἶρξω, εἶρξα, εἶργμαι, εἶρχθην.

εἶωθα jsem zvyklý, v. ἐθίζω.

ἐλαύνω ženu, ženu se, ἐλῶ(-ᾶς), ἤλασα, ἐλήλακα, ἐλήλαμαι, ἠλάθη.

ἐλέγχω usvědčuji, ἐλέγξω, ἠλεγξα, ἐλήλεγμαι (2. -εγξα, 3. -εγκται),
ἐηλέγμην, ἠλέγχθην.

ἐλίττω válim (impf. εἴλιττον), ἐλίξω, εἴλιξα, εἴλιγμαι, εἰλίχθην; všecky
tvary též s ´: ἐλίττω atd.

ἐλκω vleku (impf. εἶλκον), ἔλξω, ostatní tvary od km. ἐλκῦ-: εἶλκῦσα, εἶλκῦκα, εἶλκυσμαι, εἶλκῦσθην, ἐλκυσθήσομαι.

ἐμ-ποδίζω jsem v cestě, ἐμ-ποδιῶ, ἐν-επόδισα, ἐμ-πεπόδικα.

ἐναντιοῦμαι (3.) odporuji (dp., impf. ἤναντιούμην), ἐναντιώσομαι, ἤναντιώμαι, ἤναντιώθην.

ἐν-θυμοῦμαι (2.) uvažuji (dp.), ἐν-θυμήσομαι, ἐν-τεθύμημαι, ἐν-εθυμήθην.

ἐξ-ετᾶζω zkouším, ἐξ-ετάσω, ἐξ-ήτασα, ἐξ-ήτακα, ἐξ-ήτασμαι, ἐξ-ητάσθην.

ἔοικα podobám se, plpf. ἐώκειν (z *ἤ-ΦεΦοικειν) *ἤοικειν výměnou délky).

ἐπ-αινῶ chválím, v. αἰνῶ.

ἐπι-θυμῶ (2.) toužím, ἐπι-θυμήσω, ἐπι-εθύμησα, ἐπι-τεθύμηκα.

ἐπι-λανθάνομαι zapominám, v. λανθάνω.

ἐπι-μελοῦμαι (2.) i ἐπι-μέλομαι pečuji (dp.), ἐπι-μελήσομαι, ἐπι-μεέλημαι, ἐπι-εμελήθην.

ἐπι-ορκῶ (2.) křivě přísahám, ἐπι-ορκήσω, ἐπι-ώρησα, ἐπι-ώρηκα.

ἐπίσταμαι znám, vim (dp., impf. ἠπιστάμην, ἠπίστασο i ἠπίστω), ἐπιστήσομαι, ἠπιστήθην.

ἔπομαι následuji (impf. εἰπόμην), ἔφομαι, ἐσπόμην (inf. σπέσθαι).

ἐργάζομαι pracuji (impf. ἤργαζόμην), ἐργάσομαι, ἤργασάμην, ἤργασθην, ale εἰργασμαι, εἰργάσμην — později též εἰργαζόμην atd. (v. § 172, 3).

ἔρχομαι přicházím (praes. jen ind., ostatní způsoby a impf. ἦα od εἶμι), fut. εἶμι, ἦλθον (imp. ἐλθέ), ἐλήλυθα (též ἦκω jsem tu).

ἐρω (1.) i ἔραμαι miluji, přeji si (dp.), ἠράσθην (zamiloval jsem si).

ἐρωτῶ (1.) táži se, ἐρωτήσω, ἠρώτησα, ἠρώτηκα, ἠρώτημαι, ἠρωτήθην; za fut. častěji bývá v tom významě ἐρήσομαι a za aor. ἠρόμην (inf. ἐρέσθαι).

ἐσθίω jím, ἔδομαι, ἔφαγον, ἐδήδοκα, ἐδήδεσμαι (s att. zdvojkou), ἐδεστός.

ἐστιῶ (1.) hostím (impf. εἰστίων), ἐστιάσω, ἐστιάσα, ἐστιάκα, ἐστιάμαι, ἐστιάθην.

εὐλαβοῦμαι (2.) mám se na pozoru (dp.), εὐλαβήσομαι, ηὐλαβήθην.

εὐρίσκω nalézám (impf. ἠύρισκον), εὐρήσω, ἠύρον (imp. εὐρέ), ἠύρόμην, ἠύρηκα, ἠύρημαι, ἠύρέθην.

εὐφραίνομαι těším se (dp.), εὐφρανοῦμαι, ηὐφράνθην.

εὐχομαι modlím se (impf. ἠϋχόμην), εὐξομαι, ἠϋξάμην, ἠϋγμαι, εὐκτός.

ἔχω mám, držím (impf. εἶχον), ἔξω n. σχήσω, ἔσχον, ἐσχόμην, ἔσχηκα, ἔσχημαι, ἐκτός a σχετός;

- ἀν-έχομαι snáším (impf. ἤν-ειχόμεν § 176, 4), ἀν-έξομαι, ἤν-εσχόμεν, ἠνέσχημαι;
- παρ-έχω poskytuji, παρ-έξω i παρα-σχήσω, παρ-έσχον, παρ-έσχηκα; ὑπ-ισχοῦμαι (2.) slibuji, ὑπο-σχήσομαι, ὑπ-εσχόμεν, ὑπ-έσχημαι.
- ἐῶ (1.) nechávám, impf. εἶων, εἶάσω, εἶᾶσα, εἶᾶκα, εἶᾶμαι, εἶάθην.
- ζεύγνυμι spojuji, ζεύξω, ἔξευξα, ἔξευγμαi, ἐξεύχθην i ἐξύγην.
- ζῶ (1., inf. ζῆν) žiji (impf. ἔζων), ζήσω, ἔζησα — obyčejnější však jsou tvary od βιώ (3.) βιώσομαι, ἐβίωv, βεβίωκα, βιωτός.
- ζώννυμι (ζω[σ]) opasuji, ζώσω, ἔζωσα, ἔζωμαι (pozd. ἔζωσμαι), ζωστός.
- ἡβᾶσκω dospívám v jinocha, ἡβήσω, ἡβήσα.
- ἡγοῦμαι (2.) vedu, domnívám se, ἡγήσομαι, ἡγησάμεν, ἡγημαι (jsem toho míněni).
- ἡδομαι těším se (dp.), ἡσθην, ἡσθήσομαι.
- ἦκω jsem tu, ἦξω.
- ἡττῶμαι (1.) podléhám (dp.), ἡττήσομαι i ἡττηθήσομαι, ἡττημαι, ἡττήθην.
- θάπτω pohřbívám, θάψω, ἔθαψα, τέταφα, τέθαμμαι (inf. τεθάφθαι), ἐτάφην.
- θαυμάζω divím se, θαυμάσομαι, ἐθαύμασα, τεθαύμακα, τεθαύμασμαι, ἐθαυμάσθην, θαυμαστός.
- θέλω chci, v. ἐθέλω.
- θέω běžím (z θέω, θέω), θέσομαι.
- θεῶμαι (1.) dívám se, θεάσομαι, ἐθεᾶσάμεν, τεθεᾶμαι.
- θηρῶ (1.) lovím, θηρᾶσω, ἐθήρᾶσα, τεθήρᾶκα.
- θιγγάνω dotýkám se, θίξομαι, ἔθιγον.
- θνήσκω v. ἀπο-θνήσκω.
- θυμοῦμαι (3.) zlobím se (dp.), θυμώσομαι, τεθυμώμαι, ἐθυμώθην.
- θύω obětují, θύσω, ἔθυσα, τέθυκα, τέθυμαι, ἐτύθην (§ 41, 1 b).
- ἴεμαι ženu se, ἦσομαι, aor. εἶμην, perf. εἶμαι, plsqpf. εἶμην.
- ἰημι posílám, ἦσω, ἦκα, εἶκα, εἶμαι, εἶθην, ἐθήσομαι, ἐτός. — ἀφίημι propouštím (impf. attické ἀφίειν, pozd. ἠφίειν), ἀφήσω, ἀφήκα (inf. ἀφείναι), ἀφείκα, ἀφείμαι, ἀφείθην, ἀφειθήσομαι, ἀφετός.
- ἰκνοῦμαι (2.), obyč. ἀφ-ικνοῦμαι přicházím, ἀφ-ίξομαι, ἀφ-ικόμεν (inf. ἀφ-ἰκέσθαι), ἀφ-ἴγμαι (inf. ἀφ-ἰχθαι).
- ἰλάσκομαι usmiřuji, ἰλάσομαι, ἰλασάμεν, ἰλάσθην.
- ἵστημι stavím, στήσω, ἔστησα, pass. ἐστάθην, σταθήσομαι; med. stavím si, στήσομαι, ἔστησάμεν; nepřech. stavím se, στήσομαι, ἔσθην, ἔσθηκα (stojím), τὸ ἐστός i τὸ ἐστός, ἐστήξω (budu státi);

ἀφ-ίστημι odvracím, ἀπο-στήσω, ἀπ-έστησα (inf. ἀπο-στήσαι), ἀπ-ε-στάθην, ἀπο-σταθήσομαι;

ἀφ-ίσταμαι odvracím se, odpadám, ἀπο-στήσομαι, ἀπ-έστην (inf. ἀπο-στήναι), ἀφ-έστηκα, ἀφ-εστήξω.

ἰῶμαι (1.) léčím (dm.), ἰάσομαι ἰασάμην, ἰᾶμαι, ἰάθην.

καθαίρω čistím, καθαρῶ, ἐκάθηνρα, κεκάθαρα, κεκάθαρμαι, ἐκαθάρθην.

καθ-έζομαι sedám si, καθ-εδοῦμαι, ἐ-καθ-εζόμεν impf. i aor. = cōp-sīdēbam i cōnsēdī, za perf. κάθημαι (sedím).

καθεύδω spím (impf. ἐκάθευδον i καθηῦδον § 176, 3), καθευδήσω.

καθ-ίζω posazuji, καθ-ιῶ (-εῖς), ἐ-κάθ-ῖσα n. καθῖσα (§ 176, 3); med. καθ-ίζομαι posazuji se, sedám si, καθ-ιζήσομαι, ἐ-καθ-ισάμην.

καίω (κάω) pálim, καύσω, ἔκαυσα (ἔκαε), κέκαυκα, κέκαυμαι, ἐκαύθην, ἄκαυ(σ)τος.

καλῶ (2.) volám, καλῶ (-εῖς), ἐκάλεσα, κέκληκα, κέκλημαι jmenuji se (konj. κεκλῶμαι, -ῆ, -ῆται atd., opt. κεκλήμην, κεκλήῃο, κεκλήῃτο atd.), f. III. κεκλήσομαι budu se jmenovati, ἐκλήθην, κλητός zvaný.

κάμνω umdlénám, καμοῦμαι, ἔκαμον, κέκμηκα.

κατα-καίνω zabijím, κατα-κανῶ (-εῖς), κατα-έκανον.

κατα-λεύω kamenuji, κατα-λεύσω, κατα-έλευσα, κατα-έλευκα, κατα-έλευσομαι, κατα-ελεύσθην.

κατηγορῶ (2.) žaluji (impf. κατηγοροῦν), κατηγορήσα, κατηγορήκα.

κεῖμαι ležím (konj. κέηται, κέωνται, opt. κέοι(ν)το), κείσομαι.

κελεύω pobádám, κελεύσω, ἐκέλευσα, κεκέλευκα, κεκέλευσομαι, ἐκελεύσθην, κελευστός.

κεράννυμι mísím, κερῶ (-ᾶς), ἐκέρασα, κέκραμαι, ἐκράσθην (ἐκεράσθην).

κερδαίνω mám zisk, κερδανῶ (-εῖς), ἐκέρδᾶνα.

κλάζω zvučím, κλάξω, ἔκλαγξα.

κλαίω (κλάω) pláči, κλαύσομαι, ἔκλαυσα, κέκλαυκα, κέκλαυμαι, ἐκλαύσθην.

κλάω lámu (κλα[σ]-), κλάσω, ἔκλασα, κέκλασμαι, ἐκλάσθην.

κλείω (κλήω) zavírám, κλείσω, ἔκλεισα, κέκλεικα, κέκλειμαι, ἐκλείσθην.

κλέπτω kradu, κλέψομαι, ἔκλεψα, κέκλοφα, κέκλεμαι, ἐκλάπην.

κλίνω kloním, κλίνῶ, ἔκλινα, κέκλιτα, κέκλιμαι, ἐκλίθην n. ἐκλίην.

κοιμῶμαι (1.) lehám si (dp.), κοιμήσομαι, κεκοίμημαι, ἐκοιμήθην (usnul jsem).

κομίζω donáším, κομιῶ, ἐκόμισα, κεκόμικα, κεκόμισμαι, ἐκομίσθην.

κόπτω bijí, κόψω, ἔκοψα, κέκοφα, κέκομμαι, ἐκόπην, f. III. κεκόφομαι.

κορέννυμι sytím (κορεσ-), κορέσω, ἐκόρεσα, κεκόρεσομαι, ἐκορέσθην.

κράζω křičím, ἀν-έκραγον (vzkřikl jsem), κέκραγα (křičím).

κρέμαμαι visím, κρεμήσομαι.

κρεμάνωμι věším, κρεμῶ (-ᾶς), ἐκρέμασα, ἐκρεμάσθην (za perf. pass. bere se praes. med. κρέμαμαι visím).

κρίνω vybírám, soudím, κρινῶ, ἔκρινα, κέκρικα, κέκριμαι, ἐκρίθην, κριτός.

κρύπτω ukřývám, κρύψω, ἔκρυψα, κέκρυφα, κέκρυμαι, ἐκρύφθην.

κτῶμαι (1.) dobývám si, κτήσομαι, ἐκτησάμην, κέκτημαι, τέζ ἐκτημαι (mám), ἐκτήθην, f. III. κεκτήσομαι (budu mít). (Pf. konj. κεκτώμαι, -ῆ, -ῆται, opt. κεκτήμην, -ῆο, -ῆτο i κεκτώμην, -ῶο, -ῶτο atd.).

κῦπτω shýbám se, κῦψω, ἔκῦψα, κέκῦφα.

λαγχάνω dostávám losem, λήξομαι, ἔλαχον, εἴληχα.

λαμβάνω беру, λήψομαι, ἔλαβον (imp. λαβέ), εἴληφα, εἴλημαι, ἐλήφθην, ληπτέον.

λανθάνω jsem skryt, λήσω, ἔλαθον; λέληθα;

ἐπι-λανθάνομαι zapomínám, ἐπι-λήσομαι, ἐπ-ελαθόμην, ἐπι-λέλησμαι.

λέγω sbírám, zvl. složené, συλ-λέγω, συλ-λέξω, συν-έλεξα, συν-είλοχα, συν-είλεγμαι, συν-ελέγην, συλ-λεγ-ήσομαι.

λέγω, φημί, ἀγορεύω pravím, mluvím, ἐρῶ (-εῖς), τέζ λέξω, φήσω; εἶπον i εἶπα (imp. εἶπέ), τέζ ἔλεξα, ἔφην; εἶρηκα, εἶρημαι i λέλεγμαι; ἐρρήθην i ἐλέχθην, f. pass. ῥηθήσομαι i λεχθήσομαι; fut. III. εἰρήσεται i λελέξεται bude řečeno.

λείπω nechávám, λείψω, ἔλιπον, λέλοιπα, λέλειμαι, ἐλείφθην, fut. III. λελείγομαι.

λογίζομαι čítám, uvažuji, λογιῶμαι, ἐλογισάμην, λελόγισμαι, ἐλογίσθην.

λύμαίνομαι poskvrňuji, λῦμανοῦμαι, ἐλύμηνάμην, λελύμασμαι, ἐλύμάνθην.

λύποῦμαι (2.) rmoutím se, λυπήσομαι, λελύπημαι, ἐλυπήθην.

λύω rozvazuji, uvolňuji, λύσω, ἔλυσα, λέλυκα, λέλυμαι, ἐλύθην, λυτός, fut. III. λελύσομαι.

μαίνομαι šílím, μανοῦμαι, μέμνη (jsem šílený), ἐμάνην (zšílel jsem).

μανθάνω učím se, μαθήσομαι, ἔμαθον, μεμάθηκα, μαθητός.

μάχομαι bojuji, μαχοῦμαι, ἐμαχεσάμην, μεμάχημαι.

μείγνωμι mísím, μείξω, ἔμειξα, μέμειγμαι, ἐμείχθην i ἐμίγην, μεικτός.

μέλει μοι jest mi na mysli, μελήσει, ἐμέλησε, μελέληκεν.

μέλλω mám, hodlám, μελλήσω, ἐμέλλησα i ἡμέλλησα (s přím. ἦ-).

μέμφομαι haním, μέμφομαι, ἐμεμφάμην, ἐμέμφθην.

- μένω zůstávám, čekám, μενῶ (-εἶς), ἔμεινα, μεμένηκα, μενετός.
 μαιίνω poskvrňuji, μαῖνῶ, ἐμίᾱνα, μεμίαγκα, μεμίασμαι, ἐμιάνθην.
 μιμνήσκω připomínám, obyč. ἀνα-μιμνήσκω, ἀνα-μνήσω, ἀν-έμνησα;
 med. připomínám si, μέμνημαι (pamatuji, konj. μεμνώμαι, -ῆ atd.,
 opt. μεμνήμην, -ῆο n. μεμνώμην, -ῶ atd.), f. III. μεμνήσομαι (budu
 pamětliv), ἐμνήσθην (vzpomněl jsem si, zmínil jsem se), μνησθήσομαι.
 μιμοῦμαι (2.) následuji koho jako vzoru (dm.), μιμήσομαι, ἐμίμησάμην,
 μεμίμημαι, ἐμίμηθην, μιμηθήσομαι.
 νέμω dělím, uděluji, νεμῶ (-εἶς), ἔνειμα, νενέμηκα, νενέμημαι, ἐνεμήθην.
 νέω plovu, νεύσομαι, ἔνευσα, νένευκα (jako πλέω § 191, 3).
 νοοῦμαι (2.) smýšlím (ve složených dp.), δια-νοήσομαι, δια-νενόημαι,
 δι-ενοήθην.
 οἶδα vím, fut. εἶσομαι (§ 241, 4).
 οἰκτίρω lituji, οἰκτιρῶ, ᾠκτίρα.
 οἰμῶζω běduji, οἰμῶξομαι, ᾠμωξα.
 οἶομαι (οἶμαι) míním (dp.), (impf. ᾠόμην i ᾠμην, o se vysouvá jen v 1.
 sg. praes. a impf.), οἶήσομαι, ᾠήθην.
 οἴχομαι odcházím, jsem pryč, οἰχήσομαι, ᾠχωκα.
 ὀμνῶμι přísahám, ὀμοῦμαι, ὄμοσα, ὀμώμοκα, plsq. ὄμωμόκειν.
 ὀνίνημι prospívám (impf. není, bere se ᾠφέλλον), ὀνήσω, ὄνησα; med.
 ὀνίναμαι mám užitek (impf. ὀνινάμην), ὀνήσομαι, aor. med. ὀνήμην
 i ὀνάμην (opt. ὀναίμην, ὄναιο).
 ὀνομάζω jmenuji, ὀνομάσω, ὀνόμασα, ὀνόμασμαι, ὀνομάσθην.
 ὀργίζομαι hněvám se (dp.), ὀργιοῦμαι, ὄργισμαι, ὄργίσθην.
 ὀρέγομαι snažím se (dp.), ὀρέξομαι, ὄρεγμαι, ὄρέχθην.
 ὀρῶμαι (1.) táhnu (dp.), ὀρμήσομαι, ὄρμημαι, ὄρμήθην.
 ὀρύττω kopu, ὀρύξω, ὄρυξα, ὀρύρωχα, ὀρύρωγμαι, ὄρύχθην, ὀρυκτός.
 ὄρῶ (1.) vidím (impf. ἐώρων § 172, 2), ὄρωμαι, εἶδον (inf. ἰδεῖν, imp. ἰδέ),
 ἐόρᾱκα (ἐώρᾱκα) n. ὄπωπα, plpf. ἐωρᾱκή, ἐόρᾱμαι (ἐώρᾱμαι) n. ὄμμαι,
 ὄφθην, ὄφθήσομαι, ὄρᾱτός i ὄπτός.
 ὀφείλω jsem povinen, ὀφειλήσω, ὀφείλησα (ᾠφελον označuje přání ne-
 splnitelné, na př. ᾠφελε Κῦρος ζῆν kěz by Kyros žil!).
 ὀφλισκάνω jsem vinen, zasluhuji si, ὀφλήσω, ὄφλον (ᾠφλησα), ὄφληκα.
 παρ-αινῶ (2.) přimlouvám, παρ-αινέσω, παρ-ήνεσα, παρ-ήνεκα, παρ-
 ἦνημαι, παρ-ἠνέθην.
 παρέχω poskytuji, v. ἔχω.
 πάσχω trpím, πείσομαι, ἔπαθον, πέπονθα.

- παύω zadržuji, παύσω, έπανσα, πέπανκα, επαύθην, πανστέον; med. παύομαι přestávám, παύσομαι, έπανσάμην, πέπανμαι.
- πειθω přemlouvám, πείσω, έπεισα, πέπεικα, πέπεισμαι (jsem přesvědčen, věřím), έπέισθην; med. poslouchám, πείσομαι, pf. II. πέποιθα (důvěřuji), έπέισθην (poslechl jsem).
- πεινώ (1., inf. πεινήν) hladovím, πεινήσω, έπεινήσα (§ 191, 2¹).
- πειρώμαι (1.) pokouším se (dp.), πειρώσομαι, πεπειρώμαι, έπειρώθην.
- πέμπω posílám, πέμψω, έπεμψα, πέπομψα, πέπεμμαι, έπέμψθην.
- περαίνω dokončuji, περανώ, έπέρανα, πεπέρασμαι, έπεράνθην, περαντός.
- πετάννυμι prostírám, πετώ (-ας), έπέτασα, πέπτᾶμαι, έπετάσθην.
- πέτομαι letím, πτήσομαι, έπτόμην (inf. πτέσθαι), έπτάμην n. έπτην.
- πήγνυμι zarážím, upevňuji (opt. praes. πηγνύτο m. πηγνύιτο), πήξω, έπηξα, πέπηγα (tkvím), έπάγην (ztuhl jsem), παγήσομαι.
- πίμπλημι plním, πλήσω, έπλησα, πέπληκα, πέπλησμαι, έπλήσθην.
- πίμπρημι pálím, πρήσω, έπρησα, πέπρησμαι, έπρήσθην.
- πίνω piji, πίομαι, έπιον, πέπωκα, πέπομαι, έπόθην.
- πιπράσκω prodávám, v. πωλώ.
- πίπτω padám, πεσοῦμαι, έπεσον, πέπτωκα.
- πλανώμαι (1.) bloudím, πλανήσομαι, πεπλάνημαι, έπλανήθην.
- πλάττω tvořím, πλάσω, έπλάσα, πέπλάκα, πέπλάσμαι, έπλάσθην, πλάστός.
- πλέκω pletu, πλέξω, έπλεξα, πέπλεγμαι, έπλάκην.
- πλέω (z *πλευω > πλεω) pluji na lodi, πλεύσομαι i πλευσοῦμαι (fut. dorské), έπλευσα, πέπλευκα, πεπλευσμένος, πλευστέον (§ 191, 3).
- πλήττω, jen slož. έκ-πλήττω (κατα-πλήττω) lekám, έκ-πλήξω, έξ-έπληξα; med. lekám se, pf. έκ-πέπληγγμαι (jsem zděšen), έξ-επλάγγην (zděsil jsem se, užasl jsem), έκ-πλαγήσομαι.
- πνέω vanu, dýchám, πνεύσομαι i πνευσοῦμαι, έπνευσα, πέπνευκα.
- πορεύομαι táhnu (dp.), πορεύσομαι, πεπόρευμαι, έπορεύθην (dal jsem se na cestu).
- πράττω konám, πράξω, έπράξα, πέπράγα εὔ (přechod.) udělal jsem <něco> dobře; proto (nepřech.) mám se, vede se mi dobře; přech. πέπράχα jest pozdní; πέπράγμαι, έπράχθην, προᾶκτός.
- προ-θῦμοῦμαι (2.) snažně žádám (dp.), προ-θῦμήσομαι, προτεθύμημαι, προθυμήθην.
- πυθάνομαι táži se, dovidám se, πεύσομαι, έπυθόμην, πέπυσμαι.
- πωλώ (2.), πιπράσκω, αποδίδομαι prodávám; f. πωλήσω i απο-

δώσομαι, aor. ἐπώλησα i ἀπεδόμην, pf. πέπρᾱκα, πέπρᾱμαι, aor. pass. ἐπράθην.

ῥέω tekú, (ῥεύσομαι i ῥνήσομαι), ῥρῶην, ῥρῶηκα.

ῥήγνυμι trháμ, lámu, ῥήξω, ῥρῶξα, ῥρῶγα (jsem roztržen), ῥράγην
(roztrhl jsem se, pukl jsem), ῥάγησομαι.

ῥίπτω vrháμ, ῥίψω, ῥρῶπα, ῥρῶφα, ῥρῶμαι, ῥρῶθην.

ῥώννυμι sílím, ῥώσω, ῥρῶσα, ῥρῶμαι, ῥρῶσθην.

σαλπίζω troubím, ἐσάλπιγα.

σβέννυμι hasím, σβέσω, ἔσβεσα, ἔσβεσαι, ἔσβέσθην; med. nepřech.
hasnu; σβήσομαι, ἔσβην, ἔσβηκα (uhasl jsem).

σειώ otřásám, σείσω, ἔσεισα, σέσεικα, σέσειμαι, ἐσεισθην, σειστός.

σκάπτω kopu, σκάψω, ἔσκαψα, ἔσκαψα, ἔσκαμμαι, ἐσκάφην.

σκεδάννυμι rozptyluji, σκεδῶ (-ᾶς), ἐσκέδασα, ἐσκέδασαι, ἐσκεδάσθην.

σκοπῶ (2.) pozoruji, uvažuji, má jen tvary praes. a impf., ostatní časy
se berou od σκέπτομαι, σκέψομαι, ἐσκεπάμην, ἐσκεμμαι.

σπείρω seji, σπερῶ, ἔσπειρα, ἔσπαρκα, ἔσπαρμαι, ἐσπάρην, σπαρτός.

σπένδω obětuji, σπείσω, ἔσπεισα, (ἔσπεικα), ἔσπειςμαι, ἐσπέισθην.

σπουδάξω horlivě konám, σπουδάσομαι, ἐσπουδάσα, ἐσπούδακα.

σπῶ (1.) táhnu, σπάσω, ἔσπᾶσα, ἔσπᾶκα, ἔσπασμαι, ἐσπάσθην.

στέλλω strojím, posílám, στελῶ, ἔστειλα, ἔσταλκα, ἔσταλμαι, ἐστάλην.

στενάζω sténám, στενάξω, ἐστενάξα.

στόρνυμι střu, στορῶ, ἐστόρεσα.

στρέφω točím, στρέψω, ἔστρεψα, ἔστροφα, ἔστραμμαι, ἐστράφην,
στρεπτός.

στρώννυμι rozprostírám, στρώσω, ἔστρωσα, ἔστρωμαι, ἐστρώθην,
στρωτός.

σφάλλω viklám, σφαλῶ, ἔσφηλα, ἔσφαλκα, ἔσφαλμαι, ἐσφάλην.

σφάττω zabíjím, σφάξω, ἔσφαξα, ἔσφαγμαι, ἐσφάγην.

σῶζω chráním, σώσω, ἔσωσα, σέσωκα, σέσω(σ)μαι, ἐσώθην.

ταράττω pobuřuji, ταράξω, ἐτάραξα, τετάραγμαι, ἐταράχθην.

τάττω řadím, τάξω, ἔταξα, τέταχα, τέταγμαι, ἐτάχθην, τακτός.

τείνω napínám, τενῶ, ἔτεινα, τέτακα, τέταμαι, ἐτάθην.

τελῶ (2.) končím, τελῶ, ἐτέλεσα, τετέλεκα, τετέλεσαι, ἐτελέσθην.

τέμνω řeži, τεμῶ, ἔτεμον, τέτμηκα, τέτμημαι, ἐτμήθην.

τήκω tavím, rozpouštím, τήξω, ἔτήξα; τήκομαι rozpouštím se, τέτηκα
roztál jsem, ἐτάκην, τακήσομαι.

- τίθημι kladu, θήσω, ἔθηκα (med. ἐθέμην), τέθηκα, (za pf. pass. jest κείμαι), ἐτέθηγν.
- τίκτω rodím, τέξομαι, ἔτεκον, τέτοκα.
- τίνω platím, ρυκάμ, τείσω, ἔτεισα, τέτεικα, τέτεισμαι, ἐτείσθηγν.
- τιτρώσκω poraňuji, τρώσω, ἔτρωσα, τέτρωμαι, ἐτρώθηγν, τρωτός.
- τρέπω obracím, τρέψω, ἔτρεψα, ἐτρεψάμην (obrátil jsem od sebe, zahnal jsem na útěk), ἐτραπόμην (obrátil jsem se), τέτροφα, τέτραμαι, inf. τετράφθαι, ἐτράφηγν (byl jsem obrácen i obrátil jsem se), zřídka ἐτρέφθηγν (byl jsem obrácen).
- τρέφω žívím, θρέψω, ἔθρεψα, τέτροφα, τέθραμαι, τεθράφθαι, ἐτράφηγν.
- τρέχω běžím, δραμοῦμαι, ἔδραμον, δεδράμηκα.
- τρέω třesu se, τρέσω, ἔτρεσα.
- τρίβω třu, τρίψω, ἔτριψα, τέτριφα, τέτριμαι, ἐτριβήγν n. ἐτριφθηγν.
- τυγχάνω dosahuji, τεύξομαι, ἐτύχον, τετύχηκα.
- ὕπ-ισχνοῦμαι (2.) slibuji, v. ἔχω.
- ὕπ-οπτεύω podezřívám, ὕπ-οπτεύσω, ὕπ-ώπτευσα, ὕπ-ώπτευκα.
- φαίνω jevím, φανῶ, ἔφηνα, πέφαγκα, πέφηνα (jsem najevě), πέφασμαι (jsem najevě), ἐφάνθηγν (byl jsem zjeven), ἐφάνην (zjevil jsem se).
- φείδομαι šetřím, φείσομαι, ἐφεισάμην, πέφεισμαι.
- φέρω nesu, οἶσω, ἤνεγκον i ἤνεγκα (inf. vždý ἐνεγκεῖν), ἐνήνοχα, ἐνήνεγμαι, ἤνέχθηγν, οἰστέον.
- φεύγω utíkám, φεύξομαι, ἔφυγον, πέφευγα.
- φημί pravím, φήσω, ἔφησα.
- φθάνω předstihuji, φθήσομαι, ἔφθηγν i ἔφθᾶσα, ἔφθᾶκα.
- φθειρώ hubím, φθερῶ, ἔφθειρα, ἔφθαρα i (básn.) pf. II. ἔφθορα, ἔφθαραι, ἐφθάρηγν.
- φοβοῦμαι (2.) bojím se (dp.), φοβήσομαι, πεφοβήμαι, ἐφοβήθηγν.
- φράζω ukazuji, říkám, φράσω, ἔφρασα, πέφρασαι.
- φυλάττω střehu, φυλάξω, ἐφυλάξα, πεφυλάχα, πεφυλάγαμαι, ἐφυλάχθηγν.
- φύω plodím, φύσω, ἔφῦσα; φύομαι, ἔφῦν (zrodil jsem se), πέφῦκα (mám původ, jsem povahou).
- χαίρω raduji se, χαιρήσω, κεχάρηκα, ἐχάρηγν (zaradoval jsem se).
- χέω lijí, χέω, ἔχεα, κέχνηκα, κέχῃμαι, ἐχύθηγν.
- χρίω maži, χρίσω, ἔχρησα, κέχρημαι, ἐχρίσθηγν, χριστός (pomazaný).
- χρῶ (1.) věštím, χρήσω, ἔχρησα; κέχρη(σ)ται, ἐχρήσθηγν bylo věštěno.
- χρῶμαι (1., inf. χρῆσθαι) užívám, χρήσομαι, ἐχρησάμην, κέχρημαι, ἐχρήσθηγν, χρηστός.

χώννυμι nasypávám, χώσω, ἔχωσα, κέχωκα, κέχωσμαι, ἐχώσθη.

ψεύδω klamu, ψεύσω, ἔψευσα, ἔψευκα, ἔψευσμαι, ἐψεύσθη; med. ἴζω, ψεύσομαι, ἐψευσάμην.

ὠθήω (2.) strkám (imp. ἐώθουν § 172, 1), ὠσω, ἔωσα, ἔωσμαι, ἐώσθη.

ὠνοῦμαι (2.) kupuji (impf. ἔωνούμην § 172, 1), ὠνήσομαι, ἐπριάμην, ἐώνημαι, ἐωνήθη.

Část třetí.

SKLADBA.

I. Skladba slov ve větě n. skladba ve smyslu užším.

I. O gramatické shodě členů větných.

Ve vyjadřování podmětu, přísudku, předmětu, příslovečného určení, § 308
přívlastku, doplňku a ve spojování jich v jednotu větnou řečtina se
shoduje s latinou a češtinou.

Úchytky od pravidel o gramatické shodě vznikají tím, že § 309

1. členy větné se neřídí vždycky tvarem, t. j. číslem
a gramatickým rodem svého jména, nýbrž jeho významem:
vazba podle smyslu (*κατὰ σύνεσιν, ad sēsum*):

1. Πολλὰ τῶν ὑποζυγίων ἀπώλετο (mnoho, množství soumarů). —

Ταῦτά σοι οὕτως ἔχει (to se má tak). — Πρόκειται ἡμῶν ὄρη
zdvíhá se před námi horstvo (pohoří).

Ale: Ταῦτα δεινὰ ἐστίν. — Ἀπλᾶ ἐστὶ τῆς ἀληθείας ἔπη (řeč):

**množný podmět středního rodu má přísudek v singuláru, ale jméno
doplňkové v plurálu.** Podmět se pojímá souborně, tedy jednotně.

Pozn. 1. Τὰ μειράκια τάδε ἐπιμένηνται Σωκράτους (ti chlapci). — Φανερά
ἦσαν ἰχνη πολλά (stopy byly na četných místech). — Οἱ ὀφθαλμοὶ προορῶσι καὶ τὰ
ᾧτα προακούουσι (předem vidí — předem slyší): i množný podmět rodu střed-
ního mívá přísudek v plurálu, značí-li osoby nebo mnohost (ne jednotnost);
někdy i za větnou souměrností.

Pozn. 2. Ὁ ἔστω οἱ (= ἔνιοι) místo εἰσὶν οἱ v. § 391, 3^a.

2. Τὸ πλήθος τῶν βαρβάρων κραυγῆ πολλῆ ἐπίασιν

[*Magna multitūdō hominum convēnērunt!*]:

hromadný podmět mívá přísudek (doplněk) v plurálu.

3. Τῷ Ξενοφῶντι προσέτερεχον δύο νεανίσκω. — Ὁ ξεα δοῦρε Η. —

Ἐγελασάτην ἄμφω βλέφαντες εἰς ἀλλήλους:

podmět v duálu mívá přísudek (přívlastek, doplněk) v plurálu,
neboť pojem dvojitosti náleží v pojem mnohosti.

4. Φίλε τέκνον Η. — Τὰ μειράκια τάδε (tito chlapci) διαλεγόμενοι [Capita coniūrātiónis secūrī percussī sunt, srv. čes. slavný kníže]:
přívlastek (doplňek) se řídí někdy přirozeným rodem substantiva.

§ 310 II. slabší členy větné se připodobují členům silnějším: **připodobování** (*assimilātiō*):

1. Βασιλεύς και οἱ σὺν αὐτῷ εἰσπίπτει εἰς τὸ στρατόπεδον [Intercēdit M. Antōnius, Q. Cassius, tribūnī plēbis]:
vícečlenný podmět osobní mívá přísudek v singuláru, když se přísudek opírá o hlavní podmět (*βασιλεύς, M. Antōnius*).
2. Ἀὕτη (to) ἄλλη πρόφασις ἦν τοῦ ἀθροίζειν στρατεύμα. — Ἐἴ τις ταύτην εἰρήνην (to za mír) ὑπολαμβάνει, μαίνεται [Ea firma amicitia est — eam dīcō firmam amicitiam]:
zájmenný podmět (předmět) se řídívá v čísle a rodě silnějším substantivním doplňkem (shoda opačná).

Pozn. Τοῦτο πῶς οὐκ ἀμαθία ἐστίν; — ale i střední rod se připoští.

3. Ἐγγος μὲν τόδε κείται (oštěp sice zde leží) Η. Οἱ στρατιῶται κατέβαινον ἤδη σκοταῖοι (za tmy), ἐστρατοπέδον ὑπαίθριοι (pod širým nebem), ἀπῆλθον τριταῖοι (třetího dne) - ἄπρακτοι (s nepořízenou) [Hoc fēcī puer - laetus - p̄imus]:
příslovečná určení místa, času, způsobu připodobením k podmětu (předmětu) **se vyjadřují přídavnými (zájmennými) doplňky.**

§ 311 III. členy větné mají někdy plnější význam než jim podle jejich slovního tvaru přísluší: **význam zmocněný** (*pregnantní*):

1. Ἡ δὲ ἄρτος πεινῶντι φαγεῖν (pochoutkou jest chléb). — Ἔρα διδάκτον ἢ ἀρετή (věc učitelná); [Triste lupus stabulis]:
podmět rodu mužského (ženského) mívá někdy doplňek v rodě středním.
2. Λίθοι και πλίνθοι και ξύλα και κέραμος ἀτάκτως ἐρριμμένα οὐδὲν χροήσιμά ἐστιν¹⁾ [Honōrēs, imperia, victōriae fortuita sunt]:
vícečlenný podmět věcný mívá doplňek v množném rodě středním.
 Ad 1+2. Takové doplňky mají pak moc **substantivní**.

¹⁾ Kameny, cihly, dříví a hlína, bez ladu na sebe naházené, jsou věci zhora neuzitečné.

II. O členu.

°O, ἡ, τό jest původem zájmeno ukazovací *ὁ, ἡ, τό*, které vyznačovalo § 312 předměty již uvedené, tedy známé. Časem však, pozbyvši tohoto významu, nabylo platnosti členu (j. něm. *der, die, das*).

°O, ἡ, τό jako zájmeno ukazovací.

§ 313

1. *Τὴν δ' ἐγὼ οὐ λύσω* *H.* té (dcery Chrysovy) já nevydám.

Τοῦ δ' ἔκλυε Φοῖβος Ἀπόλλων *H.* i uslyšel ho Foibos A.

Ποῖον τὸν μῦθον εἰπες! *H.* jaké's to slovo řekl!:

v nářečí epickém jest ještě v plné síle (§ 258, 3).

Pozn. Πυρὰ πολλά, τὰ καίτεο (jež plály). — *Δῶρα, τὰ οἱ δῶκε* (jež): u Homéra, Herodota a tragiků *ὁ, ἡ, τό* bývá též ve významu vztažném (v tvarech *ς τ*).

2. **°O μὲν** — *ὁ δέ* (ve všech pádech) ten - onen, jeden - druhý,
τὸ μὲν (*τὰ μὲν*) — *τὸ δέ* (*τὰ δέ*) dilem - dilem, jednak - jednak,
ὁ δέ (bez předchozího *ὁ μὲν*) a on (ten), on (ten) však; on (ten),
καὶ τόν ve vazbě ak. s inf. a že on (za nom. *καὶ ὅς*),
τόν καὶ τόν; τὸ καὶ τό toho onoho, leckoho; to ono, leccos,
πρὸ τοῦ před tím, dříve:

v attické próze přestává na uvedených spojeních.

Pozn. Původní ukazovací síla členu se hlásí dále ve spojeních j. Σωκράτης ὁ Σωφρονίσκου (vl. ten Sofroniskův = syn S.), *τοὺς ἑαυτοῦ διέταξε* (vl. ty své = své mužstvo), *οἱ ἐκεῖ* (vl. ti tam = nebožtíci), *οἱ ἀμφὶ Κύρον* (vl. ti kolem Kyra = družina Kyrova n. Kyros se svou družinou), *μὴ τὰ κάτω φρόνει* nemysli na věci ty dole (pod zemí) = na smrt!

°O, ἡ, τό jako člen.

V klasické próze *ὁ, ἡ, τό* pozbylo zájmenného významu a stalo se § 314 pouhým členem s různou platností.

I. Člen ojediňuje anebo zobecňuje.

§ 315

1. **°Ο ἄνθρωπος πανοῦργός ἐστιν** =

Ten člověk 1. *zde přítomný*, 2. *o němž jsem mluvil*, 3. *vám známý* jest (*proti jiným lidem*) všeho schopen:

člen vyznačuje určitého jedince 1. přítomného, 2. již uvedeného n.

3. obecně známého a odlišuje jej od jiných podobných:

člen ojediňující (individualisující).

Pozn. Překládává se zájmeny ukazovacími n. přivlastňovacími, někdy adjektivy: připomenutý, příslušný, zasloužený, známý a pod.

2. Ὁ ἄνθρωπος θνητός ἐστιν =

(každý) člověk jest (proti bohům) smrtelný, lidé jsou smrtelní:

člen vyznačuje jedince jako zástupce celého druhu proti jinému druhu:

člen zobecňující n. druhový (generický).

Pozn. V překladu možno užití neurčité číslovky *každý* n. *plurálu*.

3. Ἄνθρωπος μέτρον πάντων =

Člověk (*vůbec*) jest měrou všeho:

člen nebývá u jmen, jež nevyznačují ani určitého jedince, ani protivy druhů.

Pozn. V češtině možno si přimyslet k takovým jménům povšechné *vůbec*, jindy neurčité *jeden*, *jakýsi*.

Ad 1. Βλέψον εἰς τὰ ὄρη (na ty hory před námi). — Ὁ Ξενοφῶν n. Ξενοφῶν ὁ Ἀθηναῖος (bylo o něm již mluveno). — Ὁ Σόλων (*ille*). — Κλέαρχος ἔχει τὴν δίκην (svou, zaslouženou odplatu).

Ad 2. Κῦρος ἐπισχενέται δώσειν τρία ἡμιδαρειακά τοῦ μηνὸς τῷ στρατιώτῃ (každého měsíce každému vojínu = měsíčně vojínům).

Ad 3. Ξενοφῶν Ἀθηναῖος πελάσας ἤρετο (mluví se o X. po první). — Ἀνήρ πλούσιος Ἀθηναῖος μεθ' ἑτέρων τινῶν ἔπλει ([jeden] zámožný A.). — Πιστεύων θεοῖς πῶς οὐκ εἶναι θεοὺς ἐνόμιζεν (Σωκράτης);

Pozn. Τοὺς θεοὺς by znamenalo

a) bohy určité, na př. athénské (τοὺς = člen ojedinačující);

b) bohy proti lidem (τοὺς = člen druhový).

§ 316 Ve shodě s těmito pravidly **bývají bez členu:**

1. a) Κῦρος ἀπέδειξε Ἀνσάνδρω τὸν ἐν Σάρδεσι παρὰδαισον. — Παναθηναίους:

vlastní jména osob, míst, slavností, zvláště vyskytují-li se po první.

Pozn. Ale jen ἡ Ἀττικὴ, ἡ Ἑλλάς (χώρα): člen zpodstatňuje tu původní adjektívum. Podle toho ὁ Πόντος, ὁ Ἐυφράτης ποταμός.

b) γῆ, θάλασσα, οὐρανός, ἄστρα, ἥλιος, σελήνη;

ἄστρ (= Athény; srv. *urbs* = *Rōma*), βασιλεύς perský král: obecná jména, jež se blíží jménům vlastním.

c) ἡδονή, θάνατος, μουσική, σωφροσύνη, φιλία, ψυχή;

ἦγον τῷ μὲν μῆτηρ, τῷ δὲ γυνὴ καὶ παῖδες:

jména odtažitá (jména rojnmů)¹⁾ nebo jména předmětů, jež se určují souvislostí; — úhrnem

bez členu bývají jména, jež už sama vyznačují předměty určité.

¹⁾ ovšem pokud se nevztahují k určitému předmětu.

2. *Κῦρος ἦν βασιλεύς.* — *Σοφιστὴν ὀνομάζουσι τὸν ἄνδρα:*

bez členu bývá doplňk at' podmětný, at' předmětný.

Pozn. 1. Doplňk označuje tu prostě pojem (§ 316, 1 c), do jehož rozsahu Kyros náleží: Kyros byl jeden z králů, jedním králem.

Pozn. 2. *Οἱ Ἀθηναῖοι ἦσαν οἱ σώσαντες τὴν Ἑλλάδα* — ale:

οἱ Ἀθηναῖοι ἦσαν σωτῆρες τῆς Ἑλλάδος (bez členu!).

Τὸ μανθάνειν ἐστὶ τὸ σοφώτερον γίγνεσθαι.

Ἐγὼ μὲν ὁ αὐτός εἰμι, ὑμεῖς δὲ μεταβάλλετε:

člen bývá i v doplňku při zpodstatnělém participiu n. infinitivu a při *ὁ αὐτός* (= *týž*), jež právě členem nabývají svého zvláštního významu.

II. Člen zpodstatňuje:

§ 317

Οἱ ἄριστοι šlechta, *τὸ καλόν* krása, *τὰ καλά* krásné věci,
ὁ λέγων řečník, *ὁ διώκων* žalobce, *τὸ μέλλον* budoucnost;
τὰ ἐμά mé věci, *τὰ ἑαυτοῦ πράττειν* hleděti si svého;
οἱ τριάκοντα třicet mužů (oligarchů), *τὸ πᾶν* vesmír;
οἱ ἐκεῖ (κάτω) nebožtíci, *οἱ οἴκοι* krajané, *τὰ οἴκοι* domov;
τὸ μανθάνειν ἐστὶ τὸ σοφώτερον γίγνεσθαι;
τὸ γινῶθι σεαυτὸν καὶ τὸ σωφρόνει ἐστὶ ταῦτόν (výrok):

adjektiva (participia), zájmena, číslovky, příslovce, infinitivy, ano celé věty.

Pozn. 1. *Τὸ* + adjektivum (partic.) značí předměty odtazižené n. hromadné;

τὰ + adjektivum (partic.) značí předměty jednotlivé.

Pozn. 2. a) *Ἀμφὶ τοὺς δισχιλίους.* — *Τὰ δύο μέρη ²/₃, αἱ τέτταρες μοῖραι ⁴/₅*;

člen bývá u čísel přibližných a zlomků.

b) *Τὸν παῖδε ἀμφοτέρω* — *κατὰ τὴν ἡμέραν ἐκ ἄστην*;

člen nebývá u číslovek *ἄμφω*, *ἀμφοτέρος* oba, obojí, *ἐκάτερος* *uterque*, *ἕκαστος* každý.

III. Člen zpřídavňuje:

§ 318

Ὁ τῶν Ἀθηναίων δῆμος *populus Athēniēnsis* athénský lid;
ἡ κατὰ νόμους τιμωρία zákonný trest; *ὁ πρὸ τοῦ πόλεμος* (dřívější);
οἱ ἐκεῖ Ἕλληνας (tamější), *ἡ ἄγαν σπουδή* (přílišná);
přívlastkové genitivy, předložkové pády a příslovce.

IV. Člen odlišuje přívlastek od doplňku:

§ 319

1. a) *Ὁ ἀγαθὸς ἀνὴρ* = (*ὁ*) *ἀνὴρ ὁ ἀγαθός.*

b) *Ὁ ἀνὴρ ἀγαθὸς ὢν* = *ἀγαθὸς ὁ ἀνὴρ ὢν.*

Ὁρῶν τοὺς νικῶντας Ἕλληνας (vítězici n. vítězné Řeky),

δρῶν τοὺς Ἑλληνας νικῶντας (jak n. ani vítězí, jsou vítězi):

odlišuje adjektiva (participia) přívlastková (= se členem) od doplňkových (= bez členu).

2. a) Ὁ ἐμὸς φίλος nebo
(ὁ) φίλος ὁ ἐμὸς
ἐν τῷ ἑαυτῶν βίῳ
σοφὸς ὢν τὴν ἐκείνων
σοφίαν
ὁ αὐτὸς ἀνὴρ *idem vir*

b) μου ὁ φίλος nebo
ὁ φίλος μου
ἐν τῷ βίῳ αὐτῶν
ἐκεῖνος ὁ καιρὸς καὶ
ἡ ἡμέρα ἐκείνη
αὐτὸς ὁ ἀνὴρ *vir ipse*
οὗ, ἧς, ὢν ὁ φίλος (jehož, jejíž . . .):

odlišuje zájmena přívlastková (= se členem) od doplňkových (= bez členu) v. § 147; 153, 3; 155, 2—3.

Postavení adjektiv, participií, zájmen mezi členem a substantivem nebo se členem za substantivem jest **postavení přívlastkové**: — jejich postavení před členem substantiva nebo bez členu za substantivem jest **postavení doplňkové**.

§ 320

V. Člen pozměňuje význam slov:

- | | |
|---|--|
| 1. ἄκρον τὸ ὄρος = } <i>summus mōns</i> | 2. τὸ ἄκρον ὄρος = } <i>mōns summus</i> |
| τὸ ὄρος ἄκρον } vrchol hory | (τὸ) ὄρος τὸ ἄκρον } vysoká hora |
| ἄλλοι <i>alīi</i> , jiní, | οἱ ἄλλοι <i>cēterī</i> , druzí, ostatní |
| ὁ δῆμος τῶν Ἀθηναίων <i>plēbs A.</i> | ὁ δῆμος ὁ Ἀθηναίων <i>populus A.</i> |
| (proti šlechtě οἱ ἄριστοι) | (proti jiným národům) |
| ὀλίγοι <i>málokteří</i> | οἱ ὀλίγοι <i>oligarchové</i> |
| πολλοί <i>mnozí</i> | οἱ πολλοί <i>množství, většina, lid¹⁾</i> |
| πᾶσα πόλις každé město | ἡ πᾶσα πόλις celé město |
| πᾶσαι αἱ πόλεις všechna města | οἱ πάντες celkem, všeho všudy: |

Τῷ γὰρ καλῶς πράττοντι πᾶσα γῆ πατρις (každá země). —

Ἴερα τῆς Ἀθηναῖς ἐστὶν ἡ πᾶσα γῆ (celá země = Attika). —

Πᾶς ὁ χρυσὸς ἀρετῆς οὐκ ἀντάξιός (všecko zlato = zl., co ho jest). —
Βασιλεὺς κατέστησεν ἀντίαν τὴν φάλαγγα (naproti; τὴν ἀντίαν φάλ.
protější šik). — Φίλιππος ἠδξήθη μέγας (velmi; ὁ μέγας veliký):

1. jiný bývá význam slov bez členu (jako doplňků),

2. jiný bývá význam slov se členem (jako přívlastků);

¹⁾ též: obyčejní (prostí) lidé.

zpravidla se tak děje při adjektivech významu místního, časového a způsobového (v. § 310, 3).

III. O zvláštnostech zájmen.

§ 321

O rozdělení a platnosti zájmem v. § 143—159; 258 (u Homéra); § 282 (u Herod.); § 303 (v ajol.); o jejich postavení § 147; 153, 3; 155, 2—3.

1. Zájmena zvrtná (srv. § 143; 144, 2; 146; 147, 3 b).

a) Γνωθι σεαυτόν. — Οὐκ ἐμὲ μείζω βλάψετε ἢ ὁμᾶς αὐτούς:

zájmeno zvrtné se vztahuje k podmětu těže věty: vztah přímý.

b) Ἔλεξαν, ὅτι πέμπειε σφᾶς ὁ Ἰνδῶν βασιλεύς (sē = je).

Σωκράτης ἔφη τὸ δαιμόνιον ἐαυτῷ σημαίνειν (sibi = jemu):

zájmeno zvrtné se vztahuje k podmětu věty řídící: vztah nepřímý.

Pozn. V latině bývá rovněž zvrtné zájmeno, v češtině nezvrtné jeho, jemu, jej...

c) Λέγουσι Ξενοφῶντι, ὅτι μεταμέλοι αὐτοῖς (praenitēre sē):

zájmeno zvrtné bývá zastoupeno nezvrtným αὐτοῦ, -ῶ, -όν...

Pozn. Věta se pronáší s hlediska spisovatelova.

2. Zájmena přivlastňovací (srv. § 147).

Τὴν γνώμην ἀποφανοῦμαι (= τὴν ἐμαντοῦ γνώμην své mínění).

Μιμώμεθα τὰς τῶν προγόνων ἀρετὰς (= τῶν ἡμετέρων προγ.):

je-li vlastnictví z řeči zřejmé, řečtina přestává na pouhém členu.

3. Zájmena ukazovací (srv. § 153—155).

Ὅδε, οὗτος, ἐκεῖνος; αὐτός:

a) Τὴνδε εἶλομεν (tuto dívku). — Ἔλεγε τὰδε pravil toto.

Τίς οὗτός ἐστιν; kdo je ten člověk? — Εἶπεν οὖν ταῦτα to řekl.

Αὐτὸ δείξει (ono) samo se ukáže. — Ἐρώτα αὐτούς ptej se jich:

v platnosti podstatné = ten(to), ten(to) člověk, onen, on;

já (ty, on...) sám; jeho, jemu, jej

Pozn. Αὐτὸς ἔφα (mistr). — Οὐ σχολὴ αὐτῷ pán nemá kdy:

αὐτός o hlavní osobě se překládá zhusta podstatným jménem.

b) Τὸν παῖδα τόνδ' ἤδη δέχον už si vezmi hochu tohoto.

Τὴν παῖδα ταύτην ὀδύρεται πόλις pro tu dívku město nařiká.

Ἐκεῖνος ὁ καιρὸς καὶ ἡ ἡμέρα ἐκείνη (ona doba...).

Αὐτὸς ὁ ἀνὴρ = ὁ ἀνὴρ αὐτός vir ipse:

v platnosti přídavné = tento, ten(hle), onen; sám.

c) Ἦγχος μὲν τόδε κεῖται (zde) *H.* — Πλάτων ὁδε (tuhle).

Ἦσαν δ' αὖται τετρακόσιοι ἄμαξαι bylo tu čtyři sta vozů.

Νῆες ἐκεῖναι ἐπιπλέουσι tam se blíží (plují k nám) lodi.

Μίνδαρος καὶ αὐτὸς ἀπέβη (i sám =) rovněž, také vystoupil:

v platnosti příslovečné = zde, tu(hle), tam; rovněž, také (v. § 310, 3).

Pozn. 1.

Πλάτων ὁδε = 1. tento muž <jest> Platon: ὁδε v platnosti podstatné;

2. tento Platon: ὁδε v platnosti přídavné;

3. zde (tuhle) Platon: ὁδε v platnosti příslovečné.

Τοῦτο δῶρον ἔλαβον (nikoli τοῦτο τὸ δῶρον ἔλαβον) to jsem dostal darem:

τοῦτο (v platnosti subst.) jest předmětem, δῶρον jeho doplňkem a proto bez členu (§ 316, 2).

Pozn. 2. Αὐτός + dat. = i s § 340, 3; ὁ αὐτός v doplňku § 316, 2²; ὁ αὐτός σοι stejný s tebou § 340, 2.

4. Zájmena vztažná (srv. § 156—157).

Ἔστιν (εἰσὶν) οἱ (ᾧν, οἷς, οἷς) sunt qui = někteří

ἔνι (= ἔνεστιν) οἱ = ἔνιοι sunt qui = někteří

οὐκ ἔστιν (οὐδεὶς ἔστιν) ὅστις nēmō est qui = nikdo

οὐκ ἔστιν (οὐδεὶς ἔστιν) ὅστις οὐ nēmō est quiñ = každý

οὐκ ἔστιν ὅπως fieri nōn potest ut = nijak

οὐκ ἔστιν ὅπως οὐ fieri nōn potest quiñ = jistě, zajisté.

Věta řídicí jest zpravidla záporná.

Pozn. 1. O spojeninách ἐφ' ᾧ(τε), (τοιοῦτος)οἷος, (τοσοῦτος)ῶσος + infin. v. § 382, 4; o atrakci vztažných zájmen § 391, 2.

Pozn. 2. Zájmeno ὅς má platnost ukazovací ve spojeních: καὶ ὅς a on, (ten), ἢ δ' ὅς (§ 219, 4).

5. Zájmena neurčitá (srv. § 149; 151).

a) Ἦτις τις ἐφ' ὕδωρ (někdo). — Ἦκε δ' ἀγγέλλων τις (kdosi se zprávou).

— Ἦδε δέ τις εἶπεσκε (lecko, mnohý) *H.* — Ἦγνω τις ἄν (každý):

substantivní τις značí

1. jeden neurčitý předmět: někdo, kdosi, člověk;

2. neurčité jejich množství: lecko, mnohý, každý.

Pozn. Καὶ ἐγὼ τις φαίνομαι εἶναι (že jsem člověk nikoli bezvýznamný, že něco znamenám). — Ἦδοξέ τι λέγειν zdálo se, že jest něco na tom, co říká [ego quoque aliquid sum]: τις a zvláště τι mívají někdy důrazný význam.

b) *Τέχνη τις* = 1. nějaké umění, 2. jakési (něco jako) umění.

Ἐα σοφισταί τινες (nějáci). — *Μελανία τις ἐφάνη* (cosi jako mrak):

adjektivní *τις* značí 1. *aliquis* nějaký (ať takový neb onaký),
2. *quidam*, jakýsi, cosi jako.

Pozn. 1. *Ἴσως ἔχει τινὰ λόγον* snad to má nějaký rozumný smysl:
také adjektivní *τις* mívá plný význam.

Pozn. 2. *Ἐπιλήσμων τις ἄνθρωπος* člověk poněkud (hodně) zapomnětlivý. — *Ἡ γραφή τοιάδε τις ἦν* žaloba byla asi taková. — *Καί ποῦ τι καί* a mnohdy snad také: *τις, τι* u přídavných jmen, zájmen, číslovek, příslovcei naznačují, že vyjádřený pojem není zcela případný. Proto *τις, τι* jej zmírňují nebo zesilují = poněkud, asi, s nad, hodně, přímo (srv. lat. *incrēdibilis quaedam voluptās*).

IV. O pádech.¹⁾

Nominativ.

Πτώσις ὀρθή, ὀνομαστική = *cāsus rēctus, nōminātīvus*, pád přímý, § 322
kterým jmenujeme osoby nebo věci.

1. a) *Ἄπλοῦς ὁ μῦθος τῆς ἀληθείας ἔφν.*

b) *Κῦρος ἔτι παῖς ὢν πάντων κράτιστος ἐνομιζετο.*

c) *Οἱ στρατιῶται κατέβαινον ἤδη σκοταῖοι:*

dvojí nominativ: podmětný + doplňkový. Stává

a) u sloves bytí: *εἰμί, ὄπαρχω, ἔφν sum*, jsem (povahou),
γίγνομαι, ἐκβαίνω fīō, διαμένω, διατελῶ (2.) *maneo*, trvám;

b) u trpných sloves pokládání, nazývání, volení,
jež se v činném rodě pojí s dvojitým akusativem (§ 328, 4);

c) u sloves, jež se určují adjektivy významu místního, časového, způsobového (§ 310, 3) — j. v latině.

Pozn. Nominativ doplňkový jest bez členu (§ 316, 2).

2. *ᾠ οὗτος Αἴας!* hej ty tam, Ajante! — *Φίλος ᾧ Μενέλαε Η.:*

nominativ bývá za vokativ (někdy vedle něho).

3. O tak zv. vazbě **nominativu + infinitivu** v. § 394, 2.

¹⁾ O počtu pádů v řečtině v. § 55, 1².

Vokativ.

§ 323 *Πτώσις κλητική* = *cāsus vocātivus*, pád, kterým někoho voláme (oslovujeme).

Καί μοι, ὦ ἄνδρες Ἀθηναῖοι, μὴ θοροβήσητε. — *Ἀτρείδη, σὺ δὲ παῦε τεὸν μένος Η.* — *Ἀκούεις, Αἰσχύνη;* — *Ὁ καὶ μέγιστόν ἐστι καθ' ὑμῶν ἐγκώμιον, ὦ ἄνδρες Ἀθηναῖοι:*

vokativ, jsa vlastně větou pro sebe, **jest vždy mimo spojení větné.**

Proto často, je-li v čele věty, řeč se připojuje k němu jako k větě spojkami *δέ, ἀλλά, ἀλλά, γάρ*. Staví se buď doprostřed nebo (s důrazem) na začátek řeči, ba se zvláštní silou i na její konec. Při oslovení zdvořilém, slavnostním bývá s *ὦ*, v řeči důtklivé bez něho.

Akusativ.

§ 324 Jméno akusativ jest překladem řeckého (*πτώσις*) *αἰτιατική* = pád, označující, co jest podnětem (*αἰτία, causa*) slovesného děje. Ale římští gramatikové omylem spojili toto jméno s řeckým *αἰτιάσθαι* (*accūsāre, viniti*) a přeložili je *accūsātivus* (správněji by bylo *causātivus*).

Μέλητος ἐγράψατο Σωκράτη (α₁) ἐβδομήκοντα ἔτη (b) γεγονότα γραφῆν (α₂) ἀσεβείας:

akusativem se vyjadřuje: 1. předmět vnější (*a¹*) nebo vnitřní (*a²*);
2. příslovečné určení (*b*).

Visí-li na témž slovese dva akusativy, vzniká vazba dvojího akusativu.

Pozn. Předmět v akusativě je zasažen slovesným dějem přímo a plněji než předmět v genitivě n. dativě, t. j. děj objímá tu předmět pokud možno celý:

Πιῖν οἶνον vypítí víno (všecko) — *οἶνον* napítí se, okusiti vína (v. § 332¹).

Ἄλλὰ σὺ τήνδε (Χρυσήδα) θεῶ πρός ty však kvůli bohu ji vydej! *H.* (vydání se týká přímo dcery Chrysovy, nepřimo i boha).

I. Akusativ jednoduchý.

A. Akusativem je vyjádřen předmět.

§ 325 I. *᾽Ορῦττω γῆν.* — *᾽Ενίκησαν τοὺς πολεμίους:*

akusativem jest vyjádřen předmět, který *byl hotov* již před činností slovesnou = akusativ **vnějšího** předmětu.

Stává u sloves přechodných, jež jsou zhusta shodná s českými vazbami. Jindy jsou vazby obou jazyků neshodné nikoli pro nějaké odchylky

nebo nepravidelnosti řečtiny, nýbrž pro rozdílný původní význam slovesa řeckého proti slovesu českému. Podobně jest vysvětliti neshodu vazeb řeckých a českých při *genitivu* a *dativu*.

Uvádějíce řecké vazby pádové hledíme většinou k případům, ve kterých se řečtina a čeština liší. Tak proti češtině jsou v řečtině **přechodná:**

1.

a) *Εὖ λέγω τὸν εὖ λέγοντα καὶ εὖ ποιῶ τὸν εὖ ποιοῦντα.* —

Σωκράτης ὠφέλει τοὺς συνόντας.

b) *Μὴ λέγε (δρᾶ) τοὺς τεθνηκότας κακῶς!* — *Ἐρχόμεθα τιμωρησόμενοι ἄνδρας, οἱ τούτους ἠδίκησαν:*

slovesa **dobrého a zlého činění** komu slovem n. skutkem, j.

a) *εὖ, καλῶς λέγω τινά* dobře mluvím o kom, *εὖεργετῶ* (2.),

εὖ, καλῶς ποιῶ (2.) *τινα* dobře činím komu, nakládám s kým,

δίνημι, ὠφελῶ (2.) *τινα* prospívám, pomáhám komu;

b) *κακῶς λέγω τινά* špatně mluvím o kom, *κακῶς δρῶ* (1.), *ποιῶ, ἀδικῶ, βλάπτω τινά* křivdím, ubližuji, *κολακεύω τινά* lichotím, *ἀλέξομαι, ἀμύνομαί τινα* bráním se komu, *κωλύω τινά* prohibeō, *τιμωροῦμαι* (2.), *(ἀπο)τίνομαί τινα* mstím se komu, trestám koho.

Ροζν. Εὖ (κακῶς) πράττω mám se, vede se mi dobře¹⁾ (špatně). *Passiva* k *εὖ (κακῶς) λέγω, ποιῶ* *τινα* jsou *εὖ (κακῶς) ἀκούω, πάσχω ὑπό τιος*. *Ἀλέξομαι, ἀμύνω, βοηθῶ, τιμωρῶ* (2.) *τινι* pomáhám komu, mstím koho. *Λυσιτελεῶ* (2.) *τινι* prospívám komu; *συμφέρι μοι* prospívá mně.

2.

a) *Θαυμάζω Σωκράτους σοφίαν.* — *Ἦν τὰς δόξας ζηλοῖς, μιμοῦ τὰς πράξεις.* — *Μὴ κλᾶε τοὺς θανόντας!*

b) *Τοὺς μὲν θεοὺς φοβοῦ, τοὺς δὲ φίλους αἰσχύνου!* — *Πένητα φεύγει πᾶς τις²⁾ φίλος.* — *Φυλάττεσθαι δεῖ τὸν ἄνθρωπον:*

slovesa **cítění a jeho projevů**, j.

a) *θαυμάζω τινά* mīror, *μιμοῦμαι* (2.) *τινα* imitor, napodobuji,

ζηλῶ (3.) *τινα* aemulor, horlivě následuji koho, závidím komu,

κλαίω, οἰκτίρω τινά fleō, *doleō*, oplakávám, želim koho;

b) *αἰσχύνομαι* (dp.) *vereor, δέδοικα, φοβοῦμαι* (2., dp.) *τινα* timeō, *φεύγω τινά* fugiō, *φυλάττομαί τινα* (dp.) *caveō*, chráním, střehu se, *λανθάνω lateō*, jsem tajný koho: *πάντας ἔλαθεν* všem ušlo.

Ροζν. Ἐπιλείπει με ὁ χρόνος *deficit mē tempus* = nemám kdy.

¹⁾ vl. dělám dobře, potom a proto jsem šťasten, mám se dobře. —

²⁾ Každý kdokoliv = každičký.

3. **Ομνυμι* přísahám, ὁ. θεοῦς (bohům, skrže b.), εἰρήνην (na mír),
σιγῶ, σιωπῶ (1.) mlčím, *σιγῶ, σιωπῶ τι* taceō rem, zamlčuji,
βαίνω kráčím, *διαβαίνω ποταμόν* trānsēō flūmen:

mnohá slovesa původně podmětná, zvláště jsou-li složena s předložkami
διά, παρά, ὑπέρ — j. v latině a češtině.

Pozn. Πάντες ὑπό Σωκράτους ὠφελοῦντο. — Ποταμός ἡμῖν ἐστι διαβατός: vazbou trpnou se mění akusativ vnějšího předmětu v nominativ, podmět v genitiv s předložkou *ὑπό, ἐκ, παρά, πρὸς* nebo v dativ původce děje (v. § 341, 3).

§ 326 II. 1. **Ορούττω* τάφρον. — 2. **Ενίκησαν* μεγάλην νίκην:

akusativem jest vyjádřen předmět, který činností slovesnou teprve vzniká, v ní jest *obsažen*, a který

1. trvá, i když slovesný děj ustal = akusativ **výsledku**;
2. zaniká, když slovesný děj ustal = akusativ **obsahu**.

Oba akusativy se shrnují obyčejně pod název akusativu vnitřního předmětu, který jest podle *obsahu* trojí:

- a) *Κακὴν νόσον νοσῶ*¹⁾ [*vītam iūcundam vīno*].

Γραφὴν ἀσεβείας γράφομαι žaluji žalobou bezbožnosti.

**Επιμελοῦνται πᾶσαν ἐπιμέλειαν* pečují všemožnou péčí:

akusativ jest se slovesem soukmenný (*figūra etymologica*).

- b) *Κακὴν νόσον κάμνω*²⁾ [*vītam iūcundam agō*].

Γραφὴν ἀσεβείας διώκω poháním na soud žalobou bezbožnosti.

Ζῶ βίον μοχθηρόν vedu život trudný:

akusativ jest se slovesem souznačný (*figūra synōnymica*).

- c) *Τοῦτο νοσῶ* = *ταύτην τὴν νόσον νοσῶ* [*id laetor*].

**Ὀλύμπια, μάχην νικῶ*³⁾ = *νίκην Ὀλυμπίων, μάχης νικῶ*.

Οἱ οὐδὲν ἠδίκηκότες = *οἱ οὐδεμίαν ἀδικίαν ἠδίκηκότες*:

akusativ jest zastoupen svým přívlastkem.

Pozn. 1. Μάχη νικᾷται: vazbou trpnou se vnitřní akusativ mění v nominativ; měl-li však vedle sebe ještě vnější akusativ, trvá (v. § 328, 2¹).

Pozn. 2. Tyto akusativy, jsouce obsaženy již ve svém slovese, byly by nadbytné, kdyby neměly vlastního přívlastku. Bez přívlastku bývají, jsou-li proti slovesu významu užšího (pregnantního): *ἀρχὴν ἀρχεῖν* zastávati úřad vojevůdce, míti velení, *δρόμον θεῖν* běžeti během závodním, o závod [*stadium currere*].

1) Jsem nemocen těžkou nemocí. — 2) Stůňu těžkou nemocí. — 3) Jsem vítězem v hrách olympijských, vyhrávám bitvu.

B. Akusativem je vyjádřeno příslovečné určení.

§ 327

1. Ἐπορεύθησαν πεδίοον ἄπαν (samou rovínou). — Πλεῖν θάλασσαν [Xerxēs mare ambulāvit, terram nāvīgāvit]:

kudy? = akusativ místa (locī).

Pozn. Κνίση δ' οὐρανὸν ἶκεν (k nebi) H. — Ἐρχεσθον κλισίην Ἀχιλλῆος (jděte do stanu) H. [Rōmam ire, jíti kraj světa]:

směrem k čemu? kam? = akusativ čile (básn.).

V próze ustoupil 1. pádům předložkovým (πρὸς οὐρανόν, εἰς Ἀθήνας);

2. tvarům příslovečným (οἴκαδε, Ἀθήναζε).

2. Κῶρος ἐξελαύνει σταθμὸν ἕνα παρασάγγας ὀκτὼ εἰς Κολοσσάς· ἔνταυθα ἔμεινεν ἡμέρας ἑπτά. — Ἐβδομήκοντα ἔτη γεγονός [trīdūi viam prōcessit — paucōs ibi diēs morātus]:

kolik místa? jak daleko? = akusativ míry prostorové;

kolik času? jak dlouho? = akusativ míry časové

(accūsālitivus extēnsivus locī + extēnsivus temporis).

3. Κάμνω τὴν κεφαλήν stūni vzhledem k hlavě, hlavou = bolí mě hlava. — Βέλτιόν ἐστι σῶμα ἢ ψυχὴν νοσεῖν (tělesně-duševně):

se zřením k čemu? čím? jak? = akusativ zřetelový (respectūs).

Ἑλληνές εἰσι τὸ γένος

Graecī sunt nātīōne.

Ποταμὸς Κύδνος ὄνομα

flūmen Cydnus nōmine,

εὐροσ (zšíři) δύο πλέθρων

(nikoli εὐροσ δύο πλέθρα).

Ἀνὴρ δεινὸς τὴν ψυχὴν

vir magnī animī:

bývná zvláště u jmen značících původ (jméno), míru, vlastnost.

Pozn. Akusativ zřetelový je v řečtině daleko častější než v latině, která užívá místo něho ablativu zřetele n. ablativu (genitivu) jakosti. U lat. básníků řecké vzory podporovaly jeho šíření (srv. Verg. *ds umerōsque deō similis*, Ovid. *redimītus tempora laurō*). Odtud druhé jeho jméno: *accūsālitivus Graecus*.

4.

a) Μέγα δύναμαι (velmi). — Πολλὰ ἤρᾳτο (mnoho, vroucně). H.

b) (Τὴν) ἀρχὴν vūbec

τὸ πρῶτον prīmum, z počátku

τὸ νῦν nyní, τὸ πρὶν dříve

τὴν ταχίστην co nejrychleji

πολλὰ často, τὰ πολλὰ většinou

τί; οὐ? τι o něco, trochu

πολύ mnohem, daleko

τοῦτον τὸν τρόπον tak.

- c) *Τάλλα (λοιπόν) cēterum* (τὰ) πάντα omnia, veskrz, vůbec
 τάναντία naopak πρόφασιν na oko, δωρεάν darem
 τὸ ἐπ' ἐμοί co jest na mně τί; proč? τι nějak
 τὸ ὅλον celkem τοῦτο μὲν — τοῦτο δέ jednak — jednak:
mnohé akusativy a) vnitřní, b) míry prostorové n. časové, c) zřete-
lové ustrnuly jako příslovce, j. v lat. a češ.

5. O tak řeč. **akusativu absolutním** v. § 410.

§ 328 1.

II. Akusativ dvojí.

- a) *Οἱ Πέρσαι διδάσκουσι τοὺς παῖδας σωφροσύνην.*
Μή με κρύψης τοῦθ' (= τοῦτο), ὅπερ μέλλω παθεῖν.
 b) *Ὅ τοῦτ' ἐρωτῶ σε. — Αἰτῶμεν τοὺς θεοὺς τὰ γαθὰ!*
 c) *Ὁ πάππος Κῦρον στολήν καλήν ἐνέδουσεν:*

dvojí akusativu předmětu vnějšího (osobní + věcný) u sloves

- | | | | | | |
|-----------------|---------------------------------|---|-------------------|--------------------------------|-------------------|
| a) učím | koho čemu | — | tajím | komu co: | } <i>τινά τι.</i> |
| <i>διδάσκω,</i> | <i>ἀναμιμνήσκω¹⁾</i> | | <i>κρύπτω,</i> | <i>ἀποκρύπτομαι</i> | |
| b) ptám se | koho nač | — | žádám | koho oč: | |
| <i>ἐξετάζω,</i> | <i>ἐρωτῶ (1.)</i> | | <i>αἰτῶ (2.),</i> | <i>πράττομαι²⁾</i> | |
| c) odívám | koho čím | — | svlékám | komu co: | } |
| <i>ἐνδύω,</i> | <i>ἀμφιέννυμι</i> | | <i>ἐκδύω,</i> | <i>ἀφαιροῦμαι³⁾</i> | |

[*Ἦος τῆ doceō (moneō) — cēlō; rogō — poscō.*]

Ροzn. Παῖδες σωφροσύνην διδάσκονται. — Τὸν λόγον ἐρωτώμενος (sententiam rogātus): vazbou trpnou se mění jen akusativ osobní v nominativ, věcný trvá.

2. *Μέλῃτός με ἐγράφατο τὴν γραφὴν ταύτην. — Ἦδικήσαμεν τοῦτον οὐδέν:*

akusativ **předmětu vnějšího** + **vnitřního.**

Ροzn. Τὴν γραφὴν ταύτην ἐγράφη. — Ἦπει ἠδικημένος οὐδὲν ὄφ' ἡμῶν:
 vazbou trpnou se opět jen akusativ vnější mění v nominativ, vnitřní trvá.

3. *Τί δέ σε φρένας ἵκετο πένθος; Η. — Τὸν δ' ἄορι πλήξ' ἀχένα Η.*
 [*Gallus Hannibalem jemur trāicēil*]: akusativ **předmětu vnějšího** + **zřete-**
lový. Tato básnická vazba jest známa pod jménem *σχήμα καθ' ὅλον καὶ μέρος* (vazba celku s částí), při čemž akusativ osoby značí celek, akusativ věcný jeho část. Akusativ věcný, v základě svém cílový (směrem k čemu? kam?), ustrnul pak v platnosti zřetelové: *τὸν δ' ἄορι πλήξ' ἀχένα* (též *κατ', πρὸς ἀχένα*) = tal jej (směrem k týlu, se zřením k týlu) do týla měčem.

1) připomínám komu co. — 2) vymáhám na kom co. — 3) odnímám komu co.

4.

- a) Οἱ Θετταλοὶ φίλον, σωτηῆρα τὸν Φίλιππον ἠγοῦντο.
 b) Δαρεῖος Κύρον σατραπήν ἐποίησε καὶ στρατηγὸν ἀπέδειξε.
 c) Στέφανον χρυσοῦν ἐκάστω δῶρον δῶσω (dám darem):

akusativ **předmětu vnějšího** + **doplňkový** u sloves

- | | | | | |
|--------------|---------------|--------------|---------------|-------------------|
| a) pokládám | koho (co) zač | — říkám | komu jak: | } τινά τι. |
| ἠγοῦμαι, | νομίζω | λέγω, | ὀνομάζω | |
| b) činím | koho čím | — ustanovuji | koho čím: | |
| ποιῶ (2.), | ποιῶμαι (2.) | ἀποδείκνυμι, | καθίστημι | |
| c) (vy)dávám | koho (co) zač | — přijímám, | mám koho čím: | |
| δίδωμι, | παρέχω | λαμβάνω, | ἔχω, κέκτημαι | |

[Tē beātum pulō — appellō — reddō.]

Pozn. Κύρος στρατηγὸς ἀπέδείχθη: vazbou trpnou se mění oba akusativy v nominativy (§ 322, 1 b). — Akusativ doplňkový je bez členu (§ 316, 2).

5. O tak zv. vazbě **akusativu (genitivu, dativu)** + **infinitivu** v. § 394, 1,

Genitiv.

Ἀπέχον τῆς τῶν κακῶν (a) ὀμιλίας (b).

§ 329

Řecký genitiv (**πιῶσις γενική**) = pád značící *γένος*, původ, příslušnost) zahrnuje v sobě

- a) genitiv (koho, čeho? či? jaký?) = genitiv vlastní;
 b) zaniklý ablativ (od [z] koho, čeho? odkud? proč?) = genitiv ablativní nebo odlukový.

Genitivem vlastním se vyjadřuje přívlastek, doplněk, předmět, příslovecné určení místa a času, genitivem ablativním předmět, přisl. určení příčiny, u substantiv též přívlastek. Ale tyto platnosti genitivu se mísí.

A. Genitivem je vyjádřen přívlastek.

§ 330

1. Ἡ τοῦ πατρὸς οἰκία domus patris. — Ἡ ῥίκη τῶν Ἀθηναίων. — Οἱ Σόλωνος νόμοι. — Πέργαμον καταλαμβάνουσι τῆς Μυσίας:
 genitiv **přívlastňovací** (possessivus),
 při čemž pojetí vlastnictví se zhusta stýká s pojetím původovým (οἱ Σόλωνος νόμοι) nebo s pojetím místním (Πέργαμον τῆς Μυσίας v Mysii, pův. z Mysie § 336, 1).

Pozn. Sem náleží genitivy, jež se obyejně vykládají výpustkou: Σωκράτης (ὁ) Σωφρονίσκου (t. *νός*), Ἡγησῶ Προξένου (θυγάτηρ), τὰ τῶν φίλων (χρηματα) jmění přátel, ἐν Ἀιδου (δόμῳ), εἰς διδασκάλου (οἰκίαν) φοιτῶν.

2. *Φόβος τῶν πολεμίων metus hostium* =

strach *a)* nepřítel (nepřítelé se bojí); *b)* z nepřítel (bojím se n.).

Ἡ τοῦ Λάχητος (*a)* τῶν νεῶν (*b)* ἀρχή L. velení nad loďstvem:

genitiv *a)* **podmětový** (*subiectivus*);

b) **předmětový** (*obiectivus*).

Pozn. Ὁ ἐμὸς φόθος τουῆα *a)* má, *b)* po mně. Χάριν ἐμήν, σήν μεᾶ, tuā grātiā kvůli mně, tobě (srv. čes. pověst tvá = o tobě): za genitivu zájmen osobních jsou zhusta zájmena přivlastňovací.

3. Ὀδὸς τριῶν ἡμερῶν *via tridui*. — Παῖς δέκα ἐτῶν:

genitiv **vlastnosti** (*qualitātis*) při určení číselných.

4. Δούλος πέντε μνῶν. — Πῶγμα πολλοῦ πόνου *rēs multae operae*:

genitiv **ceny** n. **hodnoty** (*pretiī*).

5. Στέφανος ῥόδων. — Κρήνη ἡδέος ὕδατος [*flūmina lactis*]:

genitiv **látky** (*materiae*), vždy bez členu.

Z genitivu jednak látkového, jednak přivlastňovacího se vysvětlují básnické genitivu j. ἔρκος ὀδόντων ohrada zubů, Τροίης πτολίεθρον *urbs Troiae*:

genitiv **omezovací** n. **vysvětlovací** (*determinativus, explicativus*).

6. Φραγή ἀσεβείας. — Ἀδικημάτων ὀργή hněv pro křivdy:

genitiv **příčiny** (*causae*).

7. Πλήθος τῶν συμμαχῶν většina spojenců.¹⁾ — Ὁ πρεσβύτερος τῶν παίδων. — Πάντων σοφώτατος. — Τίς ὑμῶν; *quis vestrum?* — Εἰς τοῦθ' ὕβρεως ἐλήλυθεν εὐ *superbiae processit*. — Ἄλις λόγων:

genitiv **celkový** (*partitivus*).

Jest mnohem rozšířenější než v latině. Má vždy postavení doplňkové, nikdy přivlastkové (§ 319, 2), protože celek nemůže být přivlastkem části.

Pozn. Říká se jen:

a) Τί νεώτερον quid novi? κακόν τι aliquid mali, οὐδέν ἀγαθόν:

adjektivum jest ve stejném pádě s *τί, τι, οὐδέν* (ne v gen. celkovém);

b) ὁ ἡμισυς τοῦ στρατοῦ polovice vojska místo τὸ ἡμισυ τοῦ στρατοῦ,

ἢ πλείστη τῆς γῆς největší část země místo τὸ πλείστον τῆς γῆς

smíšením (*kontaminaci*) výrazů ὁ ἡμισυς στρατός + τὸ ἡμισυ τοῦ στρατοῦ.

§ 331

B. Genitivem je vyjádřen doplněk.

Uvedené druhy genitivů (až na genitiv podmětový a předmětový) přistupují též jako doplňky na otázku *či? jaký?* k slovesům

εἶμι, γίγνομαι, ποιῶμαι a obdobně i k jiným výrazům:

¹⁾ ale: Πλήθος συμμαχῶν (bez členu!) = zástup spojenců (genit. látky).

1. Οἶκός ἐστι πατρός (jest, náleží) [*Gallia est Ariovistī*]. —
*Κλεπτῶν μὲν ἢ νόξ, τῆς δ' ἀληθείας τὸ φῶς <ἐστιν>.*¹⁾ —
 Ἡ νίκη τῶν Ἀθηναίων ἐγίγνετο (stávalo se, klonilo se k A.). —
 Οἱ Πέρσαι τὴν Ἀσίαν ἐαυτῶν ποιοῦνται (přivlastňují si):
 genitiv **πřivlastňovací** (possessivus).
- Rozn. 1. Ἐρὰ τῆς Ἀθηνᾶς ἐστι ἢ πᾶσα γῆ. — Πάντα φίλων κοινά:
 ἰερός, ἴδιος, κοινός τινος = sacer, proprius, communis alicuius.
- Rozn. 2. Ἀρχοντός ἐστι τῶν ἀρχομένων ἐπιμελεῖσθαι. — Ale: Σὸν μὲν τὸ λέγειν,
 ἐμὸν δὲ τὸ πράττειν (ἐστίν) [*Hominis — ale: meum est errāre*]:
 přivlastňovací genitivy doplnkové se překládají různými obraty:
 „jest věci, povinností, vlastností, náleží, patří, sluší“ a pod.
2. Τὸ τεῖχος σταδίων ἦν ὀκτώ. — Προξενος ἦν ἐτῶν ὡς τριάκοντα:
 genitiv **vlastnosti** (qualitātis).
3. Ταῦτα πολλοῦ πόνου ἐστίν (jest s námahou, žádá námahy). —
 Τὰ πλείστον ἄξια ἐλαχίστον ποιεῖται (činí si věci nejmenší ceny, váží
 si jich nejméně) [*rēs est multae operae — facit minimī*]:
 genitiv **ceny** n. **hodnoty** (pretiū).

Obdobně tento genitiv bývá:

- a) Οὐδὲ ὑποκρίσιος ἤξιωσε τὸν ἄγγελον Her. — Τιμᾶταί μοι ὁ ἀνὴρ
 θανάτου ἐγὼ δὲ τίνος ἀντιτιμήσομαι; — Ἴσως ἄν μοι τούτου
 τιμήσαιτε. — Ἰητρος ἀνὴρ πολλῶν ἀντάξιος ἄλλων H.:
 u sloves (adjektiv) všelikého cenění, j.
 ἀξιῶ (3.) τινά τινος pokládám, uznávám koho za hodna čeho,
 τιμῶμαι τι πολλοῦ, ὀλίγου vážím si čeho, stojím oč mnoho, málo,
 τιμῶμαι τινί τινος navrhuji komu co za pokutu (o žalobci),
 (ἀντι)τιμῶμαι τινος navrhuji si co za pokutu (o žalovaném),
 τιμῶ (1.) τινί τινος odsuzuji koho čeho, k čemu (o soudci);
 ἄξιος hoden, ἀνάξιος nehoden, ἀντάξιος roven (cenou), zač.
- b) Οἱ ὀλίγου πριάμενοι πλείονος ἀποδόσθαι βούλονται (lacino - dráže).
 — Πόσου διδάσκει; πέντε μνῶν:
 u sloves koupě a výměny, j.
 ὠνοῦμαι (2., aor. ἐπριάμην), ἀγοράζω τί τινος ἐπὶ, kupuji co zač,
 ἀποδίδομαι, πιπράσκω, πωλῶ (2.) τί τινος vĕndō, prodávám co zač,
 διδάσκω τινός vyučuji zač, λαμβάνω τί τινος dostávám co zač.
- Rozn. Při ποιοῦμαι (vážím si, stojím oč) mnohem obyejnější jest περι + genit.
 πολλοῦ, πλείονος, πλείστον, ὀλίγον atd. (mnoho, více, nejvíce, málo).

¹⁾ Zlodějům náleží (svědčí) noc, . . . zloději milují noc, pravda světlo.

4. Οἱ στέφανοι ῥόδων ἦσαν, ἀλλ' οὐ χρυσίον (růžové, ne zlaté):
genitiv **látky** (*materiae*).
5. Τίνοσ ἡ δίκη ἐστίν; Čeho se týká žaloba?:
genitiv **příčiny** (*causae*).
6. Οὔτοι τῶν γερατέρων γίνονται (dostávají se mezi). —
Ἐμὲ ποιοῦ (γράφε, θές) τῶν πεπεισμένων (počítej k):
genitiv **celkový** (*partitivus*).

C. Genitivem je vyjádřen předmět.

§ 332

a) Τῆς ἀληθείας ἔχεται:

genitiv předmětný přistupuje k slovesům všelikého dotyku nebo částečného držení, ať hmotného, ať duševního: genitiv **dotykový** (v základě svém = genitiv partitivní).

b) Τῆς ἀληθείας ἀμαρτάνει:

genitiv předmětný přistupuje k slovesům všelikého odlučování nebo odloučení, ať hmotného, ať duševního: genitiv **odlukový** (*sēparatīvus*). Obdobně přistupují oba genitivy též k adjektivům a příslovcím s těmi slovesy soukmenným nebo souznačným.

Pozn. Genitiv dotykový jest svým původem genitiv vlastní, jeho opak, genitiv odlukový, je původu ablativního. S genitivem dotykovým se spojují i slovesa přechodná, jestliže jejich děj zasahuje předmět jen zčásti. Srv.:

Λαγχάνω τοῦ γέρωσ μάμ podíl na daru — τὸ γέρωσ dostávám dar celý.

Πιεῖν οἶνον napiti se, okusiti vína — πιεῖν τὸν οἶνον vypítí víno všecko.

*Ἐλαβον τῆς ζώνης τὸν Ὀρόνταν chopili Orontu za pás.¹⁾

[Srv. čes. přikoupil stromě, kupovalo se pouti — koupil zahradu.]

§ 333

a) Genitiv dotykový bývá:

1. Τῶν μεγάλων ψυχῶν ἰεῖς οὐκ ἂν ἀμάρτοις. — Τοῦ ζῆν οὐδεὶς ὡς ὁ γηράσκων ἐρῶ. — Πάντων ἐπαίνου τεύξεσθε.²⁾ — Θανόντων οὐδὲν ἄλγος ἄπτεται. — Ξανθῆς δὲ κόμης ἔλε Πηλείωνα Η.³⁾

u sloves **miření (tužby), dotyku, chápání a (částečného) držení, j.**

ἴημι miřím, ὀρέγομαι *τινος* sahám, dychtím po čem,

ἐπιθυμῶ (2.), ἐρῶ (1.), ἐφιεμαί *τινος* toužím po čem,

πειρῶμαι (1.) zkouším, τυγχάνω *τινός* docházím čeho,

ἄπτομαι, (ἀντι)λαμβάνομαι *τινος* dotýkám, chápu se čeho,

αἰρῶ (2.) beru, ἀρχω (-ομαι) začínám, ἔχομαι *τινος* držím se čeho.

Pozn. O rozdílu ἀρχω λόγον a ἀρχομαι λόγον v. § 352, 1.

¹⁾ Vl.: Chopili část pasu a tím se zmocnili celého Oronty. — ²⁾ U všech dojdete pochvaly. — ³⁾ A za rusé vlasy vzala Péléovce.

2. Πιεῖν οἶνον (§ 332¹). — Ἐγὼ πόνων δὴ μυρίων ἐγευσάμην:
u sloves **požívání a okoušení**, j.
ἐσθίω, πίνω, ἀπολαύω, γεύομαι *tiros* okouším čeho.
3. Ἀνθρώπου ψυχὴ τοῦ θεοῦ μετέχει. — Μετέδωκα τῷ βουλομένῳ τοῦ ἐν τῇ ἐμῇ ψυχῇ πλοῦτον. — Ἀρχῆς μέτοχος:
u sloves (adjektiv) **účastenství**, j.
μεταλαμβάνω, μετέχω, κοινωνῶ (2.) *tiros* účastním se čeho, μεταδίδωμι, μέτεστί μοι sdílím se s kým oč, mám díl v čem; κοινωνός, μέτοχός *tiros* *particeps*, účasten čeho.
4. Βασιλεὺς τῆς πρὸς ἑαυτὸν ἐπιβουλῆς οὐκ ἤσθάνετο. — Ἀκούσωμεν τοῦ ἀνδρός (τῶν κρατούντων)! — Ἐπιστήμων τέχνης:
u sloves (adjektiv) **znamenání, slyšení, vědění**, j.
αἰσθάνομαι, συνίημι *tiros* znamenám co, rozumím čemu, ἀκούω *tiros* 1. *audiō aliquem*, 2. *pāreō alicui*, πυνθάνομαι *tiros* doslýchám o kom, o čem; ἔμπειρος, ἐπιστήμων *tiros* *perītus*, znalý, zkušený čeho.
Pozn. Ἄκουε τούτων ἰ αὐτὰ: o věcech genitiv ἰ akusativ. — Ἦκουσαν τοῦ κήρυκος: o osobách jen genitiv; neboť slyšeli jen část hlasatele, t. j. jeho hlas. — Ο vazbách slovesa ἀκούω v. § 407, 2.
5. Δέσποτα, μέμνεο τῶν Ἀθηναίων! *Her.* — Τί ἡμῖν τῆς τῶν πολλῶν δόξης μέλει; — Ἐπιμέλης ἀγαθῶν:
u sloves (adjektiv) **pamatování a péče**, j.
(ἐπι)μιμνήσκομαι (*dp.*) *tiros* *reminīscor*, vzpomínám nač, μέμνημαί *tiros* *meminī*, jsem pamětliv koho, čeho, ἐπιμέλομαι, κήδομαι, φροντίζω *starám* se, dbám oč¹), μέλει μοί *tiros* jest mi co na péči, záleží mi na čem, μεταμέλει μοί *tiros* *raenitet mē alicuius rei*, rykám čeho²); μνήμων *memor* pamětliv, ἐπιμελής *tiros* dbalý čeho.
6. Τῶν ἰππέων ὁ λόφος ἐνεπλήσθη. — Φίλιππος χρημάτων ἠϋπόρει. — Στέγαι τῶν ἀπολλύντων πλέαι! (Ὁ příbytku, plný vrahů!):
u sloves (adjektiv) **plnosti**, j.
(ἐμ)πίμπλημι, πληρῶ (3.) *τί tiros* plním co čím, γέμω, πλήθω, πλουτῶ (2.) *tiros* jsem pln čeho, oplývám čím; πλέος, πλήρης, μεστός *tiros* *plēnus*, πλούσιος *bohatý*.

¹) VI.: chápu se čeho svou pamětí, péčí. — ²) VI.: jest mi co na péči potom, tedy pozdě (μετα-, v. § 346 pod heslem μετά).

§ 334

b) Genitiv odlukový bývá

u sloves (adjektiv, příslovci), jež jsou opakem sloves (adjektiv, příslovci) dotyku. Za důraznějším vyznačením odluky přistupují k těmto slovesům zhusta předložky *ἀπό* (*ab*), *διά* (*dis-*), k adjektivům *ἀ(ν)-* privativum (v. § 23¹, čes. *ne-*). Tento genitiv bývá:

1. *Τοῦτο οὐκ ἐφεύσθη.* — *Ἀπέχου τῆς τῶν κακῶν δμιλίας.* — *Ἐπιστήμη χωριζομένη ἀρετῆς πανουργία φαίνεται.* — *Διέσχον ἀλλήλων ὡς τριάκοντα στάδια.* — *Ἀπολύω ὑμᾶς τῆς αἰτίας.* — *Ἡ ψυχὴ γυμνῆ τοῦ σώματος παρὰ Πλούτωνα ἀπέρχεται:*

u sloves (adjektiv) **chybování, zdržování, odlučování, zbavování**, j.

ἀμασάνω, ψεύδομαι (*dp.*) *τινος* chybuji (*se*), mýlím se v čem, *ἀπέχω, κωλύω, παύω* *τινά* *τινος* zdržuji, zbavuji koho (*od*) čeho, *ἀπέχομαι* zdržuji *se*, *λήγω, παύομαι* *τινος* nechávám čeho, *φείδομαι* *τινος* šetřím, *χωρίζω* *τινά* *τινος* odlučuji koho *od* čeho, *ἀφίστημί* *τινά* *τινος* odvracím, *ἀφίσταμαι* *τινος* odpadám *od* koho, *ἄπειμι, ἀπέχω, διέχω* *τινός* jsem dalek, jsem vzdálen čeho, *ἀπαλλάττω, (ἀπο)λύω, ἐλευθερῶ* (3.) zbavuji, zprošťuji koho čeho, (*ἀπο*)*στερῶ* (2.), *γυμνῶ* (3.) *τινά* *τινος* připravuji koho *oč*, zbavuji; *ἐλεύθερος* prost, *γυμνός* zbaven, *καθαρός* čist.

[*Prohibeō iniuriā — moveō senātū — liberō metū.*]

Pozn. Slovesa *zbavování* se pojí též s dvojím akus. (§ 328, 1 c).

2.-4. 2. *Κακῶν ἄγευστος αἰὼν.* — 3. *Ἄμοιρος ταφῆς.* — 4. *Ὁ γοράμαμάτων ἄπειρος οὐ βλέπει βλέπων:*

u adjektiv **opačných výrazům 2. okoušení, 3. účastenství, 4. vědění**, j.

ἄγευστος, ἀπαθής nezkusilý; — *ἄμοιρος* *expers*, neúčasten, bez —; *ἄπειρος, ἀνεπιστήμων, ξένος* *τινός* *imperītus*, nezkusěný, neznalý.

5. *Δέδοικα, μὴ ἐπιλαθῶμεθα τῆς οἴκαδε ὁδοῦ.* — *Ἀμελής κακῶν:*

u sloves (adjektiv) **zapomnění a nedbání**, j.

ἐπιλανθάνομαι zapominám, *ἀμνημονῶ* (2.) *τινος* nejsem pamětliv, *ἀμελῶ* (2.), *ὀλιγορῶ* (2.) *τινος* nedbám čeho, pomíjím koho; *ἀμνήμων* *immemor*, nepamětliv, *ἀμελής* *τινος* nedbalý čeho.

6. *Τῶν ἐπιτηδείων οὐκ ἀπορήσομεν.* — *Δεῖ χορημάτων.* — *Πᾶς ὁ βίος τοῦ ἀνθρώπου εὐροθμίας τε καὶ εὐαρμοστίας δεῖται* (potřebuje úměrnosti a souladu). — *Ταῦτ' ἐγὼ ὑμῶν δέομαι.* — *Στέγαι φίλων ἔρημαι!* (Ó přibytku, opuštěný *od* přátel!):

u sloves (adjektiv) **prázdnoty a nedostatku**, j.

ἐρημῶ (3.), κενῶ (3.) τί τινος vyprazdňuji co od čeho, ἀπορῶ (2.), σπανίζω τινός jsem bez čeho, mám nedostatek čeho, δεῖ μοί τινος jest mi třeba čeho, δέω πολλοῦ + inf. jsem dalek, abych, δέομαι (dp.) τινος potřebuji čeho, τινός τι žádám, prosím koho zač; ἔρημος, κενός τινος opuštěn od, prázdnen, bez čeho, ἐνδεής potřebný. Pozn. Δεῖ με + inf. musím (§ 397). Ὀλίγου ἐδέησα + inf. málem bych (§ 369²).

Zvláštní genitiv odlukový.

§ 335

1. Μείζων σου¹) = μείζων ἢ σύ μαίον τῆ = μαίον quam tū. — Πᾶς ἑαυτὸν τοῦ πέλας (= ἢ τὸν πέλας) μᾶλλον φιλεῖ. — Πόλεμος ἀξιολογώτατος τῶν προγεγεννημένων (nad předešlé). — Ἔτερον τὸ ἡδὺν τοῦ ἀγαθοῦ (jest něco jiného než, liší se od).
2. Αἰὲν ἀριστεύειν καὶ ὑπείροχον ἔμμεναι (= ὑπερέχειν) ἄλλων²) Η. — Οὐδενὸς ἠττησόμεθα (λειψόμεθα) εὔποιούντες.
3. Βαρβάρων Ἑλλήνας ἄρχειν εἰκός. — Γλώττης μάλιστα περιῶ κρατεῖν. — Αἰτωλῶν ἠγεῖτο Θόας Η.:

genitiv **svrovnávací** (comparātivus) u výrazů **svrovnávacích**:

1. u komparativů (= ἢ + nominativ n. akusativ), zř. u superlativů n. pozitivů smyslem srovnávacích, j. ἄλλος, διάφορος, ἕτερός τινος jiný než kdo, rozdílný od koho, δεύτερος, ὕστερός τινος druhý po kom, (vzadu) za kým. Pozn. Περιέμενε πλείους (πλέον) 1. ἢ δέκα ἡμέρας, 2. δέκα ἡμερῶν, 3. δέκα ἡμέρας: po komparativech πλείων (πλέον plūs), ἐλάττων (ἐλαττον), μείον minus se vypouštívá ἢ bez proměny následujícího pádu (j. v lat. quam).
2. u sloves předčení a podléhání, j. ἀριστεύω, περιέμι, ὑπερέχω τινός předčím, vynikám nad koho, περιγίνομαι (dm.) τινος nabývám vrchu nad kým, προαιροῦμαι (2.), προτιθήμι τί τινος praeferō alicui aliquid, διαφέρω liším se, ἠττώμαι (1., dp.) τινος podléhám komu, (ἀπο)λείπομαι (dp.) jsem za kým, ὕστερίζω τινός přicházím po čem;
3. obdobně u sloves (adjektiv) panování a velení, j. ἄρχω, βασιλεύω, κρατῶ (2.) τινος vládnu, kraluji komu, ἡγοῦμαι (2.), ἡγεμονεύω τινός velím komu, jsem vůdcem koho, κύριος, ἐγκρατής αὐτοῦ polēns suī, pán, mocen sebe.

¹) V1.: větší od tebe, od tvé velikosti počítajíc. Genitiv značí tu hledisko, od něhož vycházejíc má nějaká osoba nebo věc něčeho více. — ²) Vždycky jen prvním býti a vynikat nad všechny jiné (heslo Achilleovo a Ciceronovo).

Pozn. 1. Ἔγχομαι τῇ στρατιᾷ = jsem průvodcem (vůdcem) komu, vedu cestou.

Pozn. 2. Genitiv srovnávací při superlativu (= nad, než) jest lišiti od genitivu celkového při superlativu (= z, mezi § 330, 7).

§ 336

D. Genitivem jest vyjádřeno příslovecňné určení.

1. Ἴζεν τοίχου τοῦ ἐτέρου (u druhé stěny) *H.* — Λούεσθαι ποταμοῖο (v řece) *H.* — Θέειν πεδίοιο běžeti (kus) rovinou *H.*:

kde? kudy? = genitiv **místa** (*loci*).

Pozn. Genitiv tento jest původem partitivní; značí místo, v jehož některé části se něco děje nebo jest. Vyskytuje se u básníků; v próze přestává

a) na příslovcích *ποῦ, οὗ* kde, *αὐτοῦ* tam, *οὐδαμοῦ* nikde, *πανταχοῦ* všude a j.;

b) na genitivech u příslovcí místních j. *ποῦ γῆς ubi terrarum?*, *πρόσω τοῦ ποταμοῦ* dále v řece, *ἐνταῦθα τῆς ἡλικίας* v tom věku.

Homérské genitivы *ἀνένδου πολιῆς ἀλόος* (ze siné tůně), *πίθων ἠφύσσετο οἶνος* (ze sudů se čerpalo) jsou *ablativni* (odkud?). V attičtině by bylo *ἐκ* + 2. — Za genitiv místa bývá častěji akusativ (§ 327, 1) nebo dativ (§ 342, 1).

2. Καὶ ἡμέρας καὶ νυκτός (ve dne v noci). — Τρις τοῦ ἐνιαυτοῦ (do roka). — Βασιλεὺς οὐ μαχεῖται δέκα ἡμερῶν (do 10 dnů):

kdy? dokdy? = genitiv **času** (*temporis*).

Pozn. I tento genitiv jest vlastně partitivní; značí dobu, v jejíž některé části se něco děje. Téhož významu jsou genitivы u příslovcí časových j. *πρωὶ τῆς ἡμέρας* časně zrána, *ὀπὲ τῆς νυκτός* pozdě v noci. Vedle genitivu vyznačují čas akusativ (§327, 2) a dativ (§ 342, 2).

3. Δαρείου καὶ Παρυσάτιδος γίνονται παῖδες δύο. — Ἐμοῦ ἀκούσεσθε πᾶσαν τὴν ἀλήθειαν. — Τί βούλει μαθεῖν (ἐξ, παρ') ἐμοῦ;

odkud? od (z) koho? = genitiv **původce** (*auclōris*) u sloves

εἰμι, *γίνομαι* *τίσος* *nāscor ex*, jsem, pocházím od (z) koho,

ἀκούω, *ἀκροῶμαι* (1.) *τί τίσος audiō ex*, slyším co od koho,

μανθάνω, *πυνθάνομαι* *τί τίσος* zvidám, dovidám se co od koho.

4. Οἱ στέφανοι ῥόδων ἦσαν, ἀλλ' οὐ χρυσίου (z růží, ne ze zlata). — Τὸ τεῖχος (ἐκ) λίθου πεποιημένον (z kamene):

z čeho (z jaké látky)? = genitiv **látky** (*materiae*)

u sloves *εἰμι*, *ποιῶ* (-οῦμαι 2.), *τεύχω* *τί τίσος* jsem, dělám (co) z čeho.

5.

- a) Ἐμὲ ὁ Μέλητος ἀσεβείας ἐγράψατο = ἀσεβείας φεύγω ὑπὸ Μελήτων. — Ἐάλωσαν προδοσίας *prōditiōnis convicti sunt*. — Οὐ σὺ μοι τοῦδε τοῦ κακοῦ αἴτιος.

b) Θανμάζω Σωκράτη τῆς σοφίας. — Εὐδαίμων μοι Σωκράτης ἐφαίνετο καὶ τοῦ τροποῦ καὶ τῶν λόγων. — Χαίρω τῶν γεγενημένων. — (Οἱμοι) τῆς τύχης:

proč (z jaké příčiny)? = genitiv **příčiny** (causae)

a) u sloves (adjektiv) právního řízení, j.

γράφομαι (dm.), διώκω τινά τινος poháním, žaluji koho z čeho, γράφομαι (dp.), φεύγω τινός jsem pohnán, obžalován z čeho (proč), αἰτιῶμαι (1., dm.) viním, δικάζω, κρίνω τινά τινος soudím koho z čeho, αἰρῶ (2.) usvědčuji, ἀλίσκομαι τινοσ¹) jsem usvědčován z čeho; αἴτιος vinen, ὑπόδικος obžalovaný, ὑπεύθυνος odpovědný;

b) u sloves (adjektiv, citoslovcí) citění, j.

θανμάζω divím se, εὐδαιμονίζω τινά τινος velebím koho proč, φθονῶ (2.) τινί τινος závidím proč, ἠδομαι, χαίρω τινός raduji se z čeho, ἄχρυνμαι τινος rmoutím se, οἰκτίρω τινά τινος lituji koho proč, (ἐπι)μέμφομαι, ὀργίζομαι τινί τινος horším, hněvám se proč; εὐδαίμων šťastný, τάλας, δειλαιός τινος bídný, nešťastný proč; οἱμοι, φεῦ běda, žel, škoda! někdy i bez nich — j. v češtině.

Pozn. 1. Ἔφασαν κατερεῖν αὐτοῦ říkali, že to na něho povědí.

Κατεγνώσαν (κατεψηφίσαντο) Σωκράτους θάνατον (pass.

Σωκράτους κατεγνώσθη nebo κατεψηφίσθη θάνατος) =

usoudili (proti) Sokratovi smrt, odsoudili Sokrata k smrti:

genitiv osoby je tu řízen slovesnou předponou κατα- (v. § 347, 3).

Pozn. 2. U sloves **citění** bývá častěji (ἐπί +) dativ (§ 343, 5).

6. O tak řeč. **genitivu absolutním** v. § 409, 1.

Dativ.

Οἱ Ἀθηναῖοι ἐπιβάντες τοῖς Πέρσαις (a) Μαραθῶνι (b) ἐνίκησαν αὐτοὺς ἀρετῇ (c). § 337

Řecký dativ (πτῶσις δοτική) = pád dávání) zahrnuje v sobě

a) dativ ([ke] komu, čemu?) = dativ vlastní;

b) zaniklý lokál (kde?) = dativ lokální;

c) zaniklý instrumentál (s kým?) = dativ stykový +

(čím?) = dativ instrumentální.

Dativ vlastní vyjadřuje s dativem stykovým předmět, dativ lokální a instrumentální různá příslovečná určení. Ale tyto platnosti da-

¹) Závod (ἀγών) byl pro Řeky příznačnou formou myšlení. I v soudní při viděli jakýsi zápas, dostihy (ἀγών): žalobce ‚pronásleduje‘ (διώκει), obžalovaný ‚utíká‘ (φεύγει), ale druhdy ‚bývá chycen‘, t. j. usvědčen (ἀλίσκεται).

tivu se mísí. Splývání to bylo podporováno leckdy podobnými tvary pádů, jindy příbuznou jejich platností (od *οἶκος* byl dativ *οἴκω*, lokál *οἴκοι*, instrum. *οἴκω*).

Pozn. Jméno *cāsus instrumentālis* není zcela případné. Neboť tento pád značil nejen nástroj (*īnstrūmentum*), ale především společenství. Ostatně i nástroj — prostředek byl vlastně společník, (se) kterým se něco provádělo. Tento význam společnosti jest zcela patrný při dativu stykovém (sociativním § 340). Ale proniká více méně i při dativu instrumentálním, kterým se vyznačují různá příslovečná určení. Srv. *κραυγῆ* (s křikem) *ἐπίασιν* vedle *σὺν κραυγῆ προιέναι* (dativ způsobu § 343, 1), hom. *θεὸς ὡς τίετο πλούτῳ τε καὶ νιάσει* jako bůh byl ctěn se svým bohatstvím a (svými) syny = pro své bohatství a syny (dativ příčiny § 343, 5).

§ 338

A. Dativem je vyjádřen předmět.

- a) *Θεοῖσι δὲ χειρᾶς ἀνέσχον* (bohům, k bohům) *H.*
 b) *Θεοῖσι μὴ μάχου* (s bohy)!
 c) *Στεφανοῦσθαι τῷ θεῷ* (kvůli bohu, bohu na počest).

Dativem jest vyjádřen předmět na otázku

- a) komu, ke (proti) komu, na koho? = dativ **směrový, cílový**;
 b) s kým? (lat. *cum + ablativ*) = dativ **stykový**;
 c) komu, kvůli komu, vzhledem ke k.? = dativ **nepřímého předmětu**.

Předmět vyjádřený dativem jest vždy vzdálenější (§ 324¹).

§ 339

a) Dativ směrový (cílový) bývá:

1. a) *Θεοῖσι δὲ χειρᾶς ἀνέσχον H.* — *Υμῶν τῶν Ἑλλήνων καὶ στέφανον ἐκάστῳ χρυσοῦν δώσω (πέμψω).* — *Προσέταξε τῇ στρατιᾷ προσιέναι [imperāvit].* — *Ἔδοξεν τῇ βουλῇ καὶ τῷ δήμῳ.*
 b) *Τοῖς Ἑλλήσι φόβος ἐμπίπτει.* — *Ἐπέκειντο τοῖς πολεμίοις.* — *Παρίσταται μοι ἐρωτᾶν.* — *Δεῖ τῷ πολέμῳ προσέχειν:*

- a) u sloves **pohybu směrem k něčemu** (a příbuzných sloves **dávání, posílání, řízení a mnohých neosobných**), zvláště
 b) u sloves **pohybu (stavu), složených s předložkami**

ἐν: *ἐμβάλλω τινί τι* vrhám co do čeho, vnukám komu co, *ἐμβάλλω* (intr.), *ἐπίπτω τινί* padám, vrhám se na koho, *ἐμμένω τινί* trvám při čem, *ἔνειμί τινι* jsem v čem;

ἐπί: *ἐπιβουλεύω, ἐπιτίθημί τινι* ukládám komu, *ἐπιβαίνω, ἐπικίμαι, ἐπιτίθεμαί τινι* udeřuji na koho;

παρά: *πάρειμί τινι adsum*, jsem při kom, pomáhám komu, *παρίσταμαί τινι* přistupuji ke komu, připadám komu;

πρός: *προσέροχομαι arproprinqiō, προσέχω (νοῦν) τινί* dbám oč.

Pozn. Κελεύω (od κέλομαι pohánim) σε ταῦτα ποιεῖν iubeō tē hoc facere.

Εὔχομαι 1. ὑμῖν πάντα τὰγαθὰ πρῆξι vām všeho dobrého;

2. τοῖς θεοῖς θυσίαν (σωτήρια) slibuji bohům oběť (za svou záchranu);

3. τοῖς θεοῖς σωτηρίαν modlím se k bohům (prosím bohů) za záchranu.

2. *Κλέαρχος τοῖς ἄλλοις ἠγγεῖτο. — Κείμεθα τοῖς κείνων ῥήμασι πειθόμενοι. — Οἱ στρατιῶται ἐχαλέπαινον καὶ ὠργίζοντο τῷ Κλέαρχῳ:*
u sloves vedení, poslouchání, nevraživosti, j.

ἠγοῦμαι (2., dm.) τιμι vedu koho (ἠγοῦμαι τινος velím komu § 335, 3),

ἐπικελεύω, παρακελεύομαι (dm.) τιμι pobádám koho, radím komu,

πείθομαι (dp.), ὑπακούω τινί pāreō alicui, poslouchám koho,

ἀπειθῶ (2.) τιμι neposlouchám (πέιθω τινά přemlouvám koho),

γαμοῦμαι (2., dm.) τιμι nūbō alicui (γαμῶ τινα uxōrem dūcō),

ὀργίζομαι (dp.), χαλεπαίνω τινί trāscor, succēnsēō alicui.

b) *Dativ stykový (sociātivus, comitātivus) bývá:*

§ 340

1. *Εὐκλεία ἔπεται τῇ ἀρετῇ. — Κακοῖς ὀμιλῶν καὐτὸς ἐκβήση κακός. — Ξενοφῶν διελέγετο τοῖς βαρβάροις δι' ἐρμηνέως. — Θεοῖσι μὴ μάχου! — Ἡ μήτηρ συνέπραττε Κύρω. — Οὐχ ὀμολογεῖ αὐτὸς εἶναυτῶ:*
u sloves všelikého styku, jako

ἀκολουθῶ (2.), ἔπομαι (dm.) τιμι jdu s kým, provázím koho,

ὀμιλῶ (2.), χρῶμαι (1.) τιμι obcuji, zacházím s kým, užívám čeho,

διαλέγομαι (dp.) rozmlouvám, κοινωνῶ (2.) τιμι sdílím se s kým,

διαφέρομαι (dp.) τιμι nesrovnávám se, ἐρίζω τινί pῆu se s kým,

μάχομαι, πολεμῶ (2.) τιμι (τέζ πρόσ τινα) bojuji proti komu, s kým,

σπένδομαι τιμι smlouvu činím s kým, ἔοικά τιμι podobám se komu;

zvláště u sloves složenýx se σύν, ὁμοῦ:

σύνειμι obcuji, συντίθεμαι τιμι smlouvám se s kým,

συναλλάττομαι (dp.) smiřuji se, συμπράττω τινί pomáhám komu,

ὀμολογῶ (2.), ὀμολογῶ (2.) τιμι shoduji se, snáším se s kým.

Pozn. Χρῶμαι σοι φίλῳ ūtor tē amicō, mám tě za přítele.

Ἔυλοῖς ἐχρῶντο τοῖς οἰστοῖς (šípū jako paliva):

dvójí dativ: předmětný + doplňkový.

Μάχομαι (dm.) σύν τιμι (μετά τινος) bojuji po boku někoho.

2. *Κοινόν τι χαρῆ καὶ λύπη δάκρυά ἐστιν. — Ὀπλισμένοι ἦσαν τοῖς αὐτοῖς Κύρω ὄπλοις. — Ἀκολουθῶς τῇ φύσει ζῆν:*

obdobně u adjektiv a příslovci se slovesy styku souznačných:

ἀκόλουθός τιμι shodný, souhlasný, κοινός τιμι společný s kým,

ὅμοιος, παραπλήσιός τινι rovný, podobný s kým, komu,
ἴσος, ὁ αὐτός σοι (= καὶ σὺ) stejný s tebou, týž jako ty
(*idem atque tū*); ἀκολουθῶς, ἐπομένως τινί shodně s čím a j.

3. Παντὶ τῷ στρατεύματι ἐξελαύνει [*omnibus cōpiīs subsequēbātur*].

Ἀὐτοῖς¹⁾ ἀνδράσιν ἢ ναῦς διεφθάρη (i s mužstvem se potopila):
u sloves (**polního**) **tažení** a zájmen **αὐτοῖς, αὐταῖς** = i s.

Pozn. Βασιλεὺς σὺν στρατεύματι πολλῶ προσέρχεται [*cum magnō exercitū*]:
σὺν + 3, jestliže se klade důraz na společenství.

§ 341

c) *Dativ nepřítmého předmětu (volný):*

1. Ἐκέλευσε στεφανοῦσθαι πάντας τῷ θεῷ (bohu na počest). —

Ὁὐχ' αὐτῷ σοφός [*Mihi discō*]:

*dativ **prospěchový** (commodī) a jeho opak (d. incommodī).*

2. Πολλὰ ἢ μῖν ἐλπίδες εἰσὶν σωτηρίας (jsou nám = máme vyhlídky). —

Εἴθ' ὁ μῖν νοῦς γένοιτο [*Mihi spēs est*]:

*dativ **přivlastňovací** (possessivus).*

Pozn. Ὀνομά μοι ἐστὶ Καλλιὰς. — Τῷ υἱεὶ ἐθέμην ὄνομα Καλλιᾶν: vlastní
jméno jest ve stejném pádě s ὄνομα (ale: *mihi est nōmen Gāius i Gāiō*).

3. Ποταμὸς ἢ μῖν ἐστὶ διαβατέος. — Πάνθ' ἢ μῖν πεποιήται

[*Mihi hoc faciendum — prōvīsum est*]:

*dativ **původce děje** (auctōris)*

u slovesných adjektiv na **-τέος** a perf. (plsqpf.) pass. (= ὑπό + 2).

4. Τῷ καλῶς πράττοντι πᾶσα γῆ πατρὶς (tomu, kdo se má dobře). —

Ὁὐ τί μοι αἰτιοί εἰσιν (mně vinni)²⁾ *H.* [*Mihi sapiēns sōlus līber est*]:

*dativ **zřetelový** (relātiōnis, respectūs).*

Pozn. Tento *dativ*, někdy s omezujícím ὡς, vyskytá se hlavně u participií:

Ἔμοι βουλομένῳ, ἠδομένῳ mně po vůli, po chuti [*mihi volentī*],

σκοποῦντι když člověk hledí, když se věc uvažuje [*aestimantī*],

ὡς συνελόντι (εἰπεῖν) pro toho, kdo věc shrne (k vyřčení) = zkratka a dobře.

5. Οὕτως ἔχει σοι πάντα. — Καί μοι, ὦ ἄνδρες Ἀθηναῖοι, μὴ θοορβή-
σητε [*Mihi tū audāciam istius dēfendis?*]:

*dativ **sdlčnosti** (ēthicus).*

B. *Dativem je vyjádřeno příslovečné určení.*

§ 342

a) *Dativ lokální:*

1. Τόξ' ὦ μοισιν ἔχων *H.* — Ἀριπρεπῆς Τρωέσσιν (hvězda mezi T.) *H.*:

kde? mezi kým?

= *dativ **místa** (locī).*

¹⁾ smíšením (*kontaminaci*) z αὐτῆ τοῖς ἀνδράσιν. — ²⁾ nic mi neudělali.

Pozn. 1. Vyskýtá se u básníků. V próze vedle příslovci j. ἤ κudy, ταύτη, τῆδε ,tudy' patří sem lokály 'Αθήνησι, 'Ισθμοί, Μαραθῶνι, οἴκοι [Rōmae, domi].

Pozn. 2. Πεδίω (χαμαί) πέσε (na zem). — Θαλάσση ἔλσαι 'Αχαιοὺς (k moři zatlačiti): kam? = *dativ cíle*, blízký akusativu cíle (§ 327, 1¹).

- 2.** Τῇ ὕστεραία posterō diē. — Παναθηναίοις [lūdīs Rōmānīs]: kdy? (k označení data) = *dativ času* (temporīs).

Pozn. (Τῇ) νυκτί v noci (proti době denní); (τῆς) νυκτός za noci (v některé její části); τὴν νύκτα po celou noc, τάν¹) ἐνθάδε νύκτα zatím co zde je noc. — 'Εν τρισὶν ἡμέραις, ἐν τούτῳ intereā: ἐν (= in, intrā) + dativ času za důraznějším vytčením doby, do níž slovesný děj spadá.

b) *Dativ instrumentální:*

§ 343

- 1.** Τὴν πόλιν βασιλεὺς οὐκ ἐδύνατο οὔτε χροῶν ἔλεῖν οὔτε βίᾳ [vī — vix decem annīs urbem cēpit]. — Κραυγῇ πολλῇ ἐπίασιν: jak? za jakých okolností? = *dativ způsobu* (modī).

Pozn. Téměř příslovci jsou dativy:

ἄλλῃ (t. τῇ ὁδῷ) aliā viā, jinak

δρόμῳ honem, úprkem

δημοσίᾳ (t. βουλῇ) pūblicē, veřejně

ἰδίᾳ (t. βουλῇ) soukromē, o své újmě

πεζῇ (t. στρατιᾷ) pěšky

σιγῇ (cum) silentiō, mlčky

ταύτῃ (t. τῇ ὁδῷ) hāc viā, tak

τούτῳ τῷ τρόπῳ hōc modō a j.

- 2.** Οὔτε ποσὶ ταχὺς οὔτε χερσὶν ἰσχυρός [pedibus aeger]. — Δόγῳ, οὐκ ἔργῳ φίλοι [nōmine - rē]. — Πλήθει περιεῖναι (převyšovati): jak? se zřením k čemu? = *dativ zřetelový* (respectūs).

Pozn. Mnohem obyčejnější jest akusativ zřetelový (v. § 327, 3).

- 3.** Πολλῶ, ὀλίγῳ μείζων multō, parvō maiōr. — Δέκα ἔτεσι πρότερον decem annīs ante. — "Ὁσῶ πλουσιώτερος ἐγένετο, τοσοῦτῳ καὶ σωφρονέστερος ἐφάνη [quō - eō]: o kolik? (u výrazů srovnávacích) = *dativ míry* (mēnsūrae).

Pozn. Říká se též: πολὺν μείζων, ὀλίγον ὕστερον, ale jen οὐδὲν ἦττον nihilō minus, τί οὐ? τι ο něco — nikdy dativ!

- 4.** Χερσὶν ἔλοντο Η. — 'Ελαύνειν ἴππῳ equō vehī. — Κύρος τοῖς παροῦσι τέκτοσι ἐτείχιζεν [eā legiōne mūrūm perdūcit]: čím? skrze koho? = *dativ prostředku* (instrūmentī).

Pozn. Δ' ἀγγέλων per nūntiōs, po poslech: u osob jako prostředníků διὰ + 2.

- 5.** Λιμῶ (hlady, z hladu), ῥίγῃ (zimou) ἀπόλλυσθαι. — Φόβῳ ποιεῖν τι (ze strachu). — Βίος ἐστίν, ἄν τις τῷ βίῳ χαιρή [laetor bonīs rēbus]: čím? proč? = *dativ příčiny* (causae),

¹) τάν = τήν.

zvláště u sloves značících **city** a jejich **projevování**, j.

ἡδομαι (dp.), *χαίρω τινί* raduji se, těším se z čeho (čím),

ἀγαπῶ (1.), *στέργω τινί* jsem spokojen (s) čím, přestávám na čem,

ἀγανακτῶ (2.), *ἄχθομαι* (dp.) *τινί* mrzím se nač, rmoutím se proč.

Jiné vazby: *ἄχθομαι ἐπὶ τινί* rmoutím se nad čím; *ἐκ* (ὄπδ) *λιμοῦ, διὰ καῦμα* (horkem) *ἀπόλλυσθαι*. — O genitivu *příčiny* v. § 336, 5.

V. O předložkách.

§ 344

A. O užívání předložek vůbec.

Řecké předložky byly původně příslovce (*adverbia*) **místní**. Tuto platnost si zachovaly zhusta v mluvě básnické (hlavně epické), u Herodota a místy i v attické próze: *πρὸς δέ* k tomu, *πρὸς δὲ καί* mimo to také, *πάρα* (t. *ἔστιν*) jest po ruce, *ἐνί* (*ἔστί, εἰσί*) je tu, jsou tu, lze (srv. *ἔνιοι* < *ἐνι οἷ* jsou tu lidé, kteří = někteří).

1. Předložky prvotně přistupovaly k slovesům (*ad verba*) za bližším určenním slovesného děje a splývaly s nimi v tak řeč. složeniny (*ἄπο βαίνω* pryč jdu = *ἀποβαίνω* odcházím, *ἐξ ἄγω* ven vedu = *ἐξάγω* vyvádím). Ale toto spojení bylo vždy volné, jak patrné z toho, že u Homéra předložka bývá zhusta odloučena od svého slovesa jedním i více slovy (*ἡμῖν ἀπὸ λοιγὸν ἀμῦναι* = *λοιγὸν ἀπαμῦναι, οἷ κατὰ βοῦς Ὑπερίονος Ἡελίου ἦσθηιον* = *κατήσθηιον* — zjev chybně zvaný *tmésis*) a že i později přímnožek a zdvojka vstupují mezi předložku a kmen.

2. Potom se předložky začaly spojovati se jmennými pády, zprvu jako příslovce, neřídíce jich, nýbrž jen oživující a rozlišující různé jejich významy. Časem toto spojení pojmáno tak, jako by nepřímý pád byl na předložce závislý. Tím se staly z příslovci skutečné předložky i zaujaly nyní pevné místo hned před pády, mírnice těsným spojením s nimi ostrý svůj přízvuk v nízký (*ἄπο, πάρα* atd. v *ἀπὸ, παρὰ*) neb dokonce jej ztrácejíce (*ἐνὶ* = *ἐν*).

Pozn. Pády byly původně soběstačné i kladly se též ve významu, který později vyjadřovalo jen spojení předložkové. Tuto sílu si uchovaly u Homéra (§ 271, 1), ale místy také u pozdějších básníků: *δόμων ἐντάφια φέρειν* z domu nésti oběť pohřební (*odkud?*) — *ἐτι μέγας οὐρανῶ Ζεὺς* (na nebi: *kde?*) — *ἄστρ Κадμείων μολῶν* zavítav do města Kadmova (*kam?*).

3. Konečně se předložky spojovaly i s příslovci: *ἐς αἰεί* navždy, *εἰς αἰῶθις* pro podruhé, *κατ-όπισθε(ν)* vzadu, později.

Předložky, které se poji

a) s pády i slovesy, jsou předložky **původní** (pravé, vlastní);

b) pouze s pády, jsou předložky **podruzné** (nepravé, nevlastní).

B. O užívání předložek zvlášť.

I. Předložky původní (pravé, vlastní).

§ 345

Předložky původní jsou staré. Pojí se se všemi pády nepřímými, ty s jedním, jiné se dvěma, jiné se třemi pády, podle vzorce:

Předložky	s akusativem <i>kam</i> ? (o cíli) <i>kolik místa, času</i> ? (o míře)	s genitivem <i>odkud</i> ? (o východisku) <i>z čeho (část)?</i> (o částečnosti)	s dativem <i>kde</i> ? (o tkvění) <i>s kým?</i> (o styku)
s jedním pádem	<i>ἀνά, εἰς</i>	<i>ἀντί, ἀπό, ἐκ (ἐξ), περί</i>	<i>ἐν, σύν</i>
se dvěma pády	<i>διά, κατά, μετά, ὑπέρ</i>		
se třemi pády	<i>ἀμφί, ἐπί, παρά, περί, πρὸς, ὑπό</i>		

Táž předložka mívá při témž pádě zpravidla několikery význam. Původně měla význam jen jeden, místní; i poměry časové, způsobové, příčinné byly pojímány místně. Tak *διὰ νυκτός πορεύεσθαι* pův. = skrze noc, nocí, potom = v noci táhnouti. Teprve časem vznikly přenášením z významu místního i jiné významy příslovečné.

Přehled předložek jest sestaven tak, že uveden pod

- a) význam **místní**: *kde? kam? odkud* (též o původu)? *kudy?*;
 b) význam **časový**: *kdy? odkdy? dokdy? jak dlouho (často)?*;
 c) význam **způsobový**: způsobu (*jak?*), prostředku (*jak? čím?*), ceny (*zač?*), zřetele (se zřením *k čemu?*), míry (*kolik?*);
 d) význam **příčinný**: důvodu (*proč? z jaké příčiny?*), účelu (*k čemu? nač?*), původce (*od koho? z koho?*), látky (*z čeho?*).

Významy pod a) jsou původní, pod b—d) jsou přenesené. Význam předložek ve složeninách jest celkem stejný jako při vazbách pádových.

Předložky původní (pořadem abecedním) a jejich pády jsou:

§ 346

ἀμφί (sr. *ἄμφω*, *amb-*, pův. s obou stran) = **kolem, okolo, o**:

- I. s genitivem (básn. a Herod.), v próze *περί* + 2.
 II. s dativem (básn. a Herod.), v próze *περί* + 3.
 III. s akusativem:

- a) *ἀμφὶ τὸν ποταμόν* s obou stran, na obou březích řeky, *ἀμφὶ πῦρ καθήμενοι* kolem, u ohně, *οἱ ἀμφὶ Κῦρον* (§ 313, 2¹).

- b) ἀμφὶ ἀγορὰν πλήθουσαν okolo poledne, ἀμφὶ μέσας νύκτας,
 c) τὰ ἀμφὶ πόλεμον věci válečné, ἀμφὶ τοὺς χιλιούς [circiter, ad],
 d) ἀμφὶ δεῖπνον πονεῖν zaměstnávatí se večeri, chystati večeri.

Ve složeninách: 1. s obou stran: ἀμφι-θάλαττος o Korintu, který — leže na šíji — měl moře s obou stran; ὁ ἀμφι-φορέυς (§ 44, 8b) amfora, nádoba s obou stran za ucha nošená, dvojuchý džbán; 2. okolo, ob: ἀμφι-έννυμι ob-(v)lékám, ἀμφ-ίσταμαι ob-stupuji *ambidō*.

ἀνά (srv. *άνω*, *αν*, pův. vzhůru) = **na, po** (opak *κατά*):

s akusativem:

- a) ἀνά τὰ ὄρη na, po horách, ἀνά τὸ πεδίον na, po rovině (jež se pro oko zdvihá), ἀνά τὸν ποταμόν (vzhůru) proti proudu,
 b) ἀνά πᾶσαν τὴν ἡμέραν (po) celý den,
 c) ἀνά (τὸν αὐτόν) λόγον podle téhož poměru, obdobně, ἀνά κράτος ze všech sil, o překot, ἀνά τρεῖς terní, po třech (§ 166, 2).

Ve složeninách: 1. v y- (vzhůru): ἀνά-βασις pochod vzhůru, t. j. od moře do nitrozemí, ἀν-άγομαι (*ναῖν*) pluji na širé moře (jež pro oko stoupá), vyplouvám, ἀνα-στρέφω obracím (dolejšek vzhůru); 2. zpět¹): ἀνα-τρέπομαι (obracím se prsy vzhůru) padám zpět, naznak, ἀν-ελθεῖν vrátiti se; 3. opět: ἀνα-βιῶ (3.) obživám, ἀνα-μνησκομαι (*dp.*) rozpomínám se.

Pozn. S dativem jen u básníků: a) ἀνά σκήπτρῳ na žezle.

ἀντί (srv. *άντί-ος*, *ante*) = (čelem) **proti, před, za:**

s genitivem:

- a) ἀντί (= *πρό*) μαρτύρων před svědky; ve význ. oslabeném: βασιλεύειν ἀντί τοῦ ἀδελφοῦ místo, za bratra,²)
 b) ἀντί πολλῶν za mnoho, ὠνεῖσθαι ἀντί χρυσοῦ,
 c) ἀνθ' ὧν (= ἀντί τούτων, *ā*) za to, co (že), pročez.

Ve složeninách: 1. proti: ἀντί-θεσις proti-klad, ἀντι-λέγω odporuji;
 2. místo, za (o výměně): ἀντί-δοσις výměna jmění.

ἀπό (*ab*, *ab*) = **od** (o východisku, a tím odluce):

s genitivem:

- a) ἀπό Σάρδεων od, ze Sard, ἀφ' ἵππων μάχεσθαι s koně,
 b) ἀπό παιδων od dětství, ἀφ' οὔ od té doby, co,
 c) ἀπό δόξης mimo nadání, ἀπό τοῦ ἴσου podle práva, στρατεύμα συλλέγειν ἀπὸ τῶν χρημάτων z těch peněz, za ty peníze,
 d) ἀπό τινος εἶναι, γίγνεσθαι, καλεῖσθαι od (z) koho, po kom, ἀπό σημείου na znamení, τεῖχος ἀπὸ λίθου.

¹) Obrat (pohyb) nahoru je někdy obratem zpět. — ²) Staví-li se kdo před koho, nastupuje často místo něho, za něj.

Ve složeninách: 1. vy-: ἀπ-ειπεῖν vy-roněděti; 2. zpět: ἀπ-αιτῶ zpět žádám; 3. od-: ἀπο-βάλλω ab-iciō, ἀπ-αγορεύω odříkám, zakazuji.

διά (dis-) = skrzc:

I. s genitivem [= *per*]:

- διὰ μέσου τοῦ παραδείσου středem obory,
- διὰ παντός τοῦ χρόνου, δι' ὀλίγου po krátkém čase,
- διὰ σπουδῆς horlivě, διὰ φιλίας, πολέμου ἰέναυ (ne)přátelsky zacházeti, vystupovati, ἔλεγε δι' ἔρμηνέως *per interpretem*.

II. s akusativem [= *propter*]:

- διὰ τί; proč? διὰ καῦμα, δι' ἡμᾶς naší zásluhou (vinou).

Ve složeninách: 1. skrz, přes: δι-έρχομαι jdu skrz, procházím, δια-βαίνω přecházím; 2. zcela δια-φθείρω, δια-πράττω dokonávám, vykonávám; 3. roz-: δια-νέμω distribuō, δια-φέρω dif-ferō, liším se.¹⁾

εἰς, εἰς (z *ένς; in, in) = do, k, v, na (opak εἰς):

s akusativem:

- εἰς Δελφούς, εἰς Πέρσας k Peršanům (do Persie)²⁾; proti, na P.,
- εἰς ἑσπέραν k večeru, do-, εἰς τὴν ὕστεραίαν na zítřek, nazítří,
- εἰς δύναμιν podle síly, seč jsem, εἰς ἀφθονίαν hojně, εἰς (τούς) δια-κοσίους na dvě stě [circiter], εἰς τρεῖς po třech (§ 166, 2),
- εἰς τί; k čemu? εἰς τὸν πόλεμον na válku.

Ve složeninách: do, v: εἰς-βάλλω 1. in-iciō 2. in-currō, εἰς-άγω u-vádím.
Pozn. Εἰς zdánlivě místo ἐν § 347, 1 b.

ἐκ, ἐξ (z ἐκ + σ; ex) = z (opak εἰς):

s genitivem:

- ἐκ Κορίνθου, ἐκ δεξιᾶς s pravé strany, vpravo,
- ἐκ πολλοῦ odedávna, ἐκ τῆς μάχης (hned) po bitvě,
- ἐκ παντός τρόπου všemožně, ἐξ ὧν ἀκούω podle toho, co,
- ὁ ἐκ τῶν Ἑλλήνων φόβος, ἐκ καύματος horkem (= διά + 4).

Ve složeninách: 1. z, vy-: ἐξ-έρχομαι ex-eō, ἐκ-χέω ef-fundō; 2. zcela: ἐκπληρῶ (3.) ex-pleō, zcela plním, naplňuji, ἐξ-οπλίζω vyzbrojuji.

Pozn. Ἐκ zdánlivě místo ἐν § 347, 1 b.

ἐν, ἐνί (in, in) = v, mezi, na:

s dativem:

- ἐν Κορίνθῳ, ἐν τοῖς Ἑλλήσιν mezi Řeky, v Řecku, ἐν δεξιᾷ napravo,

¹⁾ Činnost procházející předmětem naskrz rozděluje jej v rozličné části. — ²⁾ Srv. lat. *Caesar in Haeduōs vēnit*.

ἐν πᾶσι přede všemi; ἢ ἐν Μαραθῶνι μάχῃ u. M.; ve význ. oslab.: ἐν νῶ ἔχειν, ἐν ἑαυτῷ ἐγένετο vzpamatoval se,

- b) ἐν τούτῳ τῷ χρόνῳ, ἐν πολέμῳ (§ 342, 2^a),
c) ἐν δίκῃ po právu, ἐν καιρῷ vhod, ἐν μέρει po řadě, střídavě.

Ve složeninách: v, na: ἐμ-πίμλημι im-pleō, ἐν-οπλος ve zbroji, ozbrojený.

Pozn. 'En se původně pojilo i s akusativem (kam?): srv. hom. ἐνδέξια vpravo, ἐμβαίω vstupuji. Aby se rozlišilo ἐν + 3 (kde?) od ἐν + 4 (kam?), pozměnilo se akusativní ἐν připojením σ v *ἐν-σ > εἰς, ἐς. — 'En zdánlivě místo εἰς § 347, 1 a.

ἐπί = **na** (opak ὅπό):

I. s genitivem:

- a) ἐφ' ἵππου (-ω) na koni, ἐπὶ δεξιῶ (-ῶ) na pravém křídle, ἐπὶ τοῦ ποταμοῦ (-ῶ) u řeky, ἐπὶ Σάρδεων ἔφηνε k Sardům,
b) ἐπ' Ἐνκλείδου ἄρχοντος za, οἱ ἐφ' ἡμῶν ti za nás, naši vrstevníci,
c) ἐπ' ἀληθείας (ἀληθῶς), μένειν ἐπὶ τούτων na tom,
d) κρίνω ἐπὶ τινος podle, z čeho.

II. s dativem:

- a) = ἐπί + 2; ve význ. oslab. εἰμί, γίγνομαι ἐπὶ τινι 1. jsem pod kým, poddán komu (ἐπὶ βασιλεῖ), 2. jsem představený koho, velím komu (ἐπὶ τῷ στρατεύματι), spravuji co (ἐπὶ τῷ θεωρικῷ pokladnu)¹⁾ λέγειν ἐπὶ τοῖς θανοῦσι nad padlými, k počtě padlých,
b) ἐπὶ τῷ τρίτῳ σημείῳ na, ἐπὶ τούτοις εἶπε na to, potom,
c) ἐπ' αὐτοφώρῳ při činu, τὸ ἐπ' ἐμοί (= ἐπ', κατ' ἐμέ) ἐστιν co na mně jest, seč jsem, ἐπὶ πόσῳ; zač?,
d) χαίρειν, λυπεῖσθαι ἐπὶ τινι z čeho, čím, ἐπὶ τίνι; k čemu?

III. s akusativem:

- a) ἀναβαίνειν ἐφ' ἵππου na koně, ἐπὶ πᾶσαν Εὐρώπην po, ἐπὶ δεξιά po pravé ruce, ἐπὶ Σάρδεεις ἦγε 1. k S., 2. na S.,
b) ἐπὶ πολὺν χρόνον po dlouhou dobu,
c) ἐπὶ δύο σταδία na, ἐπὶ τὸ πολὺ daleko,
d) πέμπειν ἐφ' ὕδωρ pro vodu.

Ve složeninách: 1. na: ἐπι-τίθημι kladu na —, přikrývám (τὸ ἐπι-θήμα víko); 2. za: ἐπι-γίγνομαι přicházím na svět za kým, po kom, οἱ ἐπι-γιγνώμενοι (ἐπι-γονοί) potomci; 3. proti: ἐπι-βουλεύω τιμὴ ukládám komu, ἐπι-ορκος (proti přísaze =) věrolomný; 4. nad: ἐφ-ίσταμαι velím.

κατά (srv. κάτω) = **po** (shora dolů), **s** (opak ἀνά):

I. s genitivem:

¹⁾ Vl.: jsem při kom, 1. abych ho poslouchal, 2. abych naň dohlížel, jemu poroučel.

a) εἶσαν ἑαυτοὺς κατὰ τῆς χιόνος spustili se po sněhu dolů, κατὰ τῶν ὄρων s hor, κατὰ γῆς δῦναι [sub terram]; ve význ. oslab.: λέγω κατὰ τινος 1. o kom (= περί τινος), 2. proti komu¹⁾:

Δημοσθένους αἱ κατὰ Φιλίππου δημηγορίαι.

II. s akusativem:

- a) κατὰ ῥόον po vodě, κατὰ γῆν καὶ κατὰ θάλατταν po, na,
 b) κατ' ἐκείνων τὸν χρόνον (za) té doby, κατὰ φῶς za světla, οἱ καθ' ἡμᾶς (= οἱ ἐφ' ἡμῶν) (ti za nás) naši vrstevníci,
 c) κατὰ νόμον po zákoně, τὸ κατ' ἐμέ (= ἐπ' ἐμοί) co na mně jest, κατὰ Πίνδαρον podle Pindara, καθ' ἡμέραν denně,
 d) κατὰ τί; k čemu? κατ' ἄλλο οὐδέν pro nic jiného.

Ve složeninách: 1. dolů: κατα-βαίω sestupuji; κατά-βασις pochod dolů, t. j. z nitrozemí k moři; 2. zcela: κατα-βιῶ (3.) prožívám, κατα-καίω spalují; 3. proti: κατα-γινώσκω θάνατόν τινος (§ 336, 5 b¹⁾) odsuzují hrdla, κατα-ήγορος žalobce; 4. zpět: κατα-ἦλθον οἱ φρυγάδες vrátili se (s hor).²⁾

μετά (srv. μέσος, medius) = **mezi, s:**

I. s genitivem:

- a) μετὰ Βοιωτῶν ἐμάχοντο mezi, s, po boku, οἱ μετὰ Κύρου (ti s Kyrem³⁾) = družina Kyrova n. Kyros se svou družinou,
 c) μετ' ἀδικίας nepráve, μετὰ παρρησίας λέγειν svobodně.

II. s akusativem:

- a) ἴκοντο μετὰ Τροῶς mezi; ve význ. oslab.: βῆ δὲ μέτ' ἄλλους k,
 b) μετὰ τὴν μάχην (hned) po bitvě, μετὰ ταῦτα posteā,
 c) ἄριστος μετ' Ἀχιλλέα po Achilleovi.

Ve složeninách: 1. mezi: μετα-δίδωμι rozdávám, μέτ-ωπον (místo mezi očima) čelo; 2. s, spolu: μετ-έχω účastním se, μέτ-οικος spolu-bydlící; 3. za, po (tom): μέτ-εimi jdu za čím, μέθ-odos (cíle vědomá) cesta za čím, μετα-μέλει μοί τινος (jest mi co na péči potom, t. j. pozdě) pykám čeho; 4. o změně: μετα-γινώσκω (-νωῶ 2.) měním své mínění⁴⁾, μεθ-ίστημι přestavuji.

παρά = **při** (na blízku, srv. πρόσ):

I. s genitivem:

- a) παρὰ βασιλέως ἤκειν (z blízkosti královny pryč =) od krále, οἱ παρὰ βασιλέως (ti od krále =) poselstvo královo,
 d) ἀκούειν, πεμφθῆναι παρὰ τινος (srv. ἐκ, πρόσ, ὑπό + 2).

¹⁾ VI.: mluvím o kom s místa vyššího (řečniště) n. hledě naň spatra. — ²⁾ Obrat dolů jest někdy obratem zpět, srv. ἀνά ve složeninách. — ³⁾ Původní význam mezi, jenž měl smysl jen u plurálu, klesl u sing. k významu s. — ⁴⁾ VI.: po jisté mezefé časové (= μετα-) usuzují, ale jinak než dříve.

II. s dativem:

- a) *παρὰ βασιλεῖ ἔμεινε* (na blízku králi =) u krále, *οἱ παρὰ βασιλεῖ* (ti u krále =) družina králova, okolí královo,
 c) *παρ' ἐμοί* u mne, v mých očích.

III. s akusativem:

- a) *παρὰ τὴν ὁδόν* při, podle, *πορεύεσθαι παρὰ βασιλέα* (na blízko králi =) 1. ke, 2. proti, *οἱ παρὰ βασιλέα* poselstvo ke králi,
 b) *παρὰ πάντα τὸν χρόνον* po (= *διά, ἐπί* + 2, *κατά* + 4),
 c) *παρὰ δόξαν, τοὺς νόμους* proti (opak *κατά* + 4), *παρ' ἡμᾶς ὄλβιοι* proti nám, *παρ' ὀλίγον ποιεῖσθαι, τίθεσθαι* málo si vážití,¹⁾
 d) *παρὰ τὴν ἡμετέραν ἀμέλειαν* pro (= *διά* + 4).

Ve složeninách: 1. vedle = při: *πάρ-εμι ad-sum*; 2. vedle = mimo: *πάρ-εμι praeter-eō*; 3. vedle = k: *παρ-άγω* přivádím; 4. vedle = od: *παρ-άγω od-*, zavádím, *παρὰ-νομος* nezákonný.

περὶ (*per*, vl. se všech stran) = **kolem, okolo, o** (srv. *ἀμφί*):

I. s genitivem:

- c) *σοφὸς περὶ τιος* v čem, *περὶ πάντων ἔμμεναι ἄλλων²⁾*, *περὶ πολλοῦ ποιεῖσθαι* velice si vážití (= *πρό* + 2, *παρά* + 4),
 d) *μάχεσθαι, φοβεῖσθαι περὶ τιος* zač, oč, *λόγος περὶ εἰρήνης*.

II. s dativem (zř. v próze):

- a) *περὶ τῆσι κεφαλῆσι εἶχον τιάρας* kolem hlavy, na —,
 d) *περὶ τινι θαρρεῖν, φοβεῖσθαι* stran čeho, oč (těž genit.).

III. s akusativem:

- a) *περὶ βωμόν* kolem, *οἱ περὶ Κῦρον* družina Kyrova n. K. se svou družinou, *περὶ τὴν Ἀττικὴν* (uvnitř kolem) po, v,
 b) *περὶ μέσας νύκτας* kolem (k) půlnoci,
 c) *περὶ τοὺς θεοὺς ἀσεβεῖν* proti, *ἄνδρες περὶ διακοσίους* *circiter*,
 d) *περὶ τι εἶναι, σπουδάζειν* zaměstnávatí se čím.

Ve složeninách: 1. kolem, ob-: *περι-ορέω* ob-tékám; 2. pře-: *περι-ορῶ* (1.) přehlížím, *περι-καλλής* pře-krásný, *περὶ-εμι (-γίνομαι)* předčím.

πρό (*prō*) = **před** (srv. *ἀντί*):

s genitivem:

- a) *πρό τῶν ὀπλων* *prō castrīs*, před táborem,
 b) *πρό ἡμέρας* *ante lūcem*, *πρό τοῦ* před tím,

¹⁾ Vl.: klásti si něco vedle věci nepatrné jako jí rovné. — ²⁾ Vl.: býti kolem všech, přesahovati všecky koldokola, býti nad všecky.

- c) *πρὸ πολλοῦ τίθεισθαι*¹⁾ velmi si vážit (= *περὶ* + 2, *παρὰ* + 4), *αἰρεῖσθαι θάνατον πρὸ (ἀντι) τῆς φυγῆς* místo, raději než,
 d) *μάχεσθαι πρὸ* (= *ὑπὲρ*) *τῆς πατρίδος*²⁾ *πρὸ patriā*.

Ve složeninách: 1. (v) před: *προ-ορῶ πρὸ-videō, οἱ πρό-γονοι* předkové; 2. místo: *προ-αιρούμαι (τιμὴν κέρδους), πρό-βουλος* zástupce v radě.

πρός (ep. též *προτί, ποτί*; srv. *πρό*) = **proti**, (čelem) **k**:

I. s genitivem:

- a) *πρὸς ἑσπέρας (-αν)* k západu, na západ, *πρὸς ποταμοῦ* při řece; ve význ. oslab.: *πρὸς τινος εἶναι* býti při kom n. v ochraně či,
 c) *πρὸς δίκης* po právu, *δίκαιόν ἐστι πρὸς θεῶν* před bohy,
 d) *πρὸς θεῶν συμβούλευσον* při bozích, pro bohy, *ἀκούειν, πάσχειν τι πρὸς τινος* od koho (srv. *ἀπό, ἐκ, παρὰ, ὑπό* + 2).

II. s dativem:

- a) *πρὸς αὐτῇ τῇ πόλει* u samého města; ve význ. oslab.: *πρὸς τούτοις εἶπε* mimo to, *τὸν νοῦν ἔχειν πρὸς τινι*.³⁾

III. s akusativem:

- a) *πρὸς πόλιν k, ἔναι, ἄγειν πρὸς βασιλέα* ke (na, proti) králi,
 b) *ἦν πρὸς ἡμέραν* bylo (blízko) na den,
 c) *πρὸς βίαν* násilím, *πρὸς φύσιν ζῆν* přirozeně, *πρὸς ταῦτα εἶπε* (vzhledem) k tomu, *οὐδὲν τὰ χρήματα πρὸς* (= *παρὰ*) *τὴν σοφίαν* vedle, proti moudrosti,
 d) *πρὸς τί;* k čemu?, *πρὸς χάριν* k libosti, *πρὸς τὸν πόλεμον*.

Ve složeninách: 1. k: *προσ-έρχομαι* (jdu k-) přicházím, *προσ-αγορεύω* (mluvím k-) oslovuji; 2. k tomu, nadto: *προσ-δίδωμι* přidávám, *προσ-αἰτῶ* (2.) žádám nadto.

σύν, ξύν (*cum*, čes. sou-) = **s** (opak *ἄνευ*):

s dativem:

- c) *σὺν κραυγῇ* s křikem, *σὺν τοῖς θεοῖς* s pomocí boží, *μάχομαι σύν τινι* po boku koho (*μάχομαι τινι* n. *πρὸς τινα* proti komu § 340, 1),
 d) *σὺν τῷ σῶ ἄγαθῷ* k tvému dobru (= *ἐπί* + 3, *εἰς, πρὸς* + 4).

Ve složeninách: 1. s, spolu: *συν-πράττω τι* spolu konám s kým, pomáhám komu; 2. s, dohromady: *συν-έρχομαι* scházím se, *συν-λέγω* sbírám.

Pozn. Předložka *σύν*, oblíbená u básníků a Xenofonta, ustupuje v attické próze předložce *μετά* + genit.

¹⁾ VI.: před mnoho si klásti. — ²⁾ VI.: předstupovati v boji p řed koho a přijímati, co naň připadá. — ³⁾ Častěji bývá: *προσ-έχειν νοῦν τινι* všimati si čeho.

ὑπέρο (*super*) = **nad, přes:**

I. s genitivem:

- a) ὑπέρο τῆς κώμης γήλοφορ ἦν nade vsí, za vsí,
 d) μάχεσθαι, ἀποθνήσκειν ὑπέρο τινος¹⁾ za, λέγειν ὑπέρο τινος
 1. za koho (ὑπέρο Κτησιφῶντορ), 2. na místě koho, jménem koho.

II. s akusativem:

- a) ὑπέρο Ἑλλάσποντορ οἰκεῖν *ultrā*, nad, za, ὑπέρο οὐδόρ přes práh,
 c) ὑπέρο δόναμιν *suprā vīrēs*, nad síly, ὑπέρο αἴσων proti sudbě.

Ve složeninách: 1. nad-, vy-: ὑπέρο-αἴρω nad-, vy-zdvihuji, ὑπέρο-έχω vynikám;
 2. pře(s): ὑπέρο-βαίνω; 3. za, pro: ὑπέρο-ἀποθνήσκω; 4. pře-(přiliš): ὑπέρο-χαίρω,
 ὑπέρο-θυμός pře-bujný.

ὑπό (*sub*) = **zpod, pod** (opak ἐπί, ὑπέρο):

I. s genitivem:

- a) ὑπό ἀπήνης λύειν ἡμίονουρ zpod vozu, τὰ ὑπό γῆρ pod zemí,
 c) ὄρουσον ὑπό μαστίγων pod bičí, ὑπό αὐλοῦ při píšťale,
 d) οὐ καθεύδειν ὑπό λύπηρ²⁾ pro [zármutek, εὔ — κακῶρ ἀκούειν, πά-
 σχειν, νικᾶσθαι, ἀποθανεῖν ὑπό τινουρ (ἐκ, παρὰ, πρὸρ + 2).

II. s dativem:

- a) ἵπποι ὑπό τοῖρ ἄρμασι (pode jhem vozu) u vozu, θανεῖν ὑπό Ἰλίω; ve
 význ. oslab.: ὑπό βασιλεῖ pod králem, královou vládou (silnější než
 ἐπί + 3), ὑπό ἑαυτοῦ ποιεῖσθαι podrobovati si.

III. s akusativem:

- a) ὑπό τὰ ἄρματα ἄγειν τοῖρ ἡμίονουρ, ὑπό Ἰλιον ἦλθον k Iliu,³⁾
 b) ὑπό τῆν νόκτα *sub noctem*, samou noc.

Ve složeninách: 1. zpod (= zdola): ὑπό-οπτεύω pode-zírám; 2. pod (= dole): ὑπό-
 εμι *sub-sum*, ὑπό-στρατηγός pod-velitel; 3. pod (= dolů): ὑπό-τίθημι podklá-
 dám; 4. trochu, na-: ὑπό-αισχύνομαι, ὑπό-καφορ na-hluchlý; 5. zvolna n.
 tajně: ὑπό-άγω 1. zvolna po-, u-stupuji, 2. tajně odnáším.

§ 347

Δοδάτεκ k πρόλογοι πρώτοι:

1. a) Τίθημι ἐν χερσίν (do rukou) = εἰρ χεῖραρ [rōnō in locō].
 b) Ἀθροίζονται εἰρ τὸ πεδίον = ἐν τῶ πεδίω [adesse in senātum].
 Κρέμασθαι ἀπό (ἐκ) τοῦ δένδρου = ἐν τῶ δένδρω [pendere ex]:
 a) k slovesu **směru** (kam?) **přistupuje předložka tkvění** (kde?);
 b) „ **tkvění** (kde?) „ „ **směru** (kam? odkud?).

¹⁾ Πύ.: bojovati na ad padlým, aby tělo jeho nepřišlo do rukou nepřátel. — ²⁾ Vl.: pod tlakem zármutku. — ³⁾ Vl.: pod Iliou, jež leželo na vrchu.

Pozn. Řek slučuje tak oboje pojetí: směr (pohyb) + jeho výsledek, tkvění, při čemž pojetí vyjádřené předložkou je závažnější.

2. Οἱ ἐν τῆς ἀγορᾶς (= οἱ ἐν τῇ ἀγορᾷ) ἔφρυνον.

Ἀπέπεμψαν ἐς τὸ χρηστήριον τὸ ἐς Δελφούς (= τὸ ἐν Δελφοῖς):

předložka tkvění se připodobuje k slovesu směru.

Pozn. Obdobně u příslovcí: Ὅ ἐκεῖθεν (= ἐκεῖ) πόλεμος δεῦρο ἦξει.

3. Πρόκειται τῆς χάρας ἡμῶν ὄρη (= κεῖται πρὸ τῆς χάρας).

Δεῖ ἐμένειν τοῖς νόμοις (= μένειν ἐν τοῖς νόμοις):

předložka i jako slovesná předpona řídívá pád, jako kdyby byla samostatná (srv. § 336, 5¹).

II. Předložky podruzné (nepravé, nevlastní).

§ 348

Předložky podruzné jsou původu pozdějšího. Vznikly z ustrnulých pádů, na př. *ἐνδον* z **ἐν δομ* (lokál) v domě, uvnitř (*ἐνδον ἑαυτοῦ* při sobě), *λάθρα* (instr. sing.), *ὄμοῦ* (gen. sing.), *χάριν* (doplňkový ak. sing.), nebo z příslovcí, na př. *ἐντός*, *ὀπισθεν* a j.

Častěji se vyskytají tyto předložky podruzné:

I. s genitivem:

ἄνευ ὀπλων beze zbraní [*sine*]

ἄχρι, μέχρι ἐσπέρας až do (k)

ἐγγύς, πλησίον ἀλλήλων blízko

ἐπτός, ἔξω βελῶν mimo dostřel

ἐναντίον πολλῶν před [*contra*]

ἐντός ὀλίγου χρόνου uvnitř, v

λάθρα στρατιωτῶν bez vědomí

πέραν τοῦ ποταμοῦ za

πλὴν Κύρου mimo, až na

πέραν τῶν νυκτῶν pozdě v

πρόσω τῶν πηγῶν dále od

χωρὶς σοῦ bez tebe.

Za jména se kladou předložky značící naše *kvůli*, *pro*:

ὕγιείας ἔνεκα [*causā*]; *ἀρετῆς ἔνεκα* [*propter*];

πατρὸς χάριν *patris grātiā*; ale: *σὴν χάριν* *tuā grātiā*.

Pozn. Genitivy při uvedených podruzných předložkách jsou jednak dotykové, jednak odlukové.

II. s dativem:

ἅμα τῇ ἡμέρᾳ [*simul, cum*] s, *ἅμα ἡλίῳ ἀνίσχοντι* s východem slunce,

ὄμοῦ τοῖς Ἑλλησιν [*ūpā cum*] s.

III. s akusativem:

ὡς βασιλέα πορεύεται ke králi (jen u osob), *ὡς ἡμᾶς* k nám.

Pozn. Toto *ὡς* jest lišiti od *ὡς* u číslovk: *ὀπλίτας ἔχων ὡς πεντάκοσίους* asi (na) pět set [*circiter*].

VI. O slovese.

I. Význam sloves podle dějového rodu.

§ 349

A. Rod činný (aktivum).

- | | | |
|------------------------|----------------------|----------------------|
| 1. Ἄγω (totiž στρατόν) | vedu (vojsko) | = táhnu, |
| αἶρω (ἄγκυραν) | zdvíhám (kotvy) | = vyplouvám, |
| ἐκλείπω (τὴν ἔδραν) | opouštím (své místo) | = zatmívám se, |
| ἐλαύνω (ἵππον) | ženu (koně) | = jedu, táhnu, |
| ἐξίημι (ῥοδάτα) | vypouštím (vodu) | = vlévám se, vtékám, |
| τελευτῶ (1.) (βίον) | končím (život) | = umírám |

[*solvō* (nāvem) — *appellō* (classem)].

Τὴν πόλιν ἐξέλιπον (opustili). — Ὁ ἥλιος ἐξέλιπε (zatmělo se):

mnohá přechodná slovesa (prostá i složená) nabyla významu podmětného vypouštěním předmětu snadno srozumitelného.

2. Σιγῶ (1.), σιωπῶ (1.) mlčím — σιγῶ, σιωπῶ τι zamlčuji co,
βαίνω kráčím — διαβαίνω ποταμόν, παραβαίνω νόμους
[*taceō* — *taceō commissa*]:

naopak **mnohá slovesa podmětná nabyla též významu přechodného, zvláště jsou-li složena s předložkami** — j. v lat. a češ.

3. Aorist I.

Ἔδουσα ponořil jsem
ἔστησα postavil jsem
ἔφουσα zplodil jsem

Perf. I.

᾽Ολώλεκα zahubil jsem
πέπεικα přemluvil jsem
πέφαγκα objevil jsem

Aorist II.

ἔδυν ponořil jsem se,
ἔστην postavil jsem se,
ἔφυν narodil jsem se.

Perf. II.

ἔλωλα jsem ztracen,
πέποιθα důvěřuji,
πέφηνα jsem najevně:

někdy se střídají oba významy tak, že podmětný připadá aoristu II. a perfektu II. — Perfektum I. ve významu podmětném mají

δέδουκα jsem ponořen,
ἔστηκα stojím,

ἔσβηκα jsem uhaslý,
πέφουκα jsem povahou.

4. Κῦρος τὸν παράδεισον ἐξέκοψε (dal vysekati). — Εἶπεν vzkázal¹⁾:

aktivum má někdy význam původový = dávám + infinitiv: **aktivum původové** (*causātivum*)²⁾. Obyčejně bývá za ně medium (v. § 352, 2).

¹⁾ Vl.: dal řici <po poslovi>. — ²⁾ *Quod quis per alium fecit, ipse fecit.*

B. Rod střední (medium).

§ 350

a) Παρασκευάζομαι = παρασκευάζω ἐμαυτόν:

medium = aktivum + se, sebe (akusativ přímého předmětu):

medium **přímé** n. **předmětné** (akusativní).

b) Παρασκευάζομαι = παρασκευάζω ἐμαυτῶ:

medium = aktivum + si, sobě, pro sebe (nepřímý dativ prospěchu):

medium **nepřímé** n. **prospěchové** (dativní).

c) Παρασκευάζομαι = παρασκευάζω ἀπ' ἐμαυτοῦ:

medium = aktivum + zájmena sám, od sebe, něco svého,
ze svého (ze své moci n. povinnosti, svým úsilím):medium **úsilné** n. **podmětné** (dynamické).

a) Medium přímé, předmětné, akusativní.

§ 351

Ἀπόλλυμαι hubím se, hynu,

παύομαι zastavuji se, přestávám,

γυμνάζομαι cvičím se,

στεφανοῦμαι (3.) věním se,

παρασκευάζομαι strojím se,

τρέπομαι (ἐτραπόμην) obracím se.

Ἐκέλευσε στεφανοῦσθαι πάντας τῶ θεῶ (bohu na počest).

b) Medium nepřímé, prospěchové, dativní.

§ 352

1. Αἰροῦμαι (2.) беру si (pro sebe), volím (αἰρῶ беру),

ἀμύνομαί τινα (odvracím si koho) bráním se komu,

ἀποδίδομαι (pryč dávám si, k svému užítku) prodávám,

ἄρχομαι λόγον začínám svou řeč (ἄρχω λόγον mluvím první),

μεταπέμπομαι obesílám si, παρασκευάζομαι opatřuji si,

τίθεμαι νόμους dávám si zákony (o lidu; τίθημι o zákonodárci).

Τοῦ λόγον ἦρχετο ὧδε (ale: Εἰκὸς τὸν πρῆσβύτερον ἀρχεῖν λόγον aby mluvil první, aby první se ujal slova). — Τοὺς ἀγράφους νόμους οὐχ οἱ ἄνθρωποι ἔθευτο, ἀλλὰ θεοὶ τοῖς ἀνθρώποις ἔθεσαν.

Pozn. Toto medium, ze všech nejčastější, se překládá leckdy jako medium přímé pomocí se nebo jinými obraty (srv.: začínám svou řeč).

2. Zvláštní medium prospěchové jsou vazby:

γράφομαι (dávám si zapsati někoho mezi žalované) poháním na soud,

παρασκευάζομαι dávám si strojiti, παρατίθεμαι dávám si předkládati,

ποιούμαι dávám si dělati, τίνομαι (dávám si platiti pokutu) trestám:

dělám si (pro sebe) skrze jiného = dávám si dělati:

medium **původové** (causativum).

§ 353

c) Medium úsilné, podmětné, dynamické.

1. Ἐποκρίνομαι, ἀποφαίνομαι projevují co svého (svůj soud), βουλεύομαι plním své povinnosti jako radní, radím se¹⁾, διαπραττομαι vymáhám svým úsilím, svým vlivem, λύομαι 1. vykupuji za své peníze, 2. propouštím ze své vůle, παρέχομαι, παρασκευάζομαι dávám, opatřuji ze svého²⁾.

Σὺ ἀπόφηναι γνώμη. — Ἦλθε λυσόμενος θύγατρα Η.

Sem náleží dále:

2. Πόλεμον ποιῶμαι bellum gerō (ποιῶ bellum moveō), εἰρήνην ποιῶμαι mír uzavírám (ποιῶ prostředkuji), λόγον ποιῶμαι skládám řeč (o logografovi, ποιῶ řečným), κήρυγμα ποιῶμαι ohlašuji co svého (o vladaři, ποιῶ o hlasateli): opisné výrazy se slovesem ποιεῖσθαι (pass. γίνεσθαι);
3. ἀποθνήσκω — ἀποθανοῦμαι, βαίνω — βήσομαι, πάσχω — πέισομαι a j.: mediální futurum mnohých sloves činných, jehož úsilný význam již zanikl.

§ 354

Dodatek. Slovesa tvarem jen mediální, významem pak aktivní n. mediální slují **krytočinná (dēpōnentia³⁾**. Původem jsou a) zvratná (ἤδομαι těším se), b) prospěchová (δέομαι žádám si, prosím), c) nejč. úsilná (δύναμαι mohu). Podle toho, tvoří-li aorist tvarem mediální nebo passivní, rozeznávají se **deponentia mediální** (značka *dm.*) nebo **deponentia passivní** (značka *dp.*). Oba druhy však mají obyčejně futurum tvaru mediálního: βουλήσομαι, δεήσομαι, δυνήσομαι, ἐπιστήσομαι, zřídka passivního: ἤσθήσομαι zaradují se, ἤττηθήσομαι podlehnu atd. Význam trpný připouští deponentia jen výjimkou.

C. Rod trpný (passivum).

§ 355

Prvotně měla řečtina vedle aktíva jen medium, jež bylo zároveň passivem. Zvláštní tvary aoristu passivního na -θηρ a podle něho utvořeného futura passivního na -θήσομαι jsou původu mladšího. Původce děje trpného se vyjadřuje předložkami ὑπό (řídč. ἀπό, ἐκ, παρά, πρὸς) + genit., při perfektu, plusquamperfektu pass. a při adjektivech na -τέος dativem původovým (§ 341, 3); *původ věcný* se vyjadřuje dativem prostředku (§ 343, 4).

¹⁾ βουλεύω jsem radní. — ²⁾ παρέχω dodávám. — ³⁾ Krytočinná, poněvadž kryjí, zakrývají mediálními (passivními) tvary svůj činný význam; dēpōnentia, poněvadž odkládají (dēpōnunt) činné tvary.

1. Καταγελῶ αὐτοῦ — καταγελᾶται ὑπ' ἐμοῦ,
 φθονεῖ μοι — φθονοῦμαι ὑπ' αὐτοῦ; obdoh.
 ἀπέτεμεν αὐτοῖς τὰς κεφαλὰς — ἀπετμήθησαν τὰς κεφαλὰς:

i nepřechodná slovesa připouštějí v řečtině trpnou vazbu osobní.

2. Αἰτιῶμαι viním, ἠτιασάμην obvinil jsem, ἠτιάσθην byl jsem obviněn,
 ἐργάζομαι dělám, ἐργασάμην udělal jsem, ἐργάσθην byl jsem udělán:
**některá slovesa deponentní tvoří vedle aoristu mediálního též aorist
 tvarem i významem trpný.**

3. Ἄγαμαι: ἠγάσθην podivil jsem se, ἐπίσταμαι: ἠπιστήθην zvěděl jsem,
 δέομαι: ἐδέηθην poprosil jsem, ἤδομαι: ἤσθην zaradoval jsem se:

**jiná slovesa deponentní tvoří zase aorist tvaru trpného o významu
 činném n. středním (tak řeč. *dēpōnentia passīva* § 354).**

Pozn. K nim se druzí slovesa, jejichž media tvoří aorist tvarem passivní
 s významem středním (tak řeč. *mediální passiva*):

πορεύομαι: ἐπορεύθην vypravil jsem se, πορεύσομαι; akt. πορεύω dopravuji,
 φαίνομαι: ἐφάνην zjevil jsem se, φανήσομαι; φαίνω jevim.

4. Ἀδικήσομαι bude mi křivděno, τιμήσομαι budu ctěn, ve vážnosti; ale:
 κολασθήσομαι budu potrestán, τιμηθήσομαι budu poctěn.

Ὁ κακὸς κολασθήσεται (bude potrestán) τῇ προεπούση ζημία,
 οἱ δὲ ἀγαθοὶ τιμησονται (budou uctíváni) τοῖς ἀθλοῖς τῆς ἀρετῆς:

**futurum I. mediální mívá též význam trpný nedokonavý; ale
 futurum I. passivní má vždy význam trpný dokonavý (§ 358, 1 c).**

5. Εἶ (κακῶς) λέγω σε, pass. εἶ (κακῶς) ἀκούεις ὑπ' ἐμοῦ,
 εἶ (κακῶς) ποιῶ σε, εἶ (κακῶς) πάσχεις ὑπ' ἐμοῦ,
 γράφομαι, διώκω, φεύγω jsem žalován,
 ἀποκτείνω zabíjím, ἀποθνήσκω ὑπό τινος,
 ἐκβάλλω vyháním z vlasti, ἐκπίπτω, φεύγω jsem vyhnán

[srv. *faciō—fiō, perdō—pereō, vēndō—vēnēō*]:

**trpné tvary některých sloves přechodných se nahrazují činnými
 tvary jiných sloves podmětných.**

Pozn. Κινδυνεύεται, ἀμαρτάνεται [*pugnātur, ventum est*]: neosobná passiva jsou v řečtině řídká.

2. Význam slovesných tvarů jednotlivých.

A. Tvary indikativu.

I. Indikativ praesentu:

§ 356

Γράφω píši, psávám:

1. *Βοῦ ἄ τις ἔνδον. — Οἱ Ἀθηναῖοι θεωροῖαν εἰς Ἀῆλον κατ' ἐνιαυτὸν τῶ θεῶ πέμπουσιν* (rok co rok posílají sváteční poselství):

o ději přítomném nedokonavém (opětovacím), j. v lat. a češ.

2. *Ὶμᾶς τοῦτο οὐ πείθω* (nepřesvědčuji, nemohu přesvědčiti):

o přítomném ději zamýšleném: praesens snahový (*dē cōnātū*), j. v lat. a češ. (srv. proč prodává? = chce, snaží se prodati?).

3. *Χάρις χάριν τίκτει. — Ἀπλᾶ ἐστὶ τῆς ἀληθείας ἔπη:*

o ději nedokonavém (opětovacím) platném v každé době, i přítomné: **praesens obecný** (*gnomický*), j. v lat. a češ.

Pozn. Vyskytá se v obecných pravdách (*γνώμαι*), odkud jeho jméno. Proti aoristu gnomickému (§ 363, 4) se překládává slovesy nedokonavými (opětovacími).

4. *Τισσαφέρνης διαβάλλει τὸν Κῦρον πρὸς τὸν ἀδελφόν· ὁ δὲ πείθεται καὶ συλλαμβάνει Κῦρον* (osočí, uvěří, dá zatknouti):

o ději minulém za aorist v živém, dramatickém vypravování: **praesens vypravovací** (*praesens historicum, drāmaticum*), j. v lat. a češ.

Pozn. Překládává se skonavě. U Homéra se ještě nevyskytá, nesnášel se dobře s klidným vypravováním epickým.

5. *Νικῶ = νενίκηκα* jsem vítězem, *ἦττώμαι* (1.) = *ἦττημαι*, *ἦκω* (přišel jsem a) jsem tu, *οἴχομαι* (odešel jsem a) jsem pryč, *ἀδικῶ* jsem vinen, *φεύγω* jsem vyhnán, pohnán na soud. *Ὶμεῖς νικῶμεν βασιλέα. — Ὶσεβείας φεύγω ὑπὸ Μελήττου:*

o stavu přítomném za perfektum.

§ 357

II. Indikativ imperfekta:

Ἐγραφον psal jsem, psával jsem:

1. *Οἱ στρατιῶται ἐπορεύοντο διὰ χιόνος πολλῆς. — Σωκράτης, ὥσπερ ἐγίγνωσκεν, οὕτως ἔλεγεν. — Ξενίας ὁ Ἀρκᾶς ἔθυσσε καὶ ἀγῶνα ἔθθηκεν· ἐθέρωρει δὲ τὸν ἀγῶνα καὶ Κῦρος:*

o minulém ději nedokonavém: buď **o jednom ději** trvacím (—) neb **o řadě dějů** trvacích (— — —) i okamžitých (...), j. v lat.

Pozn. Ve vypravování hlavní děj postupuje obyčejně aoristem, který jest vlastním časem vypravovacím. Než také imperfektum vyjadřuje minulé děje a stavy (v. *sub* 3)

— nejen průvodní, ale i hlavní tak, že je rozvíjí, líčí (na otázku: co bylo? co se dalo?), kdežto aorist je shrnuje a zjišťuje (na otázku: co se stalo?).

2. Ἐπειθεῖν (přemlouval, snažil se přemluvit), ἀλλ' οὐκ ἐπεισεν:

o minulém ději zamýšleném: imperfektum snahové (dē cōnātū).

3. Ἐνίκων = ἐνευικήκη byl jsem vítězem, ἠττώμην = ἠττήμην, ἦγον byl jsem tu (ale též: přišel jsem), ὤχόμην byl jsem pryč:

o stavu minulém za plusquamperfektum (srv. § 356, 5).

Pozn. Ἐν τῷ σταθμῷ, ὅθεν τῇ προτεραιᾷ ὠρμῶντο [unde erant profecti]:

zdánlivě o ději minulém předčasném (= **lat. plusquamperfektum**); ale vztah ten netkví v imperfektu, nýbrž vyplývá ze souvislosti.

III. Indikativ futura I.:

§ 358

Γράψω budu psáti, napíši:

1. a) Δώσω budu dávatí, dám, φανοῦμαι budu se jeviti, objevím se;
 b) βλάψομαι budu míti škodu, τιμήσομαι budu ctěn;
 c) βλαβήσομαι vezmu škodu, τιμηθήσομαι budu poctěn:

o ději budoucím

a) **nedokonavém i dokon.:** futurum I. aktivní n. mediální ve význ. mediál.;

b) **toliko nedokonavém:** futurum I. mediální ve významu passivním;

c) **toliko dokonavém:** futurum I. passivní.

2. Νικήσω (zvítězím a) budu vítězem, ἠττήσομαι budu poražen:

o stavu budoucím za futuru III. (v. § 356, 5; 357, 3).

Pozn. Ale ἦξω jen = přijdu (ne: budu přítomen).

Dodatek. Za indikativ futura I. bývá někdy:

§ 359

a) Οὐκ ἴδον οὐδὲ ἴδωμαι jsem nespátl a asi nespátím H.

Ἐγὼ δὲ κεν αὐτὸς ἔλωμαι tu já as sám si <dar> vezmu H.:

(οὐ +) tak ř. **konjunktiv očekávací** (futurální), též s κεν = *ǎn* (u Homéra).

b) Μέλλω τούτο ποιεῖν (ποιήσῃν, zřídka ποιήσαι) factūrus sum =

hodlám, chci, mám, míním, musím to (u)dělati;

jest mi to (u)dělati; lze očekávat, že to udělám.

IV. Indikativ perfekta:

§ 360

Γέγραφα napsal jsem a mám napsáno:

1. Ἀπολελοίπασιν ἡμᾶς Ξενίας καὶ Πασίων ἀλλ' εἴ ἐπιστάσθων, ὅτι οὔτε ἀποδεδράκασιν οὔτε ἀποπεφεύγασιν

(opustili nás [a jsou pryč] — ani neutekli [a nejsou na místě mně nedostupným], ani neunikli [a nejsou v bezpečí]):

**o ději minulém dokonavém a svými následky v přítomnosti trvacím =
o stavu přítomném** (= lat. *perf. praesēns*).

Pozn. V řeckém perfektu, jak také zdvojnásobuje, jsou zahrnuty dva děje: děj dokonavý (minulý) + děj trvací (přítomný) z děje dokonavého vzešlý¹⁾, srv. *θανάσας ἔχω = τεθαύμακα, λαβὼν ἔχω = εἰληφα*. Zpravidla překládáme pouze děj jeden, buď dokonavý (minulý), nebo častěji děj trvací (přítomný), na př.:

<i>ἐγγήγορα</i> bdím,	<i>μέμνημαι</i> memínī,	<i>ὄλωλα</i> jsem ztracen,
<i>ἔστηκα</i> stojím,	<i>οἶδα πῶσι</i> , znám,	<i>τέθνηκα</i> jsem mrtev.

Vedle aoristu a praesentu jest perfektum (jsouc takofka jejich výslednicf) vždycky časem silnějším, srv.: *Οὐδὲ τε θνήσκει θανόντες* a nejsou mrtvi, ač zemřeli. *Θαυμάζω* dívím se, *τεθαύμακα* mohu se rozdiviti.

2. *Κὰν τοῦτο νικῶμεν, πάνθ' ἡμῖν πεποίηται*

[*Sī eundem animum habueritis, vīcimus*]:

o ději budoucím za futurum. Co se jistě očekává, pokládá se za hotovo.

§ 361

V. Indikativ plusquamperfekta:

Ἐγγράφη napsal jsem a měl jsem napsáno:

Ἐπειδὴ ἔδεδειπνήκει, διελεγόμεν αὐτῶ (se naobědval [a byl po obědě]).
— *Αἱ Ἰωνικαὶ πόλεις τότε ἀφείσθησαν* (odpadla [a byla v odboji]):

**o ději minulém dokonavém a svými následky v minulosti trvacím =
o stavu minulém.**

Pozn. I tu překládáme ze dvou dějů v plusquamperfektě zahrnutých zpravidla jen trvací: *εἰστήκη* stál jsem, *ἐμνημένην* *memineram*, byl jsem pamětliv atd. Předčasnosti řecké plusquamperfektum nikdy nevyznačuje.

§ 362

VI. Indikativ futura III.:

Γεγράφεται napiše se a bude napsáno:

Ἐνθὺς Ἀριαῖος ἀφείσθηξει, ὥστε φίλος ἡμῖν οὐδεὶς λείψειται (zradí nás [a bude proti nám] — nezůstane [a nebude]):

**o ději budoucím dokonavém a svými následky v budoucnosti trvacím =
o stavu budoucím.**

Pozn. I tu překládáme ze dvou dějů futura III. zpravidla děj trvací: *ἔστήξω* budu státi, *μνησόμεαι* *meminerō* budu pamětliv atd.

¹⁾ Podobně je tomu u druhých tvarů reduplikovaných: plusquamperfekta (oba děje, dokonavý i trvací, jsou minulé) a futura III. (oba děje, dokonavý i trvací, jsou budoucí).

VII. Indikativ aoristu:

§ 363

¹*Ἐγραψα* napsal jsem:

1. ²*Ἐβαλον* hodil jsem, *ἔτρεσα* zachvěl jsem se, *ἔστην* zastavil jsem se.

³*Ἦλθον, εἶδον, ἐνίκησα*:

o ději minulém dokonavém (jednodobém): aorist jednoduchý [•].

2. a) ²*Ἐποίησε(ν)* rozdělal, *ἔβασίλευσε(ν)* stal se králem;
 b) *ἐποίησε(ν)* dodělal, *ἀπέθανε(ν)* zemřel;
 c) *ἐποίησε(ν)* udělal, *ἔβασίλευσε(ν)* (po)byl na trůně, (po)byl králem, kraloval.

²*Ἐβασίλευσε* (a) *Ξέρξης, ἐπεὶ Δαρεῖος ἀπέθανεν* (b).

Δαρεῖος ἔβασίλευσε (c) *τὰ πάντα ἐξ καὶ τριάκοντα ἔτη*:

o ději minulém déle trvajícím, z něhož se vytýká

- a) jenom začátek: aorist **nástupný** (*ingressivní*) [•–];
 b) jenom konec: aorist **končící** (*effektivní*) [–•];
 c) jehož delší trvání (opětování) se sráží v myslí takofka
 v jeden okamžik: aorist **souborný** n. **vypravovací** (*komplexivní* n. *historický* = lat. *perf. historicum*) [⊖], [⊙⊙⊙], [⊖⊖⊖].

Pozn. Není tedy aorist omezen na dokonavost nebo nedokonavost (opětování) děje, nýbrž značí prostě událost minulou, ať okamžik, ať delší dobu trvající. Odtud jeho jméno *ἀόριστος* [á + óρίζω] = čas ne-omezený. Proto se nezřídka překládá nedokonavými slovesy jako imperfektum: *ἔβασίλευσε* byl králem, kraloval.

3. ³*Ἦλθον, οὗς ἔπεμψεν* [*quōs mīserat*]. — ²*Ἐπεὶ κατεῖδον θάλατταν, κραυγὴ πολλή ἐγένετο* [*cum cōnsperaxissent*]:

o ději minulém předčasném (= lat. *plusquamperfektum*) ve větách vztazných a časových.

Pozn. Přesto však aorist sám (stejně jako imperfektum § 357, 3¹) předčasnosti nevyznačuje, nýbrž vztah ten tkví jen v souvislosti.

4. *Κάθ' αὖ ὁμῶς ὁ τ' ἀεργὸς ἀνηρ ὅ τε πολλὰ ἐοργῶς* H.¹)

²*Ἦριπε δ', ὡς ὅτε τις δρυὲς ἦριπεν* (jako když se dub skácí) H.:

v příslovích (γνώμαι) a v podobenstvích na zkušenosti založených: aorist obecný (gnomický).²)

Pozn. 1. Tento aorist značí jeden, více případů minulých, které se za stejných poměrů mohou kdykoliv opětovati. Výrok jím vyjádřený má platnost obecnou, týká se doby kterékoli, tedy také budoucí. Proto se aorist obecný pokládá za čas hlavní.

¹) Zemře muž nečinný stejně jak ten, jenž vykonal mnoho. — ²) Aorist *gnomický* se nazývá též *empirický*, protože zobecňuje minulou zkušenost (*ἐμπειρία*).

Překládáme jej — na rozdíl od praesentu obecného (§ 356, 3) — praesentem sloves dokonavých, t. j. budoucně, jako lat. perfektum gnomické.

Pozn. 2. Ἀθυμοῦντες ἄνδρες οὕτω τρόποιον ἔστησαν muži bez odvahy ještě nikdy (nepostavili vítězného znamení =) nedobyli vítězství: aoristy, při nichž příslovcem jest ukázáno k době minulé, nejsou již gnomické.

B. Tvary ostatních výrazů slovesných.

§ 364

I. Konjunktiv, optativ, imperativ, infinitiv.

- | | |
|------------------------------|---|
| 1. Γράφωμεν pišme, | <i>εἶθε γράφοιμεν</i> kéž bychom psali, |
| γράφε piš, | <i>γράφειν</i> psáti. |
| 2. Γράψωμεν napišme, | <i>εἶθε γράψαιμεν</i> kéž bychom napsali, |
| γράψον napiš, | <i>γράψαι</i> napsati. |
| 3. Γεγραφότες ὤμεν | (napišme a) mějme napsáno, |
| <i>εἶθε γεγραφότες εἶμεν</i> | kéž (napišeme a) máme napsáno, |
| <i>γέγραφε</i> | (napiš a) měj napsáno, |
| <i>γεγραφέναι</i> | (napsati a) míti napsáno. |

Μήπω ἐκέϊσε ἴωμεν, ἀλλ' αὐτοῦ διατρέψωμεν! — Ὡς ἀπόλοιτο καὶ ἄλλος, ὅτις τοιαυτὰ γε ῥέζοι *H.*¹⁾ — Ἔτι καὶ νῦν πείθου καὶ σώθητι! — Οὐ βουλευέσθαι ἔτι ὦρα, ἀλλὰ βεβουλευῶσθαι:²⁾

konjunktiv, optativ, imperativ, infinitiv vyjadřují toliko děj, a to

1. tvary *praesentními* děj **nedokonavý (opakovací)**,
2. tvary *aoristovými* děj **dokonavý (jednodobý)**,
3. tvary *perfektními* děj **dokonavý + (v následcích) trvací = stav.**

Nevyjadřují tedy uvedené způsoby **ani přítomnost n. současnost** (tvary *praesentními* n. *perfektními*), **ani minulost n. předčasnost** (tvary *aoristovými*). Čas, do kterého jejich děj padá, vyznačuje řídící sloveso nebo souvislost.

§ 365

Výjimky: *Εἶπον* ("Ἐλεγον),

- | | | |
|--------------------|------------------------------|---|
| a) ὅτι ἀποθνήσκει, | b) αὐτόν ἀποθνήσκειν = přímo | $\left\{ \begin{array}{l} 1. \text{ἀποθνήσκει n.} \\ 2. \text{ἀπέθνησκεν,} \end{array} \right.$ |
| ὅτι τεθναίη, | τεθνάσαι = | |
| ὅτι ἀποθάνοι, | ἀποθανεῖν = | ἀπέθανε, |
| ὅτι ἀποθανοῖτο, | ,, ἀποθανεῖσθαι = | ἀποθανεῖται: |

optativ (a) a infinitiv (b) vyjadřují též čas, zastupují-li indikativ.

¹⁾ Tak ať zhyne i jiný, kdo takové věci by dělall! Tento homérský verš pronesl Scipio Mladší při zprávě, že jeho švagr Tib. Gracchus byl zabit pro porušení ústavy.

²⁾ Jest na čase nikoliv uvažovati, ale míti vše již uváženo (promyšleno).

Toto zastupování se vyskytá v řeči nepřímé (v. § 414, 2; 415), při čemž
optativ a infinitiv praesentu = *indikativu praes. a imperfekta*,
optativ a infinitiv perfekta = *indikativu perf. a plusquamperfekta*.

Optativ může býti za indikativ jen po vedlejších čase věty řídicí, infinitiv po čase kterémkoliv. Optativ a infinitiv futura, zastupující toliko indikativ futura, mají vždy význam budoucí.

II. *Participium.*

§ 366

1. *Ἀμαρτάνει (ἤμαρτεν, ἀμαρτήσεται) τοῦτο*

- a) *γράφων* píše, *γεγραφώς* maje napsáno,
 b) *γράφας* napsav n. napíše,¹⁾
 c) *γράφων* chtěje psáti (napsati).

Κακοῖς ὁμιλῶν καὶ τὸς ἐκβήσῃ κακός (obcuje). — *Ἐσκεμμένα πάντα λέγω* (maje vše uváženo, po zralé úvaze).

Θέμενοι τὰ ὄπλα ἀνεπαύοντο (odloživše).

Χάριν λαβῶν μέμησο καὶ δοὺς ἐπιλαθοῦ (obdrže — prokáže).

Ἴηκον ὑμῶν ἀμυνοῦντες (chtíce pomoci, aby pomohli, na pomoc):

participium kromě děje vyjadřuje též vztah časový, značíc

- a) děj **nedokonavý**, s dějem řídicího slovesa **současný**: *part. praesentu (perf.)*,
 b) děj **dokonavý**, ději **předčasný**: *part. aoristu*,
 c) děj **(ne)dokonavý**, ději „ **následný**: *part. futura*.

Časová doba participia se poznává z řídicího slovesa.

2. *Μέμνημαι καὶ τοῦτό σου λέγοντος* (přimo σὺ ἔλεγες). —

Παρασκευάζετο ὡς μαχομένους (= ὅπως μαχεῖται):

participium vyjadřuje též čas, zastupuje-li **indikativ jiného času, než jakého jest sloveso řídicí**, nebo **je-li participium ono budoucí**. Přitom *participium praesentu* = *indikativu praes. a imperfekta*, *participium perfekta* = *indikativu perf. a plusquamperfekta*, podobně jako optativ a infinitiv (§ 365).

Dodatek. Tvary indikativní a tvary způsobů ostatních (mimo § 367 participium § 366, 1) nevyjadřují vztah dějek ději, t. j. současnost, předčasnost a následnost, nýbrž tento vztah se vyrozumívá **jen ze souvislosti** nebo se naznačuje příslovečným určením. Proto **o souslednosti časů v řečtině nemůže býti řeči.**

¹⁾ Spadá-li děj řídicího slovesa do budoucnosti.

II. Skladba vět neboli větoslovi.

§ 368

I. O způsobech ve větách hlavních.

Podle obsahu rozeznáváme hlavní věty: 1. vypovídací a) jistící, b) podmíněčné; 2. žádací a) rozkazovací, b) přací; 3. tázací; 4. zvolací.

1. Věty vypovídací.

§ 369

a) Věty jistící.

(Οὐ) λέγω, ἔλεξα (εἶπον), λέξω (πῶν) *dīcō, dīxī, dīcam*:
Πάντα ῥεῖ. — Ἔπειθ' ἐν, ἀλλ' οὐκ ἔπεισεν. — *Ἡ ὕρῃ κα*:
(οὐ +) **indikativ kteréhokolí času o ději skutečném**:
indikativ skutečnosti (modus reālis), j. v lat. a češ.

Poznámky:

- Ἔξῃν (σε τοῦτο ποιεῖν) *licet, -ēbat*, bylo by (bývalo) možno, volno;
ἔδει, ἐχρῆν, προσῆκε *oportet, -ēbat*, mělo by se, bylo by se mělo;
δίκαιον, εἰκός, καλὸν ἦν *aequum est, erat*, bylo by (bývalo) spravedливо . . . ;
πιστέον, προαιρετέον ἦν *pāendum, praeferendum est, erat*:

Τούσδε ζῆν οὐκ ἔδει *tito lidé by neměli žítí (ἀλλὰ ζῶσιν)*. — Ἀχιλλεὶ ἐξ ἦν σωθῆναι. A. byl by se mohl zachrániti (ἀλλ' οὐκ ἐσώθη): (οὐ +) *indikativ imperfekta* = český kondicionál přítomný n. minulý v soudech možnosti, nutnosti, povinnosti, slušnosti — jako v latině.

Indikativ ten byl spojen pro Řeka s výčitkou, že možnost, povinnost atd. vskutku tu byla, ale konání její že nebylo. My dvojím svým překladem vyjadřujeme nejen, že konání ono nebylo (kondicionálem minulým), nýbrž že ani nyní není (kondicionálem přítomným).

- Ὀλίγον ἐπελαθόμεν = ὀλίγον ἐδέησα ἐπιλαθέσθαι
raepe oblitus sum, málem jsem, (byl) bych zapomněl.
Ὀ ἵππος μικροῦ Κῦρον ἐξετραχήλισεν (málem by byl shodil):
μικροῦ, ὀλίγον + *indikativ aoristu* = málem (by); málem by bylo:
neboť pro Řeka (Římana) něco *málem, skorem* vskutku se stalo, t. j. jen málo chybělo a něco bylo skutkem.

§ 370

b) Věty podmíněčné.

- Λέγοις ἄν *dīcās* οὐκ ἄν λέγοις *nōn dīcās*.
Εἶποις ἄν *dīxeris* οὐκ ἄν εἶποις *nōn dīxeris*.

Βουλοίμην ἄν τοῦτο οὕτω γενέσθαι (*velim*, přál bych si). — Ἴσως ἄν τις εἶποι *forsitan dixerit quispiam*, snad někdo řekne. — Ὡρα ἄν εἴη

2. Πείθου καὶ σώθητι!

“*Αγετε σκέψασθε!* — *Περὶ τούτων οὖν τοῦτ’ εἰρήσθω:*
imperativ **přikazovací** (*iussivus*) v 2. a 3. osobě.

3. Μὴ ποίει πῶλὶ *facere* — μὴ ποιήσης *nē fēceris!*

Μὴ θορυβεῖτε — *μὴ μοι θορυβήσητε* *nehlučte, nestrhněte hluk!*
Μηδεὶς εἰσὶτω — *θορυβήση* — *προσδοκησάτω ἄλλως:*
μὴ + imperativ **zabraňovací** (*prohibitivus*), nikdy v 2. os. aoristu;
μὴ + konjunktiv **zabraňovací** (*prohibitivus*) v 2. a 3. os. aoristu.

§ 372

b) *Věty přací.*

Částice: *εἴθε, εἰ γάρ, ὡς utinam, κέζ* (nebo bez částic).

1. *Εἴθε εἴη — γένοιτο utinam sit — nātus sit!*

Εἴθε μὴτ’ εἴη μὴτε γένοιτο utinam nē sit nēve nātus sit!

Εὐτυχοίης καὶ τύχοις, ὅσων ἐρῶς. — *Μὴ μοι γένοιθ’, ἃ βούλομ’,*
ἀλλ’ ἃ συμφέρει. — *Αὐτίκα τεθναίην* (na místě ať jsem mrtev!) *H.:*

(*μὴ* +) **prostý optativ o přání splnitelném: optativ přací** [(= *lat.* konj. praes. n. perf.)].

2. *Εἴθε Κῦρος ἔζη = ὦφελε Κῦρος ζῆν utinam C. vīveret!*
Εἴθε μὴ ἀπέθανε = ὦφελε μὴ ἀποθανεῖν utinam nē obīssēt!

Εἰ γὰρ τοσαύτην δύναμιν εἶχον (ἀλλ’ ἐγὼ οὐκ ἔχω). —

Εἴθε σε μὴ ποτ’ εἶδον = εἴθ’ ὦφελον μὴ ποτέ σε ἰδεῖν
utinam numquam tē vīdissem!:

(*μὴ* +) **indikativ historického času o přání nesplnitelném.**

Pozn. Indikativ imperfekta (plusquamperfekta) značí tu jen nedokonavost, indikativ aoristu jen dokonavost děje ať přítomného, ať minulého.

Doba děje (přítomná n. minulá) vyplývá teprv ze souvislosti.

Za indik. imperf. (plsqpf.) bývá též *ὦφελον* + *infin. praes. (perf.)*,

za indikativ aoristu „ „ *ὦφελον* + *infinitiv aoristu*

(= *lat.* konj. imperf. n. plusqpf.; *čes.* *κέζ* + kondicionál).

“*Ὀφελον, -ες, -ε* jest aorist II. od *ὀφείλω = děbēbam*, měl jsem, měl bych (srv. *čes.*: To jsem měl vědět!). Necstil tedy Řek v těchto vazbách původně nějakého přání, nýbrž prostě vyjadřoval jimi — jako slovesy *ἔδει* mělo (by) se, *προσῆκε* slušelo (by) — že k ději nedošlo. Ale zjištění nesplněného požadavku budilo přání, aby se uskutečnil, a proto dodatečně přistupovaly k *ὦφελον* přací částice *εἰ, εἰ γάρ, εἴθε, ὡς* (+ *μὴ*): *Αἴθ’ ὀφελος παρὰ νηυσὶν ἦσθαι* *κέζ* by ti bývalo přáno dlít u lodí! *H.* — ‘*Ὡς μὴ ὀφελον νικᾶν* *κέζ* bych nebyl zvítězil! *H.*

3. *Věty tázací (otázky přímé).*

§ 373

Také v řečtině se rozeznávají otázky

- a) **slovné (doplňovací)**, uvozané tázacími zájmeny n. příslovci (§149n.);
 b) **větné (zjišťovací)**, uvozané tázacími částicemi:

ἄρα, ἦ	= -ne,	zda(li)?	-li?
ἄρ' οὐ, οὐ, οὐκοῦν	= <i>pōnne</i> ,	co pak ne-?	(zda)ne-? že?
ἄρα μή, μή, μῶν	= <i>num</i> ,	co pak?	snad ne-? že ne-?
πότερον (-α) - ἤ	= <i>utrum - an</i> ,	zda(li) —	či(li)? ¹⁾
- ἤ	—	- an,	

1. Ἄρ' (οὐκ n. μή) εἶπες (a), ἄν εἰπῶς (b), ἄν εἶπες (c):

- a) *Τί οὐκ ἀπεκρίνω; — Μή τι νεώτερον ἀγγέλλεις;*
 b) *Τίς ἄν νομίζοι; — Τίς οὐκ ἄν ὁμολογήσειε;*
 c) *Σὺ μᾶλλον ἄν ἐβούλου με ὀρᾶν δικαίως ἢ ἀδίκως ἀποθνήσκοντα; — Τίς ἄν ᾧ ἤθ' η ταῦτα γενέσθαι;* (Kdo by si byl pomyslel?):

(οὐκ n. μή +) způsoby vět vypořídacích:

- a) **indikativ**, b) **optativ + ἄν**, c) **indikativ historického času + ἄν**.

Pozn. K otázce *větné* se odpovídá přísvedčovacími n. popíracími

příslovci: *ναί, πάνν (γε), μάλα (γε), μάλιστα* ano, ba, ovšem, *εὖ γε* dobře —
οὐ, οὐ (μή) δῆτα, οὐδαμῶς, ἥμισυ ne, nikoliv, kde pak, to to;

větami: *φημί* ano, *οὐ φημι* ne, (*οὐκ*) *ἔστι ταῦτα* tak jest (nenf), *ἔστω* budiž,
ἀληθῆ λέγεις pravda, a pod.

2. *Εἰσὶν ἢ μή; Intrem, pōn intrem?*

Πότερον <ταῦτα> βίαν φῶμεν ἢ μὴ φῶμεν εἶναι;

(μή +) konjunktiv rozvažovací (dēliberātivus), zprav. v 1. os.

Pozn. *Βούλει σκοπῶμεν;* = Což abychom uvažovali?: k rozvažovacím otázkám se řadívaly věty uvozené slovy *βούλει, βούλεσθε*. Původně byly to dvě samostatné věty: *σκοπῶμεν* = uvažujme! (věta žádací — vybízecí) + *βούλει* = chceš? (věta tázací). [Srv. lat. *volō veniās.*]

4. *Věty zvolací.*

§ 374

Uvozoovací slovice: *οἶος* jaký, v *neutru* též: co (že),

ὄσος jak veliký, kolik, co, *ὥς* jak!

¹⁾ *Ω πάτερ ἀργικέραυνε κελαινεφέες, οἶον ἔειπες!*²⁾ *Η. —*

²⁾ *Ω πάππε, ὅσα πράγματα ἔχεις ἐν δειπνῶ! —*

³⁾ *Ως καλός <ἐστὶ> μοι ὁ πάππος!*

indikativ kteréhokoli času.

¹⁾ Vl.: co z obého: a či b? — ²⁾ Otče, ty vladaři blesků a mračen, cožes to řekl!

II. O způsobech ve větách vedlejších.

§ 375 Pro nauku o způsobech ve větách vedlejších rozeznávejme, je-li sloveso řídicí vyjádřeno časem hlavním nebo vedlejším (historickým). Jsou pak:

I. časy hlavní:

1. *indikativ praesentu,*
2. *perfekta,*
3. „ *futura I. a III.,*
4. *konjunktiv,*
5. *optativ práci a možnosti,*
6. *imperativ.*

II. časy vedlejší:

- | | |
|---|--|
| 1. <i>indikativ imperfekta,</i> | } časy tak řeč.
historické
(s augmentem). |
| 2. <i>aoristu,</i> | |
| 3. „ <i>plusquamperf.,</i> | |
| 4. <i>optativ střídny n. zástupný (oblīquus),</i> | |
| jenž po vedlejších časech věty řídicí zastupuje někdy indikativ nebo konjunktiv (též s <i>āv</i>). | |

Indikativ aoristu obecného (§ 363, 4) se počítá k časům hlavním, *praesens historický* (§ 356, 4) buď k časům hlavním (podle tvaru), anebo k vedlejším (podle významu). Při *infinitivu* a *participiu*, pokud nemají časového významu (§ 365 b; § 366, 2), rozhoduje řídicí sloveso.

Pozn. Optativ zástupný překládáme zpravidla indikativem, poněvadž na skutečnosti děje nic nemění. Bývat často vedle indikativu beze změny významové.

Podle toho, jsou-li vedlejší věty připojeny k svým řídicím větám podřadicími spojkami nebo vztažnými zájmeny, rozeznáváme:

A. vedlejší věty spojkové (konjunkcionální), a to:

1. důvodové; 2. žádací a) účelové, b) snahové, c) obavné; 3. účinkové (výsledné); 4. podmínkové; 5. připustkové; 6. časové;

B. vedlejší věty vztažné (relativní).

Bez zvláštních podřadicích pojítek přistupují k řídicím větám

1. otázky nepřímé: *Βούλει σκοπῶμεν;*
2. některé věty žádací: *Φοβοῦμαι, μή τι πάθω.*

§ 376 Při spojování vět v souvětí se někdy větné členy přesunují:

Οἶδα Κῦρον ὅτι τέθνηκε = *οἶδα, ὅτι Κῦρος τέθνηκε.*

Ὅρας τὴν θεῶν ἰσχὺν ὅση = *ὄρας, ὅση ἡ θεῶν ἰσχὺς*

[*Nōsti Marcellum, quam tardus sit*]:

podmět vedlejší věty se za důrazem předjímá (klade napřed) **do věty řídicí jako její předmět = předjímání** (*προόληψις, anticipatio*).

Ve skutečnosti přistupovala k předmětu řídicí věty dodatečně věta vedlejší, aby jej doplnila a objasnila. ‚Mám zprávu o Kyrovi‘, totiž: ‚že jest mrtev‘. — ‚Vidíš moc bohů‘, totiž: ‚jak jest veliká‘.

A. O vedlejších větách spojkových.

§ 377

1. *Věty důvodové.*

Spojky: *ὅτι, διότι* (*διὰ τοῦτο, ὅτι*), *ὥς quod* ježto, poněvadž, (proto)že, *ἐπεὶ cum*, když, *ἐπειδὴ quoniam*, když, poněvadž, *ὅτε, ὁπότε quandōquidem*, když, ježto (právě).

1. Ἐπεὶ ὑμεῖς οὐκ ἐθέλετε πείθεσθαι, ἐγὼ σὺν ὑμῖν ἐρομαι. — Δέομαί σου παραμείναι, ὡς οὐδ' ἂν ἐνὸς ἡδίου ἀκούσαιμι ἢ σοῦ: (οὐ +) **indikativ n. optativ** + ἄν.

2. Ἐθαύμαζον, ὅτι οὐδαμοῦ Κῦρος φαίνοιτο (= ἐφαίνετο): (οὐ +) **optativ zástupný** (§ 375, II, 4).

Pozn. 1. Zvláště bývá tento optativ o důvodu myšleném, subjektivním (*quod + konj.*, ježto prý, že prý) = ὡς + participium (§ 408, 3 b)

Pozn. 2. Τί ποτε λέγεις; ἐπεὶ (ὥς) οὐ μανθάνω: ἐπεὶ, ὡς uvádějíce větu hlavní = γάρ (neboť, vždyt).

2. *Věty žádací.*a) *Věty účelové.*

§ 378

Spojky: *ἵνα* (pův. = kde), *ὅπως*, epické *ἄφρα*, *ὥς ut*, aby.

- a) *Τοῦτο λέγω, ἵνα (μὴ τι) γένηται ut* (*nē quid*) *accidat.*
 b) *Τοῦτο ἔλεξα, ἵνα (μὴ τι) γένοιτο ut* (*nē quid*) *accideret.*

Εἰς καιρὸν ἤκεις, ὅπως τῆς δίκης ἀκούσης. — Ἴνα μὴ οἴη ἀπατάσθαι, τότε λαβὲ τεκμήριον (jako důkaz).

Ταῦτ' εἰπὼν ἀνέστη, ὥς μὴ μέλλοιτο, ἀλλὰ περραίνοιτο τὰ δέοντα (aby se neváhalo, ale konalo, čeho potřebí):

- a) (μὴ +) **konjunktiv** po **hlavním čase** věty řídící,
 b) (μὴ +) **optativ zástupný** po **vedlejší čase** věty řídící.

Jiné vazby:

1. Οὐ δι' ἄλλο τρέφονται οἱ μισθοφόροι ἢ ὅπως μαχοῦνται ὑπὲρ τῶν τρεφόντων. — Ὡς ἂν μάθῃς, ἀντάκουσον: ὅπως (ὥς) + **indikativ futura (konjunktiv s ἄν)**.
 2. Σοὶ ἄμ' ἐσπόμεθα, ἄφρα σὺ χαίρης (abys měl radost) *H.* — Τὰ πλοῖα Ἀβροκόμας κατέκασεν, ἵνα μὴ Κῦρος διαβῆ: konjunktiv po vedlejší čase, když účel trvá n. jest podmětem jistě očekávan.
 3. O připodobování vět účelových § 392, 1; o účelovém infinitivu § 393 a; o účelovém participiu § 408, 4.

§ 379

b) *Věty snahové.*

Spojky: *ὅπως, ὥς* aby (přív. = jak, kterak).

Ἐπιμελοῦμαι, ὅπως (μὴ) τοῦτο α) γένηται, β) γένηται.

Ἐπεμελοῦμην, ὅπως (μὴ) τοῦτο α) γένησεται, β) γένοιτο:

Κῦρος βουλευέται, ὅπως μὴποτε ἔσται ἐπὶ τῶ ἀδελφῶ. —

Ἐπραττον, ὅπως τις βοήθεια ἦξει.

Αὐτοὶ δὲ φραζόμεθ', ὅπως ὄχ' ἄριστα γένηται Η.

Αὐτὰρ ἐγὼ (ἐ)βούλευον, ὅπως ὄχ' ἄριστα γένοιτο Η.:

a) *(μὴ +) indikativ futura,*

b) *(μὴ +) způsoby vět účelových (§ 378).*

Ve větě řídicí bývá sloveso péče nebo snahy, j.

ἐπιμελοῦμαι (2., dp.), *φροντίζω* pečuji, *βουλεύομαι, φράζομαι* uvažuji, *σκοπῶ* (2., aor. *ἐσκεπάμην*) hledím, *σπουδάζω, πρᾶττω* usiluji a pod.

Pozn. *Ὅπως οὐκ ἔσεσθε ἄνδρες ἄξιοι τῆς ἐλευθερίας* (ať jste)! — *Ὅπως μὴ ὀσοφιστῆς ἐξαπατήσῃ ὑμᾶς* (jen ať neoklame, jen aby neoklamal): *věty snahové* při důtklivé vybídce (výstraže) se kladou samostatně.

§ 380

c) *Věty obavné.*

Spojky (= záporoky): *μὴ* ně, že, aby ne,

μὴ οὐ ně nōn = *ut*, že ne, aby.

a) *Φοβοῦμαι, μὴ (οὐ) τοῦτο γένηται μετιῶ, ně (nōn) accidat.*

b) *Ἐφοβοῦμην, μὴ (οὐ) τοῦτο γένοιτο μετιέbam, ně (nōn) accideret.*

Ὅρα, μὴ πῆμα νῦν σαντῆ τιθῆς (abys nestrojila záhubu). — *Δέδιμεν, μὴ οὐ βέβαιοι ἦτε* (že nebudete).

Ἔδεισαν οἱ Ἕλληνες, μὴ οἱ πολέμοιο αὐτοῦς κατακόψειαν. —

Ξενοφῶν ἐφοβεῖτο, μὴ οὐ δύναίτο ἐκ τῆς χώρας ἐξελεῖν:

μὴ (οὐ) + způsoby vět účelových (§ 378).

Ve větě řídicí jest sloveso bázně n: pozor, j.

δέδοικα, φοβοῦμαι bojím se, *ὄρω* mám pozor,

εὐλαβοῦμαι (2., dp.), *φυλάττομαι* chráním se.

Pozn. 1. *Μὴ τοῦτο γένηται* = jen aby se to nestalo, to se asi stane.

Μὴ οὐ τοῦτο γένηται = to se asi (snad) nestane (§ 424, 4).

Οὐ μὴ τοῦτο γένηται = to se jistě nestane (§ 424, 3):

věty obavné (jako snahové) se kladou někdy samostatně.

Pozn. 2. Jiné vazby:

Φοβοῦμεθα, μὴ ἡμαρτήκαμεν (snad jsme nechybili? = že jsme chybili).

- a) ἐφ' ᾧ (τε) (μῆ) + infinitiv = ἐπὶ τούτῳ ὥστε s tou podmínkou, aby;
 b) (τοιούτος) οἶος + infinitiv = takový, aby (že); způsobilý, aby;
 c) (τοσοῦτος) ὅσος + infinitiv = tolik, kolik (co) by —,
 při čemž οἶος i ὅσος se přizpůsobují pádu svého jména (zájmena) souvztažného.

§ 383

4. Věty podmínkové.

Spojky: εἰ, εἰ ἄν > *éjan > ἔάν (ἄν, ἦν) sī, jestliže (by), -li (by), kdyby.

Spojením vedlejších vět podmínkových s hlavními větami vypovídajícími nebo rozkazovacími vznikají *souvětí podmínková* (*hypothetická*), v nichž věta vedlejší (podmínková) se nazývá **předvětím** (*πρότασις*, značka π), i když jde po větě řídící; zápornka μὴ (εἰ μὴ nisi), zřídka οὐ (εἰ οὐ sī nōn); věta řídící se nazývá **závětím** (*Ἀπόδοσις*, značka Α); zápornka οὐ i μὴ podle povahy věty řídící.

§ 384 Podle povahy předvětí rozeznáváme **čtyři základní způsoby n. formy** souvětí podmínkových:

I.	<i>Εἰ ἔχεις, εἶχες...</i>	<i>δίδως, ἐδίδους,</i>	<i>δίδου.</i>
	<i>Si habēs, habēbās...</i>	<i>dās, dabās,</i>	<i>dā.</i>
	Jestliže máš, jsi měl	dáváš, dával jsi,	dávej:

Εἰ θεοὶ εἰσιν, ἔστι καὶ ἔργα θεῶν. — Κλέαρχος, εἰ ἔλυε τὰς σπονδὰς, τὴν δίκην ἔχει. — Εἰ μὴ φυλάξεις μικρῶ, ἀπολείς τὰ μελίζονα. — Εἴ τι χρήζεις, φράζε:

π^I :	<i>εἰ</i> + indikativ kteréhokoli času,	} π^I + A^I:
A^I:	indikativ n. imperativ o ději skutečném n. přikázaném.	

Indikativy formy I., oblíbené zvláště v logických soudech, jsou *indikativy skutečnosti* (*realní* § 369). Ale tato skutečnost se týká jen vztahou obou dějů: děj závětí jest jistý pouze po splnění podmínky vyslovené v předvětí. O skutečnosti dějů samých se mluvící nevyjadřuje.

II.	<i>Ἐὰν ἔχης, σχῆς,</i>	<i>δώσεις n. δίδου.</i>
	<i>Si habēbis, habueris;</i>	<i>dabis, dā.</i>
	Budeš-li mítí, dostaneš-li,	dáš, dávej:

Ἐὰν δ' ἔχωμεν χρήμαθ', ἔξομεν φίλους. — Ἄν με ἀποκτείνῃτε, οὐκ ἐμὲ μεῖζω βλάψετε ἢ ὑμᾶς αὐτούς. — Ἐάν τις τὴν πόλιν προδιδῶ, μὴ ταφήτω ἐν τῇ Ἀττικῇ:

π^{II} :	<i>ἔάν</i> + konjunktiv praesentu (aoristu),	} π^{II} + A^{II}:
A^{II}:	indikativ futura n. imperativ o ději očekávaném n. žádaném.	

Konjunktiv v předvětí formy II. jest tak řeč. **konjunktiv očekávací** (*futurální* § 359 a). Forma II., oblíbená zvláště v zákonech, blíží se velmi formě I. s indikativem futura v předvětí, ledaže forma I. jest důtklivější. Proti formě I. umožňovala forma II. rozlišiti v budoucnosti vidy slovesné: konjunktiv praesentu (= lat. futur. I.) vyjadřoval budoucí děj nedokonavý, konj. aoristu (= lat. futur. II.) budoucí děj dokonavý.

III. *Εἰ ἔχοις, σχοίης, διδοίης ἄν, δοίης ἄν.*
Si habeās, habueris, dēs, dederis.
 Jestliže bys měl, dostal, dával bys, dal bys:

Πολλή ἄν ἀλογία εἶη εἰ φοβοῖτο τὸν θάνατον ὁ φιλόσοφος. — Εἰ σθένος λάβοιμι, δηλώσαιμ' ἄν, οἷα φρονῶ. — Εἰ ἀναγκαῖον εἶη ἀδικεῖν ἢ ἀδικεῖσθαι, ἐλοίμην ἄν μᾶλλον ἀδικεῖσθαι:

π^{III} : *εἰ* + **optativ praesentu (aoristu)**, $\pi^{III} + A^{III}$:
 A^{III} : **optativ praesentu (aoristu) + ἄν** } **III. forma možnosti**
 o ději možném, zdržlivě tvrzeném. (potenciální).

Optativy formy III. jsou **optativy možnosti** (*potenciální* § 370, 1), při čemž se v předvětí *ἄν* neklade. Optativ praesentu bývá o možném ději nedokonavém, optativ aoristu o možném ději dokonavém. Doba děje (přítomná, minulá) vyplývá teprv ze souvislosti.

IV. *Εἰ εἶχες, ἔσχες, ἐδίδους ἄν, ἔδωκας ἄν.*
Si habērēs, habuissēs, darēs, dedissēs.
 Kdybys měl, byl dostal, dával bys, byl bys dal
 (ale nemáš, nedostal jsi, tedy nedáváš, nedal jsi):

Εἰ μὴ (γὰρ) ἦν Χρῶσιππος, οὐκ ἄν ἦν στοά. — Οὐκ ἄν ἐποίησε ταῦτα, εἰ μὴ ἐγὼ ἐκέλευσα. — Εἰ τότε ἐβοηθήσαμεν, ῥάονι νῦν ἄν ἐχρῶμεθα Φιλίππῳ:

π^{IV} : *εἰ* + **indikativ historického času**, $\pi^{IV} + A^{IV}$:
 A^{IV} : **indikativ historického času + ἄν** } **IV. forma neskutečnosti**
 o ději neskutečném. (*irreální*).

Indikativy formy IV. jsou **indikativy neskutečnosti** (*irreální* § 370, 2), při čemž se v předvětí *ἄν* neklade. Indikativ imperfekta značí nedokonavost, indikativ aoristu dokonavost děje ať přítomného, ať minulého. Doba děje (přítomná, minulá) vyplývá teprv ze souvislosti.

Pozn. Optativ v předvětí III. formy se pokládá za opt. možnosti, indikativ v předvětí IV. formy se pokládá za indik. neskutečnosti. Ale původně se tato souvětí skládala ze dvou samostatných vět,

na př. III.: *Εἰ ἔχοις. Διδοίης ἄν.* Kéž bys měl! Dával bys (asi).

IV.: *Εἰ εἶχες. Ἐδίδους ἄν.* Kéž bys měl! Dával bys. (Ale nemáš, tedy nedáváš).

Věty s *εἰ* (= *εἰ γάρ, εἴθε* kéž) byly hlavní věty. práci s *optativem bez ἄν* o přání splnitelném (§ 372, 1), s *indikativem histor. času bez ἄν* o přání nespílitelném (§ 372, 2). Druhé dvě věty byly hlavní věty podmíněčné s *optativem + ἄν* o ději možném (§ 370, 1), s *indikativem histor. času + ἄν* o ději neskutečném (§ 370, 2). Ale časem se věta práci stala závislou na sousední hlavní větě podmíněčné, splynula s ní v podmínkové souvětí podřadné a jako grafický výraz kratší časové přestávky mezi nimi nastoupila místo silnější tečky slabší čárka. *Εἰ* pak se stalo podřadící spojkou = jestliže, kdyby.

§ 385 **Souvětí smíšená.** Uvedené čtyři formy se nevyskytají vždycky v ryzi své podobě. Jest možné spojení kteréhokoli z uvedených čtyř předvětí (*π*) s kterýmkoli závětem (*A*):

Εἰ διαφθείρω τοὺς νέους, ταῦτ' ἄν εἴη βλαβερά (π^I + A^{III}).

Zvláště však jest pamatovati tato smíšení:

- | | | |
|--------------------------|------------------|------------------|
| a) <i>Ἐὰν ἔχης,</i> | <i>σχῆς,</i> | <i>δίδως.</i> |
| <i>Cum habēs,</i> | <i>habuisti,</i> | <i>dās.</i> |
| Kdykoli máš, | dostaneš, | dáváš. |
| b) <i>Εἰ ἔχοις,</i> | <i>σχοίης,</i> | <i>εἰδίδους.</i> |
| <i>Cum habebās,</i> | <i>habuerās,</i> | <i>dabās.</i> |
| Kdykoli jsi měl, dostal, | dával jsi: | |

**Αν (ἄν = ἔάν) ἀπῆ τὰ πράγματα, ἅπας λόγος μάταιος φαίνεται* (kdykoli scházejí skutky). — **Ην (= ἔάν) ἐγγὺς ἔλθῃ θάνατος, οὐδεὶς βούλεται θνήσκειν* (kdykoli se přiblíží).

Εἰ τινα φεύγοντα ὄρω, ἔπαιε (kdykoli viděl). — *Εἰ τίς τι Κύρω καλῶς ὑπερηρέτησειεν, οὐδενὶ ἀχάριστον εἶασε τὴν προθυμίαν* (kdykoli někdo posloužil):

- | | | |
|---------------------------------|---|---|
| a) <i>π^{II}: ἔάν +</i> | konjunktiv praesentu (aoristu), | } <i>π^{II}(π^{III}) + A^I:</i> |
| A^I: | indikativ praesentu (perfekta)
o ději skutečném v přítomnosti <i>opětovaném</i> ¹⁾ ; | |
| b) <i>π^{III}: εἰ +</i> | optativ praesentu (aoristu), | |
| A^I: | indikativ imperfekta (aoristu)
o ději skutečném v minulosti <i>opětovaném</i> ¹⁾ . | |

Konjunktiv + ἄν a *prostý optativ* v předvětí formy opětovací slovou **opětovací** (*iterativní*). *Optativ opětovací* jest vlastně *optativ zástupný* po vedlejší čas (§ 375, II, 4). Samy sebou tyto způsoby opětování nevyznačují, nýbrž význam ten tkví v souvislosti.

¹⁾ ať nedokonavém, nebo dokonavém.

Dodatky.

- 1.** V řeči nepřímé se mění závěti period podmínkových (A) podle pravidel § 386 o závislosti vět hlavních (§ 414—417). Předvětí (π) zůstává beze změny; jenom při π^I a π^{II} může za $\epsilon\acute{\iota}$ + indikativ nebo za $\acute{\epsilon}\acute{\alpha}\nu$ + konjunktiv nastoupiti též $\epsilon\acute{\iota}$ + optativ zástupný, je-li sloveso řídicí vyjádřeno časem vedlejším (§ 418, 2). A tak

$\epsilon\acute{\iota}$ + optativ v řeči nepřímé = $\left. \begin{array}{l} 1. \epsilon\acute{\iota} + \text{indikativ } (\pi^I) \\ 2. \acute{\epsilon}\acute{\alpha}\nu + \text{konjunktiv } (\pi^{II}) \\ 3. \epsilon\acute{\iota} + \text{optativ } (\pi^{III}) \end{array} \right\} \text{řeči přímé.}$

- 2.** $E\acute{\iota}$ $\mu\acute{\eta}$ nisi leč, leda; po záporce = kromě: *Οὐκ ἦν κρήνη εἰ μὴ μία; εἰ δὲ μὴ* (pakli ne) sice, jinak: *Μὴ ποιήσης ταῦτα· εἰ δὲ μὴ, ζημώσῃ* (původně nevyvinuté předvětvi podmínkové);

$\epsilon\acute{\iota}$ $\mu\acute{\eta}$ ἄρα (+ indikativ) nisi forte, nisi verō, leč by, ledaže snad; $\epsilon\acute{\iota}$ ($\acute{\epsilon}\acute{\alpha}\nu$) *μόνον dummodo*, jen když, *ἄλλως τε καὶ εἰ* ($\acute{\epsilon}\acute{\alpha}\nu$) praesertim sī, zvláště když;

$\epsilon\acute{\iota}\pi\epsilon\rho$ 1. jestliže vskutku, jakože, 2. *sī quidem*, ačli: $\epsilon\acute{\iota}\pi\epsilon\rho$ *τις* ačli kdo = jako nikdo jiný.

O $\epsilon\acute{\iota}$ v nepřímých otázkách v. § 417, 1 b.

5. Věty přípustkové.

§ 387

Spojky: $\epsilon\acute{\iota}$ *καί*, $\acute{\epsilon}\acute{\alpha}\nu$ *καί* *εἰσὶ*, *quamquam*, byť i, třebaš,

καὶ εἰ (= *κεῖ*), *καὶ ἴαν* (= *ἴαν*) *εἰσὶ*, i když, i kdyby, *οὐδ' (μηδ') εἰ, οὐδ' (μηδ') ἴαν* ani kdyby.

Εἰ καὶ μὴ ποιούσι τοῦτο, καὶ λέγειν δεῖ καὶ πρᾶττειν. — *Κἄν πολλαὶ γέφυραι ᾤσιν, ἀπολούμεθα.* — *Οὐδ' εἰ πάνυ ἀγαθοὶ εἴητε, λιμῶ μάχεσθαι οὐκ ἄν δύναισθε.* — *Οὐδ' εἰ πάντες συνεβούλευον ἀντὶ μένειν, ἔμενεν ἄν (Ξέρξης) Her.* — *Οὐδ' εἰ πάντες Ἕλληνας καὶ οἱ λοιποὶ ἄνθρωποι συλληχθεισαν, οὐκ ἀξιόμαχοί εἰσι ἐμὲ (Ξέρξην) ὑπομῖναι¹) Her.* (souvětí smíšené):

($\mu\acute{\eta}$ +) způsoby předvětí podmínkových (§ 384).

Pozn. Věty přípustkové se svými větami řídicími jsou vlastně souvětí podmínková, rozšířená spojkami *καί*, *οὐδέ*, *μηδέ*. Při tom jest uvážiti, má-li *καί* význam buď prostě připojovací n. stupňovací, t. j. znamená-li *καὶ εἰ* = 1. a jestliže, jestliže také, 2. i když (i kdyby). — Za větu přípustkovou bývá častěji *καὶ* (*οὐ*) n. *καίπερ* (*οὐ*) + participium (§ 408, 6).

¹) Ani kdyby všichni Řekové a ostatní lidé se spojili, nejsou s to, aby se mi v boji postavili: v závěti jest indikativ místo optativu + ἄν, který nestačil sebevědomému velkokráli.

6. Věty časové.

Spojky: *ἐπεὶ, ἐπειδὴ cum + konj., postquam*, když, *ὡς ut, jak, ἐπεὶ (ἐπειδὴ), ὡς) πρῶτον n. τάχιστα cum primum*, jakmile, *ὅτε* když, *ἀζ, ὁπότε, ἡνίκα cum + indik., když (právě), co, ἔστε, ἕως, μέχρι (οὐ)* *dum, quoad* 1. pokud, 2. dokud ne, *ἀζ, ἐν ᾧ (χρόνῳ) dum*, zatím *co, ἐξ (ἀφ') οὐ ex quo* od té doby *co, πρῶτον, πρότερον ἢ* 1. *priusquam*, dříve než, 2. dokud ne, *ἀζ.*

1. Ὅτε (οὐκ) ἔχεις, εἶχες, ἔσχεις, (οὐ) δίδως, ἐδίδους, ἔδωκας.

Cum habēs, habēbās, habuistī, dās, dabās, dedistī.

Když máš, jsi měl, jsi dostal, dáváš, dával jsi, dal jsi:

Ἔως ἐστὶ καιρός, ἀντιλάβεσθε τῶν πραγμάτων. — Ἐπεὶ ἡ σθῆναι Δαρειῶς, ἐβούλετο τῷ παιδὶ ἀμφοτέρω παρεῖναι [*cum aegrolāret*]. — Ἐπεὶ ἐτελεύτησε Δαρειῶς, Τισσαφέρηνς διαβάλλει τὸν Κῦρον [*postquam mortuus est*]. — Ταῦτα ἐποίουν, μέχρι σκότος ἐγένετο (*ἀζ* nastala tma):

(οὐ +) **indikativ praesentu** o ději přítomném,

indikativ imperfekta (aoristu) o ději minulém.

Indikativ *praesentu (imperfekta)* bývá o ději současném s dějem věty řídící, *indikativ aoristu* o ději předčasném n. následném.

2. Ὅταν¹⁾ (μὴ) ἔχῃς, σχῆς, (οὐ) δώσεις n. (μὴ) δίδου.

Cum habēbis, habueris, dabis n. dā.

Když budeš mít, dostaneš, dáš n. dávej:

Οἱ πολέμοιοι ἡμῶν, ὁπότε ἂν ἀπίωμεν, ἔφονται [*cum discēdēmus, subsequentur*]. — Ἐπειδὴ ἂν πάντα ἀκούσητε, κρίνατε *cum audiveritis, iudicāte*. — Περιμένετε, ἔστ' ἂν ἐγὼ ἔλθω [*dum vēnerō*]:

(μὴ +) **způsoby podmínkových předvětí formy II.** (§ 384, II).

Ροζη. Ἐκέλευσεν αὐτοὺς περιμένειν, ἔστε ἔλθοι (přímio: *Περιμένετε, ἔστ' ἂν ἔλθω*): za *konj.* očekávání bývá v řeči nepřímé optativ zástupný (§ 418, 2).

3. a) Ὅταν (μὴ) ἔχῃς, σχῆς, (οὐ) δίδως.

Quoties (cum) habēs, habuistī, dās.

Kdykoli máš, dostaneš, dáváš.

b) Ὅτε (μὴ) ἔχοις, σχοίης, (οὐκ) ἐδίδους.

Quoties (cum) habēbās, habuerās, dabās.

Kdykoli jsi měl, dostal, dával jsi:

¹⁾ Ὅταν = ὅτε ἂν.

᾽Ως χαρίεν ἔστ' ἄνθρωπος, ὅταν ἄνθρωπος ᾗ jak milý tvor je člověk, když (= kdykoli) jest člověkem. — ᾽Επειδὴν (= ἐπειδὴ ἄν) ἀρξώμεθα προίεναι, φέρονται οἱ λίθοι πολλοί [quotiēns initium fēcimus].

᾽Οπότε οἱ Ἕλληνες ἐπίοιεν, οἱ πολέμοιοι ἀπέφευγον (kdykoli se blížili). — ᾽Επειδὴ ἀνοιχθείη τὸ δεσμωτήριον, ᾗμεν πρὸς Σωκράτη ([po každé] když vězení bylo otevřeno, chodili jsme k S.):

(μὴ +) způsobu podmínečných předvětí opětovacích (§ 385):

a) **konjunktiv opětovací** + ἄν o přítomném ději opětovaném;

b) **optativ opětovací** o minulém ději opětovaném.

Pozn. ad 2 + 3. Ve vazbách konjunktivních způsobová částice ἄν bývá hned za spojkou, s níž splyvá, možno-li, v tvar jediný: ἐπὶ ἄν, ἐπειδὴ ἄν, ὅταν, ὁπότε ἄν, ἥνικ' ἄν, ἔστ' ἄν. Jen spojka ὡς ἄν nemá nikdy významu časového, značíc 1. utcumque, jakkoli 2. aby (snad).

O asimilaci způsobů vět časových způsobům věty řídicí § 392, 2.

Vazba spojky πρὶν (πρότερον ἢ).

§ 389

1. ᾽Απῆλθε πρὶν ἀκοῦσαι (dříve než mohl uslyšeti, než uslyšel)¹⁾:

Πρὶν τόξευμα ἐξικνεῖσθαι (αὐτῶν) οἱ βάρβαροι φεύγουσιν (dříve než střela mohla je zasahovati, než byli na dostřel):

πρὶν (= dříve než) + **infinitiv**, je-li řídicí věta **kladná**.

2. a) **Ὅν ἀπῆλθε, πρὶν ἤκουσεν**²⁾ (dokud neuslyšel, až uslyšel).

b) **Ὅν ἄπεισι, πρὶν ἄν ἀκούσῃ** (dokud neuslyší, až uslyší):

Ὅν ἀπέπλευσαν, πρὶν ἐξεπολιόρκησαν τὴν πόλιν.

Ποιητῆς οὐ πρότερον οἷός τε ποιεῖν, πρὶν ἄν ἔνθεος γένηται:

πρὶν (= dokud ne, až) +

a) **indikativ** (nejčastěji **aoristu**) o ději skutečném; } je-li řídicí věta

b) **konjunktiv očekávací** + ἄν o ději očekávaném, } **záporná**.

Ve větě řídicí bývají nadbytkem příslovce πρὶν, πρότερον, πρόσθεν.

Pozn. Πρὶν μαθεῖν οὐδεὶς ἠπίστατο (dokud se nenaučil, místo πρὶν ἔμαθεν),

— *Μηδεὶς θορυβήσῃ πρὶν ἀκοῦσαι* (místo πρὶν ἄν ἀκούσῃ):

πρὶν (= dokud ne, až) + infinitiv, ač řídicí věta jest **záporná**. A tak **vazba infinitivní jest možná při πρὶν vždycky** jako při ὥστε (§ 382, 2).

Za konj. očekávací + ἄν bývá v nepřímé řeči též zástupný optativ (418, 2).

¹⁾ Vl.: přilíš brzo k uslyšení, aby uslyšel (§ 393 a); πρὶν je tu ještě příslovcem, ne spojkou. — ²⁾ Pův.: Neodešel; dříve uslyšel.

§ 390

B. O vedlejších větách vztažných.

Jsou uvozeny vztažnými zájmeny (§ 156—159) nebo vztažnými příslovci (§ 160). Nejsou zvláštním druhem vedlejších vět svým obsahem, nýbrž jen svým připojením k větě jiné (svou formou). Způsoby a zápornky jejich se řídí povahou věty, kterou zastupují.

1. *Πρᾶγμα, ὃ (οὐκ) ἐγένετο, γενήσεται, ὃ (μὴ) ποιῶμεν,*
ὃ (οὐκ) ἂν γένοιτο, ὃ (μὴ) ποίει,
ὃ (οὐκ) ἂν ἐγένετο, εἰ -, ὃ (μὴ) γένοιτο,
ὃ ποιῶμεν ἢ μὴ;:

‘Ορῶ σε διώκοντα, ὃν οὐ τεύξῃ (ὃν οὐκ ἂν τύχοις). — Οἴσθ’ ὡς (ὃ) ποίησον; (vníš co?). — Οἶμαι γὰρ ἡμᾶς ἂν τοιαῦτα παθεῖν, οἷα τοὺς ἐχθροὺς οἱ θεοὶ ποιήσειαν (kéž). — Οὐ τοῦτο δέδοικα, μὴ οὐκ ἔχω, ὅτι δῶ, ἀλλὰ μὴ οὐκ ἔχω ἱκανούς, οἷς δῶ (dosti těch, jimž bych dal):

zápornky a způsoby vět vypovídacích, rozkazovacích, přacích, tázacích s povahou vět **vypovídacích** (§ 369—370), **rozkazovacích** (§ 371), **pracích** (§ 372), **tázacích** (§ 373).

2. *Θαυμαστόν ποιεῖς, ὃς (= ὅτι σὺ) ἡμῖν οὐδὲν δίδως [quī nihil dēs]. —*
Κῦρος κατόκτιρε τὴν γυναῖκα, οἷον (= ὅτι τοιοῦτου) ἀνδρὸς στέροιο.
— Σοὶ πιστεύω, ὃς τὰ ἄριστα μοι ἂν συμβουλεύεις:

(οὐ +) **indikativ (optativ zástupný)** n. **optativ + ἂν**
 s povahou vět **důvodových** (§ 377),

při čemž *ὃς (ὅστις) = ὅτι, οἷος = ὅτι τοιοῦτος, ὡς = ὅτι οὕτως.*

3. *Ἔδοξεν τῷ δήμῳ τριάκοντα ἀνδρας ἐλέσθαι, οἱ τοὺς πατέρας νόμους*
συγγράψουσιν [quī cōnscrīberent], καθ’ οὓς πολιτεύουσιν:

(οὐ +) **indikativ futura**

s povahou vět **účelových** (§ 378).

4. *Οὐκ ἔστιν οὐδεὶς, ὅστις οὐχ αὐτὸν φιλεῖ nēmō est, quīn sē amet. —*
Οὐκ ἔστι πλοῖα, οἷς ἀποπλευρόμεθα quibus proficiscāmur. —
Εἰσὶν τῶν ποταμῶν, οὓς οὐκ ἂν διαβαίητε. —
Οὔτε τις ξένος ἀφίεται, ὅστις ἂν ἡμῖν σαφές τι ἀγγεῖλαι οἷός τε ἦν (jenž by byl s to):

(οὐ +) **indikativ (futura), optativ + ἂν, indikativ histor. času + ἂν**
 s povahou vět **účinkových** (§ 381).

Pozn. O spojeníách, které často uvozují větu vztažnou, v. § 321, 4.

O spojeníách *ἐφ’ ᾧ(τε), (τοιοῦτος) οἷος, (τοσοῦτος) ὅσος + infin.* § 382, 4.

5. Ἄ (= *Εἴ τινα*) μὴ οἶδα. οὐδὲ οἶομαι εἶδέναι. Forma I.
 Τῷ ἀνδρί, ὃν ἄν (= *ἕάν τινα*) ἔλησθε, πείσομαι. II.
 Πῶς ἄν δοίην, ὅτι μὴ (= *εἰ μὴ τι*) αὐτὸς ἔχοιμι; III.
 Οὐκ ἄν ἐπεχειροῦμεν πράττειν, ἃ μὴ ἠπιστάμεθα. IV.
 Νέος δ' ἀπόλλυθ', ὄντιν' ἄν φιλήῃ θεός(1). Forma
 Ὡιτινι (= *εἴ τινι*) ἐντυγχάνοιεν (*ἐντύχοιεν*), οπέτοασι:
 πάντας ἀπέκτεινον (na koho[koli] připadali, připadli): π^{II} (π^{III}) + A^I

(μὴ +) **způsoby předvětí podmínečných**

s povahou vět **podmínkových** (§ 384—385), při čemž

ὅς (*ὅστις*) quisquis = *εἴ τις σὶ quis, ὅς (ὅστις) ἄν = ἕάν τις.*

Pozn. O spodobě způsobů vět vztažných způsobům věty řídicí v. § 392, 3.

Zvláštnosti ve spojování vět vztažných.

§ 391

1. Ἄδικεῖ Σωκράτης οὗς ἡ πόλις νομίζει θεοὺς οὐ νομίζων (= *τοὺς θεοὺς, οὗς*). — *Εἰς ἣν ἀφίκοντο κώμην μεγάλη ἦν (= ἡ κώμη, εἰς ἣν) [Quī intrā mūnitīōnēs erant Gallī perturbābantur]:*

jméno vztahové se přesmýkuje zhusta z věty řídicí do věty vztažné a pozbývající členu podřizuje se její vazbě: přesmýkování.

2. a) Ὡπως ἔσεσθε ἄνδρες ἄξιοι τῆς ἐλευθερίας ἧς κέκτησθε (= *ἦν*). —

Τῷ ἡγεμόνι πιστεύσομεν ᾧ ἄν Κῦρος δῶ (= *δν*).

b) Ἰσασι οὐδὲν ᾧν λέγουσιν (= *τούτων, ἄ*). —

Ἐμμένομεν οἷς ὠμολογήσαμεν (= *τούτοις, ὅ*);:

relativum v akusativě se připodobuje genitivu n. dativu předchozího a) jména vztahového, b) demonstrativa: připodobování relativa (*assimilātiō, attractiō relātīvī*). Při tom se demonstrativum vypouštívá

podle vzorce: *τούτων, ἄ — τούτων ᾧν — ᾧν.*

Pozn. 1. Πρώτος ᾧν ἴσμεν Ἑλλήνων (= *τῶν Ἑλλήνων, οὗς ἴσμεν*):

připodobování relativa + přesmýkování jména vztahového.

Pozn. 2. Καταφρονῶ ἀνδρός, οἷος σὺ (εἰ) — ἀνδρὸς οἴου σοῦ — οἴου σοῦ ἀνδρός.

Πιστεύω ἀνδρί, οἷος σὺ (εἰ) — ἀνδρὶ οἷω σοί — οἷω σοί ἀνδρί.

Φιλῶ ἄνδρα, οἷος σὺ (εἰ) — ἀνδρα οἷον σέ — οἷον σέ ἀνδρα:

οἷος, ὅσος, jsouce doplňky beze spony *εἶναι*, se připodobují se svým podmětem jménu vztahovému, které se často za ně přesmýkuje.

3. Ἄνεἰλεν Ξενοφῶντι ὃ Ἀπόλλων θεοῖς οἷς ἔδει θύειν (= *θεοὺς, οἷς*).

Ἰπποι (= *-ους*) οἳ ἄν ἄριστοι ὦσι, ζητεῖτε [*Urbem quam statuō vestra est*]:

1) Νέος δ' ἀπόλλυται, ἕάν τινα φιλήῃ θεός.

předchozí jméno vztahové se připodobuje následujícímu relativu: připodobování opačné (*assimilātiō, attractiō inversa*). Mluvící, maje živě na mysli sloveso věty vztažné, řídí se jím již při jméně vztahovém.

Pozn. 1. Sem náleží spojenina οὐδεις (t. ἐστίν) ὅστις οὐ *nēpō est quīn = ἕκαστος*, a to nepřímými pády:

οὐδενὸς ὄτου οὐκ (místo οὐδεις, ὄτου οὐκ = každého) ἤκουσεν,
οὐδενὶ ὄτω οὐκ (místo οὐδεις, ὄτω οὐκ = každému) ἀπεκρίνατο,
οὐδένα ὄντινα οὐ (místo οὐδεις, ὄντινα οὐ = každého) κατέκλασε (dojal).

Pozn. 2. Ἔστιν οἷς (místo εἰσίν, οἷς) βέλτιον τεθνάναι ἢ ζῆν.

Ἔστιν οἷ (místo ἦσαν, οἷ) αὐτῶν ἐπιτρέωσκοντο:

ἔστιν οἷ (ὦν, οἷς, οὔς) = ἐνιοι (někteří). Těsným spojením s ὅς strnulo ἔστιν tak, že trvá i při plurálu οἷ a se užívá též o době minulé.

4. a) Ἀρμῖος, ὃν ἡμεῖς ἠθέλομεν βασιλέα καθιστάναι καὶ <ῶ> ἐδώκαμεν καὶ <παρ οὗ> ἐλάβομεν πιστά, ἡμᾶς κακῶς ποιεῖν πειροῦνται.
b) Ἐκεῖνοι, οἷς οὐκ ἐχαρίζοντ' οἱ λέγοντες οὗτ' ἐφίλουν αὐτούς (místo καὶ οὗς οὐκ ἐφίλουν):

pojí-li se ke vztažné větě jiná věta souřadná, její **vztažné zájmeno**

a) **se vynechává** (i když by bylo v jiném pádě než jest relativum věty první); nebo b) **se nahrazuje zájmenem ukazovacím**, čímž **věty vztažné se osamostatňují.**

§ 392

Přípodobování způsobů ve větách vedlejších.

1. *Εἶθε ἦκοις, ἵνα γνοίης* (místo γνῶς). — *Εἶθε ἦκες, ἵνα ἔγνων* (místo γνοίης).
2. *Ἡμεῖς ἀπίομεν ἄν, ὁπότε τὸν μισθὸν ἔχοιεν οἱ ταῦτα ὑμῖν καταπράξαντες* (místo ὁπότεν ἔχουσι až budou mít). — *Εἰ περὶ καινοῦ τινος πράγματος προδτίθετο λέγειν, ἐπέσχον ἄν, ἕως οἱ πλείστοι γνώμην ἀπεφήναντο* (místo ἄν ἀποφώνονται n. ἀποφώναιτο počkal bych, až by projeví, až by projevíli).
3. *Ἔρδοι τις ἢ ἕκαστος εἰδείη τέχνην* (místo οἶδε). — *Εἰ ἦν μοι χρήματα, ἐτιμησάμην ἄν χρημάτων, ὅσα ἔμελλον ἐκτεῖσειν* (místo μέλλω): **věty 1. účelové, 2. časové, 3. vztažné se připodobují rády slovesu věty řídící, je-li vyjádřeno optativem nebo formou neskutečnosti: připodobování způsobů** (*assimilātiō, attractiō modōrum*).

III. O infinitivě a participiu.

O infinitivě.

I. O tvarovém významu infinitivu.

§ 393

- a) *Τίς σφωε ξυνέηκε μάχεσθαι* k boji = aby (takže) bojovali H.
 b) *Παρακελεύοντο αὐτῶ μάχεσθαι* k boji = ať bojuje, aby bojoval.
 c) *Ἀμείνων ἡμῖν πόδας ἠδὲ μάχεσθαι* k boji = vzhledem k boji, v boji H.:

řecký infinitiv jest ustrnulý pád substantivní, buď **dativ** na otázku k čemu? = dativ **směrový-cílový** (§ 338 a), nebo **lokál**, kterého se užívalo později také jako dativu. Z původního směrového významu infinitivu se vysvětluje jeho platnost

a) účelová-účinková b) přací-rozkazovací c) vztahová.

Časem se ztratilo vědomí tohoto významu a infinitiv nastupoval i za nominativ a akusativ.

Pozn. Infinitivy na *-αι* (*παιδεῦσαι, λέναι*, hom. *δόμηναι*) jsou dativy, inf. na *-εν* (hom. *δόμεν, ἔμμεν*) jsou lokály; aiolské *-ην* (*ἄγην, ἔχην*, v. § 304, 1) a ionsko-att-*-ειν* (v starším písmě -EN) ukazují na pův. *-εην *φερεεν > φέρειν, *ιδεεν > ιδεῖν.

Jmenná moc infinitivu se jeví tím, že se spojuje se členem a že se skloňuje (§ 400). Slovesná moc jeho se jeví tím, že 1. se přetvořuje podle časů a rodů, 2. mívá svůj zvláštní podmět n. předmět, 3. pojí se s týmž pádem jako sloveso určité, 4. určuje se příslovci, 5. připouští k sobě *ἄν*.

O záporkách infinitivu § 395; o dějové a časové jeho platnosti § 364; 365 b. — Proti latině má řecký infinitiv rozsah mnohem větší.

II. O vazbách infinitivních.

§ 394

1. a) *Νομίζω σε προθυμεῖσθαι* = *σε εἶναι πρόθυμον*.
 b) *Δέομαί σου προθυμεῖσθαι* = *σου εἶναι πρόθυμου (-ον)*.
 c) *Παραγγέλλω σοι προθυμεῖσθαι* = *σοι εἶναι πρόθυμῳ (-ον)*.
Σωκράτης θεοῦς εἶναι ἐνόμιζεν. — *Νομίζω ὑμᾶς ἐμοὶ εἶναι καὶ φίλους καὶ συμμαχοὺς*.
Δέομαι ὑμῶν συγγνώμην μοι εἶχειν. — *Ἐδέοντό μου προστάτου (προστάτην) γενέσθαι*.
Ἐξεστὶ σοι ὀρᾶν. — *Ἐξεστὶ σοι παρόντι (παρόντα) λεύσειν¹⁾*
 [licet iis esse beātis (-ōs)]:

¹⁾ Je přáno ti na vlastní oči zřít.

je-li podmět infinitivu jiný než podmět řídicího slovesa, bývá

a) **v akusativě**, když se řídicí sloveso poji s akusativem,

b) **v genitivě**, když se řídicí sloveso poji s genitivem,

c) **v dativě**, když se řídicí sloveso poji s dativem;

doplněk infinitivu jest v pádě podmětu infinitivu n. v akusativě: tak řeč. **vazba akusativu (genitivu n. dativu) s infinitivem** (vazba neosobní).

Pozn. 1. Vazba akusativu s infinitivem se pojímá obyčejně za větu, v níž jest akusativ podmětem infinitivu. Ve skutečnosti však věta řídicí + tak řeč. vazba akusativu s infinitivem jest jedna věta, v níž akusativ (jako genitiv nebo dativ) jest předmětem slovesa řídicího. Časem vazba ta ustrnula a vypadá tím z větného spojení přistupovala též k slovesům, jež akusativu neřídí:

Χρῆ (δεῖ) σε προθυμεῖσθαι. — Κινδυνός ἐστι πολλούς ἀπόλλυσθαι.

Pozn. 2. *Χρῆ προθυμεῖσθαι = χρῆ εἶναι πρόθυμον (t. τινά) studiōsum esse oportet. — Συγᾶν ἄνωγα (σέ). — Δεῖ βασιλεῖ φίλους εἶναι (ἡμᾶς):*

podmět infinitivu chybí, je-li všeobecný (τινά, ἀνθρώπους) anebo rozumí-li se ze souvislosti. *Jméno doplňkové jest vždy v akusativě — j. v latině.*

2. Οἶμαι (ἐθέλω) προθυμεῖσθαι = εἶναι πρόθυμος.

Opīnor mē studēre — mē esse studiōsum (ale volō esse studiōsus):

Κῦρος ἀδικεῖσθαι νομίζει ὑφ' ἡμῶν. — Πέροσης ἔφη εἶναι. — Οὐ γὰρ δοκεῖν ἄριστος, ἀλλ' εἶναι θέλει [Catō esse quam vidēri bonius mālēbat]:

je-li podmět infinitivu týž jako podmět řídicího slovesa, nevyjadřuje se; doplněk infinitivu jest v nominativě:

tak řeč. **vazba nominativu s infinitivem** (vazba osobní).

Pozn. 1. *Κροῖσος ἐνόμισεν ἑωυτὸν εἶναι ὀλβιώτατον (že on, ne jiný) Her. — Κλέων οὐκ ἔφη αὐτός, ἀλλ' ἐκείνον (Νικίαν) στρατηγεῖν: výjimkou společný podmět se vyjadřuje při infinitivu (akusativem n. nominativem), žádá-li toho důraz nebo zřetelnost.*

Pozn. 2. *Ἡγγελται ἦ τε μάχη πάνυ ἰσχυρὰ γεγονένη και ἐν αὐτῇ πολλοὺς τεθνάναι: někdy obě vazby se střídají.*

III. O zápornkách infinitivu.

a) *Λέγω σε μὴ δίδοναι* (nē dēs, **abys nedával; přímo μὴ δίδου**),

b) *Λέγω σε οὐ δίδοναι* (tē nōn dare, **že nedáváš; přímo οὐ δίδως**):

a) *μὴ* přistupuje k infinitivu smyslem **žádacímú** (**aby ne-**),

b) *οὐ* přistupuje k infinitivu smyslem **úsudkovému** (**že ne-**).

Infinitiv **žádací** vyjadřuje účel-účinek, přání-rozkaz, vztah;
infinitiv **úsudkový** vyjadřuje úsudek.

O překládání obou infinitivů v. § 398, 1^a, 3^a; 399, 1^a, 2^a.

O kladení dvou záporok (μή οὐ) při infinitivu v. § 424, 4 c.

IV. O větném významu infinitivu.

A. *Σπεύδειν δεῖ.*

§ 396

B. *Ὅστις ζῆν ἐπιθυμεῖ, πειράσθω νικᾶν.*

C. *Τὴν πόλιν φυλάττειν αὐτοῖς παρέδοσαν:*

infinitiv bývá ve větě nejčastěji

A. **podmětem** = infinitiv **podmětný**,

B. **předmětem** = infinitiv **předmětný**,

C. **příslovečným určením** = infinitiv **příslovečný**.

A. Infinitiv podmětný bývá:

§ 397

Σπεύδειν δεῖ. — *Ἔξεστί σε (σοι) λέγειν.* — *Οὐχ οἶόν τε τῆ
ἀνάγκη μάχεσθαι.* — *Πᾶσιν ἀδεῖν χαλεπόν* (se zachovat):

u neosobních výrazů **povinnosti, slušnosti, možnosti a opaku, j.**

δεῖ, χρῆ, δοκεῖ, ἔξεστι lze, *προσῆκει* sluší; — *ἀγαθόν, δίκαιον, καλόν,
ἀισχρόν;* — *δύνατον, οἶόν τε, χαλεπόν* (έστω).

Pozn. V češtině zhusta užíváme vazby osobní: *δεῖ, χρῆ ἐμέ* (jen akus.!) = mám, musím; *ἔξεστι ἐμοί* n. *ἐμέ* = smím, *δοκεῖ μοι* vidí se mi = ustanovuji. Ale i v řečtině bývá vazba osobní: *δοκῶ* *videor*, *ἡμεῖς δίκαιοι, οἱοί τε ἔσμεν* *τοῦτο ποιεῖν* jsme povinni, jsme s to, abychom —.

Vedle pouhého infinitivu bývá podmětem vazba akusativu (genitivu, dativu) + infinitivu (§ 394, 1).

B. Infinitiv předmětný bývá:

§ 398

1. *Νομίζω ὑμᾶς ἐμοὶ εἶναι καὶ φίλος καὶ συμμάχους.* — *Ἔοικα οὐκ
εἰδέναι.* — *Λέγειν αὐτὸν ἔφασαν* (řikal prý). — *Ὅμολογῶ σοφιστῆς
εἶναι καὶ παιδεύειν ἀνθρώπους:*

u sloves **myslení a projevnání** (*putandī-dēclārāndī*), j.

ἠγοῦμαι, νομίζω, οἶμαι, ὑπολαμβάνω myslím, mám za to,

δοκῶ, ἔοικα, φαίνομαι *videor*, *προσποιούμαι* stavím se,

λέγω (*λέγουσι* prý), *φημι, οὐ φημι* *negō, γράφω,*

ἀποκρίνομαι, ἀγγέλλω ohlašuji, *ὁμολογῶ* (2.) přiznávám.

Vedle pouhého infinitivu bývá často předmětem vazba akusativu s infinitivem. Infinitivy po uvedených slovesích jsou úsudkové (§ 395 b), proto **oů**.

Ale: Ὀμνῶσι πάντες μήτε τὰ δπλα καταισχυνεῖν μήτε τὴν τάξιν λείπειν: slovesa ὀμνῶ, ὀμνυμι přísahám, ὑπισχυνοῦμαι slibuji, ἐλπίζω doufám připouštějí jen *μή* + inf. žádací, neboť slibování, naděje zahrnují v sobě žádost.

Pozn. 1. O překládání infinitivů úsudkových. Νομίζω τοῦτο συμφέρειν = 1. myslím, že to prospívá (prospěšné), 2. mám to za prospěšné, 3. míním o tom, že prospívá, 4. to, myslím, (že) prospívá, 5. to, jak myslím, (to podle mého mínění) prospívá, 6. to asi prospívá.

Pozn. 2. Γράφω píši, že; navrhuji, aby — δοκῶ míním, že; vidí se mi, aby — πείθω přesvědčuji, že; přemlouvám, aby — (srv. lat. *persuādeō* a j.): některá slovesa myšlení a projevení připouštějí také infinitiv žádací, ovšem o jiném významu.

2. Οὐδὲν ἔχω ἀποκρίνασθαι. — Εἰώθειμεν φοιτᾶν παρὰ τὸν Σωκράτη (docházivali jsme). — Εὐθὺς παῖδες ὄντες μανθάνουσιν ἄρχεῖν τε καὶ ἄρχεσθαι:

u sloves **možnosti, zvyklosti, učení (se), umění**, j. δύναμαι, ἔχω jsem s to, εἴωθα soleō, διδάσκω, μανθάνω, ἐπίσταμαι, οἶδα.

3. a) Ὅστις τε ὑμῶν τοὺς οἰκείους ἐπιθυμεῖ ἰδεῖν, μεμνήσθω ἀνὴρ ἀγαθὸς εἶναι ὅστις τε ζῆν ἐπιθυμεῖ, πειράσθω νικᾶν.

b) Οἱ στρατηγοὶ ἀπιέναι αὐτὸν ἐκέλευσαν. — Ἀντέλεγόν τινες μὴ ἰέναι τοὺς στρατηγὸς μηδὲ πιστεύειν Τισσαφέρνη.

c) Ἐδίδοτο λέγειν τῷ βουλομένῳ. — Τίς αὐτὸν <Φίλιππον> κωλύσει δεῦρο βαδίξειν; (aby sem netáhl):

u sloves a) **chtění**, b) **pobízení**, c) **připouštění**,
zdráhání se, **zakazování**, **zabraňování**, j.

a) βούλομαι, ἐθέλω	chci,	b) πείθω τινά	přemlouvám,
αἰτῶ (2.) τινα	žádám,	κέλεύω τινά	poroučím,
ἐπιθυμῶ (2.) τινος	toužím,	παρᾶγγέλλω	přikazuji,
δέομαί τινος	prosím,	προστάττω	nařizuji,
μέμνημαι	hledím, aby	προτρέπω	pobízím,
πειρῶμαι (1.)	snažím se,	παραίνῳ (2.)	doporučuji,
ἄρχομαι	začínám,	παρακελεύομαι	radím,
παύομαι	přestávám,	ἀντιλέγω τινί	odporuji,
φοβοῦμαι (2.) τινα	bojím se;	ἀπαγορεύω	zakazuji;

c) δίδωμι	dovoluji,
ἔῶ (1.) τινα	nechávám,
κωλύω τινά	zabraňuji.

Pozn. Tyto infinitivy jsou žádací, proto μή. V latině bývají žádací věty s *ut*, *nē*, *quōminus*, v češt. infinitivy n. věty s *aby*.

Někdy žádací infinitiv nastupuje přímo za způsobu žádací:

a) *Νηυσὶν ἐπισσέυεσθαι* k útoku na lodi = na lodi útočte, žehňte! *H.*

b) *Ζεῦ πάτερ, ἢ Αἴαντα λαχεῖν ἢ Τυδέος υἰόν* (ať je zvolen)! *H.*

c) *Κότερον λέγειν ἂ νοέω ἢ σιγᾶν*; (mám říci — či mlčet?) *Her.:*

a) za imperativ b) za optativ přací c) za konj. rozvažovací.

Řídící sloveso bylo snad nahrazeno tónem řeči nebo posuňkem.

C. Infinitiv příslovečný bývá:

§ 399

1. *Δῶκε ἄγειν* (dal vésti, aby vedli, k vedení = vydal) *H.* —
Τὴν πόλιν φυλάττειν (μὴ διαρπάσαι) αὐτοῖς παρέδοσαν
(urbem tuendam, ad tuendum; aby chránili, v ochranu — ne v plen). —
Ἐἴλοντο Δρακόντιον τοῦ ἀγῶνος προστατῆσαι (ut praeesset):

(μή +) infinitiv účelový

u sloves **(odevz)dávání, volby, ustanovování, j.**
παρέχω, (παρα) δίδωμι, αἰροῦμαι (2.), καθίστημι.

Pozn. V latině bývá *ut* n. *gerundi(v)um*, v češt. infinitiv, věta účelová n. pád předložkový.

2. *Ποιῆσαί τινα γελαῦν — αἰσχύνεσθαι* (rozesmáti, zahanbiti)¹⁾. —
Κλέαρχος διεπράξατο πέντε στρατηγούς ἰέναι (že [aby] šlo). —
*Ἐκεῖ σκιά τ' ἐστι καὶ πόα καθίζεσθαι ἢ κατακλιθῆναι*²⁾. —
Ἄτυχομένη ἀπολέσθαι (polekaná na smrt) *H. m. ὥστε ἄπ.* —
*Ἐυρεῖ ἐν χρωῶ τοῦτο μὴ χαιρειν τινά*³⁾ = ὥστε μή χ.:

(μή +) infinitiv účinkový

u sloves **působení** *ποιῶ, διαπράττομαι* vymáhám (*efficiō, ut*) a jiných výrazů slovesných i jmenných, jestliže se zdůrazňuje dosah nějaké činnosti n. vlastnosti.

Pozn. V próze bývá skoro vždy uváděn spojkami *ὥστε, ὡς* (§ 382). Překládává se účinkovými větami se *že (aby)* nebo předložkovými pády.

¹⁾ Vl. způsobiti, aby se kdo smál, se hanbil = že se směje, že se hanbí. — ²⁾ Tam jest stín a tráva, že bychom si mohli sednouti nebo lehnouti. — ³⁾ To do živého jde, že neveselo člověku, že není do smíchu.

3. Ἀμείνων ἤμὲν πόδας ἤδὲ μάχεσθαι H. — Ἡδὲ ὕδωρ πιεῖν διψῶντι (k napiti). — Ἀξιώτατος (οἴός τε) ἄρχεῖν. Ὀδὸς δυνατῆ πορεύεσθαι (schůdná) [certa mori]:

infinitiv vztahový n. zřetelový

u adjektiv **libosti, schopnosti, možnosti** a **opaku**, j.

ἀγαθός, ἡδύς, καλός, αἰσχρός; οἴός τε schopný, ἄξιος hoden, δυνατός možný, ῥάδιος, χαλεπός; ἀμήχανος nemožný.

Pozn. Téhož významu (vztahového n. zřetelového) jsou infinitivy:

ὀλίγου δεῖν	málem,	τὸ ἐπὶ τούτῳ εἶναι	co na něm je,
ὡς ἐμοὶ δοκεῖν ¹⁾	jak já míním,	τὸ νῦν εἶναι	prozatím,
ὡς εἰκάσαι	z domyslu,	ὡς (ἔπος) εἰπεῖν	slovem,
ἐκὼν εἶναι	vědomě,	(ὡς) συνελόντι εἰπεῖν	zkrátka a dobře (§ 341, 4).

Ἄληθές γε ὡς ἔπος εἰπεῖν οὐδὲν εἰρήκασι:

infinitivy tak řeč. **absolutní** (samostatné), jež vyjadřují míru, pokud má platnost činěný výrok. Bývají zhusta s ὡς, které zesiluje cílový jejich význam.

§ 400

V. O infinitivě se členem.

Τὸ μὴ κακῶς φρονεῖν θεοῦ μέγιστον δῶρον. — Ἀθήνης τοῦ ὑπακούειν ἰνσuetus oboediēndī. Πρόφασις τοῦ ἀθροίσειν στρατεύμα causa exercitiū colligendī. — Ἀρχὴ τῶ διασπᾶσθαι τὰς δυνάμεις ἀσθενῆς rēgnum disiunctis vīribus infirmum. — Πάντα ὑφίστανται ἔνεκα τοῦ (ἐπὶ τῶ) μὴ δοῦναι δίκην:

(μὴ +) **infinitiv nabývá členem významu slovesného substantiva, nepozbýváje při tom moci slovesné** (§ 393).

Pozn. Člen jest nutný, má-li infinitiv platnost genitivu nebo dativu, nebo visí-li na předložce. V latině bývá za řecký infinitiv v nepřímých pádech gerundium, gerundivum n. participium perf. pass.; v češtině infinitiv, substantivum n. věta spojková. Tak se překládá:

τοῦ (= ἔνεκα, ὑπὲρ τοῦ) aby	διὰ τό protože
τῶ tím že	ἐπὶ τῶ (πρὸς τό) (proto) aby
ἀντὶ τοῦ místo aby	παρὰ τό než by
ἀπὸ (ἐκ) τοῦ z toho (tím), že	πρὸ τοῦ prve než (by) a j.

Zpodstatnělé infinitivy rozmnožily značně výrazové možnosti řečtiny. Ale proti substantivům, jež zachycují pojmy pevně a přesně, jsou více jen náznaky, obrysy předmětů.

O infinitivě + ἄν v. § 415.

¹⁾ smíšením z ὡς ἐμοὶ δοκεῖ + ἐμοὶ δοκεῖν.

O participiu.

I. O tvarovém významu participia.

'Ο παρὼν καιρός. — Ἄμα ἡλίω ἀνίσχονται:

§ 401

řecké participium jest původem **slovesné adjektivum**.

Přídavná moc jeho se jeví tím, že 1. vyjadřuje trojí rod gramatický, 2. skloňuje se, 3. zpodstatňuje se členem (§ 317). Slovesná moc participia se jeví tím, že 1. se přetvořuje podle času a dějového rodu, 2. mívá svůj zvláštní podmět, 3. pojí se s týmž pádem jako sloveso určité, 4. určuje se příslovci, 5. připouští k sobě *ἄν*. — Proto řecké participium, majíc vedle slovesné moci také podíl na povaze jména, zvalo se *μετοχή* (od *μετέχω τινός* mám podíl na čem). Lat. *participium* (od *particeps, partem capiō*) značí totéž.

Záporky; a) *Εἰμι οὐ φοβούμενος* = οὐ φοβοῦμαι καὶ εἰμι.

Ἄπορῶ οὐκ εἰδώς = ἀπορῶ, ὅτι οὐκ οἶδα.

b) Ἴθι μὴ φοβούμενος = μὴ φοβοῦ καὶ ἴθι.

Ἄπορῶ μὴ εἰδώς = ἀπορῶ, εἰ μὴ οἶδα:

a) οὐ + participium lze rozvésti větou jisticí (úsudkovou),

b) μὴ + participium lze rozvésti větou žádací n. podmínkovou.

O dějové, vztahové a časové platnosti participia v. § 366.

Množstvím participií a možností, odstíniti jimi různé dějové a časové vztahy k řídicímu slovesu nebo substantivům, se nevyrovná řečtině jiný jazyk. Právem Řekové byli zvaní *φιλομέτοχοι* (milovníci participií).

Pozn. O překládání řeckých participií. *Ταῦτα εἰπὼν ἀπήλθε* = 1. to pověděl, 2. když to pověděl, 3. po těch slovech (s těmi slovy), 4. nato odešel. Čeština při bohatosti svého slovesa namnoze stačí řeckému participiu jednak přechodníky (ale jen v nom.), jednak slovesnými adjektivy (ve všech pádech); kde nestačí, užívá jiných obrátů (předložkových pádů, příslovci, předložek [v. § 408, 6²] nebo vět).

II. O větném významu participia.

A. *Κῦρος ταῦτα λέγων θορόβου ἤκουσεν.*

Κῦρον παλόντα ἀκοντίζει τις παλτῶ:

§ 402

participium, nemajíc zvláštního podmětu, jest v gramatické shodě s podmětem nebo předmětem věty: participium spojité (*coniūctum*).

B. *Κῦρον βασιλεύοντος ταῦτα ἐγένετο:*

participium, majíc svůj zvláštní podmět v genitivě (zřídka v akusativě), jest mimo spojení větné: participium nespojité (*absolutum*).

§ 403

A. Participium spojité (*coniūctum*).

- a) Ὁ παρῶν καιρός. — Ἄμα ἡλίῳ ἀνίσχοντι:
participium rozvíjí jenom podstatné jméno = jest *přívlastkem* podstatného jména: **participium přívlastkové;**
- b) Κύρος φαίνεται ἀπορῶν. — Ὅρῳ Κύρον ἀποροῦντα:
participium rozvíjí a doplňuje podstatné jméno (*podmět n. předmět*) i sloveso (*přísudek*): **participium doplňkové;**
- c) Κύρος ταῦτα λέγων (= ἡνίκα ἔλεγε) θορύβου ἤκουσεν:
participium zastupuje větu, vyslovující *příslovečné určení*:
participium příslovečné.

Pozn. Ale tyto platnosti participia jsou plynulé, přesných hranic mezi nimi není.

§ 404

a) Participium přívlastkové:

1. Ὁ παρῶν καιρός. — Ἄμα ἡλίῳ ἀνίσχοντι. — Αἱ ἄρισται δοκοῦσαι εἶναι φύσεις μάλιστα παιδείας δέονται (které se zdají). — Οἱ πρόσβεις οἱ ὑπὸ Φιλίππου πεμφθέντες (poslaní, kteří byli poslání):

udává dočasnou **vlastnost jména.**

Přistupujíc ke jménu o členu mívá postavení přívlastkové (§ 319, 1). Do češtiny se překládá adjektivou nebo větou vztahnou.

2. a) Ὁ λέγων řečník (= ὃς λέγει, ἔλεγεν). — Ὁ ὑμᾶς σώζων váš ochránce. — Οἱ γραψάμενοι Σωκράτην žalobci.
b) Ὁ λέγων (každý) řečník. — (Πᾶς) ὁ βουλόμενος (každý) kdokoli chce. — Εἰσὶν οἱ οἰόμενοι sunt qui putent:

zpodstatňuje se členem a) ojedíňujícím, b) druhovým (§ 315, 1—2).

Pozn. Řečtina, užívajíc participií jako substantiv, mohla vyjadřovati jimi též čas a rod: ὁ σώζων, σώσων, σωσάμενος = ochránce. Při tom však participium, spojujíc se s pádem určitého slovesa a příslovci, nepozbývalo moci slovesné: ὁ εὔ πάντα σώζων = dobrý ochránce všeho; srv. *bene factum*.

b) Participium doplňkové:

§ 405

a) Κύρος φαίνεται ἀπορῶν =

1. Kyros se jeví (býti) v nesnázi, 2. jeví se (jest patrné), že K. jest v nesnázi, 3. K. patrné (jak patrné) jest v nesnázi, 4. jest viděti na K. nesnáz:

rozvíjí a doplňuje podmět a spolu přísudek věty:

participium doplňkové podmětné. Překládá se zhusta slovesem určitým, přísudek pak příslovcem. Bývá:

1. *Κλέαρχος ἔτυχε θυρόμενος* (právě obětoval) - *ἐπιορκῶν ἐφάνη*. — *Λάθε βιάσας!*¹⁾ — *Ὁ Κύρος ἐλπίδας λέγων διῆγε* (stále naděje činil = sliboval a sliboval). — *Ὅνκ ἄν φθάνοις λέγων;* (honem povídej!²⁾. — *Ὅνκ ἔφθη ὁ ἥλιος ἀνατείλας καὶ ἤλθον οἱ πολέμιοι* (sotvaže vyšlo, již tu byli). — *᾽Ωιχοτο φεύγοντες*³⁾:

u sloves **bytí** a **jeho obměn**, j.

εἶμι, *ὑπάρχω* jsem; *τυγχάνω* jsem právě = náhodou, právě,
λανθάνω (*τινά*) jsem skryt, nepozorován = skrytě, tajně,
φαίνομαι, *φανερός*, *δηλός εἶμι* jeví se = patrně, zjevně,
διαγίνομαι, *διάγω*, *διατελῶ* (2.) trvám = stále, ustavičně,
φθάνω (*τινά*) jsem napřed, předcházím = dříve než, honem,
οὐ φθάνω + participium *καί* = sotvaže — již,
οἴχομαι odešel jsem, pryč jsem = pryč.

Ροzp. *Τυγχάνει ὧν* jest — *οἴχεται θανῶν* zemřel:

místy určitého slovesa ani nepřekládáme.

2. *Οἱ Ἀθηναῖοι ὑπῆρξαν ἄδικα ποιεῦντες* (= *ποιοῦντες Her.*) — *ἤρξαντο τὰ μακρὰ τείχη οἰκοδομοῦντες*. — *᾽Ανέχον πάσων* (jen trp)! — *Ὅδ παύσομαι φιλοσοφῶν*:

u sloves **počínání**, **vytrvávání**, **přestávání**, j.

(*ὑπ*)*άρχω* začínám (dříve než jiný), jsem první, jenž —,
ἄρχομαι začínám co (svého), *ἀνέχομαι*, *καρτερῶ* (2.) vytrvávám,
ἀπαγορεύω, *κάμνω*, *λήγω*, *παύομαι* umdlévám, pře-, u-stávám:

Ροzp. *Παύω τινά στρατηγούντα* zbavuji jeho velení. — *Παύσομεν γελῶντας ἐχθρούς* uděláme konec (přitrž) smíchu, přetřhneme smích.

3. *Εὖ ἐποίησας ἀναμνήσας με* (dobře že). — *᾽Αδικεῖ Σωκράτης οὐδς μὲν ἢ πόλις νομίζει θεοὺς οὐ νομίζων*⁴⁾ (tím že nevěří v bohy). — *Ὅνχ ἡττησόμεθα εὖ ποιοῦντες* (v konání dobra, v úsluhách):

u sloves **dobrého a zlého činění**, **překonávání** a **podléhání**, j.

εὖ (*καλῶς*) *ποιῶ*, *χαρίζομαι* vděčím se, *ἀδικῶ* jsem vinen,
νικῶ, *ἡττῶμαι* dávám se překonati, *λείπομαι τινος* jsem za kým:

4. *Χαίρω ἀκούων ὑμῶν τῶν σοφιστῶν* (raduji se slyše, rád slyším). — *Ὅττω ὄραδίως φέρεις ἡμᾶς ἀπολείπων;* (s tak lehkou myslí?, je ti tak

¹⁾ Prožij život skrytě, v ústraní! — ²⁾ Vl.: Nepředcházet bys (jiných) povídaje?

³⁾ Pryč utekli. — ⁴⁾ Vl.: že nezachovává zákonů (*νόμους*) o poměru lidí k bohům = že nevěří v bohy.

za lehkou?). — *Μετεμελήθησαν Σωκράτους θάνατον καταγρόντες* (= μετεμελήσεν αὐτοῖς καταγροῦσιν že odsoudili):

u sloves **cítění**, j.

ἤδομαι, χαίρω raduji se; *ῥαδίως, χαλεπῶς φέρω* lehce, těžce nesu, *ἄχθομαι* mrzím se (nerad), *μεταμέλομαι* (dp.), *μεταμέλει μοι* lituji, že.

§ 406

β) Ὀρῶ Κῦρον ἀποροῦντα =

1. vidím Kyra (býti) v nesnázi, 2. vidím, že (jak) K. jest v nesnázi, 3. K. jest, jak vidím, v nesnázi, 4. vidím Kyrova nesnáz:

roznívá a doplňuje předmět a spolu přísudek věty:

participium doplňkové předmětné. Bývá:

1. Ὀρῶμεν πάντα ἀληθῆ ὄντα, ἃ λέγετε. — Ἀκούουσι βοῶντων τῶν στρατιωτῶν Θάλαττα, θάλαττα! — Μέμνημαι καὶ τοῦτό σου λέγοντος. — Οἱ Ἕλληνες οὐκ ἤδεσαν Κῦρον τεθνηκότα:

u sloves **smyslového vnímání a myšlení**, j.

ὄρῶ, ἀκούω, αἰσθάνομαι pozoruji, *γινώσκω* poznávám, *μανθάνω* znamenám, (*ἀνα*)*μιμνήσκομαι* vzpomínám si, *ἐπίσταμαι, οἶδα* vím, (*κατα*)*λαμβάνω* zastihuji (pass. *άλίσκομαι*).

2. Δείξω τοῦτον ἐχθρόν ὄντα. — Τισσαφέρης Κῦρον ἐπιστρατεύοντα ἤγγειλεν. — Σωκράτης ἰκανὸς ἦν ἀμαρτάνοντας ἐξελέγξει:

u sloves **projevnování**, j.

(ἀπο)*δείκνυμι*, (ἀπο)*φαίνω*, *δηλῶ* (3.) jevím, dokazují, *ποιῶ* líčím, *ἀγγέλλω* ohlašuji, (*ἐξ*)*ελέγχω*, *αἰρῶ* (2.) usvědčuji (pass. *άλίσκομαι*).

§ 407

Dodatek.

1. a) Ὀρᾶται ἀπορῶν Δειχθήσεται ἐχθρὸς ὢν =
= je vidět, že jest v nesnázi. — ukáže se, že jest nepřítelem.
b) Ὀρῶ ἀπορῶν Ἔδειξαν ἔτοιμοι ὄντες ἀμύνεσθαι =
= vidím, že jsem v nesnázi. — ukázali, že jsou hotovi se brániti:

participium doplňkové předmětné se mění v doplňkové podmětné

a) při vazbě **trpné**, b) má-li **týž podmět jako řídící sloveso.**

Ροζπ. Οὐ σῶνοῖδα ἑμαυτῷ σοφὸς ὢν n. σοφῷ ὄντι (nejsem si vědom, že).

2. Jiné vazby — jiné významy:

Ἄγγελλω τοὺς πολεμίους προσιέντας ἀγγέλλω τοὺς πολεμίους προσιέναι označuji, že táhnou, *αἰσχύνομαι λέγων* stydím se, že mluvím, *αἰσχύνομαι λέγειν* stydím se (nechci) mluviti (tedy *ne*mluvím);

ἀκούω σου ἄδοντος slyším tě zpívati;
σε ἄδοντα že (vskutku) zpíváš,
ἀπαγορεύω (ἀπειπὼν) τρέχων ustávám,
umdlévám v běhu,
ἄρχομαι πολεμῶν začínám válčiti,
γινώσκω σε ὄντα pozoruji, že jsi,
ἐπίσταμαι, οἰδᾶ τίνα ἡμᾶς προδόντα
vím (vidím), že nás zradil,
μέμνημαί σου λέγοντος pamatuji, že,
ποιῶ τίνα λέγοντα líčím, jak mluví,
φαίνεται (= φανερός, δηλός ἐστι) κλαίω
jest viděti, že (= patrně) pláče,

ἀκούω σε ἄδειν slyším, že prý zpíváš;
ἀπαγορεύω σοι μὴ τρέχειν zákazuji ti
běžeti (poroučím, abys neběžel);
ἄρχομαι πολεμῆν strojím se k válce;
γινώσκω σε εἶναι uznávám, že jsi;
ἐπίσταμαι, οἶδα νεῖν dovedu (umím) pla-
vati;
μέμνησο ἀγαθός εἶναι hled, abys;
ποιῶ τίνα λέγειν působím, že mluví;
φαίνεται (= δοκεῖ, ἔοικε) κλαίειν zdá se,
že pláče (jako by plakal)

[srv. lat. *sciō vincere* umím —,
contendō abire snažím se —,

sciō nostrōs vicisse vím, že —;
contendō eum abisse tvrdím, že —]:

vazby participiální mají mnohdy jiný význam než vazby infinitivní.

Pozn. Participium značí tu děj skutečný, souběžný s dějem věty řídící, infinitiv značí prostě děj následný (tedy pozdější) nebo jen *myšlený* (nezaručený) — ve shodě s původním svým významem účelovým-cílovým (§ 393); neboť účel-cíl jest vždy něco pozdějšího.

c) Participium příslovečné:

§ 408

1. *Κῦρος ταῦτα λέγων θορόβου ἤκουσεν* (říkaje to, když to říkal, při těch slovech). — *Ἐμάχοντο ἅμα πορευόμενοι* (při pochodu). — *Τὸ δαιμόνιον πολλαχοῦ με ἐπέσχε λέγοντα μεταξὺ* (prostřed řeči): (οὖ +) **participium časové**, často s *ἅμα, μεταξὺ, εὐθύς*.
2. *Σωκράτης προείλετο μᾶλλον τοῖς νόμοις ἐμμένων ἀποθανεῖν ἢ παρὰ νόμους ζῆν*. — *Οὔτω δὴ διακείμενοι ἀνεπαύοντο*: (οὖ +) **participium způsobové**.
3. a) *Ἐπαιάνιζον ἅτε οὖ νικηθέντες quod vicī nōn erant*.
b) *Ἐπαιάνιζον ὡς οὖ νικηθέντες quod vicī nōn essent*.
Ἐπιζῶντο ἅτε(οἶα) προσδοκῶντες τοὺς πολεμίους (ježto očekávali). — *Ὡς ἀπηλλαγμένοι τῶν κακῶν ἠδέως ἐκοιμήθησαν* (v domněni, že jsou = jako by byli zbaveni): (οὖ +) **participium důvodové**, obyčejně s *ἅτε, οἶα, οἶον* o důvodu skutečném (*objektivním* = *quod + ind.*); *ὡς, ὥσπερ* o důvodu myšleném (*subjektivním* = *quod (quasi) + konj.*).
4. *Χειρῖσφος πέμπει σκεψομένους, πῶς ἔχοιεν οἱ τελευταῖοι*. — *Ἀρταξέρξης συλλαμβάνει Κῦρον ὡς ἀποκτενῶν* (aby ho dal popraviti): (μὴ +) **participium účelové (futura)**, někdy s *ὡς*.

Rozn. Γοργίας ἀφίκετο πρ^εσβεύων (s poselstvím). — Πέμπει πρ^εσβεις λέγοντας (jak? se vzkazem): zdánlivě i partic. praesentu mívá po slovesích chůze a posílání význam účelový; vskutku je to participium způsobové.

5. Κακοῖς ὁμιλῶν καὶ τὸς ἐκβήση κακός (budeš-li se stýkati, stykem). — Οὐκ ἔστι ἡμῖν μὴ νικῶσι σωτηρία (nezvítězíme-li):

(μὴ +) **participium podmínkové.**

6. Ἔρχεται τάληθές εἰς φῶς ἐνίοτ' οὐ ζητούμενον (i když se po ní nepátrá). — Συμβουλευού σοι καίπερ νεώτερος ὢν (ač jsem mladší):

(οὐ +) **participium přípustkové,** často s καί, (καί)περ.

Která z uvedených platností přísluší participiu, poznává se ze souvislosti; někdy mívá tu i onu zároveň.

Rozn. 1. Κῦρος ὑπολαβὼν τοὺς φεύγοντας συλλέξας στράτευμα ἐπολιόρκει Μίλητον (ὑπολαβὼν part. časové, συλλέξας part. způsobové = přijav <v ochranu> a sebrav):

participia téže věty se nespojují, nejsou-li souřadná.

Rozn. 2. Participia časová, způsobová, důvodová se zhusta překládají:

- | | |
|---------------------------------|------------------------------------|
| a) ἀρχόμενος z počátku, | διαλιπὼν χρόνον po chvíli, |
| φθάνων (φθάσας) dřive, | τελευτῶν posléze; |
| ἔχων stále, v jednom kuse, | λαθῶν ¹⁾ skrytě, tajně, |
| πᾶν ποιῶν stůj co stůj, | παρῶν na vlastní oči, |
| πείσας po dobrém, | συνελὼν úhrnem; |
| τί βουλόμενοι; s jakým úmyslem? | τί παθῶν; proč?: příslovečně; |

- b) ἄγων, ἔχων, λαβὼν, φέρων s (čím), v (čem), ἐχόμενος vedle, λαβὼν za (co): Ἀναβαίνει ὁ Κῦρος λαβὼν Τισσαφέρην ὡς φίλον καὶ τῶν Ἑλλήνων ἔχων ὀπλίτας ἀνέβη τριακοσίουσ [manū tenēns za ruku]: předložkami.

B. Participium nespojité (absolutum).

§ 409

a) *Participium nespojité v genitivě: tak řeč. genitiv absolutní.*

1. Κύρου βασιλεύοντος ταῦτ' ἐγένετο (Cyrō imperante). — Κῦρος ἀνέβη ἐπὶ τὰ ὄρη θῦδενός κωλύοντος (a nikdo —). — Ἄτε θεωμένων τῶν ἐταίρων [quod spectābant] πολλή φιλονεικία ἐγένετο. — Ὡς πολέμου ὄντος ἀγγελῶ; jako by válka byla, [v tom smyslu = tak] mám oznámit? —

Θεοῦ μὴ διδόντος οὐδὲν ἰσχύει πόνος (práce se nedaří). —

Ἀποπλεῖ οἴκαδε καίπερ μέσου χειμῶνος ὄντος (ač):

1) Λαθῶν εἰσηλθε vešel tajně, ἀλε ἔλαθεν εἰσελθὼν vešel tajně.

participium, majíc svůj zvláštní podmět (jiný, než který má řídicí sloveso), **je s ním v genitivu: tak řeč. genitiv absolutní** (lat. *ablativ absolutní*). Vyjma platnost účelovou **má touž platnost a táž sloveso doplňovací jako příslovečné participium spojitě**, nejčastěji důvodové **ἄτε, ὡς** a přípustkové **καί, καίπερ**.

Jak vznikla vazba tak řeč. genitivu absolutního?

- a) Ἡμέρας za (ve) dne. — Ἡμέρας τελευτώσης za dne se končícího, když se den končil, na sklonku dne, k večeru.
 b) Ἦκουσα Σωκράτους (αὐτοῦ) λέγοντος (řikajícího, jak [že] říkal).
 c) Ἐθαύμασα Σωκράτους (αὐτοῦ) λέγοντος (když S. [on] říkal):

genitivu tak řeč. nespojitě (*absolutní*) vznikly

- a) z *genitivů* času (§ 336, 2), jež byly rozšířeny *participiem*.
 b) z *genitivů* spojitých, t. j. z *genitivů*, jež byly řízeny slovesem věty. Ale časem se takové genitivu vymkly této závislosti tím, že jejich substantiva (zájmena) nebyla brána za předměty řídicího slovesa, nýbrž za podměty děje obsaženého v participiu. Osamostatnivše se tak
 c) byly kladeny i k slovesům, která se nepojila s genitivem (*participia* nespojitá, *absoluta*).

2. Ἡμῶν παίδων ὄντων πῶς pueris. — Οὕτως ἐχόντων (t. τῶν πραγμάτων, quae cum ita sint). — Διαβαινόντων <τῶν Ἑλλήνων> Γλοῦς ἐφάνη:

při vazbě tak řeč. genitivu absolutního v řečtině nesmí chyběti participium, ale může chyběti jeho podmět, když se ho snadno domyslíme.

b) *Participium nespojitě v akusativě: tak řeč. akusativ absolutní.*

§ 410

1. Ἐξον, ὄν, παρόν ježto, ač jest (bylo) lze, moha, mohouce, δέον, πρέπον, προσήκον (ὄν) ježto, ač jest (bylo) třeba, slušno, maje, δηλον, καλόν, δυνατόν, οἷόν τε ὄν ježto, ač jest (bylo) zřejmo atd., μέλον ježto, ač jest na péči, δόξαν když se uvidělo, zůstavše na tom, προσταχθέν, ἀπορρηθέν ježto, když bylo nařízeno, zakázáno a pod. Σιωπᾶς δέον λέγειν. — Δόξαν ταῦτα ἐκήρυξαν οὕτω ποιεῖν.
 2. Σωκράτης ἤρχετο πρὸς τοὺς θεοὺς ἀπλῶς τὰγαθὰ διδόναι ὡς τοὺς θεοὺς εἰδότας, ὅποια ἀγαθὰ ἐστίν (ježto prý vědí):

participium v akusativě (tak řeč. akusativ absolutní)

1. u sloves neosobných, 2. zřídka u sloves se zvláštním podmětem.

Pozn. I toto participium (nejčastěji důvodové n. přípustkové) bylo prvotně spojitým: *Δῆλον, ὅτι οἴσθα τοῦτο μέλον γέ σοι* patrně, jistě znáš to jako <věc> tobě na péči jsoucí = poněvadž se o to staráš.

§ 411

III. O participiu s *ἄν*.

Πάντα τᾶλλ' εἰπὼν ἄν ἡδέως εἶάσω (= *εἴποιμι ἄν, ἀλλὰ*). — *Σωκράτης ῥαδίως ἄν ἀφειθεῖς ὑπὸ τῶν δικαστῶν προείλετο μᾶλλον ἀποθανεῖν* (= *ἀφείθη ἄν, ἀλλὰ*):

participium + ἄν = optativ + ἄν (*potentiālis*) n.
(nejčast. v řeči nepřímé) **indikativ hist. + ἄν** (*irreālis*).

§ 412

O přídavných jménech slovesných.

1. a) *Ἄκρατος* nesmišený, *ἀφύλακτος* nechráněný, *ποιητός* udělaný;
b) *διδασκός* učitelný, *ὄρατός* viditelný, *ἀόρατος* neviditelný [lat. *-tus*: *invictus* 1. nepřemožený, 2. nepřemožitelný].

Ὁ Πειραιεὺς ἦν ἀφύλακτος. — *Ἄρα διδασκτὸν ἢ ἀρετή;*

adjektiva na -τος značí a) dokonavost, b) možnost děje.

Pozn. V češtině leckdy užíváme jiných obrátů, j. *τὸ ζητούμενον ἀλωτόν* co se hledá, najde se, *σπερτικοὶ καὶ θεοὶ αὐτοὶ* (dají se uprositi), *πάντα ἀσκητὰ ἐστί* vše je snadné cvikem, a j.

2. a) *Ποταμὸς ἡμῶν ἐστί διαβατέος* *fluvius nōbīs trānseundus est*.
Τὴν πορείαν ἡμῶν πέζη ποιητέον *iter nōbīs faciendum est*.
b) *Τοῖς νόμοις πειστέον ἐστίν* *lēgibus obtemperandum est*:

adjektiva na -τέος [lat. *-ndus*] **značí nutnost děje**. Mají vazbu

- a) **osobní** i **neosobní**, pochodí-li od sloves přechodných,
b) jen **neosobní**, pochodí-li od sloves nepřechodných.

Osobní vazba zdůrazňuje *podmět*, neosobní *přísudek*.

Původce děje se vyjadřuje *dativem* (§ 341, 3).

Pozn. Do češtiny se překládají: jest, třeba, má se, musí se + inf.; záporně: není proč, nesmí se + inf.

§ 413

IV. O řeči nepřímé.

Řeč nepřímá nemá v řečtině té důležitosti jako v latině, ježto se namnoze od řeči přímé neliší.

A. Věty hlavní v řeči nepřímé.

1. Věty vypovídací.

a) Vazba s *ὅτι, ὡς* = *že*.

§ 414

1. *Λέγω, ὅτι (οὐκ) οἶσθα* — (*οὐκ*) *ἄν εἰδείης* — (*οὐκ*) *ἄν ἤδησθα, εἰ:*a) *Λέγει (Εἶπεν) Ὁράκλειτος, ὅτι πάντα χωρεῖ καὶ οὐδὲν μένει*b) *καὶ ὡς δις ἐς τὸν αὐτὸν ποταμὸν οὐκ ἄν ἐμβαίης.*c) *Ἴστε (Εἶπον), ὅτι ἔγωγε οὐκ ἄν ἐστασίαζον, εἰ ἄλλον εἴλεσθε:**ὅτι (οὐ +) způsoby vět vypovídacích řeči přímé* (§ 369—370):a) indikativ b) optativ + ἄν c) indikativ historického času + ἄν,

ať jest řídicí sloveso vyjádřeno časem hlavním nebo vedlejším.

2. *Εἶπον, ὅτι (οὐκ) εἰδείης¹⁾:**Ἔλεγον, ὅτι κατίδοιεν στράτευμα καὶ πρὸ πολλὰ φαίνοιτο*
(přímou: *κατείδομεν — ἐφαίνετο*):*ὅτι (οὐ +) optativ zástupný* za (*οὐ +*) *indikativ řeči přímé*, je-li řídicí sloveso vyjádřeno časem **vedlejším** (§ 375, II.).Optativ + *ἄν* (*potentiālis*) a *indikativ histor. času + ἄν* (*irreālis*) zůstávají **vždy beze změny**, poněvadž by záměnou jich za optativ zástupný zanikl s *ἄν* i jejich potenciální n. irrealní význam.*Pozn. 1. Ὅτι* uvozuje tvrzení objektivní, *ὡς* tvrzení subjektivní. Často nepřímá řeč, začínající spojkami *ὅτι, ὡς*, přechází ve vazbu infinitivní (§ 415) nebo v řeč přímou.*Pozn. 2. Πρὸξενος εἶπεν, ὅτι αὐτός εἰμι, ὃν ζητεῖς* (P. řekl: „Jsem právě ten...“): *ὅτι (ὡς)*, uvozující řeč přímou, má platnost dvojtečky.

b) Vazba infinitivní.

§ 415

1. *Οἶμαί σε (οὐκ) εἰδέναι,*
*σε (οὐκ) ἄν εἰδέναι,*2. *Οἶμαι (οὐκ) εἰδέναι,*
*(οὐκ) ἄν εἰδέναι.*Přímou: *σὺ (οὐκ) οἶσθα* n. *ἤδησθα²⁾,*
σὺ (οὐκ) ἄν εἰδείης n. *ἄν ἤδησθα,*(*Ἐγὼ*) *(οὐκ) οἶδα* n. *ἤδη²⁾,*
(οὐκ) ἄν εἰδείην n. *ἄν ἤδη:*1. **akusativ** nebo2. **nominativ****s (οὐ +) infinitivem**za *indikativ,***s (οὐ +) infinitivem + ἄν**za *optativ + ἄν* n.za *indik. hist. + ἄν* řeči přímé.1) Přímou: (*Οὐκ*) *οἶσθα* n. *ἤδησθα* podle § 365 a. — 2) podle § 365 b.

Ad 1. *Κῦρον ἀδικεῖσθαι* — ἀριστον ἀρχοντα ἂν γενέσθαι νομίζω.

Ad 2. *Κῦρος ἀδικεῖσθαι* — ἀριστος ἀρχων ἂν γενέσθαι δοκεῖ.

Přímο: *Κῦρος ἀδικεῖται* — ἀριστος ἀρχων ἂν γένοιτο nebo
ἂν ἐγένετο.

Kdy se užívá vazby *akusativu (genitivu, dativu) s infinitivem*,
kdy se užívá vazby *nominativu s infinitivem*, jest vyloženo v § 394.

Pozn. Vazba infinitivní (čes. **že**) bývá zvláště po slovesech *mínēni* (*δοκῶ, ἐλπίζω, ἡγοῦμαι, νομίζω, οἶμαι, ὑπολαμβάνω*), *slibování* (*ὑπισχεσθῆναι, ὀμνῆναι* [+ *μή* § 398, 1]), *pluvení* (*φημί, οὐ φημι negō, λέγομαι, λέγουσι prý, ὁμολογῶ*).

§ 416

2. *Věty žádací.*

Ἄξιῶ ὑμᾶς μὴ παραχωρεῖν τῆς τάξεως (žádám vás, abyste). —
Παρακελεύοντο Κύρω πάντες μὴ μάχεσθαι (radili, aby) [*nē* + *konj.*]:
(*μή* +) **akusativ, genitiv n. dativ s infinitivem.**

§ 417

3. + 4. *Věty tázací (otázky nepřímé) a věty zvolací.*

1. Jsou uvozovány:

a) **slovné (doplňovací) otázky nepřímé** zájmeny a příslovci přímo
i nepřímο tázacími (§ 150, 152, 159), též vztažnými *ὅς, ὡς* (jak).

b) **větné (zjišťovací) otázky nepřímé** tázacími částicemi

εἰ (zda)li? *εἰ οὐ* pōnne? *εἰ μή* num?

πότερον(-α) - ἥ

εἰ - ἥ

εἴτε - εἴτε

} *utrum* — *an (necne)* = *zda(li)* — *či(li)?*

c) **zvolací věty nepřímé** vztažnými *οἷος, ὅσος, ὡς*.

2. *Vazby:*

a) **způsoby přímých otázek** (§ 373) a **přímých vět zvolacích**
(§ 374), ať jest řídicí sloveso vyjádřeno časem hlavním nebo
vedlejší.

b) *Κῦρος ἤρετο, ὃ τι εἶη τὸ σόνθημα* (přímο: *τί ἐστιν τὸ σ.* to heslo). —
Ἐβουλεύετο, εἰ πέμποιέν τινας ἢ ἴοιεν (přímο: *πέμπωμεν ἢ ἴωμεν*).
Κῦρος κατώκτιρεν αὐτήν, οἷου ἀνδρός στέροιο (přímο: *σὺ στέρη*):
(*οὐ* n. *μή* +) **optativ zástupný** za (*οὐ* n. *μή* +) **indikativ n.**

za (*μή* +) **konj. rozvažovací**

řeči přímé, je-li řídicí sloveso vyjádřeno časem **vedlejší.**

B. Věty vedlejší v řeči nepřímé.

1. Zůstávají zpravidla beze změny.

§ 418

2. *Ἔφη εἶναι ἄκρον*, Přímě: *Τὸ ἄκρον*,
ὃ εἰ μὴ τις προκαταλήψοιτο, *εἰ μὴ τις προκαταλήψεται*,
ἄδύνατον ἔσεσθαι παρελθεῖν. *ἄδύνατον ἔσται παρελθεῖν*.
Ἔφη μενεῖν, ἕως ἐπανέλθοιεν, *Μενῶ, ἕως ἂν ἐπανέλθωσιν*,
οὕς πέμψειεν: *οὕς ἂν πέμψω*:
 (οὐ n. μὴ +) **optativ zástupný** za (οὐ n. μὴ +) indikativ n.
 za (μὴ +) konjunktiv (s ἄν)
 řeči přímé, je-li řídicí sloveso vyjádřeno časem **vedlejší**m.

Přehled pravidel o řeči nepřímé.

§ 419

1. Hlavní věty *vypovídací* (po *ὅτι, ὡς*), *tázací, zvolací* a **vedlejší** věty

a) podržují vazbu řeči přímé;

b) mohou zaměnití prostý indikativ n. konjunktiv (+ ἄν) za zástupný optativ, je-li řídicí sloveso vyjádřeno časem vedlejší

Pozn. Optativ + ἄν a indik. hist. + ἄν se nikdy nemění.

2. Hlavní věty *vypovídací* po slovesech mínění, někdy i mluvení, a **hlavní** věty *žádací* mají vazbu infinitivní.

Dodatek.

§ 420

1. Platnost způsobů ve větách vedlejších (v řeči nepřímé) jest celkem táž jako ve větách hlavních (v řeči přímé). Toliko optativ nabývá v nich nové platnosti. Jakýmsi připodobením způsobu (§ 392) může nastoupiti po vedlejší čas věty řídicí (§ 375, II) za prostý indikativ (*reālis*) a za konjunktiv (prostý nebo s ἄν) tak řeč. **optativ střídny** neboli **zástupný** (*obliquus*). Podává obsah věty s hlediska podmětu věty řídicí, nikoli s hlediska spisovatelova, a jest vždycky bez ἄν. Proto nemůže vystřídávati způsoby, pro něž ἄν jest příznačné: optativ + ἄν a indikativ historického času + ἄν (§ 414, 2).

2. Pohyblivému duchu řeckému nešlo — jako střízlivému, ale přesnému Římanu — o jasné vyznačení časovosti nebo vnitřních vztahů mezi různými ději, jak se projevily v latinské souslednosti časů a při latinském konjunktivu nepřímé závislosti (*modus obliquus*), jehož částečnou obdobou v řečtině je tolikrát připomenutý optativ střídny n. zástupný. Zato Řek předváděl nadmíru plasticky děje v jejich jednotlivých obdobích: v jejich nastoupení, trvání, dokonavosti, úhrnnosti a stavu. Přenášel je připojeným způsobovým ἄν (asi, snad, trvám) — které mohlo až na imperativ přistoupiti ke všem tvarům slovesným — z oblasti

jistoty v oblast pomyslu, neskutečnosti, jindy jím vyjadřoval možnost, očekávání nebo opřevování¹⁾; osvětloval různými mediálními tvary poměr děje k jeho nositeli (podmětu, předmětu)²⁾ a pod. Proti římskému přísnému smyslu pro logičnost převládá u Řeků **obrazotvornost a malba**.

§ 421

V. O skládání vět a jejich částicích.

1. *Ὅν ἀγαθὸν πολυκοιρανίη· εἰς κοίρανος ἔστω Η.* =
(Nedobrá věc =) Špatná jest vláda mnohých; jen jeden vladařem budiž!
Νεώμεθα· ἡράμεθα μέγα κῶδος· ἐπέφνομεν Ἐκτορα δῖον Η. =
Vraťme se! | Velkou jsme získali slávu; jest jasný usmrčen Hektor:
jako v jiných jazycích i v řečtině se věty původně kladly prostě vedle sebe (spojení bezesponové, *asyndetické*).

2. *Ῥιγῶκ', ὄλωλα, διαπεπόρθημαι, φίλοι =*
Ta tam jsem, milí, zkáza, zmar je losem mým. —
Πάσομαι κατηγορῶν. Ἀκηκόατε, ἑωράκατε, πεπόνθατε, ἔχετε· δικάζετε (máte obraz <věci>, u vás jest rozhodnutí, suďte!). —
Ἔρρει τὰ κᾶλα Μίνδαρος ἀπεσσύα³⁾· πεινῶντι τῶνδρες⁴⁾· ἀπορούμες⁵⁾
τί δρᾶν = Loďstvo potopeno; Mindaros mrtev; mužstvo hladoví; nevíme co dělat:

od původního prostého, neuvědomělého *asyndeta* jest rozeznávati *asyndeton* umělé n. řečnické, které bylo ve vyspělejší próze poměrně řídké a sloužilo hlavně účelům řečnickým: důrazu, malbě děje, spádu událostí. Srv. uvedenou zprávu o námořní porážce Spartanů u ostrůvků Arginských (r. 406 př. Kr.), jež jest podána s lakonskou úsečností.

3. *Φύλλα ἄλλα ὕλη | τηλεθῶσα φύει, ἔαρος δ' ἐπιγίγνεται ὥρη Η.*
Nové zas listí | vyráží v rašicím lese **a** (= kdýž) jarní doba se blíží:
teprve časem se ujaly vnějšího spojení vět zvláštní částice, které, pozbyvše původního významu jmenného, slovesného, příslovečného, klesly na pouhé spojky souřadící. Tak vznikl vypravovací sloh, řadící sice větu k větě pomocí vnějších pojítek, ale bez vnitřní spojitosti, který končil teprve tehdy, když mu došla látka (*λέξις εἰρομένη*

¹⁾ §§ 370; 359 a, 384, II; 370, 2^a, 385 a. — ²⁾ § 350 n. — ³⁾ = dorský II. aor. pass. od *ἀποσένδομαι* mizím. — ⁴⁾ = *πεινώσι τοι* (attic. *οἱ*) *ἄνδρες*. — ⁵⁾ = *ἀπορούμεν* jsme na rozpacích, nevíme.

sloh řaděný). Když se však v obsahu vět co do důležitosti počal činiti rozdíl, lišeny hlavní věty od vedlejších. Tak z původního přiřaďování (*parataxe*) vzniklo podřaďování vět (*hypotaxe*), jež vyvrcholuje v periodách. Je to složitý a přece jednotný útvar, kde každá z vět vedlejších jest gramaticky i smyslem pevně skloubena se svou větou řídící a všechny s větou hlavní jako její části, takže jest úplná spojitost mezi začátkem a koncem. Periody umožnila vedle tvárných participií slovence, jež z původních zájmen a příslovci ukazovacích a tázacích přešla v relativa a spojky podřadící. Ovšem rozlišení spojek v souřadící a podřadící a další jich rozdělení netkví v jejich významu, nýbrž ve spojení, v jakém se té oné spojky může užíti. Při překladu dělíme periody ve více samostatných vět, protože v češtině nemůžeme dobře zachovati jejich přehlednost a soudržnost.

Pozn. *Ἡ περίοδος* (*ambitus, circuitus* = cesta kolem, v kruhu) značí i ve smyslu syntaktickém uzavřenost myšlenky, jež se vrací jakoby kruhem k svému začátku.

4. Řečtina vyniká neobyčejným bohatstvím částic (spojek), jimiž lze odstiňovati myšlenky způsobem velmi jemným. My jich proto mnohdy ani nepřekládáme, anebo je vyjadřujeme toliko hlasovým zabarvením.

I. O příslovcích záporných n. záporkách.

§ 422

1. Ὅ λέγω nemluvím. — 2. Μή λέγε nemluv!

Ἐγὼ θρασὺς οὕτ' εἰμὶ μήτε γενοίμην:

1. οὐ a jeho složeniny οὐδέ, οὔτε, οὔποτε, οὐδεὶς . . . popírají;

2. μή „ μηδέ, μήτε, μήποτε, μηδεὶς . . . zabraňují.

Záporky jsou ve větě buď ojedinelé, nebo se jich sbíhá několik.

A. Záporky ojedinelé.

§ 423

1. Ὅ (οὐδέ, οὔτε, οὔποτε, οὐδεὶς . . .) bývá
ve větách (u výrazů) povahou vypovídacích (úsudkových).

Pozn. Μή za οὐ při infinitivě zdánlivě úsudkovém v. § 398, 1.

2. Μή (μηδέ, μήτε, μήποτε, μηδεὶς . . .) bývá
ve větách (u výrazů) povahou žádacích n. podmínkových.

Pozn. 1. Μή οὕτως ne tak! — Μή δ' ἐν ἄγαν vše s mírou! — Μή δ' ἐν πρὸς ὀργήν
jen nic vášnivě!

při důrazném zabraňování přísudek scházívá.

Pozn. 2. Ὅστε οὐκ εἰδέναι (= ἀγνοεῖν). — Ἐάν τε οὐ φῆτε, εἰάν τε φῆτε: οὐκ za μή bývá ve větách (u výrazů) povahou žádacích n. podmínkových, náleží-li záporka pouze k jednomu slovu. Tak

οὐκ ἔω (1.) = κωλύω οὐ φημι = negō οὐκ ἄξιος = ἀνάξιος,
οὐκ οἶδα = ἀγνοῶ (2.) εἰ οὐ = sī nōn οὐ καλός = αἰσχρός.

§ 424

B. Sbíhání záporék.

1. Οὐδέεις οὐκ ἔστιν = nēmō nōn est, každý jest.

Οὐδέεις οὐχ αὐτὸν φιλεῖ. — Οὐδέεις ἀνθρώπων ἀδικῶν τίσιν οὐκ ἀποτείσει (žádný neujde trestu = každý dojde trestu):

záporky se ruší, je-li poslední prostá.

Smysl celé věty je důrazně kladný (*litotēs*), j. v latině.

2. Οὐκ ἔστιν οὐδέεις = nēmō est, nikdo není.

Οὐκ ἔστιν οὐδέεις, ὅστις οὐχ αὐτὸν φιλεῖ. — Οὐδ' ἄλλος τῶν Ἑλληνῶν ἐν ταύτῃ τῇ μάχῃ ἔπαθεν οὐδέεις οὐδέν:

záporky se posilují, je-li poslední složená.

Pozn. V latině bývá tu částečný klad: *nōn nēmō* leckdo, mnohý, *nōnnulli* někteří, *nōnunquam* leckdy, někdy.

3. Οὐ μή:

Οὐ μή τοῦτο γένηται (**γενήσεται**) = to se (jistě) nestane.

Οὐ γάρ σε μή γνῶσι. — Οὐ μή παύσωμαι φιλοσοφῶν. —

Τοὺς πονηροὺς οὐ μήποτε βελτίους ποιήσετε:

οὐ μή + konjunktiv (indikativ futura) = (jistě) ne-.

Pozn. Οὐ (totiž *δέδοικα*, *φοβοῦμαι*) popírá obavu, již vyslovuje věta s *μή*.

4. Μὴ οὐ:

a) Μὴ οὐ τοῦτο γένηται = to se asi (snad) nestane.

Μὴ οὐ τοῦτ' ἦ χαλεπὸν. — Ἀλλὰ μὴ οὐχ οὕτως ἔχη:

μὴ οὐ + konjunktiv = asi (snad) ne-, sotva.

b) $\left. \begin{array}{l} \text{Φοβοῦμαι, μὴ οὐ τοῦτο γένηται} \\ \text{Ἐφοβοῦμην, μὴ οὐ τοῦτο γένοιτο} \end{array} \right\} = \left\{ \begin{array}{l} \text{že se tak nestane n.} \\ \text{aby se tak stalo:} \end{array} \right.$

μὴ οὐ + konjunktiv (optativ zástupný) = nē nōn (ut), že ne-, aby po slovesech **bázně** (§ 380).

c) Οὐκ ἀπαγορεύω σοι (τὸ) μὴ οὐ λέγειν (dovolují ti [ne ne]mluviti).

Οὐ δύναμαι μὴ οὐκ ἐπαινεῖν σε *facere nōn possum, quān tē laudem:*

μὴ οὐ + infinitiv po záporných výrazech

zakazování - zapírání, zdržování (se), možnosti, slušnosti, j.

οὐκ ἀπαγορεύω nezakazuji (= dovoluji), οὐ καταρνούμαι nezapírám, οὐκ ἀπέχομαι nezdržuji se, οὐ δύναμαι, οὐχ οἶός τέ εἰμι nemohu, οὐ δίκαιον, οὐχ ὄσιον, αἰσχύνῃ (= οὐ καλόν) ἐστίν a p.

Smysl celé věty je vždy důrazně kladný.

Pozn. Ἀπαγορεύω σοι μὴ λέγειν zakazují ti mluvíti, abys mluvil. —

Καταρνεῖ μὴ δεδρακέναι τάδε; zapíráš, žes to učinila?:

kladná slovesa zakazování, zapírání a zdržování (se) mívají při infinitivu μὴ, které my často nepřekládáme. — Po κωλύω a οὐ φημί negō bývají infinitiv bez záporky.

II. O částicích ostatních.

§ 425

Částice jsou slova neohebná, původu většinou zájmeného nebo příslovečného. Bývají oporou jednotlivých slov nebo zabarvují různě celé věty a naznačují jejich významový vztah. Často pojí v jednotu více členů slovních i větných. Stalo se to tím způsobem, že částice určující výraz následující brala se za pojítka mezi výrazem předcházejícím a následujícím. Toto spojení je pevnější, jestliže oba členy mají po částicích, které si navzájem odpovídají (spojení souvztažné, *korelativní*). Některé částice nemohou býti na začátku věty, nýbrž vždy za slovo se stavějí a slovou proto zástavné (*postpositivní*). V seznamu jsou označeny hvězdičkou.

1. **Ἄλλά¹⁾** ale, (a)však [sed, at], po záporu než, nýbrž: odporovací; než, nuže (při pobídce n. v odpovědi): ἀλλ' ἴωμεν: přerušovací.

Ἄλλα γάρ (μὴν) ale věru v. γάρ, ἀλλ' οὐ ne však, a ne- [ac nōn],

ἀλλ' οὖν (γε) ale ano, ale ovšem, než aspoň,

εἰ μὴ — (γ') ἀλλά ne-li — aspoň [sí nōn — at tamen],

οὐ μὴν (μέντοι) ἀλλά však přesto, nicméně [vērum tamen],

οὐ μόνον n. οὐχ ὅπως (ὅτι) — ἀλλά καί nejen — nýbrž i.

2. **ἄν**, ep. κε(ν), pokud se překládá = asi, snad, trvám: způsobové.

O jeho užívání v. § 420, 2; splývá s některými spojkami (§ 388, 3¹⁾);

místy se klade dvojmo: Πῶς ἄν οὐκ ἄν πάσχομεν;

místy jest bez slovesa: Ὡς ἐμοῦ ἴοντος, ὅπη ἄν καὶ ὑμεῖς

<totiž ἦτε>, οὕτω τὴν γνώμην ἔχετε věřte, že půjdu, [kam asi =]

kamkoli vy, a toho se držte.

3. **ἄρα²⁾** tedy [igitur, ergō], jak vidím, ovšem [videlicet]: výsledné; právě, totiž (často s εἰ, ὅς, ὥς): vysvětlovací.

Εἰ ἄρα jestliže totiž (právě), εἰ μὴ ἄρα leč by [nisi forte].

1) Původ. ἄλλα [alia] = jiné věci než předchozí, jinak. — 2) Ἄρα (epic. též ἄρ, ἄρ) původ. příslovce, připojující děj za předešlým přímo jdoucí n. z něho přirozeně plynoucí = přímo, právě, hned, pak (srv. ἄρ- v ἀραρίσκω připojuji).

4. ἄρα (z ἦ + ἄρα) zda(li), -li [-nē]? a spojení v. § 373 b: *tázací*.
5. ἀλλά (hom. αὐτάρ z αὔτε + ἄρ): ale, avšak: *odporovací*.
6. γάρ (z γε + ἄρ) neboť, vždyť [nam], totiž [enim]: *odůvodňovací*;
ovšem, věru, vskutku, zajisté: *ujišťovací*;
pak (zvláště v živých otázkách): *vytýkací*.
Ἄλλὰ γάρ ale ⟨ano⟩, neboť, ale ⟨ne⟩, neboť = ale ovšem (věru), ale vždyť [at enim]: vynechané ‚ano‘, ‚ne‘ nahrazeno přiměřeným posuňkem.
καὶ γάρ 1. a vskutku, vskutku také, neboť (také) [etenim],
2. vždyť i, neboť i [nam etiam] = καὶ γὰρ καί,
καὶ γὰρ — καὶ neboť i — i [nam et — et]; γὰρ δὴ vždyť přece,
εἰ γάρ kéž! [utinam], (§ 372), οὐ γάρ; což pak ne-?,
πῶς γὰρ οὐ; jak pak (by) ne? τίς γάρ; kdo pak [quisnam]?
7. *γε ano (v odpovědích), jistě, ovšem, věru, že: *ujišťovací*;
že, -ž, -ť, právě, aspoň [quidem]: *vytýkací*.
(zhusta se vyjadřuje důrazem příslušného slova).
Ἄλλὰ — γε než aspoň, ἔγωγε já (aspoň), τοῦτό γε toto, aspoň to,
ὅς γε jenž, jenž právě (přece), οὐδέν γε věru nic, zhoľa nic,
εἰ γε ačli [sī quidem], ἐπεὶ γε když právě, πάνυ γε ovšem(že).
8. *γοῦν (z γε + οὔν) = silné γε.
9. *δέ (nejčastější spojka) ale, pak, však [autem]: *odporovací*;
a, pak (nebo se ani nepřekládá): *slučovací*;
neboť: *odůvodňovací*;
tu, pak (zvláště v závětech): *výsledné*.
Καὶ δέ a také, ale i (také), γοῦν δέ ale takto [nunc autem],
τί δέ; a což? jak pak?, τὸ δέ naopak, však,
μὲν — δέ (sice, ovšem) — však; jakož i; a (μὲν obyč. se vyjadřuje
jen důrazem příslušného slova)¹⁾, ὁ μὲν — ὁ δέ, τὰ μὲν — τὰ δέ²⁾,
ἅμα μὲν — ἅμα δέ dílem — dílem, εἰ μὲν — εἰ δέ -li — pakli,
ἐνθα μὲν — ἐνθα δέ tu — tam.
10. *δή (srv. ἦ-δη, ἐπει-δή) již, hned, právě: *časové*;
ba, ovšem, vskutku, zajisté (zvl. v odpovědích): *ujišťovací*;
jen, pak, právě, přece, tak (zvl. při vybidce): *vytýkací*;
tedy [igitur]: *výsledné*.

1) Za δέ po μὲν zhusta bývá ἀλλά, μέντοι, ὁμῶς. — ²⁾ v. § 313, 2,

᾽Όταν δὴ ἀζ̄ již̄, πάλαι δὴ dávno již̄, ἐκ τούτου δὴ tu hned, οὗτος δὴ ten právě, τίς δὴ; kdo pak (jen)? τί δὴ; což? proč pak?, ὅστις δὴ kdokoli jen (právě), λέγε δὴ mluv přeče, tak mluv!, μὲν δὴ jistě přeče, καὶ δὴ a již̄; dejme tomu, že; nuže tedy, καὶ δὴ καὶ a ovšem i, ὅτε δὴ právě když, οὐ δὴ ποτε přeče snad ne-.

- 11. δῆθεν** (často iron.) ovšem, totiž [scilicet], na oko: *ujišťovací*.
- 12. *δήπου** (slabé δὴ, často iron.) snad ovšem, přeče snad: *ujišťovací*.
- 13. *δητα** (silné δὴ): arci, jistě, ovšem: *ujišťovací*.
Ὁὐ δῆτα kdepak, ne ne, dokonce ne, τί δῆτα; co tedy (jen)?
- 14. εἴτε — εἴτε (ἐάν τε — ἐάν τε)** buď (si) — buď (si), nebo; ať (si) — ať (si) [sīve — sīve]: *rozlučovací; tázací*.
zda(li) — čili? [utrum — an] (§ 417, 1b):
- 15. ἤ** (epic. ἤέ)
jinak, nebo, sic (Ἐροῦ ἤ ἐγὼ φράσω povím): *odporovací; rozlučovací; srovnávací; vylučovací*.
či(li) [an] (§ 373 b; 417, 1 b); nebo [aut]:
jako, než [quam] po výrazech srovnávacích:
leč, leda (zvl. po záporu a τίς):
Ἄλλο τι ἤ (jest něco jiného než =) není-li pravda, že? že?, ἤ (τοι) — ἤ n. ἤ — ἤτοι buď — anebo [aut — aut].
- 16. ἤ** jistě, opravdu, věru (často s částicemi δὴ, μὴν, τοι): *ujišťovací; tázací*.
-li, zda(li) [-nē], opravdu? (§ 373 b):
Ἡ μὴν zcela jistě, skutečně, ἤ που jistě asi (iron.); ἤ γάρ; není-li pravda? ἤ καί; 1. zdaž i? 2. zda snad?
- 17. καί** a, i [et, -que], také, též [quoque], a to [isque]: *slučovací; rozlučovací*.
(je-li členů více, spojují se všechny nebo po dvou);
nebo (δύο καὶ τρία βήματα dva nebo tři kroky):
(καὶ tu nesčítá, nýbrž staví členy na roveň k výběru);
asi, jen (τί γάρ καὶ φήσομεν; co asi [jen, vlastně]): *neurčitě;*
jako [atque], s po výrazech podobnosti (§ 340, 2): *srovnávací;*
i (zvl. u kompar.), i jen, aspoň [etiam, vel]: *stupňovací;*
tak (uvádí-li příklady nebo závěti): (καὶ ἄρκτον ἐπιφερομένην οὐκ ἔτροσεν tak se nezalekl – medvědice): *ukazovací;*
à to (πρὸς δῶμα Διὸς καὶ Ὀλυμπον): *zuzovací*.

Πολλὰ καὶ ἀγαθὰ mnoho dobrého [*multae et bonae res*],
Μίνδαρος καὶ αὐτὸς ἀπέβη (i sám =) rovněž, také (§ 321, 3c),
ὁ αὐτὸς καὶ ἴdem atque, ὁμοίως καὶ stejně jako [*aeque ac*],
εἴ ποτε καὶ ἄλλοτε jestliže kdy i jindy, více než kdy jindy,
καὶ βραχὺν χρόνον i jen krátký čas, *καὶ πάλαι* již dávno,
καὶ πρόωγν ještě (teprv) nedávno, *πῶς καί;* jak asi? jak jen?,
καὶ γάρ v. *γάρ*, *καὶ δὴ* v. *δὴ*, *καὶ μὴν* v. *μήν*, *καίπερ* v. *περ*,
καὶ μάλα ba jistě, *καὶ μάλιστα* co nejvíce [*vel maxime*],
καὶ μὲν a dále, *καὶ . . . δέ* a také (*καὶ δίκαιον δέ ἐστιν*),
ἦδη (οὐπω) - *καὶ* již (ještě ne) - *κdyž* tu [*iam (nōndum) - cum*],
καὶ — καὶ i — i, *jak — tak* [*et — et*]; *jakož* i; a také,
οὐ μόνον — ἀλλὰ καὶ v. *ἀλλά, εἰ καί, καὶ εἰ* § 387, *καὶ* + part.
 408, 6.

- 18.** καίτοι a přec, ač(koli) [*atquī, quamquam*]: *odporovací.*
- 19.** *μέν (oslab. *μήν*) jistě, ovšem: *ujišťovací.*
 sice (při protikladu sloves: *ἔπαισε μὲν, ἔδρησε δ' οὐ*): *odporovací;*
 zpravidla však se nepřekládá (při protikladu jmen:
προεσβότερος μὲν Ἀρταξέρξης, νεώτερος δὲ Κῦρος); v. *δέ.*
Καὶ μὲν δὴ a jistěže [*ac profectō*], také ovšem, *μὲν δὴ* jistě přece,
πάνυ μὲν οὐν ὁ ano, arcíže, jak pak ne, toť se ví, zcela jistě.
- 20.** *μέντοι (*ζ μὲν = μήν + τοι*) jistě, ovšem, věru: *ujišťovací;*
 avšak, přece (často po *μὲν*): *odporovací.*
Καὶ μέντοι a přec, *μέντοι*; opravdu?, *οὐ μέντοι*; není-li pravda?
- 21.** μή ne- (§ 422, 2; 423, 2); nepřekládá se (§ 424, 4¹): *zabraňovací;*
 aby ne-, že [*nē*] + konj. (§ 380); + ind. (§ 380²): *obavné;*
 snad ne-? že ne-? [*num*] (§ 373 b): *tázací.*
Μ ἢ οὐ + konj.: 1. asi ne- (§ 424 a), 2. aby, že ne- (§ 380,
 424, 4 b); + inf. (§ 424, 4 c);
οὐ μή + konj. (ind. fut.): jistě ne- (§ 424, 3);
μή, μὴ οὐ, οὐ μή bez věty řídicí (§ 380¹);
μὴ ὅπως, μὴ ὅτι v. *οὐ; μηδέ* v. *οὐδέ, μήτε* v. *οὔτε*;
ὅτι μή (po záporu) kromě, leda [*nisi*] = *εἰ μή* (§ 386, 2),
εἰ μή; *num?*, *πότερον (εἰ) — ἢ μή;* zda(li) — či(li) nic?
- 22.** *μήν, ep. *μάν*,
 ba, jistě(že), věru, vskutku [*vērūm, vērō*]: *ujišťovací;*
 přece, však (*ἔσται μὰν ὅτε* přijde však den H.): *odporovací;*
 jen, pak (zvl. při imper. a v otázkách): *vytýkáci.*
¹*Ἀλλὰ μὴν* ale věru [*at vērō*], *ἢ μὴν* zcela jistě, na mou věru,
καὶ μὴν a vskutku; a přece, však; ba i, dále; aj, hle!,
οὐ μὴν (μέντοι) ἀλλὰ však přesto, nicméně [*vērūm tamen*].

- 23.** μῶν (= μὴ + οὔν) snad ne-? [num] (§ 373 b): *tázací.*
Μῶν μὴ; snad přece ne-?
- 24.** *νυν (epické νυ, slabé νῦν) nu, i, tedy, tu: *výsledné.*
 V attické próse bývá obyč. *τοίνυν.*
- 25.** ὄμως (pův. přísl. stejně)¹⁾ přece [tamen]: *odporovací.*
Ἄλλ' ὄμως n. ὄμως δέ (μέντοι, μὴν, γε) přece však.
- 26.** ὄτι (vl. neutrum od *ὄστις* = *quod*) že (§ 414): *vypovídací;*
 někdy uvádí řeč přímou místo *dvojtečky* (§ 414, 2^o);
 ježto, protože [quod] (§ 377): *důvodové.*
- 27.** οὐ ne- (§ 422, 1; 423, 1): *poprací;*
 což ne-? ne-? že? [nōnne] (§ 373 b): *tázací.*
Οὐ μὴ + konj. (ind. fut.): jistě ne- (§ 424, 3);
μὴ οὐ + konj.: 1. asi ne- (§ 424, 4 a), 2. aby, že ne- (424, 4 b);
+ inf. (§ 424, 4 c);
οὐχ ὄπως (ὄτι) n. μὴ ὄπως (ὄτι) – ἀλλὰ καὶ nejen – ale i,
οὐχ ὄπως (ὄτι) n. μὴ ὄπως (ὄτι) – ἀλλ' οὐδέ nejen ne – ale ani,
οὐ (οὐδέ) ne- (ani) . . . – οὐχ ὄπως (ὄτι) natož:
οὐκ <ἔρω,> ὄπως (ὄτι), μὴ <εἶπω, εἶπης,> ὄπως (ὄτι) =
1. nejen, 2. nejen ne, 3. natož, neřku-li (podle souvislosti);
εἰ οὐ; πῶποτε?, πότερον (εἰ) — ἤ οὐ; zda-li — či(li) nic?;
μόνον οὐ (jen tak že ne-, div ne-) n. ὅσον οὐ (jen co ne-) málem,
οὐ μόνον nejen, ὅσον οὕτω skoro již, οὔτι ničím, nijak.
- 28.** οὐδέ (μηδέ) a ne-, také ne-, ani(ž) [neque, nēve]: *slučovací,*
 jen po členu záporném; po kladném a ne = *καὶ οὐ (μὴ)*:
ἄνδρες γὰρ πόλις καὶ οὐ (a ne) τεύχη οὐδέ (ani) νῆες;
 ani [nē-quidem] (*οὐδέ γὰρ* neboť ani): *stupňovací.*
Οὐδέ — οὐδέ ani — aniž [nē-quidem — neque] (není sou-
vztahné!),
οὐδέ πολλοῦ (ὀλίγου) δεῖ ani o mnoho (o málo) ne = nikterak,
οὐδέ — δέ a také ne-, οὐδ' (μηδ') εἰ v. § 387, οὐδὲ μὴν ba ani.
- 29.** οὔν ba, jistě, ovšem, vskutku (zvl. v odpovědích): *ujišťovací;*
 i, proto, tak, tedy [itaque]: *výsledné;*
 pak, přece, tedy: *vytýkácí.*
Ἄλλ' οὔν ale jistě (ovšem), jistě aspoň [at certē],
ὄ' οὔν 1. ale tak, 2. [ale je jisto, že =] každým způsobem,
μὲν οὔν zajisté n. ba spíše, ὥσπερ οὔν ἐστι jakože jest,
příklonka vztažných zájmen (-cumque): ὄστισοῦν kdokolivěk.

¹⁾ t. j. věta s *ὄμως* má stejnou platnost jako věta druhá, jí odporující. Po kladném členu české a ne- = *καὶ οὐ (μὴ)*, a (ale) ne- = *ἀλλ' οὐ (μὴ)*.

- 30. οὐκοῦν** (zesílené οὐν) ne-li tedy? co pak ne-?
 [nōnne igitur]: tázací;
 οὐκοῦν οἴσθα; [není-li pravda (οὐ), ty jistě (οὐν) víš =] že víš?;
 vždyť, zajiště: ujišťovací;
 tedy: výsledné.
- 31. οὐκουν** (zesílené οὐ) což ne-? (= hned + imper.): tázací;
 οὐκουν οἴσθα; (v živé otázce) což nevíš? = vždyť víš;
 tedy ne-, nikterak (opak οὐκοῦν): popírací.
- 32. οὔτε – οὔτε (μήτε – μήτε)** ani – ani [nec – nec, nēve – nēve],
 též οὔτε – μήτε a naopak, žádá-li toho způsob věty: slučovací;
 οὔτε (μήτε) – τε jednak ne- – jednak (i), ne- – a [neque – et],
 οὔτε – δέ ani – pak, οὔτε – οὐδέ ani – aniž (pak).
- 33. *περ¹** ač (velmi), jakkoli + participium (§ 408, 6): připouštěcí;
 i, právě, přece, velmi, zcela: vytýkácí.
 V attičtině se vyskytá jen jako příklonka zájmen a spojek:
 ὅσπερ jenž právě; právě ten, který, ὅπουπερ kde právě;
 εἴπερ v. § 386, 2, καίπερ (+ partic.) ačkoli (§ 408, 6; 409, 1),
 ὥσπερ jak právě, jako na př., (+ partic.) jako by (§ 408, 3b).
- 34. πλήν²** leč, jen ne, vyjma (též s ἤ): příslovce;
 kromě, mimo (πάντες πλήν Κύρου): předložka + 2;
 leč, jenom: spojka odpor.
- 35. *πω** ještě (obyč. při záporu): přísl. času.
 Οὐδέεις πω nikdo ještě, οὔπω ještě ne- [nōndum].
- 36. *τε³** i [-que] (přirazuje obyč. věty, ne jednotlivá slova): slučovací.
 Τε – τε i – i, jak – tak; a (u básníků) utužuje spojení členů,
 τε – καί i – i, jak(o) – tak (zvláště), jen – a tu,
 ἄλλοι τε καί mimo jiné i, mezi jinými i,
 ἄλλως τε καί (i jinak i), (ob)zvláště,
 τε – καί δὴ καί jak (vůbec) – tak zvláště i.
- 37. *τοι⁴** ti, -ť, trvám, věru, vždyť: ujišťovací;
 -ť, právě (zhusta se zájmenem): vytýkácí.
 Μάλα τοι ὁ ano, οὔτοι věru ne-, nikoli, ταῦτά τοι toť;
 τοίνυν (slabé) tedy, i, pak, nu; silnější jsou

¹) Z *περ* [per] přes, velmi, zcela, srv. *περι-πίμπλημι* pře-plňuji, *περι-πλεω* přehojný, lat. *per-magnus*. — ²) Souvisí s *πλησίον* blízko, pův. vedle. — ³) Původ. příslovce tu (právě), asi, -koliv; srv. *ὥστε* jak právě, jakkoli. — ⁴) Vl. dativ sdílnosti (§ 341, 5) od *σύ*.

τοιγαρο (básn.), τοιγαροῦν, τοιγάροιο =
tedy, proto tedy, právě proto. Viz též καίτοι, μέντοι.

38. ὡς (pův. vztažné příslovce k ὅς = jak [ut, quam])

má rozličné významy podle toho, je-li to *příslovce*, *spojka* nebo *předložka*. O tom všem bylo promluveno na příslušných místech.

Uvedenými obraty ovšem nejsou vyčerpány všechny překladové možnosti řeckých částic. Mnohdy třeba hledati pro ně překlad, který by se slohově hodil do rámce textu. Často se řecké částice (zvláště jednoslabičné) vyjadřují jen *důrazem* slov, která doplňují, na př.: Σὺ οὐ λέγεις γε <αἰσχρά>, δρᾷς δέ ty nemluvíš, ale — εἴτε βούλει εἴτε μή chtě(j) nechtě(j) — σέ τοι κρίνω tebe se ptám — ἀλλὰ μὴν νῦν γε δοκεῖ μοι καὶ αὐτῷ však tentokrát se zdá i mně samému.

PŘÍDAVEK III.

I. Řecké písmo.

§ 426 Na strmém útesu skythských skal při kvílivé písni větrů pod nebem chladným a hrozivým žaluje Titan Prometheus ve stejnojmenné tragedii Aischylově soucitným dcerám Okeanovým na své nesmírné utrpení. Na rozkaz Dia, vládce nebes, přivleklý ho Moc a Síla v tento nehostinný kraj, Hefaistos pak jej přikoval k vysoké skále strašnými pouty proto, že obmyslil lidstvo nevědomé a pokroku neschopné darem ohně. Z útrpnosti a lásky k slabému člověku vzal Prometheus bohům na Olympu tajně oheň, aby byl smrtelníkům učitelem všeho umění. Předtím lidé živořili jako zvíř v tmavých slujích nebo bloudili po pusté zemi jako přízraky. Roční počasí mýjela nad jejich hlavami, aniž vnímali z nich co jiného nežli horko nebo chlad. Ale Prometheus vznítit nebeským ohněm v temné lebce jeskynního člověka jiskru rozumu. Uvedl zaostalé lidstvo na vzestupnou dráhu pokroku a vyučil je rozmanitým uměním: jak užívatí zvířat k tahu nebo k nošení, jak brázdit moře lodí okřídlenou plachtami, jak dobývatí kovů z lůna zemského; objasnil jim mluvu snů a věštná znamení, jež spojovala křivkami ptačího letu nebe se zemí; ukázal jim, jak čelití léky chorobám; konečně vymyslíl i **písmo**, jež paměti jest všeho, plodnou matkou věd . . .

Později rozšířena sláva tohoto vynálezu také na bohatýra Palamedu, pěvce Orfea, Musaia a j. Ale myslivé hlavy řecké se nedaly másti krásnou pověstí. Jejich ústy, zvláště však svědectvím Herodotovým (V, 58), se hlásila pravda k svému právu, označujíc domnělý výmysl Prometheův za cizí majetek, za půjčku, kterou učinili Řekové u asijských Semitů. Foinický Kadmos — tak tvrdili — vymyslíl a přinesl do Řecka tajemné ony značky, *Φοινικία, Καδμήα γραμματα*, jež byly jitfenkou nad nocí nejstarších dějin a bezpečným talismanem k udržení věcí, které by jinak byly propadly věčnému zapomenutí. Písmo, zachycující neviditelnou a letnou myšlenku viditelně a trvale a zajišťující v miliardách různých sestav chvilkových výkonů lidským nesmrtelnost, bylo starým národům zjevním. Proto pokládáno za výmysl a dar bohů nebo heroů.

A. Řekové přejali své písmo z východu.

§ 427 Syrie a Palestina, jen místy úrodné kraje mezi Středozezemním mořem a syrskoarabskou pouští, zažehly nejmocnější světla východu, jež dosud září všemu světu. V těchto zemích, příliš malých na světovou jejich slávu, obývali západní Semité: Foiničané, Amorité, Hebreové, Aramejci a j.

Jsouce obklopeni velmocemi assyrsko-babylonskou, hethitskou a egyptskou, udržovali si jen stěží a na čas svou samostatnost. Než ku podivu mezi těmito drobnými kmeny na křižovatce národů, nikoli ve středu velkých a bohatých kultur staroorientálních, byly vytvořeny nejhodnotnější dary, jimiž východ lidstvo obmyslil: nejdokonalejší písmo (v severní Syrii) a nejušlechtlejší náboženství křesťanské (v Palestině).¹⁾

Starí přičítali vynález tohoto ‚nejdokonalejšího‘, t. j. jednoduchého abecedního písma Foiničanům, kteří — i když ho snad nevytvořili — zasloužili se nejvíce o jeho rozšíření. Jsouce odkázáni na úzký pruh země mezi Libánem a mořem podnikali za lepší obživou daleké plavby po Středomoří a seznámili na svých cestách také Evropu s novým písmem. Bylo velmi jednoduché. Praktičtí Kananejci potřebovali k rychlým záznamům obchodním prostých značek, jakých jim neskýtaly ani hieroglyfy egyptské, ani klínové znaky babylonské, jež jsou nejstarším písmem světa. Byly to typy příliš četné a složité, jež se hodily spíše kameníku a malíři než písaři. Proto semitští obchodníci obměňovali staré písmové obrazy v tvaru i platnosti. Vytvořili z nich novou soustavu psací, velkolepou svou jednoduchostí a dokonalou ve svých 22 značkách, které si vybrali z velikého množství psacích znamének. Neboť i písmo Foiničany šířené bylo původně **obrazové** jako písmo hieroglyfické nebo klínové, vyjadřující ne jednotlivé hlásky, nýbrž jména předmětů kresbou znázorněných. Svědčí o tom podoba i názvy písmen.²⁾ Ale bystří Semité západní se vzdali — na rozdíl od Sumerů a Babyloňanů — brzy těchto slovních neboli pojmových znaků (*ideogramů*). Také nepsali tak řeč. značek určovacích (*determinativů*), napovídajících, do které třídy pojmové patří výraz, u něhož stály. Potom z písma původně slovného si vytvořili písmo **slabičné** tím způsobem, že znak pro celé slovo vyjadřoval také první jeho slabiku. Poněvadž se však v semitských jazycích ze slabiky (souhlásky + samohlásky) psala jen jedna hláska, totiž souhláska — samohlásky se pro svou měnivost nevyjadřovaly — znaky dříve slabičné se staly nakonec **prostými hláskami**. Každý znak odpovídal pak jedinému zvuku, jedné souhlásce a připojuje se snadno k druhým znakům hodil se nejen k rychlým zápisům obchodním, nýbrž k zachycení jakékoli jiné myšlenky.

Pozn. Také Egypťané přešli záhy od písma obrázkového k písmu slabičnému a na konec k hláskovému o 24 souhláskách. Ale jejich duch, lpící na zvyklostech, šetřil odkazu dob minulých a užíval i potom vedle sebe psacích soustav, jež byly časově posloupné. Proto jsou egyptské hieroglyfy nápisů směsí znaků nesourodých, tu slovních, tu slabičných, tu jenom hláskových.

Tento drahocenný vynález — 22 písmen abecedy — odevzdali nejzápadnější ze Semitů, Foiničané, kolem r. 1000 př. Kr. obyvatelům jižních

¹⁾ podle prof. Bedřicha Hrozného. — ²⁾ Tak ‚alef (býk = ἄλφα) má na nejstarších nápisích foinických podobu , v níž možno dosud rozpoznati hlavu býčí; gimel (velbloud = γάμμα) připomíná tvarem  táhlý krk klečícího velblouda; dáleth (dveře = δέλτα) zobrazovalo trojúhelníkovým tvarem  vchod do stanu atd.

řeckých ostrovů, a tím všem národům evropským. Středozevní moře, živel jinak nejistý a obávaný, bylo tu ne tak dělidlem jako spíše pojítkem mezi Asií a Evropou, umožňujíc plaveckému národu šířiti kulturní vymoženosti z jedné země do druhé. Z 22 foinických písmen vzešly potom abecedy řecká a fímská a z nich všeska písma evropská; abecedy hebrejská, syrská, arabská, ethiopská; ano i abecedy středoasijské a písmo indické se hlásí k ní jako ke své matce.

B. Řekové přežaté písmo pozměnili a zdokonalili.

§ 430 Řekové, učeliví žáci východu, přejali písmo od Foiničanů. Ale jakkoli dovedli přetaviti ve výhni svého myšlení cizí poznatky tak, že působily, jako by byly jejich majetkem, ponechali semitským písmenům s malými změnami jejich názvy a celkový pořad. Snad byl tento vynález pro Orient tak význačný a jména písmen byla s ním tak spjata,¹⁾ že se nepokoušeli o jeho pořečtění. Nicméně Řekové vtiskli i této skvělé výpůjčce pečeť svého genia a zlepšili ji podstatnými doplňky.

I. Řecké písmo ve svých počátcích.

§ 431 Řekové vyjadřovali samohlásky, kterých Semité nepsali. Jako Egypťané i Semité (mimo Babyloňany) pokládali za významový živel jen souhlásky. Trvaly ve všech tvarech, na nich lpěl význam slov, a proto jen ony se vyznačovaly, kdežto samohlásky, které se měnily podle gramatických tvarů, byly podružné. Ale Řekové počali vypisovati i samohlásky, protože je pokládali za činitele stejně důležité. Užili pro ně semitských písmen, vyjadřujících souhlásky samohláskám zvukově blízké, kterých jako souhlásek pro svou řeč nepotřebovali. Tak semitské

$j\ddot{o}d_h = \iota$, $h\ddot{e} = \varepsilon$, $'alef^2) = \alpha$, $'ajin = o$, $v\ddot{a}v$ ($u\ddot{a}u$) = v (u).

$V\ddot{a}v$ n. $u\ddot{a}u$ (F) jako v zůstalo na 6. místě abecedy, ale současně (v podobě poněkud změněné) se objevilo na jejím konci jako u . Tím se stalo, že samohlásky byly a jsou podnes roztroušeny po abecedě, místo aby šly za sebou v jejím čele v tomto pořádku: $a, e, i, o, u; b, c, d, f$ atd.

¹⁾ Tak $'alef$ ($\ddot{a}lpha$) představovalo hlavu býka, který pro svou sílu byl symbolem boha. Býčími rohy jsou ovinuty na reliefech koruny babylonských, assyrských a hethitských bohů, také okřídlených strážných geniů u palácových bran. Stejně jsou zdobeni králové, kteří se prohlašovali za bohy: na př. akkadský Narám-Sin jest zobrazen na slavné své desce pamětní (kolem r. 2320 př. Kr.) s rohy jako bůh. Snad $'alef$ postaveno v čelo semitské abecedy proto, aby tak důležitý vynález začínal bohem. — Hned za ním šlo $b\ddot{e}t_h$ ($\beta\eta\tau a$) ‚stan‘, ‚dům‘, spolu náznak rodiny, jež byla na východě ohniskem a kotvou života. — $G\ddot{i}mel$ ($\gamma\acute{\alpha}mma$) ‚velbloud‘, koráb pouště, umístěn jako nejdůležitější dopravní prostředek Orientu na místě třetím atd. — ²⁾ zvláštní hrtanová hláska (ne h).

S uvedenými pěti samohláskami měla nejstarší abeceda řecká 21 § 432 písmen:

A B Γ Δ E F Z Θ Ι Κ Λ Μ Ν Ο Π Ϙ Ρ Σ Τ Υ

Je to abeceda nápisů, jež byly objeveny na jižních ostrovech řeckých (na Krétě, Melu a Theře) — tak řeč. abeceda **jižní** (a nejstarší). Její zvláštnosti jsou:

1. Proti pozdější abecedě řecké měla navíc o F (*vāv*, *Fav*, *digamma*) = *v* (a o Ϙ (*koppa*, semitské *ḳōf*) = *k* před *o*, *u*. Zato neznala ještě znaků ϕ, χ, ξ, ψ, ω.

2. Místo ϕ (vysl. *ph*) se píše π, πh: ΑΜΠΙ = *ἀμφί*, ΚΡΙΤΟΠΘΥΛΟ,
 χ (vysl. *kh*) κ, κh, Ϙh: ΕΚΕΙ = *ἐχει*, ΑΡΚΘΑΓΕΤΑΣ,
 ξ (vysl. *ks*) κσ: ΡΕΚΣΑΝΟΡ = *ῥηξάνωρ*,
 ψ (vysl. *ps*) πσ: ΛΑΜΠΣΑΓΟΡΑΣ.

3. Θ, Η (semit. *ḥēth*) = *h*: ΘΟ = *ὀ*, ΚΡΙΤΟΠΘΥΛΟ = *Κριτοπόφολο*.

4. Σ má podobu Μ (= Σ položené na bok): = ΞΕΥΜ = ΖΕΥΣ.

5. U samohlásek byla vyjadřována jen jejich jakost *a*, *e*, *i*, *o*, *u*, nikoli jejich délka nebo jemnější zvukové odstíny. Tak

E = *ε* (úzké *ē*) — ει (úzké *ē*) — η (široké *ē*),

O = *ο* (úzké *ō*) — ου (úzké *ō*) — ω (široké *ō*),

ε : ει η = ο : ου : ω.

Pozn. Úzké *ē* se blížilo zvuku *i*, široké *ē* zvuku *ā*;

úzké *ō* se blížilo zvuku *ū*, široké *ō* zvuku *ā*.

Místo úzké — široké *e*, *o* se říká též zavřené — otevřené *e*, *o*.

II. Řecké písmo ve svém vývoji.

1. Zavedení značek Φ, Χ, Ψ pro aspiráty a Ξ, Ϙ pro sykové složeniny. § 433

a) Řečtina měla tři dyšné hlásky: *ph*, *kh*, *th*. Při převzetí foinické abecedy mělo svou značku jen *th* = Θ, Θ (= semitské *tēth*¹⁾ — neznělé *t* se psalo značkou Τ (semit. *tāv* n. *tāu*). Byla snaha vyjádřiti i druhé dvě aspiráty místo přepisů *πh* a *κh* (Ϙ Η) jedním písmenem.

b) Také pro sykové složeniny *ks* a *ps*, jež byly později považovány za hláskové jednotky, hledáno po způsobu písmene ζ (= *zd*) jednodušší označení. Ale Řekové se neshodli na jejich podobě.

Jako se nedovedli politicky podříditi veliké jednotě národní a jazykově — aspoň v klasické době — nevytvořili jediné řeči ústřední, tak se nevzdali ani v písmě svých odstředivých snah a místních zvláštností.

¹⁾ Semitské souhlásky, opatřené dole bodem (*t*, *s*, *ḳ*), byly vyslovovány s důrazem (*emfasí*).

Malé obce řecké, na sobě nezávislé, upravovaly si abecedu podle svých potřeb — jako měly každá svůj zvláštní kalendář s jiným začátkem roku, s jinými jmény a jiným pořadem měsíců. Ale přes všecku rozmanitost, kterou řeckému písmu vtiskly různé kraje a doby, lze je rozdělití ve dvě veliké skupiny: v abecedu **východní** a **západní**. Abecedy ty, celkem shodné, lišily se hlavně způsobem, jakým vyjadřovaly aspiráty *ph* a *kh* a sykavé složeniny *ks* a *ps*.

$\Phi = ph$ proniklo na východě i na západě;
 $\chi = kh$, $\Xi = ks$, Ψ (Ψ) = *ps* se ujala jen na východě;
 $\Psi = kh$, $\chi = ks$, $\Pi\Sigma$ ($\Phi\Sigma$) = *ps* se ujala jen na západě.

Úhrnem:

Hlásky:	ve východní oblasti	v západní oblasti
$\varphi = ph$	Φ	Φ
$\chi = kh$	χ	Ψ
$\xi = ks$	Ξ	χ
$\psi = ps$	Ψ , φ ($\Phi\Sigma$)	$\Pi\Sigma$ ($\Phi\Sigma$)

Pozn. Značka $\Xi = ks$, která jest vlastně stará semitská sykavka *sámekh* Ξ , vykázáno ve východní abecedě místo za *N*; nová písmena Φ , χ , Ψ umístěna na konci. — V západní abecedě, kterou přejali Římané a od nich všichni národové evropští píšící latinkou, užívalo se pro *ks* znaku χ ; srv. $\Xi\Xi\Xi\Xi\Xi$ = lat. *XERXES*.

§ 434 2. **Z** (semitské *zajin*) = $\sigma\delta$ (přesněji *zd*, po případě *dz*). Jen tak se vysvětlují tvary j. Ἀθήναζε „do Athén“ z Ἀθήνας-δε , ἐζόμεν „sedl jsem si“ ze *σε-σδ-ομην , aiol. ῥσδος „větev“ = att. ῥζος ; dále přepisování cizích slov j. Ἀζωτος = *Ašdōd*¹⁾, Ἀραμάζης = *Ahuramazdā*²⁾. Ve IV. stol. př. Kr. *zd* vyslovováno jako *z* (nebo *zz*), které se někdy střídalo s hláskou σ : $\text{Ζύζονα} = \text{Σμόζονα}$, $\text{Σεύς} = \text{Ζεύς}$.

§ 435 3. **Ě** n. **H** (semitské ḥēth ³⁾) = *h*. Řekové užívali ho zprvu obecně k označení ostrého přídechu (*h*). Tak píší ještě attické nápisy V. stol. př. Kr. *HEKATON* = ἑκατόν , *HIEPOS* = ἱερός . Ale v ionštině a na Lesbu, kde tato hláska záhy zanikla, užilo se její osiřelé značky pro široké $\bar{e} = \eta$. Tím byl učiněn první krok k vyznačování dlouhých samohlásek. Pozn. Mezi hláskou a její viditelnou značkou, písmenem (literou), bylo pojátkem jméno písmene (lityry), které udávalo svým začátkem znění napsané hlásky (zásada *akrofonická*). Jestliže se změnil tento začátek, změnila se tím i hlásková platnost písmene. Tak **H** (ḥēth) původně = *h*. Ale když v maloasijských nářečích dyšné *h* zaniklo, vyjadřovali Ionové jeho značkou široké $\bar{e} = \eta$, t. j. tu hlásku, kterou začínalo ḥēth po ztrátě *h*.

1) město v Palestině. — 2) hlavní bůh perský. — 3) vysl. *chēth*.

III. Řecké písmo se ustaluje abecedou ionsko-attickou.

Attické nápisy klasické doby jsou tvary svých písmen podstatně jiné § 436 než jest písmo našich řeckých cvičebnic. Dnešní řecké typy mají původ v ionské abecedě, která se rozšířila obchodem i knihami a pronikla také do Attiky. Tam podmanila svým zvyklostem domácí způsob psaní tou měrou, že byla povýšena za archontátu Eukleidova r. 403/2 na abecedu úřední. Příkladu Athén následovaly druhé obce řecké, především nová vedoucí mocnost Théby (kol r. 370 př. Kr.).

Tak vznikla ionsko-attická abeceda o 24 písmenech:

§ 437

A B Γ Δ E Z H Θ I K Λ M N Ξ O Π P Σ T V Φ X Ψ Ω,

kteřá zastínila ostatní abecedy, jako později se povznesla attičtina s panským makedonským nad druhá řecká nářečí. Hlavní znaky nové abecedy jsou:

1. F (*Faǎ*, *digamma*) a Ϟ (*kappa*) vymizely a udržely se jen jako číslice: F = 6, Ϟ = 90 (§ 162²).

2. K (*κάππα*, semit. *kāf*) = k se psalo i před o, u (místo Ϟ).

3. Φ = *ph*, X = *kh*, Ξ = *ks*, Ψ = *ps* pronikly vítězně.

4. H (původ. = *h* a znamení ostrého přídechu) = široké ě (*η*), jak tomu bylo již dříve v ionštině. Od té doby attické nápisy nepiší ostrý přídech, ač byl vyslovován. Pozdější gramatikové, chtějící jej v písmě znovu vzkřísiti, užili k tomu značky Ϟ (přední polovice písmene H), z níž zjednodušením a potom zaokrouhlením vzniklo Ϟ. Jeho protějškem byl přídešník jemný Ϟ (druhá polovice písmene H), pozdější Ϟ, kterým gramatikové obmyslili začáteční samohlásky bez ostrého přídechu. Ze znamének Ϟ vznikly naše uvozovky.

5. Ω (původně jen jiný tvar písmene o) = široké ō. Bylo potřebí rozlišiti různá o, na jejichž odstínění staré o nestačilo.

6. Současně (asi od r. 400 př. Kr.) se objevuje na ionsko-attických nápisích

EI za staré úzké ě: *φιλειτε* za starší ΦΙΛΕΤΕ,

OY za staré úzké ō: *δουλουτε* za starší ΔΟΛΟΤΕ.

I byly potom hláskové skupiny EI a OY dvojího původu:

EI = 1. pravé EI, původ. dvojhhláska *ei*, psaná vždy EI;
2. nepravé EI, úzké dlouhé ě, psané dříve Ě.

OY = 1. pravé OY, původ. dvojhhláska *ou*, psaná vždy OY,
2. nepravé OY, úzké dlouhé (ŏ), ů, psané dříve O.

Skupiny nepravého EI a nepravého OY netvořily nikdy skutečných dvojhhlásek, třebaže se tak psaly. Vznikly

- a) stažením z $\epsilon + \epsilon$ * $\acute{\epsilon}\piοι\epsilon\epsilon$ > $\acute{\epsilon}\piοι\epsilon\iota$,
 z $\epsilon + ο$ * $\chi\rho\upsilon\sigma\epsilon\omicron\varsigma$ > $\chi\rho\upsilon\sigma\omicron\upsilon\varsigma$,
 z $ο + ο$ * $\nu\omicron\omicron\varsigma$ > $\nu\omicron\upsilon\varsigma$;

b) náhradným dloužňiním: * $\tau\iota\theta\epsilon\upsilon\tau\varsigma$ > $\tau\iota\theta\epsilon\iota\varsigma$, * $\gamma\epsilon\rho\omicron\upsilon\tau\iota\omega$ > $\gamma\acute{\epsilon}\rho\omicron\upsilon\sigma\iota\omega$.

Ale když — a to záhy — se počalo pravé OY vyslovovati jako úzké δ , potom jako \ddot{u} (*σπουδή*, 'spěch', pův. spoudé, potom spudé) a když později i pravé EI znělo jako úzké \acute{e} (*δείκνυμι* 'ukazují', pův. deiknými, potom déknými), splynuly nepravé dvojhlásky EI a OY s pravými ve výslovnosti i v písmě. E bylo vyhazeno krátkému ϵ , O krátkému $ο$.

§ 438 *Dodatek.*

1. Nynější **názvy** řeckých písmen se nekryjí vždy se starým pojmenováním. Ω slulo prostě $\acute{\omega}$, υ slulo $\acute{\upsilon}$. Také hlásky ϵ a $ο$ neměly přídatku. Obyčejně se citovala tato slabá slůvka ve zdloženém tvaru $\epsilon\acute{\iota}$, $ο\acute{\iota}$, aby se jim dodalo důrazu. Názvy δ *μικρόν*, $\acute{\omega}$ *μέγα* (jež se týkaly podoby písmen, ne jejich krátkosti nebo délky), stejně jako ϵ *ψιλόν* (pouhé ϵ) a υ *ψιλόν* (pouhé υ) pocházejí až z doby byzantské.

Když se totiž ϵ a $\alpha\iota$ vyslovovalo jako $\acute{\epsilon}$ a υ a $\omicron\iota$ jako υ , stanovena byla pravidla, kdy při výslovnosti $\acute{\epsilon}$ je třeba psát $\alpha\iota$ a kdy pouhé ϵ ; a podobně kdy při výslovnosti υ třeba psát $\omicron\iota$ a kdy pouhé υ .

2. Písmena, končící se nyní na $-i$, vyznívala původně v $-ei$: $\xi\epsilon\acute{\iota}$, $\pi\epsilon\acute{\iota}$, $\phi\epsilon\acute{\iota}$, $\chi\epsilon\acute{\iota}$, $\psi\epsilon\acute{\iota}$.

3. Λ = správněji *λάβδα* (ne *λάμβδα*).

§ 439 **Směr** řeckého písma byl zprvu — jako v semitském písmu — *levo-běžný*, t. j. od pravé ruky k levé. Potom se psalo *βουστροφηδόν*¹⁾ = písmem *brázdovým*, t. j. střídavě od pravé ruky k levé a od levé k pravé. Toto druhé psaní, od levé ruky k pravé = *pravoběžné*, pronikalo vždy více, v Attice již od r. 550 př. Kr., až zvítězilo úplně.



Obr. 1. Levoběžný nápis korintský na nádobce s olejem, psaný rukou její majitelky (asi děvčátka) Tataje:

Ταταιες εμι λεγυθος ηος δ' αν με κλεψει θυφλος εσαι = Ταταιης ειμι ληκυθος· ος δ' αν με κλεψη, τυφλος εσαι (Tatajina jsem olejníčka; kdo mne odcizí, oslepne).

Tato nádobka (*ή λήκυθος*) jest nyní majetkem britského musea.

¹⁾ od *βοῦς* (vůl, kráva) + *στρέφω* (otáčím) = jak se otáčeli volkové (potahy) při tažení brázd.

← ΡΕΚΣΑΝΟΡ = *Ῥηξάνωρ*,→ ΑΡΚΗΑΓΕΤΑΣ = *ἀρχαγέτας*,→ ΠΡΟΚΛΗΣ = *Προκλῆς*,← ΚΛΕΑΓΟΡΑΣ ΠΕΡΑΙΕΥΣ
= *Κλεαγόρας, Περαιεύς*.

Obr. 2. Brázdový nápis náhrobní, nalezený na ostrově *Theře* (nyní v Athénách). Uvedená jména mrtvých jsou vyryta na přední straně černavého sopečného kamene. Vedle nich jsou psána jména pohřbených také nahoře a po obou bočních stěnách. Na nápisu bylo původně jen ΑΡΚΗΑΓΕΤΑΣ | ΠΡΟΚΛῆΣ = král Proklés (Ε značí tu *i h i η*); ostatní jména připojena později.



Obr. 3. Brázdový nápis na olověné čince (vážíci 2,2 kg a dlouhé 12,5 cm), objevený při vykopávkách v *Eleusíně*. Je to metrický nápis věnovací ze zač. VI. stol. př. Kr.

V přepisu zní:

ΕΙΑΛΟΜΕΝΟΣ ΝΙΚΗΣΕ	←	ἀλ(λ)όμενος νίκησε
Ν': 1) ΕΠΑΙΝΕΤΟΣ Β	→	ν : Ἐπαίνετος '(h)
ΟΝΕΚΑ ΤΟΔΕ : ΒΑ , , ,	←	ὄνεκα τῶδε : ἀλτῆρε . . .

= „ve skoku < s činkami > zvítězil Epainetos: pročež tyto < dvě > činky < věnoval božstvu. . . . Nápis pokračoval na druhé čince, která není zachována.

¹⁾ Dva (tři) body nad sebou (*τρήματα*, vl. otvory, oka na kostce) dělívají už na velmi starých nápisích řeckých slova nebo skupiny slov. Později se jich užívalo — stejně jako značek pro přízvuk a příděch — v řeči vázané (ale jen místy) pro větší srozumitelnost textu; tak na př. *παρεστινός* nepřipouštělo čtení *τινός*, Teprve Byzantinci (kolem r. 900 po Kr.) oddělovali slova důsledně.

C. Příčiny měnící způsob psaní a vzhled písma.

§ 440 Způsob psaní a vzhled řeckého (i latinského) písma měnili různí činitelé.

§ 441 I. Především byl to požadavek **rychlého** a požadavek **zřetelného psaní**. Zprvu se psalo jen velikým (*majuskulním*) písmem, při čemž každé písmeno bylo samostatné.

Při záznamech sloužících denní potřebě se hlásil především požadavek rychlého psaní, který nutil pisatele ke zjednodušení tvarů a spojování jednotlivých písmen. Tím se písmo stávalo zběžnějším a ležatějším. Lámalo tvrdé tahy více méně kolmého nápisového písma, zaokrouhlovalo je a vázalo ligaturami litery, které před tím byly nezávislé na literách sousedních. Tyto tvary písmen se měnily a zaokrouhlovaly tím více, čím měkčí a poddajnější byla psací látka. Jindy zase nabýval převahy požadavek zřetelnosti, úhlednosti a ze zápasu tohoto požadavku s úsilím o rychlé psaní vznikaly nové tvary a druhy písmen.

§ 442 Bylo to především tak ř. písmo čtvercové (*majuskulní*), které zahrnovalo v sobě

1. písmo **kapitální**, zvané tak proto, že se jím psaly v pozdějším středověku nadpisy kapitol. Krásné toho doklady podávají attické nápisy V. stol. př. Kr. s písmeny čtvercovými (= stejně vysokými jako širokými) a kolmými: tedy **HN** (nikoli **HN**, **HN**, **HN**). Písmena stojí přesně pod sebou (*στοιχηδόν*), slova nejsou dělena mezerami (*scriptiō continua*), odsouvání samohlásek (*ēlīsiō*) se neoznačuje (*scriptiō plēna*).

2. písmo **unciální** (od *uncus* křivý), které křivilo, zaokrouhlovalo tvary kapitálního písma.

3. Přechemem k malému (*minuskulnímu*) písmu byla **kursiva** (běžné písmo), která se snažila zmenšenými a co možná jednoduchými tvary kapitálního písma vyhověti rychlému a čitelnému psaní. Z jejich zakulacených tvarů se vyvinula v době byzantské tak ř. **malá abeceda**. Písmena zprvu vesměs veliká se měnila v písmena trojí velikosti tak, že některé znaky se držely řádky, na které byly psány (*α, ε*), jiné byly prodlužovány k horní řádce (*β, δ*), jiné ke spodní (*γ, η*). Písmen tak ř. velikých se užívalo potom jen na začátku vět, veršů a vlastních jmen. Vývoj ten můžeme dobře sledovati v nalezených řeckých papýrech.

§ 443 II. Jinou příčinou změn v tvaru písmen byly **psací látky**. Čím byly měkčí, poddajnější, tím i písmo bylo ohebnější, zaokrouhlenější. Také **psací náčiní** (kovové — kostěné rydlo, měkčí péro třtinové n. brkové, inkoust) působilo do jisté míry na písemné formy.

§ 444 1. Řekové (i Římané) užívali ke psaní rozmanitých látek. Věci, určené veřejnosti a vystavené vlivům povětrnosti, vrývány ostrými obrysy do trvalejší látky: *dřevo, kamene, kovu*. Tím způsobem byly zvěčněny

zákony, smlouvy, usnesení rady, různá nařízení, seznamy úředníků, výdaje na veřejné stavby, věnování chrámů a obětních darů, čestná uznání, také jména žáků vyznamenaných při zkouškách. Nápisně byly dále chráněny od zapomenutí činy slavných mužů a jména nebožtíků. Také do *hlíny*, různých nádob (váz) se ryly nebo na ně malovaly značky malířů a hrncířů vedle nápisů a různých vysvětlivek k zobrazeným předmětům. Dotazy věštírén, zařikání, kletby byly svěřovány *olovu*. V soukromí se užívalo ke psaní látek méně trvalých a tím i méně cenných.

2. Pro praktickou potřebu se psalo na **voskových destičkách** (*πίνακες*, § 445

tabulae, tabellae, κηροί cērae, tabulae cērātae). Dřevěný špalík¹⁾ byl rozřezáván v tenké desky, které byly vyhlubovány na jedné neb obou stranách a vylévány voskem smíšeným se smolou. Na voskové ploše se psalo (vlastně se rylo²⁾ kovovým nebo kostěným písátkem (*γραφεῖον, stīlus*), až bílý dřevěný podklad svítil z rýh tažených v tmavém vosku. Písmo takové nemělo ovšem pružnosti písma psaného třtinou na papyru nebo kůži. Horním, plochým koncem rydla bylo chybné nebo již nepotřebné písmo roztíráno a tím odstraňováno. Obvyčejně se kladly dvě i více destiček na sebe, při čemž zvýšený dřevěný okraj bránil slepení. Po straně (na hřbetě) se destičky svazovaly řeménky nebo kroužky v knihy, které však proti našim měly dřevěné listy (Římané je zvali *cōdicēs*). Tato knižní forma i se jménem přenesena v 2. stol. po Kr. na rukopisy psané na papyru a pergamenu a udržuje se v papírové podobě dodud. Ve voskové destičky byly vrývány kratší dopisy, účty, kvitance, kupní smlouvy, zápisky, někdy i modlitby, zaklínání. Pro zabezpečení obsahu byly desky uprostřed provrtávány, otvorem protahován motouz, ovíjen kolem desk a k nim pečeti připevňován.

Ve školách užíváno jich, často o několika deskách, k počítání a psaní. Ale nezřídka byly zapisovány do nich i věci úřední. Knižka o dvou deskách, jejíž vnitřní strany byly vylity voskem, vnější pak strany, často velmi ozdobné, sloužily za obal, zvala se *δίπτυχον*³⁾ (věc dvakrát složená) nebo *δίπλωμα* (dvě spojené desky, dvojdeska). Kdo se zasloužil o stát, dostal od úřadu *díplōma* s pochvalným uznáním (odtud náš diplom). Proto pro vyslance, jejichž poslání k jinému státu bylo ověřováno podobnými diplómaty, se ustálil název ‚diplomat‘.

3. Účelům literárním sloužila třtinová rostlina **papyrus** (*πάπυρος, βύβλος*⁴⁾, § 446

¹⁾ lat. *caudea* > *cōdex*, kmen¹, ‚špalík‘, potom i destičky z něho nařezané a v jedno spojené. — ²⁾ to znamená vlastně řecké *γράφω*. — ³⁾ od *δίς* dvakrát + *πτύσσω* svíjím, skládám. — ⁴⁾ Papyrus se zval jinak *ἡ βύβλος* (později *ἡ βίβλος*) snad proto, že byl dovážen do Řecka z foinického města Byblu (eg. Gubly). Z prvního jména pochodí naše *papír*, z druhého *bible*. Náš papír se sice liší od egyptského papyru svým složením (jest hotoven ze slámy, hadroviny, dřeva), ale účel obou je stejný. Proto užíváme pro obě psací látky téhož jména.

*liber*¹⁾). Rostla v deltě řeky Nilu v takovém množství, že zásobila po tisíciletí psací látkou všechny kulturní národy při Středozezemním moři. Dřeň trojbokých jejích lodyh byla rozřezávána v tenké proužky, které byly kladeny těsně vedle sebe, pak křížem na sebe, potom klíženy, hlazeny a sušeny na slunci. Egyptské továrny dodávaly obchodníkům papyrus obyčejně v pruzích slepených z více listů, jež se pro křehkost látky navíjely na tyčku. Nahoře byl připevňován růžový nebo žlutý pergamenový proužek s názvem spisu (*σῖλλυβοζ*, *index, titulus*), aby se ve schránce s více svitky usnadnilo jeho hledání. Text se psal v sloupcích (*δέλτοι*²⁾) pro tenkost látky jen na vnitřní straně s vodorovnými vlákny papyrovými. Vnější (zadní) strana s kolmými vlákny zůstávala prázdná, písař jí používal toliko při nedostatku místa.³⁾ Poněvadž se psávalo jen na jedné straně, přešlo jméno *σελίς*, *página* (= list) ve význam stránky. Pro krasopis, kterému Egypťan tolik péče věnoval, že raději psal nesprávně než nevhledně, neměl Řek mnoho smyslu. Záliba pro řečnění tlumila u něho zálibu pro úhlednost písma. Také vznešený Říman se mnoho o krasopis nestaral. Stačilo mu písátko s voskovou destičkou, čistopis pořizoval na papyru písař.

Při čtení musil ovšem čtenář rozvinovati svitek⁴⁾, současně pak svinovati část již přečtenou. Některé pruhy papírové byly velmi dlouhé a těžké, poněvadž objímaly mnohdy celá slavná díla doby klasické s textem v oddíly nečleněným. Proto byly později pro větší přehlednost a pohodlí čtenářů — podle hesla Kallimachova⁵⁾ *τὸ μέγα βιβλίον μέγα κακόν* (veliká kniha veliké zlo) — rozstříhovány v menší svitky (*τόμοι*⁶⁾), volūmina⁷⁾ a tím v knihy. Nepochází tedy dělení spisů v knihy (zpěvy) od autorů, kteří psali svá díla jako celky. Přitom se u každého svitku opakoval nadpis díla se jménem skladatelovým; v starší době byl nahrazován začátečními slovy spisu. Po přečtení se svitek převinoval, aby začátek jeho byl zase navrchu, a ukládal do kulatých pouzder. U nohou soch (Sofokleovy, Demosthenovy) naznačují tyto schránky, že představení mužové byli literáti.

Na papyru se psalo třtinovým perem dole ostře přiříznutým. Namáčelo se do černého nebo červeného inkoustu, který byl připravován ze sazí a klovatiny nebo z kovečných přísad. Černi se užívalo pro text, červení (*rubrum*) k nadpisům a začátkům odstavců (odtud naše *rubrika*). Papyrus měl jméno buď po místě výroby (zvláště byl proslulý papyrus z města Sai a Sebennythu, rodiště dějepisce Manethona), nebo po účelu, pro který

¹⁾ Římané, pokládající mylně papyrus za stromové lýčí, zvali papyrový svitek až do konce antického knihovnictví *liber* (= lýčí, lýkový svitek). — ²⁾ *δέλτοι* = „dveře“ pro podobnost sloupců s dveřmi. — ³⁾ tak ř. *πιστόγραφα βιβλία*. — ⁴⁾ *ἀνελίσειεν, ἀναπτύσειεν βιβλίον ἐνὸνυρε, explicāre librum = legere*. — ⁵⁾ Kallimachos z Kyreny (asi od r. 310—240) žil dlouho v Alexandrii, kde proslul jako učenec a zvláště jako básník. Působil pronikavě na pozdější poesii řeckou i římskou. — ⁶⁾ od *τέμνω* krájím, řeži. — ⁷⁾ od *volvō*, -ere svjíim.

byl vyroben (p. hieratický, balicí, cedulový) nebo po vznešených osobách (*charta Augusta, Livia, Claudia*) — Římané totiž zvali nepopsaný papyrus (*charta*¹⁾) (z toho naše karta). Čím širší byl list, čím tenčí, hladší a bělejší, tím byl dražší.

Přízní osudu se nám dochovalo množství národohospodářských, právních a literárních papyrů v egyptských hrobech, v lepenkových obalech mumíí a ve smetištích, kam se nedostaly vlny rozvodněného Nilu. Rozšířily velice naši znalost řeckého života a spolu nás poučily, jak dobré jest rukopisné podání starých řeckých památek, filology dříve tak často opravované.

Do Řecka se dostal papyrus v VII./VI. stol. př. Kr. a zatlačil tu rychle ostatní psací látky — začátky knižního písemnictví řeckého (v VI. stol.) klíčí z papyru. Ale dnes rostlina, kdysi ‚královna všech plodin dolního Egypta‘ a heraldická jeho značka, která nesmírně obohatila domácí obyvatele, zmizela z Egypta docela. Pergamen a potom hadrový papír vytiskly v pozdějších stoletích po Kr. psací egyptskou látku, v obchodě tak důležitou, a změnily tím úplně tvářnost delty. Na místě papyrových houštin, jež se nazývaly ‚lesem bez větví, křovím bez listů, žní na vodě, okrasou bažin‘, pěstuje se nyní rýže, kukuřice, indych a bavlna. V přírodě možno viděti ještě papyrus u pramenů nilských a při březích syraské říčky Anapu.

4. Náhradou za dosti drahý papyrus byly **střepiny** (*δστρακα*) rozbitých § 447 nádob a úlomky štipatelného vápence, na něž byly zápisy buď ryty ostrým nástrojem nebo malovány inkoustem. Děti se učily na nich psáti a počítati, filosof Kleanthes za úsporou papíru ukládal do nich zlatá zrnka své moudrosti. V Athénách při soudním řízení psána na nich jména osob, jež měly býti poslány do vyhnanství. V Egyptě ostraka sloužila hojně účtům, berním a obchodním stvrzenkám i osvětlují při své zdánlivé bezvýznamnosti znamenitě finanční správu Egypta v období řecko-římském.

5. Jinou, a to nejlepší psací látkou byl **pergamen** (*διφθέρα* kůže, § 448 *membrána*), se kterou po tisíc let soupeřil papyrus. Na vydělaných zvířecích kožích psali odedávna východní národové (Židé, Assyřané, Peršané) i Řekové. V III. stol. př. Kr. byla tato výroba v Malé Asii velmi zdokonalena — obtíže s opatrováním papyru a jeho drahota vedly k hospodárnému využití koží k účelům knižním. S rozkvětem města Pergama a jeho knihovny se stará psací látka značně zlepšila, a proto byl oprávněn pozdější název ‚pergamen‘ pro jemné kůže ke psaní, které zvláště v Pergamu byly hotoveny. Snad Pergamští touto úpravou sáhli k svépomoci, když prý jeden z Ptolemajevců, žárle na slávu jejich knihovny, zakázal vývoz papyru do pergamské říše.

¹⁾ Slovo *δ χάρτης*, *charta* značilo psací látku, *ἡ βίβλος* spis.

Ovčí, kozlí a telecí kůže byly máčeny ve vodě, zbavovány srsti, masa a tuky, mořeny na vnitřní straně vápnem, potom sušeny a hlazeny pemzou. Rozměr listů stanovil písař, který je z připravených koží krájel a čistil. Pro psaní bývala pečlivě zpracována obyčejně jedna (vnitřní) strana pergamenu, někdy obě strany, podle toho, psalo-li se jen na rubu nebo na rubu i líci kůže. Poněvadž i pergamen byl původně stáčen (zvláště když sešíváním koží nabyl značné délky), zvaly se jeho svitky *βιβλία* (*libří*) jako u papyru. Později užíváno i při něm knižní formy se čtvercovými listy. Býval barvy bílé, ale také žluté, nachové nebo blankytné. Z barevného pergamenu se pořizovaly obaly papyrových svitků a lístky pro jejich nadpisy. Na růžovém pergamenu byly psány školní knihy, aby se dětem líbily. Za lepší úpravou vyráběny v pergamenu podle pravítka slepé čáry kostěnou, kovovou nebo dřevěnou tyčinkou, kdežto k linování papyru se užívalo olova v podobě okrouhlých plátků. Teprve ve středověku se ujal také při pergamenu linování olůvkem, hrudkou a inkoustem.

Jako na papyru i na pergamenu se psalo třtinovým perem (později trvanlivějším perem brkovým) a inkoustem, který byl často smýván.¹⁾ Pergamenové blány, s nichž staré písmo bylo setřeno houbou (snad i pemzou), aby se mohlo na nich znovu psát, sluly *palimpsesty* (= ‚blány opět setřené, smyté‘ od *πάλιν* = opět, *ψάω, ψῆν* = trů, stírám). Často byl tak smyt text cennější než byl nově napsaný; ale obyčejně lze chemickou cestou odstraniti pozdější text a vyvolati původní čtení. Pergamenu se užívalo zprvu ke kratším záznamům, výtahům, náčrtům, papyru k čistopisu. Proti papyru měl pergamen výhodu, že byl trvanlivější, že se mohlo psát na něm po obou stranách a že mohl býti vyráběn kdekoliv. Od IV. stol. po Kr. proniká vždy více při psaní knih, potom i listů a udržuje se po celý středověk jako jediná psací látka. Až ve stol. XV. a XVI. ustupuje levnějšímu papíru ze lněných a konopných vláken, slámy a dřeva, který byl po čínském vzoru hotoven už v VIII. stol. po Kr. v Samarkandu a potom přinesen Araby na západ.

Dodatek. Rozmnožování knih a knihovny.

§ 449 **Knihy se šířily** tím způsobem, že si je jednotlivci opisovali. Ale snad také — jak tomu bylo v Římě — dávali je spisovatelé a zvláště knihkupci diktovati současně několika písařům školeným v rychlopisu a krasopisu. Než chyby rukopisů ukazují více na přepsání než na přeslechnutí. Proto spíše byly knihy rozmnožovány tak, že první písař psal jen začátky všech exemplářů; druhý, třetí, čtvrtý opisovač pokračoval týmž způsobem, opisuje uložený odstavec tolikrát, kolik písařů se dělilo v přepsání celého

¹⁾ Tak zničil Oktavián (pozdější císař Augustus) svou tragedii *Āiāx* houbou. K dotazu přátel, co jest s jeho Ajakem (= Ajantem), odpověděl s narázkou na báji, podle níž se Ajax (= Ajas) usmrtil nalehnutím na meč: ‚Nalehl na houbu‘ (= byl smyt, zničen).

textu. Při pečlivém písmu a ustálených jeho tazích mnohdy čtenář ani nepozoroval, že jsou rukopisy pořízeny několikerou rukou. Ostatně zřetelnost písma byla mu věcí hlavní.

Podle potřeby byly knihy zdobeny perokresbami a barevnými § 450
ilustracemi — obrazy ve středověkých rukopisech starých spisovatelů jsou jen přemalované antické kresby. V té věci byl Řekům vzorem Egypt. Země, která je zásobila množstvím papyru, ovlivňovala ovšem také úpravu knih z papyru hotovených. V Egyptě pak byly knihy ilustrovány oedávna, jak dokazují na př. „knihy mrtvých“, dávané nebožtíkům do hrobu.

Rostoucí záliba v knihách, v jejich vkusné úpravě a touha po čtení § 451
vedly k zakládání **knihoven** (*βιβλιοθήκαι*) zprvu soukromých, později veřejných. Ze soukromých proslula sbírka knih filosofa Aristotela a jeho žáka Theofrasta, která se po různých příhodách dostala r. 86 př. Kr. do Říma, kde pak zanikla. Z veřejných byly nejslavnější knihovny v maloasijském městě Pergamu a v egyptské Alexandrii (se 700.000 svitky). Také císařský Řím se chlubil četnými knihovnami.

III. Způsob psaní a vývoj písma souvisely konečně i s **vývojem** § 452
historickým vůbec a s **vývojem vzdělanosti** zvlášť. Proměny, jimž podleho za staletí řecké písmo v rukou Římanů a jejich dědiců, byly podmíněny také veřejnými poměry, politickou nebo duchovní převahou národa, který písma užíval, vzděláním a vkusem pisatelů, někdy i současnou architekturou, které se chtělo písmo uzpůsobit. Tak v XII. stol. po Kr., když se v severní Francii vyvíjel nový sloh gotický, rodí se snaha vytvořit písmo slohové se hodící k tomuto časovému směru uměleckému. Proto staré písmo latinské, napodobujíc hrotitou kamenorezbu gotických katedrál, lámalo a přiosťvovalo zakulacené tvary a tahy liter, až se staly hranatými (tak řeč. *fraktura* = lomené písmo). Poněvadž se potom užívalo tohoto písma nejvíce v Německu, zvalo se německým. Ale jeho kolébkou byla Francie.

II. Řecké míry a peníze.

1. Míry délkové.

§ 453

στάδιον (athénské)	πλήθρα	όργυιαί	πήχεις	πόδες	délka	
					m	cm
1	6	100	400	600	177	60
	1 πλήθρον	16 $\frac{2}{3}$	66 $\frac{2}{3}$	100	29	60
		1 όργυιά	4	6	1	78
			1 πήχυς	1 $\frac{1}{2}$		44 $\frac{2}{5}$
				1 πούς		29 $\frac{1}{2}$

- 1.** Základem řeckých **měr délkových** byly rozměry lidských údů. Odtud i jejich názvy: δ δάκτυλος prst, palec (rozuměj jeho šířku = skoro 2 cm), η παλαιστή dlaň (4 palce = 7·4 cm), δ πούς délka chodidla, noha, stopa (4 dlaně = 16 palců = 29·6 cm), δ πήχυς loket (měřeno od špičky lokte ke konci prostředního prstu = 44·4 cm), η ὄργυιά sáh (vzdálenost mezi konci rozpjatých rukou = 1·78 m). Toto měření mělo výhodu, že každý nosil uvedené míry, třebaš jen přibližné, stále s sebou.
- 2.** Cesta se měřila délkou závodistiště (τὸ στάδιον). Při svém živém smyslu pro závodění během měli Řekové i o této míře jasný obraz, kdežto pro nás je představa 200 m cosi mlhavého. Značilo pak slovo στάδιον jednak stavbu, jež byla určena pro závody v běhu a jiné sporty, jednak její délku, jež byla spolu závodní drahou. Míra stadia byla různá, poněvadž závodistiště řeckých obcí byla nesterjné dlouhá. Nejdůležitější bylo stadion olympijské (192·27 m). Výkopy je odkryly z veliké části a vynesly z trosk bohatou kořist archaických bronzů. Po něm proslulo nejvíce stadion athénské zděli asi 180 m (přesně 177·6 m). Bylo zřízeno kol r. 330 př. Kr. státníkem Lykurgem na jv. straně Athén mezi stráněmi dvou pahorků a skvěle přestavěno Herodem Attikem r. 136/9 po Kr. Ale po zániku antického sportu rozeseno jeho mramorové obložení, až v letech 1896—1906 zásluhou boháče Averova vyvstalo staré závodistiště znova v lesku pentelského mramoru, skýtajíc místo pro více než 50.000 diváků. Je z nejskvělejších stadionů světových.
- 3.** Délka vojenského pochodu se určovala vzdáleností stanic (ὁ σταθμός), kde vojsko nocovalo. Proto σταθμός = 1. stanice, noclehárna, 2. denní cesta (pochod). Perská parasanga (ὁ παρασάγγης) činila kolem 30 stadií (asi 5·5 km). Denní pochod řeckého vojska udává Xenofon obyčejně na 5 parasang.

Pozn. Slovo metr pochází z řeckého μέτρον = míra, míle z lat. mille (passūs) = tisíc dvojkroků (1·5 km). V složených jménech měr (dédkových, dutých a vah) řecká čísla násobí: deka- = 10, hekt- (z ἑκατόν) = 100, kilo- (z χίλιοι) = 1000; římská čísla dělí: deci- = $\frac{1}{10}$, centi- = $\frac{1}{100}$, mili- = $\frac{1}{1000}$. Dekagram = 10 g, hektolitr = 100 l, kilometr = 1000 m; decimetr = $\frac{1}{10}$ m, centimetr = $\frac{1}{100}$ m, milimetr = $\frac{1}{1000}$ m.

2. Míry duté.

na hmoty sypké (obilí)			na tekutiny (víno, olej)			
μέδιμνος	χοϊνικες	litry	μετροπηής	χόες	κοτύλαι	litry
1	48	52	1	12	144	39
	1 χοϊνιξ	1.08		1 χούς	12	3 $\frac{1}{4}$
					1 κοτύλη	$\frac{1}{4}$

3. Peníze.

§ 455

1. Homér neznal ještě peněz. Za jeho doby se měřilo bohatstvím obyčejně rozlohou polností a počtem stád, hlavně býků, krav a ovcí. Jimi se také platilo. Dary, které ženichové nabízejí otci nevěstinu, záleží především v dobytku. I cena osob a věcí se udává podle jeho kusů: Eurykleia, chůva Odysseova, stála dvacet býků, jiná otrokyně, znalá ženských prací, se cení za čtyři, veliká trojnož za dvanáct krav; zlatou zbroj Glaukovu hodnotí básník za sto krav, kdežto bronzové odění Diomedovo jen za devět. Také latínské slovo pro peníze *pecunia* ukazuje k dobám, kdy se ještě kupovalo za dobytek (*pecus*).
2. Pokročilejší doba se vzdala výměnného obchodu a zavedla jako platidlo drahé kovy, poněvadž byly vzácné a nerezavěly. Jejich úlomkou se vážily a název váhy zůstal i pozdějším penězům. Pro větší pohodlí měly tvar kotoučů, tabulek, prutů nebo hůlek (*ὄβολός* = *ὄβελός*). Ve Spartě ještě v době historické obíhaly jako měna železné hůlky. Chránila jich tradice, prohlašujíc je za opatření zákonodárce Lykurga. Hrst těchto hůlek¹⁾ (*δραχμή* od *δράττομαι* chápu se, pojímám?) dala jméno nejběžnější řecké minci, **drachmě**, která podržela svůj název, i když později při ražbě dostala kulatou podobu. Drachma se stala základnou řecké měny a podle ní byly později vytvořeny peněžní jednotky jiných národů evropských (novořecká drachma, dinar, frank, koruna, lev, lira).
3. Ke skutečným penězům se došlo teprve jejich ražbou. Odvažované kusy kovů, určené za platidlo, dostaly pevný tvar se znakem panovníka nebo státu, jenž ručil za jejich váhu a ryzost. Tento antický vynález dobyl světa a dosud jej ovládá. Podle Herodota byli zlatem bohatí **Lydové** v Malé Asii první, kteří razili peníze ze zlata a stříbra. Již předtím Babyloňané při nákupech užívali slitků ze směsi zlata a stříbra, zvané *elektron*. Ale to nebyly ještě vlastní peníze. Tato platidla nahradili lyďští králové skutečnými penězi tím, že dali raziti malé, kulaté, a proto k obchodování příhodné kousky kovů, jejichž hodnoty chránili svým znakem na nich vyraženým. Nebylo tedy potřebí při koupi a prodeji znova je vážit.
4. Nejstarší lydské peníze byly z elektra. *Kroisos* (561—546) zavedl dvojí měnu, zlatou a stříbrnou; podle zlatých mincí lydských razil pak své dukáty (dareiky) perský král *Dareios I.* (521—486). Od Lyďů přejali tuto úpravu peněz maloasijské, nejdříve námořní státy: Aigina, Chalkis a Eretrie, Megara a Athény. Řecké peníze byly hlavně **stříbrné**, později (od polovice IV. stol. př. Kr.) také měděné a bronzové. Ač obce

¹⁾ Obyčejně *šesti*, neboť tolik hůlek (prutů) mohla hrst pojmuti; proto se i později drachma dělila v šest obolů.

ručily svou pečeti za váhu a ryzost peněz, ruční ražba zavinila, že nebyly na okrajích hladké a zcela kulaté a že se i váhou při stejné hodnotě značně od sebe lišily. Zato jejich obrazy (různá zvířata, rostliny, podobizny bohů-ochránců měst, později též vládařů) jsou velmi pestré a zajímavé. Zvláště typy sicilských mincí jsou tak krásné, že je umělci jako Kimon, Euainetos i podpisovali.



1.



2.



3.



4.



5.

Obr. 4. Stříbrné mince sicilské (IV. stol. př. Kr.).

1. Líc (*obvers*): se jménem obce: **ΣΥΡΑΚΟΣΙΩΝ**. Hlava Persefonina, ozdobená věncem z obilnin (podle pověsti byla Persefone unesena nedaleko Syrakus Plutodem do podsvětí); kolem hlavy bohyně se vinou čtyři delfíni. Pod ní zpola setřelé jméno umělce **ΕΥΑΙΝΕ** (*τος*), který tu podal dílo v oboru rytectví jedinečné.
2. Rub (*revers*): Čtverospřež s Nikou (bohyní vítězství), jež spěchá ověncit vítězného otěžníka. Pod ním zbraně s nápisem **ΑΘΛΑ** (závodní ceny).
3. Líc (*obvers*): **ΣΥΡΑΚΟΣΙΩΝ**. Hlava Arethusy, nymfy pramene v Syrakusách, s vlasy spjatými sítkou. Na delfínu pod hlavou bohyně čteme jméno rytcovo **ΚΙΜΩΝ**. — Rubem (*reversem*) se tato mince podobá předešlé.
4. Líc (*obvers*): **ΑΡΕΘΟΥΣΑ**. Zobrazena opět hlava Arethusina, ale zpředu, s poletujícími vlasy, v nichž si pohrávají delfíni.
5. Rub (*revers*): **ΣΥΡΑΚΟΣΙΩΝ**. Čtverospřež v poklusu. Nad ní se vznáší Nike, aby ověncila otěžníka. Koně objeli metu a vozataj se ohlíží po vozu soupeřovců. Tato mince (z doby kol r. 400 př. Kr.) je zase mistrné dílo rytce *Kimona*, který se podepsal na diadému bohyně.

Nejdůležitější hodnoty attické měny:

τάλαντον	μναῖ	δραχμαί	ὄβολοί
1	60	6000	36.000
	1 μναῖ	100	600
		1 δραχμῆ	6
			1 ὄβολός

5. Základnou attické měny byla **stříbrná drachma** s archaickou hlavou Athéninou na lici (obversu); se sovou, olivovou ratolestí a nápisem *ΑΘΕ*¹⁾ (*ναίων*, totiž *νόμισμα*²⁾) = peníz) na rubu (reversu). Vážila 4·37 g. Její kupní síla byla v různých dobách různá, ale stále klesala. Za Solona (kol 600 př. Kr.) stál medimnos (52 l) obilí jednu drachmu, býk 5 drachem. Ve stol. V. př. Kr. stačilo skromné rodině k denní obživě půl drachmy (= 3 oboly). V době hellenistické vzhled attických mincí se změnil: na lici ražena hlava Athénina v jiné úpravě, na rubu pak sova, sedící na amfoře, se jmény mincovních úředníků. Daleko četnější než drachmy byly athénské čtyřdrachmy (*τὰ τετραδραχμα*), které kolovaly po celém řeckém světě. — **Talenty** (hřivny) a **míny** (*μναῖ*) nebyly nikdy mince, nýbrž jen hodnoty peněžní, prvotně váhy. Tak attické *τάλαντον* značilo váhu 26·2 kg stříbra, mina 436·6 g.



a



b

Obr. 5. Athénská čtyřdrachma: a) líc; b) rub (V. stol. př. Kr.).

Pozn. Řecké slovo *μναῖ*, latinské *mina*, jest výpůjčkou ze sumerského *mana*, babylonského *manú*, jež značilo váhu asi $\frac{1}{2}$ kg. *Manú* = *mina* se dělila na 60 šekelů (babyl. *šiktu*), šekel pak na 180 obilních zrn (babyl. *še*). A tak název *μναῖ*, stejně jako rozdělení talentu v 60 min (ve shodě se šedesátinnou soustavou babylonskou), uchovaly paměť na to, že peníze přišly do Řecka z východu. Ale rozdělení miny podle desetinné soustavy³⁾ na 100 (nikoli 60) drachem vyrostlo již z řecké půdy. — Slovo

¹⁾ Starý pravopis attický označoval i dlouhé *e* (*H*) písmenem *E*. — ²⁾ *νόμισμα* (od *νόμος* zákon) = zákonem stanovené platidlo. — ³⁾ Základem desetinné soustavy bylo počítání na desíti prstech obou rukou. Šedesátinná soustava měla tu výhodu, že byla mnoha čísly beze zbytku dělitelná.

talent, které značilo původně váhu, později peněžitou hodnotu, svěřený majetek, žije dosud v přenesených úslovích j. 'má talent', 'talentovaný člověk'. Vlivem biblického vypravování (Ev. sv. Matouše 25, 15) o třech služebnících, z nichž jednomu pán svěřil pět hřiven (*talentů*), druhému dvě hřivny, třetímu jednu hřivnu, aby z nich těžili (*ὅ μὲν ἔδωκεν πέντε τάλαντα, ὃ δὲ δύο, ὃ δὲ ἓν*), mluvíváme — ovšem obrazně — o lidech, kteří dostali od Boha jednu, více hřiven (*talentů*), a proto jsou talentováni (= nadaní).

6. Tato měna, původně *eubojská*, obihala od dob Solonových v Attice, odkud se rychle rozšířila při obchodní a politické převaze Athén. Proti lehčí měně eubojské se počítalo na Peloponnesu podle starší měny *aiginské*, jejíž drachmy se měly k attickým jako 7 : 5. Po r. 456 př. Kr., kdy se ostrov Aigina dostal pod athénské panství, mince aiginské se již nerazily. Nesly na rubu mimo delfína nápis *ΑΙΓΙ(νητῶν)*; někdy však začáteční písmena obce *ΑΙ(γνητῶν)* jsou vyražena již na líci vedle obrazu želvy. Odtud lidový název těchto mincí *χελῶναι* (želvy).



a



b



Obr. 7. Dareikos.

Obr. 6. Dvojdachma aiginská:
a) líc; b) rub (V. stol. př. Kr.).

7. **Zlaté** peníze měly 14—10násobnou cenu stříbra. Nejznámější z nich jsou perské dareiky (*στατήρ δαρεικός*), ražené Dareiem I. Zobrazovaly na líci krále jako klečícího lučištníka¹⁾ a byly rozšířeny v Řecku hlavně od dob Kyra Mladšího. Platily asi 20 drachem, tedy tolik, jako zlaté statéry, ražené podle dareiků Filippem Makedonským.

¹⁾ Luk byl národní zbraní perskou, třebaže se Dareios I. chlubil ve svém náhrobním nápise u Persepole, že 'kopí perského muže proniklo daleko'. Lukem jest opatřen sám král na pomnicích a mincích, pokud jest představen jako válečník. Deštěm strel a rychlou jízdou Peršané dobývali vítězství, a proto světoznámý zápas Řeků s Peršany byl nazván 'bojem mezi oštěpem a lukem'.

OBSAH.

(Číslice, pokud není jinak uvedeno, značí § §.)

Úvod

str. 3—6

Část prvá. Hláskosloví.

I. <i>O hláskách vůbec a jejich znameních.</i>		3. O zkracování samohlásek	29
1. Abeceda	1	4. O stahování samohlásek a přízvuku jejich	30—32
2. O vyslovování	2	5. O směšování	33
3. O přidechu	3	6. O odsouvání, sesouvání a vysouvání	34—36
II. <i>O samohláskách a dvojhláskách</i>	4—5	VI. <i>O proměnách souhlásek.</i>	
III. <i>O souhláskách</i>	6—7	1. O připodobování	37—39
IV. <i>O přízvuku.</i>		2. O rozlišování	40
1. O povaze přízvuku	8—9	3. O záměně hlásek dyšných nedyšnými	41
2. O kladení přízvuku	10—14	4. O vysouvání	42—44
3. O proměnách přízvuku	15	5. O záměně a odsouvání koncových souhlásek	45
4. O příklonkách	16—19	6. O vsouvání	46
5. O předklonkách	20	7. O přísuvném <i>v</i>	47
V. <i>O proměnách samohlásek.</i>		8. O souhláskách <i>σ, F, j</i>	48—50
1. O střídání samohlásek	21—26	VII. <i>O míře a dělení slabik</i>	51—53
2. O dloužení samohlásek	27—28		

O B S A H.

(Číslice, pokud není jinak uvedeno, značí §§.)

Úvod str. 3—7

Část první. Nauka o hláskách. (Hláskosloví).

Úkol nauky o hláskách . . .	1—2	6. O stahování samo- hlásek	49—52
I. O řeckém písmě.		7. O směšování	53
1. Abeceda	3	8. O odsouvání, se- souvání a vysouvá- ní	54—56
2. Vývoj řeckého písma . . .	4—9	9. O vsouvání samo- hlásek	57
3. Ustálení řeckého písma abecedou ionsko-attic- kou	10—11	10. O připodobování . . .	58
II. O řeckých hláskách	12	B. O proměných souhlásek.	
A. O samohláskách a dvoj- hláskách	13—17	1. O připodobování . . .	59—61
B. O souhláskách	18—20	2. O rozlišování	62
O přídechu	21—22	3. O rozlišování hlás- ky h a hlásek dyš- ných	63
III. O řeckém přízvuku.		4. O vysouvání	64—67
1. O povaze přízvuku	23—24	5. O přemístování	68
2. O kladení přízvuku	25—30	6. O záměně a od- souvání koncových souhlásek	69
3. O proměných přízvuku . . .	31	7. O vsouvání	70
4. O příklonkách	32—35	8. O přísuvném <i>v</i>	71
5. O předklonkách	36	9. O zániku souhlásek <i>σ α ρ</i>	72—73
IV. O proměných hlásek	37	10. O působení hlás- ky <i>j</i>	74
A. O proměných samohlásek.		11. O působení hlásek <i>ι α υ</i>	75
1. O změně <i>ā</i> v <i>ē</i>	38—40	V. O míře a dělení slabik . . .	76—78
2. O proměně <i>u</i> v <i>y</i>	41		
3. O úženi samohlásek	42		
4. O dloužení samo- hlásek	43—47		
5. O zkracování sa- mohlásek	48		

Část druhá. Nauka o tvoření slov. (Kmenosloví).

Úkol nauky o tvoření slov	79	II. <i>O skládání slov</i>	88—94
Způsoby tvoření slov v řeckém jazyce	80	III. <i>O odvozování slov.</i>	
I. <i>O střídě</i>	81	1. O tvoření slov pomocí přípon	95—99
1. Střída v základech jed- noslabičných	82—84	2. O zdvojce	100—104
2. Střída v základech dvojslabičných	85	IV. <i>O osamostatňování mluv- nických tvarů</i>	105
3. O užití střidy	86—87	V. <i>O rozlišování slov při- zvukem</i>	106

Část druhá

NAUKA O TVOŘENÍ SLOV

(KMENOSLOVÍ)

Úkol nauky o tvoření slov.

Nauka o tvoření slov (kmenosloví) se zabývá způsoby a prostředky, kterými jsou tvořena slova jako významové jednotky, sloužící k vyjádření pojmů zvukovými nebo grafickými značkami. § 79

Každý jazyk má svou zvláštní (specifickou) soustavu slovotvorných způsobů a prostředků. Přijímá-li cizí slova, upravuje je nejen hláskově, nýbrž zařazuje je do skupiny vlastních slov obdobného významu a podobného tvoření; v omezené míře může jimi obohatit vlastní soustavu.

Soustava slovotvorných prostředků v určitém jazyce není neměnná, nýbrž podléhá vývoji. Potřebě vyjadřovat nové věci a nové pocity stále novými výrazy mohou přestat stačit prostředky, které má, takže je obohacuje přijímáním odjinud, vytvářením vlastních nových, po příp. přetvářením starších. Působí zhusta i to, že hláskovými změnami se leckterý starší způsob tvoření slov stal nezřetelným, a proto nepoužitelným. Proto je v různých dobách **produktivní** (plodný) různý druh tvoření slov.

Úkolem kmenosloví tedy je: a) podávat výklad o způsobech a prostředcích tvoření slov v určitém vývojovém stadiu jazyka;

b) sledovat změny v jejich používání v průběhu vývoje jazyka.

Způsoby tvoření slov v řeckém jazyce.

V řeckém jazyce byla slova tvořena těmito způsoby, přejatými ze § 80 staršího stadia jazykového vývoje:

- a) pomocí pravidelného střídání samohlásek (t. zv. *střídny*);
- b) skládáním jednoduchých slov v útvary složitější (t. zv. *komposita*);
- c) odvozováním pomocí *zdvojký* a (*kmenotvorných*) *přípon*;
- d) osamostatňováním jednotlivých mluvnických tvarů (t. zv. *lexikalisací*);
- e) rozdílným přízvukováním.

Tyto způsoby se mohly navzájem kombinovat.

I. O STŘÍDĚ.

§ 81 Střída (*alternace*) je pravidelné střídání samohlásek, které se jeví v mnohých řeckých slovech téhož etymologického základu.

Střidu rozeznáváme:

a) **kvalitativní**, t. j. střídání samohlásek téže délky, ale rozdílného zabarvení, a to tak, že se střídá **o** (nejčastěji) s **e**, nebo (méně často) s **a**;

Pozn. Hlásky *i* a *u* mohou vystupovat jen jako druhá, neslabičná složka dvojhlásek (*ai ei oi*; *au eu ou*); slabičnými se stávají jen v t. zv. *stupni slabém*.

b) **kvantitativní**, t. j. střídání samohlásek téhož zabarvení, ale rozdílné délky.

1. Střída v základech jednoslabičných.

§ 82 A. V základech od původu jednoslabičných s původní krátkou samohláskou

- a) se střídají ě a ō : stupeň **plný**,
 b) se vysouvají ě a ō : stupeň **slabý**,
 c) se střídají ē a ō : stupeň **dlouhý**.

Pozn. Stupeň slabý se nazývá též **nulový**, neboť samohlásky *e, o* vysutím klesly na nulu.

Stupeň

a) plný ě se střídá s ō		b) slabý (nulový)	c) dlouhý ē se střídá s ō
$\varphi\acute{\epsilon}\rho\text{-}\omega$	$\varphi\acute{\omicron}\rho\text{-}\omicron\varsigma^1)$	$\delta\iota\text{-}\varphi\rho\text{-}\omicron\varsigma^2)$	$\varphi\acute{\omega}\rho^3)$
$\varphi\rho\acute{\epsilon}\nu\text{-}\epsilon\varsigma^4)$	$\varphi\rho\omicron\nu\text{-}\epsilon\acute{\iota}\nu^5)$	$\acute{\iota}\sigma\text{-}\mu\epsilon\nu^6)$	$\acute{\alpha}\text{-}\varphi\rho\omega\nu^6)$
$\epsilon\acute{\iota}\delta\text{-}\acute{\epsilon}\nu\alpha\acute{\iota}^7)$	$\omicron\acute{\iota}\delta\text{-}\alpha$	$\acute{\epsilon}\text{-}\lambda\iota\pi\text{-}\omicron\nu$	
$\lambda\epsilon\acute{\iota}\pi\text{-}\omega$	$\lambda\acute{\epsilon}\text{-}\lambda\omicron\iota\pi\text{-}\alpha$		

Toto střídání se objevuje někdy i

- a) v (kmenotvorných) příponách: *πατήρ* ,otec', akus. *πατέρα*, gen. *πατρός*, *ἐνπάτωρ* ,mající dobrého otce', gen. *ἐνπάτορος*.
 b) v koncovkách: *ἄνθρωπε* — *ἄνθρωπο*.

Pozn. Od stupně slabého jest lišiti stupeň **oslabený** (*redukováný*), kde krátká samohláska nezanimkla úplně, nýbrž se jen oslabila v neurčitý zbytek (°), za který bývá v řečtině *a*, na př.: stupeň plný: *φῆρ-ω* nesu, oslabený: **φῶρ-ετ-ρα* > *φαρέτρα* schránka nesoucí šípy — toulec; plný: *βέλος* střela, oslabený **βῶλ-γω* > *βάλω* házím.

κισ, *πῆρ* a *ἴπῃ*
 1) přinášená věc, daň, poplatek: — 2) dvakrát (*δίς*) zatížená korba vozu = = vůz nesoucí dvě osoby; vozku a bojovníka. — 3) člověk odnášející věci, zloděj (lat. *fūr*). — 4) plur. k *φῆρ*ν mysl, rozum. — 5) mysliti. — 6) nerozumný.
 7) vědět, vím, víme. — 8) *ἴσμεν* z **ἰδ-μεν*.

Jestliže v základech byly při krátké samohlásce souhlásky λ , ρ , § 83 μ , ν , vzniklo z nich v slabém stupni (zánikem samohlásky) samohláskové n. slabikotvorné (*syllabické*) l , r , η , ν (jako v čes. vlk, trn, sedm).

V řečtině se tyto syllabické plynné neudržely, nýbrž

l , r se změnilo v $\lambda\alpha$, $\rho\alpha$ (někdy v $\alpha\lambda$, $\alpha\rho$),
 η , ν se změnilo v α (před samohláskou v $\alpha\nu$).

Stupeň

a) plný		b) slabý (<i>nulový</i>)	c) dlouhý
ě se střídá s ō:		ø (ě/ō se vysouvá):	
κλέπ-τω — κλοπ-ή		*έ-κ [π-ην > έ-κ λάπ-ην	κλώψ ¹⁾
*στελ-ήω > στέλλω	— στόλ-ος	*έ-στ[] -μαι > έ-σταλ -μαι ²⁾	στροφ-ών ³⁾
στρέφ-ω	— στροφ-ή	*έ-στρφ-ην > έ-στράφ-ην	
*σπερ-ήω > σπείρω	— σπορ-ά	*έ-σπ[] -μαι > έ-σπαρ -μαι ⁴⁾	
*τεν-ήω > τείνω	— τόν-ος	*τη -τος > τα -τός <i>tentus</i> ⁵⁾	

Pozn. 1. Také t. zv. á záporové (α *στερητικόν*, *prīnāvīnum*, lat. *in-*, něm. *un-*), před samohláskou $\alpha\nu$, jest vlastně slabý stupeň (η) zápornky *ne-*: * η -δικος > α δικος, *in-iūstus*, *ungerecht*, * η -φρων > α φρων *ne-rozumný*, * η -ωνυμος > α νωνυμος *bezejmenný*, *ἀν-αλφάβητος* *ne-znající abecedu*, *ne-umějící čísti*.

Pozn. 2. Jako samohláskové η i samohláskové η se měnilo v α : *δέκα* (z * η) proti lat. *decem*, akus. *πόδα* (z * η) proti lat. *pedem*, l. os. aor. *ἐπαίδευσα* z * η παίδευση.

B. V základech od původu jednoslabičných s původní samohláskou § 84 dlouhou (buď jen s $\bar{\epsilon}/\bar{\sigma}$), nebo jen s $\bar{\sigma}$, nebo jen s $\bar{\alpha}$, po příj. s $\bar{\alpha}/\bar{\sigma}$ se objevuje kromě stupně plného ještě stupeň oslabený (redukováný) s původní samohláskou oslabenou v neurčitý zvuk (jeho značka = ϑ_1). V řečtině za ni nastupuje příslušná samohláska krátká, tedy ϵ vlivem η , σ vlivem ω , α vlivem $\bar{\alpha}$ (v lat. vždycky \check{a}):

Stupeň

a) plný	b) oslabený
při základu s $\bar{\epsilon}/\bar{\sigma}$: $\tau\acute{\iota}$ - ϑ η - $\mu\iota$, $\vartheta\omega$ - $\mu\acute{\omicron}\varsigma$ ⁷⁾	$\vartheta\epsilon$ - $\tau\acute{\omicron}\varsigma$ ⁸⁾ proti lat. <i>fāc-tus</i> ,
s $\bar{\sigma}$: $\delta\acute{\iota}$ - $\delta\omega$ - $\mu\acute{\iota}$ ⁹⁾ ,	$\delta\sigma$ - $\tau\acute{\omicron}\varsigma$ ¹⁰⁾ <i>dā-tus</i> ,
s $\bar{\alpha}$ (η): $\acute{\iota}$ - $\sigma\tau\eta$ - $\mu\acute{\iota}$ ¹¹⁾ ,	$\sigma\acute{\alpha}$ - $\tau\acute{\omicron}\varsigma$ ¹²⁾ <i>stā-tus</i> ,
„ s $\bar{\alpha}/\bar{\sigma}$: $\varphi\eta$ - $\mu\acute{\iota}$, $\varphi\omega$ - $\nu\acute{\eta}$ ¹³⁾ ,	$\varphi\acute{\alpha}$ - $\mu\acute{\epsilon}\nu$ ¹⁴⁾ .

¹⁾ kradu, krádež, byl jsem ukraden, zloděj. — ²⁾ vypravuji (posílám), výprava, jsem vypraven (poslán). — ³⁾ otáčím, otočení, byl jsem otočen, často (prude) otáčeti. — ⁴⁾ zasévám, setba, jsem zaset; η *δια-σπορ-ά* rozptýlení (rozesetí) členové národa v cizině. — ⁵⁾ napínám, napětí, napjatý. — ⁶⁾ $\bar{\epsilon}/\bar{\sigma}$ značí, že se $\bar{\epsilon}$ střídá s $\bar{\sigma}$. — ⁷⁾ kladu, hromada. — ⁸⁾ položený. — ⁹⁾ dávám. — ¹⁰⁾ daný. — ¹¹⁾ stavím. — ¹²⁾ postavený. — ¹³⁾ říkám, hlas. — ¹⁴⁾ říkáme.

2. Střída v základech dvojslabičných.

85 Základy od původu dvojslabičné jsou na př. kmeny

γνη- ve slově *γνή-σιος* pravý, řádný (ke *γέν-ος*, *γόν-ος*, *γί-γν-ομαι*)¹⁾,

δμη- ve slově *δε-δμη-μένος* vystavěný (k *δέμ-ω*, *δόμ-ος*)²⁾,

τμη- ve slově *τέ-τμη-κα* mám uříznuto (k *τέμ-νω*, *τομή*)³⁾,

βρω- ve slově *βέ-βρω-κα* požil jsem (k *βρο-ά*)⁴⁾.

Na oko se tyto základy jeví jako jednoslabičné, ale ve skutečnosti obsahují před samohláskou, která byla kdysi druhou slabikou, zbytek slabiky kdysi první:

γν + η, *δμ + η*, *τμ + η*, *βρ + ω*.

V první slabice je (vysutím *e/o*) stupeň **slabý**,

v druhé slabice je stupeň **plný** (*η* n. *ω*).

V obou slabikách mohly být i jiné stupně: v původní první slabice všechny stupně mimo dlouhý (plný: *γέν-ος*, *γόν-ος*; slabý: *γί-γν-ομαι*), v původní druhé slabice stupeň buď oslabený (*γενε-τήρ* rodič) nebo plný (*γνή-σιος*). Ale před dlouhým stupněm původní druhé slabiky byl v první slabice vždy stupeň slabý.

3. O užití střídy.

86 Způsob tvoření slov, rozlišování různých jejich významů pomocí střídy přijala řečtina ze staršího vývojového stadia. Jejimi prostředky byly odlišovány rozdílné slovesné kmeny (praesentní, aoristový, perfektní), způsoby, čísla, osoby; jmenné tvary slovesné; substantiva od sloves; rozdílné pády.

Tak se objevuje zejména:

1. stupeň **plný** (*ε*, *η*, *ω*, *ᾱ*): v kořeni sloves na *-μ* (*εἶμι*, *τίθημι*, *δῆγνυμι*); v praes. kmeni sloves na *-ω* (*φέρω*, *φέρει*, *φέρων*); v sigmatickém futuru a aoristu (*τρέψω*, *ἔτρεψα*); v základech substantiv typu *γένος*, *σπέρμα*; jako obměna t. zv. *thematické samohlásky* u sloves (*ἔγραφε*, *ἔγραφετε*, *γράφε*) a u *o*-kmenů (*λόγε*); v příponách i koncovkách některých deklinačních typů (*πατέρες*, *ποιμένες*, *πόλιες* z **πολείες*);

2. stupeň **plný** se střídou kvalitativní (*ο*, *ω*): v singuláru ind. akt. silného perfekta (*οἶδα*, *γέγονα*, *λέλοιπα*, *ἔρωγα*); u *o*-kmenů, a to jak v základě (*λόγος*, *οἶκος*), tak jejich t. zv. *thematická samohláska* (*τέκν-ο-ν*), u sloves na *-ω* (*γράφομεν*, *γράφονται*); v příponách některých substantivních typů (*δήτορες*, *γελίτες*);

¹⁾ rod, původ (syn), stávám se. — ²⁾ stavím, stavení (dům). — ³⁾ řeži, řez. — ⁴⁾ potrava.

- 3. stupeň dlouhý** v některých slovesech, hlavně vyznačujících intenzivní činnost (*πηδᾶν* ,skákatí', *στροφᾶν* ,prudce otáčeti', *πρωτᾶσαι* ,poletovati') i u substantiv (*γῆρας* ,dar', ,pocta' proti *γεραῖρειν* ,podarovávati'), v některých pádech (*πατήρ*, *ποιμήν*, *εὐγενής*, *εἰδώς*);
- 4. stupeň slabý, resp. oslabený:** v aoristu silném (*ἔ-λιπ-ον*, *ἔ-τραπόμην*); v plurále sloves na *-μι* (*ἴμεν*, *τι-θε-μεν*); v plurále silného perfekta (pův. *γέγαμεν* místo *γεγόναμεν*), v koncovkách některých deklináčnických typů (*πατρός*, *πόλων*, *πήχυν*).

Slovotvorné prostředky střídy tedy dalekosáhle určily stavbu řeckého jména i slovesa. Veliké bohatství tvarů od jednotlivých kmenů bylo však spíše na závadu; proto bylo střídání kmenových samohlásek později často porušeno *obdobou* (*analogií*) = snahou uvésti různé tvary ve shodu. § 87

Tak k nom. sg. *γλώσσα* byl původní gen. *γλῶσσας*; ten byl zaměněn tvarem *γλώσσης*, jež činil příslušnost tvaru genitivního k nominativnímu zřetelnější. K praes. *φεύγω*, aor. *ἔφυγον* bylo přitvořeno perf. *πέφευγα* (místo náležitého *πέφουγα*) podle praesentu (protože *-ov-* se začalo vyslovovat jako *-ū-*). V perf. akt. II byl plný stupeň (na př. u *λέ-λοι-πα*) proveden i v duále a plurále a naopak slabý stupeň u perf. akt. I pronikl z plurálu (na př. u *ἔ-στάλα-μεν*) i do singuláru.

To znamenalo, že tento způsob tvoření slov přestal být v řečtině produktivní. Tvořila se sice ještě nová slova typu *φόρος*, *πομπός*, *γονή*, ale tvary slovesné, jimiž se řečtina liší od jazyků příbuzných — které tedy jsou původu pozdějšího — j. futurum, aorist I. akt. i pas., jsou tvořeny zpravidla od té podoby kmene, která je v kmeni praesentním.

II. O SKLÁDÁNÍ SLOV.

Potřebu vyjadřovat nové, složitější pojmy nově tvořenými slovy § 88 plnilo v řečtině v hojně míře *skládání slov*, t. j. spojování dvou (výjimečně více) slov nebo slovních složek v jeden celek (složené slovo, *kompositum*). Vnějším znakem sjednocení bylo, že obě (všechny) složky byly psány jako jeden celek a označeny jedním přízvukem.

Komposita dělíme na:

§ 89

- a) **pravá**, jež nelze rozdělit na jednotlivé samostatné složky, na př.: *ἄκρο-πολις* (= *ἄκρᾱ πολις*) ,vyšehrad', *Ὀλυμπιο-νίκης* olympijský vítěz' (= *ὁ ἐν Ὀλυμπίᾳ νικήσας*);
- b) **nepravá** (= *juxtaposice*, spojeniny), jejichž složky uchovávají původní tvar, na př.: *Νεάπολις* (= *Νεᾶ πόλις*), *Διόσκουροι* (= *Διὸς κοῦροι* ,Diovi chlapi').

Pozn. 1. Nejstarší komposita, ještě indoevropská, byla původně také juxtaposicemi; tomu, že přestala být chápána jako pouhá spojení slov, napomáhaly mnohdy hláskové změny; tak se dělo ještě v řečtině, na př. *Πελοπόννησος* < **Πέλοπος νῆσος*.

Pozn. 2. Juxtaposice mohly být chápány jako pravá komposita tím spíše, že od nich jako celku byla odvozoována nová slova: *Νεάπολιτης* (nebo *Νεοπο-*, obyvatel Neapole*), *Διοσκουριάς* název města; od *καλὸς κάγαθός* nebo *καλοκάγαθός* abstraktum *καλοκάγαθία*, dokonalost*.

§ 90 Komposita rozlišujeme dále na:

- a) **slučovací** (*kopulativní*), v nichž jsou sloučeny dva pojmy zcela souřadné, na př.: *δύ-δεκα* ,2 [+] 10' = ,12'; *νυχθήμερον* ,den a noc';
- b) **určovací** (*determinativní*), jejichž jedna složka určuje druhou, na př.: *λογο-γράφος* = *λόγους γράφων* ,spisovatel (prozaických) řečí', *παιδ-αγωγός* = *ὁ τοὺς παῖδας ἄγων* ,vodič dětí', ,vychovatel'; *ἐν-θεος* = *ἐν ᾧ θεός ἐστι* ,bohem nadšený'.

Pozn. U komposit determinativních je určující (závislou) složkou zpravidla prvá, na př.: *μητρό-πολις* ,mateřské město, ,*δυσ-τυχής* ,se špatným osudem', ,nešťastný'; někdy však i druhá, na př.: *φερέ-οικος* = *οἰκο-φόρος* ,nesoucí dům', *ἀλεξι-κακος* ,odvracející zlo', *μισ-άνθρωπος* ,nenávidící lidí'.

§ 91 Řecká složená slova byla tvořena tak, že

- a) **první složka** byla připojována v ustálené formě, na př.: *ἀ-θά-νατος* ,ne-smrteľný', *δυσ-έρως* ,nešťastně zamilovaný', *εὐ-γενής* ,dobrého rodu', ,ušlechtilý', *προ-στάτης* ,představený', *ἀπο-τρέπειν* ,od-vraceti';
- b) byla-li první složka slovesného nebo jmenného původu, býval kladen prostý kmen, na př.: *φωσ-φόρος* ,nesoucí světlo (= jitřenka)', *παν-δημιελ* ,s veškerým lidem' (se starším *πάν-* místo mladšího *πᾶν-*), *οἰκο-νόμος* ,spravující dům', ,hospodář'; *ἐχέ-μυθος* ,zadržující řeč, mlčelivý';

Pozn. Jestliže se na rozhraní obou složek setkaly dvě samohlásky, mohlo dojít k stažení v jednu dlouhou, na př.: **στρατο-αγος* > *στρατᾶγός* (= *στρατηγός*) ,vojevůdce; **νε-ονυμ(ν)ος* > *νώνυμ(ν)ος* ,bezejmenný'. Tato zdložená samohlásky může být nenáležitě přenášena, na př.: *δυσ-ήνεμος* (místo *δυσ-άνεμος*) ,nepříznivě vanoucí'; *ἀν-ώνυμος* ,bezejmenný'; *παν-οἶργος* ,všetečný'.

- c) mezi obě složky byla vkládána hláska nenáležitá podle obdoby jiných složenin, na př.: *θαλασσο-κρατία* ,vláda na moři' (ač *θάλασσα* ,moře' je *ā*-kmen), *Ἀρχι-λοχος* (doslovně ,vedoucí oddílu') místo staršího *Ἀρχέλοχος*, *Οἰδί-πους* ,s naběhlýma nohama' (od *οἰδᾶν* ,opuchnouti');

d) v prvním členu byl nějaký tvar flexivní, na př.: *νουν-εγκής* (= *νοῦν ἔχων*), mající rozum, 'rozumný'; *θερει-γενής*, v létě zrozený, *δορι-ληπιος*, kopím dobytý.

Pozn. V prvním členu se mohly vyskytovat ustrnulé tvary pádové, kterým se později již nerozumělo, na př.: *Ἰπικράτης* z *ἱφι* (hom.), silou, 'silně' a *κρατειν*, vládnouti; *χαμαι-πετής* z *χαμαί*, na zemi (kam?) a *πετ-* (k *πίπτω*, padám); *δεσπότης* z **δεμσ-* (starý gen., 'domu') = *πᾶν* (domu).

Druhá složka složených slov:

§ 92

a) je uchována v původní podobě, na př.: *μητρό-πολις*, *σωματο-φύλαξ*, tělesný strážce, *ῥοδο-δάκτυλος*, růžovoprstý;

b) obsahuje jiný stupeň ve kmeni nebo příponě, na př.: *πυρ-φόρος*, 'ohňonosný' k *φέρω*, *εὐ-γενής* ke *γένος*, *ἄ-πάτωρ*, 'bez otce' k *πατήρ*;

c) je zakončena příponou, na př.: *πατρο-κτόν-ος*, 'otcovrah', *ῥομο-πάτρ-ιος*, mající stejného otce, *γεω-μέτρ-η-ς*, zeměměřič, *συν-βῶ-τη-ς*, pasák vepřů, *ἄν-αλκ-ι-ς*, 'bez síly (ἀλκή)', 'slabý'.

Pozn. 1. Příponou může být převedeno celé kompositum do jiné deklinace, než ke které patřila jeho druhá složka, na př.: *ἑκατόμ-πεδ-ος*, 'stostopý' (k *πούς*, 'noha', 'stopa'), *ῥομό-γλωσσ-ο-ς*, stejného jazyka (ke *γλῶσσα*, 'jazyk'), *ἄν-υδρ-ο-ς*, 'bezvodý'.

Pozn. 2. U adjektivních komposit přistupuje zpravidla možnost rozeznat jmenný rod, ať je to vyjádřeno koncovkou, na př.: *ἀμφι-βίος, -ον*, 'obojživelný', *εὐ-δαίμων, -ον*, 'blažený', *εὐ-σεβής, -ές*, 'zbožný', či není, na př.: *τετρα-πούς*, 'čtyřnohý'.

Přízvuk komposit byl zpravidla co nejdále od konce. Proto proti § 93 oxytonům *θεός*, *σοφός* stojí proparoxytona *ἄ-θεος*, 'bezbožný', *πάν-σοφος*, 'všemoudrý'; proti proparoxytonům *δοῦλος*, *ῥήμος* rovněž proparoxytona *σύν-δουλος*, 'spoludotek', *πάν-δημος*, 'všelidový'.

Výjimkou jsou s-kmenová adjektiva, která strhují přízvuk na poslední slabiku, na př.: *εὐ-γενής* proti *γένος*, *δυσ-μενής*, 'nepřátelský' proti *μένος*.

O další výjimce v. § 106,2.

Pozn. Zdánlivou výjimku tvoří na př. *παμ-πρωτος*, 'zeela prvý' (-ῶ- je staženo z -ῶα-), *παν-ούργος*, jehož -ού je staženo z 'nenáležitého' -ο- a -ε- z *ἔργον*.

Skládání slov byl v řečtině velmi produktivní způsob tvoření slov. § 94 Užívalo se ho po celou dobu existence jazyka v nejrozmanitějších oblastech společenského života: v praktických zaměstnáních a denním životě i v mluvě básnické a kultovní, k vyjadřování nejrůznějších nových pojmů a činností, odstínů vlastností i vztahů. Byly mezi takto tvořenými slovy výtvary okamžitého nápadu (jako hojně u skladatelů komedií) i takové, které se udržely v obecném užívání.

III. O ODVOZOVÁNÍ SLOV.

1. O tvoření slov pomocí přípon.

§ 95 Neméně produktivní bylo v řečtině **odvozování slov**, t. j. tvoření jich připojováním přípon (nebo kmenotvorných přípon) k slovnímu základu.

Pozn. Odvozování slov je velmi blízké skládání slov, protože patrně všechny přípony (*suffixy*) vznikly původně z druhých složek komposit, když se zatemnilo povědomí o jejich původním významu (na př. hláskovými změnami). Svědčí o tom vedle dokladů z moderních řečí (franc. *-ment* z lat. *mente*) i příklady z řečtiny samé (*δυσ-ώδης* ‚nelibovonný‘ k zaniklému **δδος* ‚vůně‘, ‚zápach‘ a j.), jakož i příklad předpon (*praefixů*, u sloves *praeverbit*), jež jsou v základě původně plnovýznamnými prvními složkami komposit.

§ 96 Odvozovací přípony se dělí na

- a) **jednoduché**, skládající se z jedné hlásky nebo nejvýše jedné slabiky, na př.: *πισ-τι-ς* (z **πιθ-τι-ς*) ‚víra‘, *ιππ-ε-ύ-ς* ‚jezdec‘ (přípona *-εu-*), *δεικ-νῦ-μι* ‚ukazuji‘;
- b) **složené** (*konglomeráty*, *konglutináty*), jež se skládají ze dvou i více přípon, na př.: **ἀληθ-εσ-ιά* > *ἀλήθεια* ‚pravda‘, *πολι-τι-κ-ό-ς* ‚občanský‘, ‚politický‘, *ἀγων-ισ-τή-ς* ‚zápasník‘, *ἄττικ-ισ-μό-ς* ‚proatlické smýšlení‘, ‚atticismus‘, *ἀποδ-ν-τήρ-ι-ο-ν* ‚místnost k svlékání‘, ‚šatna‘.

Pozn. Přípony zdánlivě jednoduché mohly být původně složené; nejčastěji tu vypadlo mezisamohláskové (*intervokální*) *j*. Tak u t. zv. samohláskových sloves na *-ω*: *βασιλ-εῦ-ω* ‚kraluji‘ (z **-εu-j-ō*), *ζημι-δ-ω* ‚trestám‘ (z **-o-j-ō*), u sloves plyných *j*. *κρίνω* ‚soudím‘ (z **-n-j-ō*) a *j*.

§ 97 Jinak se dělí odvozovací přípony na

- a) **produktivní** (plodné), pomocí nichž se v daném období tvoří stále nová slova;
- b) **neproduktivní**, které po příp. už ani za odvozovací přípony považovány nejsou.

Pozn. Tak původně odvozovací přípony *-o-*, *-ā-*, *-i-*, *-v-*, *-ja*, *-εσ-* byly záhy považovány za pouhé příznaky určitých deklinačních typů, po příp. za součást základu.

§ 98 Jedním z hlavních příznaků **produktivních přípon** je to, že mohou být připojovány i ke sloům, k nimž by je podle hláskové podoby připojovat nenáleželo, na př.: podle náležitého *ποιητικός*, tvořeného od *ποιησις* (**-ις*) bylo utvořeno *πολιτικός* k *πολίτης*, ačkoli je to *ā*-kmenové substantivum (pomáhalo tu, že proti *πολίτης* stojí stejně skloňované *ποιητής*); podle *ἐπιπίζω* (které lze chápat jako **ἐπιπιδ-ζω*) byla tvořena slovesa jako *χαρίζω*, ačkoli subst. *χαρίς* má kmen zakončený na *-τ-* (náležité tvoření by bylo *-ισσω*, v. § 74,1), *πολεμιζω* (k *o*-kmenovému *πόλεμος*) a *j*.

Produktivní přípony mohou dále narůstat v přípony složené, na př.: *Μῆδοι, μηδ-ιζ-ειν* ,projevovat sympatie k Médům (= Peršanům)', *μηδ-ισ-μός-ς; δικη* ,právo', *δικ-αζ-ειν* ,souditi', *δικ-ασ-τή-ς* ,soudce' *δικ-ασ-τήρ-ι-ο-ν* ,soud' (s příponou *-τηρ-* jako v *δο-τήρ* ,dárce'); *μαθ-ειν* ,naučiti se', *μάθ-η-μα* ,poznatek', *μαθ-η-ματ-ι-κό-ς* ,matematický'.

Pozn. Někdy může být za jednotnou (třebaže složenou) příponu považována přípona rozšířená o část, která byla jinak pokládána za část základu slova, na př. u kompar. *s*-kmenových adjektiv j. *εὐτυχέσ-τερος* ,šťastnější' byla chápána jako část komparativní přípony i kmenotvorná přípona *-εσ-*; takto (*πυλνου δεκομοσι*) vzniklá přípona byla pak připojována k adjektivům j. *εὐδαιμων* (*εὐδαιμων-εστερος*), *ἀπλοῦς* (z **ἀπλοος*) — *ἀπλοῦστερος* (z **ἀπλο-εστερος*) a j.

Přízvukování odvozením se neřídilo jednotným pravidlem. § 99
Většinou byl přízvuk kladen co nejdále od konce, ale některé přípony jsou zásadně **oxytonické**, na př.: *πατρίς, -ίδος* ,otčina', *μυριάς* ,deset tisíc, myriada', *σωτήρ* ,zachránce', *ἰατρός* ,lékař', *ποι-μήν* ,pastýř', *ἀπαθ-ής* ,netečný', *δε-σμός* ,pouto', *ιερ-εύς* ,kněz', *βασιλ-ικός* ,královský';

méně častá jsou **paroxytona** s krátkou slabikou koncovou, na př.: *ἀρν-ιον* ,jehně', *βασιλ-ισκος* ,malý, bezvýznamný král', ,bazilišek'.

2. O zdvojení.

Odvozování pomocí přípon je vlastní jak jménům, tak slovesům; § 100
naproti tomu pomocí **zdvojk** se tvoří takřka výhradně tvary slovesné (u jmen jsou to většinou slova zvukodobná jako *βάρ-βαρ-ος* ,člověk mluvící nesrozumitelnou hařmatilkou').

Zdvojka (*reduplikace*) je buď

- a) **úplná**, když se základová slabika opakuje přesně stejně, nebo § 101
b) **neúplná**, když se opakuje jen nejnvýznačnější část základové slabiky, především její souhláska.

Úplná zdvojka vyjadřovala opětvání nebo intenzitu děje, na § 102
př.: *μαρμαρω* (z **μαρ-μαρ-ῶ*), *παμφαίνω* (z **φαν-φαν-ῶ*) ,blýská se', *παιπάλλω* (z **παλ-παλ-ῶ*) ,otřásám'.

Vedle toho se úplná zdvojka stala prostředkem k vyjadřování roz-
dílů v čase a vidu; tvoří se jí

- a) kmen praesentní, na př.: *ἀρ-αρ-ισκω* ,pojím', *ἀκ-αχ-ιζω* (z **ἀχ-αχ-*) ,rmoutím', *ἐλ-ελ-ιζω* ,otřásám';
b) kmen aoristový, na př.: *ὀρ-ορ-εῖν* ,zdvihnouti' (k *ὀρνυμι*), *ἀγ-αγ-εῖν* ,přivéstí' (k *ἄγω*), *ἐν-εγκ-εῖν* ,přinéstí' (z **ἐνκ-ενκ-*);
c) kmen perfektní, na př. *ἀκ-ήκ-οα* doslechl jsem se' (k *ἀκούω*); *ἀπ-όλ-ωλ-α* a *ἀπ-ολ-ώλ-εα* (k *ἀπόλλυμι* ,hubím') a jiných více (v. *attická reduplikace*, § 252,3).

- 103 Neúplná (částečná) zdvojká sloužila k rozlišení rozličných časů a vidů, a to
1. jótová zdvojká k tvoření kmene praesentního, na př.: *γί-γν-ομαι* ,stávám se', *τίκτω* (z **τι-τικ-ω*) ,rodím', *πί-πι-ω* ,padám', *γι-γνώ-σκω* ,poznávám', *βι-βρώ-σκω* ,požívám';
 2. epsílonová zdvojká k tvoření kmene aoristového a perfektního, na př.: *τε-ταγ-ών* (hom.) ,uchopiv' (srv. lat. *tetiḡi*), *πέ-πηγ-α* ,tkvím', *δέ-δεγ-μαι* ,přijal jsem', *κέ-κράγα* ,vzkřikl jsem', *εἰ-ληφα* (z **σε-σλη-*) ,dostal jsem'.
- 104 Tvoření slov a kmenů pomocí zdvojký byl způsob zděděný ze staršího vývojového stadia, ale v řečtině samé už nebyl plodný. Jen perfektní zdvojká byla natolik zakořeněným prostředkem slovtvorným, že pomocí ní byl tvořen perfektní kmen i od sloves nově tvořených, na př.: *ἵππο-τε-τροφῆκα* k *ἵπποτροφέω* ,chovám koně'.

IV. O OSAMOSTATŇOVÁNÍ MLUVNICKÝCH TVARŮ.

- 105 K utvoření nového slova jakožto lexikální jednotky může dojít i osamostatněním tvaru, který vlastně patřil do paradigmatu některého starého slova, a to
1. tím, že nabude zvláštního významu, na př.: *οἴκοι*, vlastně lokál k *οἶκος* ,dům' (význam: ,doma'), *πανῆμαρ* ,celý den', vlastně akus. časový, *ὅκην* ,jako', ,na způsob', vlastně akus. způsobový, *χάρω* ,pro, kvůli', vlastně akus. způsob.
 2. tím, že se ztratí povědomí o původu z flexe, na př.: *ἰ-φι* ,násilím', ,mocně', vlastně starobylý instrumentál k *ἰς* ,síla', *λάθρα* ,tajně', vlastně instrum.; *ἀελ* (att.), *αἰελ* (ion.) < **αἰφσει* ,vždy, stále' vlastně lokál k **αἶφος* (= *αἰών* ,věk').

V. O ROZLIŠOVÁNÍ SLOV PŘÍZVUKEM

- 106 Prostředkem k rozlišování slov byl i rozdílný přízvuk. Je třeba rozeznávat dva případy:
1. slova náleží k různým skupinám rozdílně přízvukovaným, jsou tedy jen náhodou stejné zvukové podoby, na př.: *βλος* ,život' a *βίος* ,luk'; *ἀρητός* (od *ἀράομαι*) ,toužebný' a *ἄ-ρητος* ,nevyřčený'; *χειρ-ιστος* ,nejhorší' a *χειρισ-τός* (adj. slovesné k *χειρίζω*);
 2. slova náleží k témuž základu a přízvukem se rozlišují rozdílné významy, na př.:

λευκός ,bílý‘ a λεῦκος ,bělice‘; δολιχός ,dlouhý‘ a δόλιχος ,běh na dlouhou vzdálenost‘.

Důležitý je tu rozdíl mezi aktivním a pasivním významem komposit jinak zcela stejného znění:

Proparoxytona vyjadřují smysl pasivní, na př.: θηρό-τροφος ,zvěř krměný‘, πατρό-κίονος ,otcem zabitý‘;

paroxytona vyjadřují smysl aktivní, na př.: θηρο-τρόφος ,zvěř živící‘, πατρο-κτόνος ,otce zabíjející, otcovrah‘.

Pozn. Jen v případě sub 2. lze o přízvuku hovořit jako o slovtvorném prostředku.

Pro slov. L. Vardlovo číslování §§ z r. 1956 ↑

Část druhá. Tvarosloví.

Rozdělení tvarosloví 54

I. Skloňování.

<i>Průprava ke skloňování</i> (pády, číslo, rod, člen)	55—59	3. Substantiva a dvojný- chodná adjektiva stažená	78— 79
<i>Deklinace první</i>	60—69	4. Trojnýchodná adjektiva stažená I. a II. deklinace .	80— 81
Přehled koncovek	61	5. Deklinace II. attická	82— 84
A. Substantiva rodu ženského ho	62—65	<i>Deklinace třetí</i>	85—121
B. Substantiva rodu mužského ského	66—67	Rozdělení kmenů	85
C. Substantiva stažená	68—69	Přehled přípon a přízvuky .	86— 89
<i>Deklinace druhá</i>	70—84	A. Kmeny souhláskové.	90—113
1. Substantiva (s přehledem koncovek)	70—74	I. Kmeny ražené	90—100
2. Adjektiva I. a II. deklinace nace	75—77	1. Kmeny hrdelné a retné	90— 91
		2. Kmeny zubné	92— 95
		3. Kmeny na -ντ	96—100

II. Kmeny nosové na -ν	101—106	B. Druhý způsob stupňování	137
III. Kmeny plynné na -λ, -ρ	107—108	C. Zvláštnosti ve stupňov.	138—139
IV. Kmeny sykavé na -σ	109—113	<i>O stupňování příslovci</i>	140—142
1. Vzory substantiv středních	109—110	a) Příslovce předložková	140
2. Vzory substantiv mužských a adjektiv	111—113	b) Příslovce adjektivní	141—142
B. Kmeny samohláskové	114—121	<i>O zájmenech</i>	143—160
I. Kmeny v -ι a -ν	114—116	1. Zájmena osobní	143—145
II. Kmeny v -εν, -αν, -ον	117—119	2. Zájmena zvrtná	146
III. Kmeny v -ω a -ου	120—121	3. Zájmena přivlastňovací	147
<i>O zvláštnostech ve skloňování</i>	122—129	4. Zájmena vespolná	148
A. Nesklonná	122	5. Zájmena tázací a neurčitá	149—152
B. Schodná (číslem, pády)	123—125	6. Zájmena ukazovací	153—155
C. Různosklonná (subst., adj.)	126—128	7. Zájmena vztažná	156—157
D. Různorodá	129	Přehled zájmen a příslovci souvztažných	158—160
<i>Adjektiva</i>	130—139	Dodatek	161
<i>Přehled adjektiv podle zakončení</i>	130—133	<i>O číslovkách</i>	162—166
<i>O stupňování adjektiv</i>	134—139	Výčet číslovek	162
A. Prvý způsob stupňování	135—136	1. Číslovky základní	163
		2. Číslovky řadové	164
		3. Příslovce číselná	165
		4. Číslovky ostatní	166

II. Časování.

<i>Průprava k časování</i>	167—180	1. Slovesa nestažená	183—187
I. O osobách, číslech, rodech, způsobech a časech	167—168	2. Slovesa stažená	188—193
II. O částech tvarů slovesných	169—180	II. Slovesa souhlásková	194—211
A. O kmenech	169	1. Slovesa ražená (němá)	194—203
B. O časotvorných příznamech	170—177	2. Slovesa plynná	204—211
I. O přímnožku a jeho zvláštnostech	170—172	B. Časování sloves nepravidelných na -ω	212—216
II. O zdvoje a jejich zvláštnostech	173—175	1. Slovesa ný-ová	213
Přímnožek a zdvojka ve složeninách	176	2. Slovesa počínavá	214
III. O příznamech časových	177	3. Slovesa epsilonová	215
C. O příznamech způsobových	178	4. Slovesa vícekmenná	216
D. O příponách osobních	179	<i>Slovesa na -μι</i>	217—241
E. O přízvuku	180	Jejich rozdělení	217
III. Rozdělení sloves	181—182	I. Slovesa prostokmenná	218—225
<i>Slovesa na -ω</i>	183—216	1. φημι	218—219
A. Časování sloves pravidelných na -ω	183—211	2. εἶμι	220—221
I. Slovesa samohlásková	183—193	3. κεῖμαι a ἔμαι	222—223
		4. εἶμι	224—225
		II. Slovesa se zdvojkou ἰότου	226—235
		III. Slovesa ný-ová	236—238
		IV. Aoristy a perf. (plqpf.) některých sloves na -ω	239—241
		O přízvukování sloves	242—243

Přídavek I.

A. O mluvě Homérově	244—274	II. Zvláštnosti ve skloňování	278—283
Nářečí zpěvů homérských	244	1.—3. v deklinacích	278—280
Tvary starobylé a ajolské	245	4. v stupňování	281
I. Zvláštnosti v hláskoslovi	246—247	5. v zájmenech	282
1. v samohláskách	246	6. v číslovkách	283
2. v souhláskách	247	III. Zvláštnosti v časování	284—289
II. Zvláštnosti v skloňování	248—259	A. v přímnožku a přípónách	284—285
1. Staré přípony pádové	248	B. v konjugaci na -ω	286—288
2.—4. Zvláštnosti deklinací	249—254	C. v konjugaci na -μτ	289
5. Shodná, nadbytná, různosklonná	255	IV. Zvláštnosti ve skladbě	290—291
6. Adjektiva	256	C. O mluvě tragiků	292—293
7. Stupňování	257	D. O mluvě lyriků	294—306
8. Zájmena	258	Epos a lyrika	294
9. Číslovky	259	Elegie, epigramy, lyrika jambická a písňová	295—298
III. Zvláštnosti v časování	260—270	Nářečí ajolské	299—305
1. Koncovky a příznaky způsobové	260—261	A. Zvláštnosti v hláskoslovi	299—301
2. Přímnožek a zdvojka	262—263	I. Přízvuk a přidech ostrý	299
3. Praesens a imperf. (tak řeč. epické rozkládání)	264	II. Záměny samohlásek a souhlásek	300
4. Futurum	265	III. Jiná pravidla hláskoslovná	301
5. Aorist	266—268	B. Zvláštnosti v tvaroslovi	302—305
6. Perfektum a plsqpf.	269	I. u jmen	302
7. Tvary opětovací	270	II. u zájmen	303
IV. Zvláštnosti ve skladbě	271—273	III. u sloves	304
Úhrn	274	IV.—VI. u příslovci, předložek, spojek	305
B. O mluvě Herodotově	275—291	Lyrika sborová (chorová)	306
Nářečí Dějin Herodotových	275		
I. Zvláštnosti v hláskoslovi	276—277		
1. v samohláskách	276		
2. v souhláskách	277		

Přídavek II.

Seznam důležitějších sloves	307
---------------------------------------	-----

Část třetí. Skladba.

I. Skladba slov ve větě n. skladba ve smyslu užším.

I. O gramatické shodě členů větňých	308—311	ó, ŋ, τό jako zájmeno ukazovací	313
I. vazba podle smyslu	309	ó, ŋ, τό jako člen	314—320
II. připodobování	310	I. ojediiňuje n. zobecňuje	315—316
III. význam zmocněný	311	II. zpodstatňuje	317
II. O členu	312—320	III. zpřídavňuje	318

Část třetí. Nauka o ohýbání slov. (Tvarosloví).

Úkol nauky o ohýbání slov	107
Ráz řecké tvaroslovné soustavy	108—109
Základní tvaroslovné pojmy	110—111

I. Skloňování.

<i>Průprava ke skloňování</i>		2. Vzory substantiv mužského rodu a adjektiv	175—177
(pády, čísla, rody, člen)	112—116	B. Kmeny samohláskové	178—188
Rozdělení skloňovacích tříd	117	I. Kmeny na -i a -v	178—183
Prostředky skloňování	118	II. Kmeny na -ev, -av, -ov	184—186
<i>Deklinace o-kmenová (t. zv. druhá)</i>	119—128	III. Kmeny na -o a -oi	187—188
Přehled koncovek	120	<i>O zvláštěnostech ve skloňování</i> 189—196	
A. Maskulina a neutra	121—123	A. Nesklonná	189
B. Substantiva stažená	124—125	B. Schodná (číslem, pády)	190—192
C. Deklinace II. attická	126—128	C. Různosklonná	193—195
<i>Deklinace ā-kmenová (t. zv. prvá)</i>	129—138	D. Různorodá	196
Přehled koncovek	130	<i>Adjektiva</i>	197—206
A. Substantiva rodu ženského	131—134	Přehled adjektiv podle zakončení	198—200
B. Substantiva rodu mužského	135—136	<i>O stupňování adjektiv</i>	201—206
C. Substantiva stažená	137—138	A. První způsob stupňování	202—203
<i>Adjektiva „I. a II. deklinace“</i> 139—147		B. Druhý způsob stupňování	204
1. Adjektiva trojvýchodná a dvojvýchodná	139—143	C. Zvláštnosti ve stupňování	205—206
2. Trojvýchodná adjektiva stažená	144—145	<i>O stupňování příslovcí</i>	207—209
3. Dvojvýchodná adjektiva stažená	146	a) Příslovce předložková	207
4. Deklinace II. attická u adjektiv	147	b) Příslovce adjektivní	208—209
<i>Deklinace athematická (t. zv. třetí)</i>	148—188	<i>O zájmenech</i>	210—228
Rozdělení kmenů	148	1. Zájmena osobní	213—216
Přehled přípon a přízvučky	149—152	2. Zájmena zvrtná	217
A. Kmeny souhláskové	153—177	3. Zájmena přivlastňovací	218
I. Kmeny ražené	153—163	4. Zájmena tázací a neurčitá	219—222
1. Kmeny zadopatrové a retné	153—154	5. Zájmeno vespolné	223
2. Kmeny zubné	155—158	6. Zájmena ukazovací	224—226
3. Kmeny na -vr	159—163	7. Zájmena vztažná	227—228
II. Kmeny nosové na -v	164—169	Přehled souvztažných zájmen a příslovcí	229—231
III. Kmeny plynné na -l, -g	170—172	Dodatek	232
IV. Kmeny sykavé na -σ	173—177	<i>O číslovkách</i>	233—238
1. Vzory substantiv středního rodu	173—174	Výčet číslovek	234
		1. Číslovky základní	235
		2. Číslovky řadové	236
		3. Příslovce číselná	237
		4. Číslovky ostatní	238

II. Časování.

<i>Průprava k časování</i>	239—260	II. Slovesa souhlásková	274—291
I. O tvarech slovesných vůbec	239—243	1. Slovesa ražená	274—283
II. O částech tvarů slovesných	244—257	2. Slovesa plynná	284—291
A. O kmenech	244	III. Slovesa s rozšířeným kmenem praesentním	292—295
B. O prostředcích k tvoření kmene praesentního	245—246	1. Slovesa ný-ová	292—293
C. O časotvorných příznamech	247—254	2. Slovesa počínavá	299
I. O přímnožku	247—249	3. Slovesa epsilónová	300
II. O zdvojce	250—252	IV. Slovesa s rozšířením ve kmeni ostatních časů	301
Přímnožek a zdvojka ve složeninách	253	V. Slovesa vícekmenná	302
III. O příznamech časových	254	Přehledy tvarů sloves třídy III—V	294—298
D. O příznamech způsobových	255	B. <i>Časování sloves athematických</i>	303—331
E. O příponách osobních	256	Jejich rozdělení	303
F. O přízvuku	257	I. Slovesa prostokmenná	304—311
III. Rozdělení sloves	258—260	1. φημι	304—305
A. <i>Časování sloves thematických</i>	261—302	2. εἶμι	306—307
I. Slovesa samohlásková	261—273	3. κείμαι, 4. ἤμαι	308—309
1. Slovesa nestažená	261—266	5. εἶμι	310—311
2. Slovesa stažená	267—273	II. Slovesa se zdvojkou iótvou	312—320
		III. Slovesa ný-ová	321—325
		IV. Prostokmenné aoristy a perfekta některých sloves thematických	326—329
		<i>O přízvukování sloves</i>	330—331

Přídavek.

Seznam důležitějších sloves	332
---------------------------------------	-----

Část čtvrtá. Nauka o skladbě.

Úkol nauky o skladbě	333—334
--------------------------------	---------

I. Skladba slov ve větě n. skladba ve smyslu užším.

I. <i>O gramatické shodě vět-ních členů</i>	335—339	II. <i>O členu</i>	340—348
I. vazba podle smyslu	337	δ, ἦ, τό jako zájmeno ukazovací	341
II. připodobování	338	δ, ἦ, τό jako člen	342—348
III. význam zmocněný	339	I. o jediňuje nebo zobecňuje	343—344

IV. odlišuje přívlastek od doplňku	319	D. vyjadřuje <i>přisl. určení</i>	
V. pozměňuje význam slov	320	1. místa	
III. <i>O zvláštěnostech zájmen</i>	321	2. času	
IV. <i>O pádech</i>	322—343	3. původce	
Nominativ	322	4. látky	
Vokativ	323	5. příčiny	336
Akusativ	324—328	Dativ	337—343
I. Akusativ jednoduchý 325—327		spojuje v sobě tři pády	337
A. vyjadřuje <i>předmět</i> . 325—326		A. vyjadřuje <i>předmět</i>	338—341
I. vnější	325	a) dativ směrový (cílový)	339
II. vnitřní (výsledku + obsahu)	326	b) dativ stykový	340
B. vyjadřuje <i>přisl. určení</i>		c) dativ nepřímý (volný)	
1. místa (cíle)		1. prospěchu	
2. míry		2. přivlastňovací	
3. zřetele		3. původce děje	
4. = příslovce	327	4. zřetele	
II. Akusativ dvojí		5. sdílnosti	341
1. vnější (osobní + věcný)		B. vyjadřuje <i>přisl. určení</i> 342—343	
2. vnější + vnitřní		a) dativ lokální	
3. vnější + zřetelový		1. místa	
4. vnější + doplňkový	328	2. času	342
Genitiv	329—336	b) dativ instrumentální	
A. vyjadřuje <i>přívlastek</i>		1. způsobu	
1. g. přivlastňovací		2. zřetele	
2. g. podmětový a předmětový		3. míry	
3. g. vlastnosti		4. prostředku	
4. g. ceny (hodnoty)		5. příčiny	343
5. g. látky (+ omezo- vací)		V. <i>O předložkách</i>	344—348
6. g. příčiny		A. O užívání předložek vůbec	344
7. g. celkový	330	B. O užívání předložek zvlášť	345—348
B. vyjadřuje <i>doplňk</i>		I. Předložky původní	346—347
1. g. přivlastňovací		II. Předložky podružné	348
2. g. vlastnosti		VI. <i>O slovese</i>	349—367
3. g. ceny (hodnoty)		1. Význam sloves po- dle dějového rodu 349—355	
4. g. látky		A. Rod činný	349
5. g. příčiny		B. Rod střední	350—354
6. g. celkový	331	a) přímý	350—351
C. vyjadřuje <i>předmět</i>	332—335	b) nepřímý (pro- spěchový) + původový	352
a) g. dotykový	333	c) úsilný	353
b) g. odlukový +	334	Slovesa krytočinná	354
g. srovnávací	335		

C. Rod trpný	355	VI. futura III.	362
2. Význam slovesných tvarů jednotlivých 356—367		VII. aoristu	363
A. Tvary <i>indikativu</i> . 356—363		B. Tvary slovesné <i>ostatní</i>	364—367
I. <i>praesentu</i>	356	I. Konjunktiv, optativ, impe- rativ, infinitiv	364—365
II. <i>imperfekta</i>	357	II. <i>Participium</i>	366
III. <i>futura I.</i>	358—359	Tvary slovesné úhrnem	367
IV. <i>perfekta</i>	360		
V. <i>plusquamper- fekta</i>	361		

II. Skladba vět n. větosloví.

I. <i>O způsobech ve větách hlav- ních</i>	368—374	III. <i>O infinitivě a participiu</i> .	393—411
1. Věty vypovídací	369—370	<i>O infinitivě</i>	393—400
a) Věty jistící	369	I. <i>O tvarovém význa- mu infinitivu</i>	393
b) Věty podmíněčné	370	II. <i>O vazbách infinitiv- ních</i>	394
2. Věty žádací	371—372	III. <i>O záporkách infiniti- vu</i>	395
a) Věty rozkazovací	371	IV. <i>O větném významu infinitivu</i>	396—399
b) Věty práci	372	A. <i>Infinitiv podmět- ný</i>	397
3. Věty tázací	373	B. <i>Infinitiv předmět- ný</i>	398
4. Věty zvolací	374	C. <i>Infinitiv přislo- večný</i>	399
II. <i>O způsobech ve větách ve- dlejších</i>	375—392	V. <i>O infinitivě se členem</i>	400
Časy hlavní a vedlejší	375	<i>O participiu</i>	401—411
Předjímání	376	I. <i>O tvarovém význa- mu participia</i>	401
A. <i>O vedlejších větách spojkových</i>	377—389	II. <i>O větném významu participia</i>	402—411
1. Věty důvodové	377	A. <i>Participium spo- jité</i>	403—408
2. Věty žádací	378—380	a) <i>přívlastkové</i>	404
a) Věty účelové	378	b) <i>doplňkové</i>	405—407
b) Věty snahové	379	a) <i>podmětné</i>	405
c) Věty obavné	380	β) <i>předmětné</i>	406—407
3. Věty účinkové	381—382	c) <i>příslovečné</i>	408
4. Věty podmínkové	383—386	B. <i>Participium ne- spojité</i>	409—410
5. Věty přípustkové	387	a) <i>v genitivě</i>	409
6. Věty časové	388—389	b) <i>v akusativě</i>	410
B. <i>O vedlejších větách vztažných</i>	390—391	III. <i>O participiu s řv</i>	411
Zvláštnosti v jejich spojování: přesmy- kování, připodobov- ování relata, připo- dobování opačné, osamostatňování vět vztažných	391	<i>O přídavných jmé- nech slovesných</i>	412
Připodobování způso- bů ve větách vedlej- ších	392	IV. <i>O řeči nepřímé</i>	413—419

II. zpodstatňuje	345	2. gen. podmětový a předmětový	370
III. zpřídavňuje	346	3. gen. vlastnosti a ceny	371
IV. odlišuje přivlastek od doplňku	347	4. gen. látky	372
V. pozměňuje význam slov	348	5. gen. omezovací n. vysvětlovací	373
III. <i>O zvláštěnostech zájmen</i> .349—355		6. gen. celkový (a mnohosti)	374
I. zájmena osobní	350	7. gen. předmětový u adjektiv	375
II. zájmena zvrtná	351	B. Genitiv adverbál- ní	376—379
III. zájmena přivlastňo- vací	352	a) gen. dotykový	377—378
IV. zájmena ukazovací	353	b) gen. odlukový	379
V. zájmena vztažná	354	Gen. <i>srovnávací</i> .380—382	
VI. zájmena neurčitá	355	1) u jmen	381
IV. <i>O pádech</i>	356—394	2) u sloves	382
Nominativ	357	C. Genitiv přísloveč- ný	383—384
Vokativ	358	1. gen. <i>vlastní</i>	
Akusativ	359—366	a) místa	
I. Akusativ adverbál- ní	360—364	b) času	383
A. Akusativ jedno- duchý, <i>předmět- ný</i>	360—361	2. gen. <i>zastupující ablativ</i>	
I. předmětu <i>vněj- šího</i>	360	a) původce	
II. předmětu <i>vnitř- ního</i>	361	b) příčiny	384
B. Akusativ dvojí	362—364	D. Genitiv zvolací	385
I. předmětný + do- plňkový	362	Dativ	386—394
II. dvojího předmětu	363	A. Dativem je vyjádřen <i>předmět</i>	387—392
III. vnější + zřetelo- vý	364	a) Dativ směrový (cílový)	388
II. Akusativ přísloveč- ný		b) Dativ nepřímého předmětu (volný) u sloves	389
1. místa (cíle)		u jmen	390
2. míry (prostoru a času)		1. prospěchový (+ opak)	
3. zřetelový		2. přivlastňovací	
4. = příslovce	365	3. původce děje	
III. Akusativ zvolací	366	4. zřetelový	
Genitiv	367—385	5. sdílnosti	391
A. Genitiv adnomi- nální	368—375	c) Dativ stykový	392
1. gen. přivlastňo- vací	369		

B. Dativem je vyjádře- no <i>příslověčné urče- ní</i>	393—394	2. Medium vespol- né	407
a) dativ lokální		3. Medium úsilné.	408
1. místa (cile)		Slovesa deponent- ní	409
2. času	393	C. Rod trpný	410—411
b) dativ instru- mentální		2. Význam jednotli- vých slovesných tvarů	412—424
1. způsobu		A. Tvary <i>indikativu</i>	413—420
2. prostředku		I. praesentu	413
3. zřetelový		II. imperfekta	414
4. míry		III. futura I.	415—416
5. příčiny		IV. perfekta	417
6. vnitřní	394	V. plusquamper- fekta	418
V. O <i>předložkách</i>	395—399	VI. futura III.	419
A. O užívání předložek vůbec	395	VII. aoristu	420
B. O užívání předložek zvláště	396—399	B. Slovesné tvary <i>ostatní</i>	421—423
I. Předložky původní	396—398	I. Konjunktiv, optativ, impe- rativ, infinitiv	421—422
II. Předložky druhotné	399	II. Participium	423
VI. O <i>slovese</i>	400—424	Tvary slovesné úhr- nem	424
1. Význam sloves podle slovesného rodu	400—411		
A. Rod činný	400—403		
B. Rod střední	404—409		
1. Medium zvrat- né (přímé + ne- přímé)	405—406		

II. Skladba vět n. větosloví.

I. O <i>způsobech ve větách hlavních</i>	425—431	Rozdělení vět vedlej- ších	433
1. Věty vypovídací	426—427	Předjímání	434
a) věty jistící	426	A. O vedlejších větách spojkových	435—449
b) věty podmíněčné	427	1. Závislé věty vypo- vídací	435
2. Věty zádací	428—429	2. Závislé věty tá- zací	436
a) věty rozkazovací	428	3. Věty důvodové	437
b) věty práci	429	4. Věty zádací	438—440
3. Věty tázací	430	a) věty účelové	438
4. Věty zvolací	431	b) věty snahové	439
II. O <i>způsobech ve větách vedlejších</i>	432—453	c) věty obavné	440
Časy hlavní a vedlejší	432		

A. Věty hlavní	414—417	Platnost způsobů ve větách vedlejších	420
1. Věty vypovídací	414—415	V. O skládání vět a jejich částicích	421—425
a) Vazba s <i>ὄτι, ὡς</i>	414	I. O záporkách	422—424
b) Vazba infinitivní	415	A. Záporky ojedinelé	423
2. Věty žádací	416	B. Sbíhání zápokrek	424
3. Věty tázací	417	II. O částicích ostatních	425
4. Věty zvolací	417		
B. Věty vedlejší	418		
Přehled pravidel o řeči nepřímé	419		

Přídavek III.

I. Řecké písmo	426—452
A. <i>Jest výpůjčkou z východu</i>	426—429
B. <i>V Řecku se obměňuje a zdokonaluje</i>	430—437
(Názvy řeckých písmen a jejich směr)	438—439
C. <i>Příčiny měnící vzhled písma</i>	440—452
I. rychlost a úhlednost písma	441—442
II. psací potřeby: voskové destičky, papyrus, stěpiny, pergamen	443—448
(Rozmnožování knih)	449—451
III. vývoj vzdělanosti	452
II. Řecké míry a peníze	453—455
1. Míry délkové	453
2. Míry duté	454
3. Peníze	455

Vysvětlení některých zkratk.

<i>Dm</i>	= deponentia mediální.	<i>Ovid.</i>	= básník Ovidius.
<i>dp</i>	= deponentia passivní.	<i>Verg.</i>	= básník Vergilius.
<i>H., hom.</i>	= Homér, homérské.	<i>Xen. Anab.</i>	= Xenofontova Anabasis.
<i>Her.</i>	= dějepisec Herodot.		

Číslice za slovesy staženými (1.), (2.), (3.) označují vzory $\tau\iota\mu(\acute{\alpha}\omega)\acute{\omega}$, $\phi\iota\lambda(\acute{\epsilon}\omega)\acute{\omega}$, $\mu\iota\sigma\theta(\acute{\omicron}\omega)\acute{\omega}$. — Malé číslice a malá písmena u čísel paragrafů odkazují k poznámkám. — $a > b = a$ se změnilo v b , $a < b = a$ vzniklo z b .

Hvězdička před slovem značí starší tvar předpokládaný, ale nedoložený.

5. Věty účinkové	441—442	A. Participium	
6. Věty podmínkové	443—446	<i>spojité</i>	464—469
7. Věty přípustkové	447	a) přívlastkové	465
8. Věty časové	448—449	b) doplňkové	466—468
B. O vedlejších větách		podmětné	466
vztažných	450—451	předmětné	467—468
Zvláštnosti ve		c) příslovečné	469
spojování vět		B. Participium	
vztažných	452	<i>nespojité</i>	470—472
Připodobování způsobů		a) v genitivě	470
ve větách vedlejších	453	b) v akusativě	471
III. O <i>infinitivu a participiu</i>	454—474	c) jeho jiné	
A. O infinitivu	454—461	vazby	472
I. O tvarovém vý-		III. O participiu s <i>av</i>	473
znamu infinitivu	454	O přídavných jménech	
II. O vazbách infini-		slovesných	474
tivních	455	IV. O <i>řeči nepřímé</i>	475—481
III. O záporkách infi-		A. Věty hlavní	478—478
nitivu	456	Vazby infinitivní	
IV. O větném význa-		a) za věty vypoví-	
mu infinitivu	457—460	dací	477
A. Infinitiv pod-		b) za věty žádací	478
mětný	458	B. Věty vedlejší	479
B. Infinitiv před-		Přehled pravidel o řeči	
mětný	459	nepřímé	480
C. Infinitiv pří-		Platnost způsobů ve	
slovečný	460	větách vedlejších	481
V. O infinitivu se čle-		V. O <i>skládání vět a jejich</i>	
nem	461	<i>částicích</i>	482—487
B. O participiu	462—473	I. O záporkách	483—486
I. O tvarovém vý-		A. Záporky ojedinelé	485
znamu participia	462	B. Sbíhání záporek	486
II. O větném význa-		II. O částicích ostatních	487
mu participia	463—472		

DOSLOV.

Po více než třileté práci vychází nové, změněné vydání Mluvnice řeckého jazyka, sepsané *Jindřichem Niederlem*, přepracované *Františkem Grohem* a *Václavem Niederlem*. Dlouhou tuto dobu si dovoluji omluviti a vysvětliti.

Nové (15.) vydání bylo připraveno k tisku již r. 1942. Poněvadž zesnulý univ. profesor dr. František *Groh* krátce před smrtí prohlásil svou úpravu I. dílu za konečnou, omezil jsem se šetrně při přehlídce ponejvíce na věci formální (na opravy rozdělovacích znamének, přízvuků, číslic). Ani v II. díle nebylo podstatnějších změn. Ač tedy nové vydání Řecké mluvnice (mimo přídávky) mělo být vlastně jen otiskem vydání předešlého, ministerstvo školství zadalo knihu jako novinku k posouzení dvěma recesentům, Čechovi a Němci, a uložilo mně provésti všechny opravy a změny jimi navržené. Německý referent, aniž by knihu podrobněji rozbíral, doporučil ji v kratičkém posudku ke schválení. Zato český recesent byl daleko důkladnější a přál si hojných změn obsahových i formálních, zvláště v hláskosloví a tvarosloví.

Jeho velmi věcná a uznalá kritika byla mně pobídkou, abych podle daných pokynů mnohé věci vynechal nebo změnil, jiné zase přidal pro hlubší pochopení hláskových, tvarových a syntaktických jevů. Ovšem stálé zření k potřebě školní stanovilo i způsob i míru jednotlivých výkladů. Nemohu podrobně udati, co jsem při této úpravě přejal z četných svých výpisků a poznámek léta sbíraných, co z příslušných knižních pomůcek, co z přednášek a spisů předních našich orientalistů a co jest ovocem mého přemýšlení. Mezi novějšími cizojazyčnými prameny, pokud jsem jich vůbec mohl za války užítí, uvádím aspoň vědeckou Řeckou mluvnici Eduarda *Schwyzera* (I., 1939), Řeckou mluvnici *Lotzovu-Sandmannovu* (1928), Stručnou řeckou mluvnici profesora curyšské university Ad. *Kaegiho*, jak ji upravili E. *Bruhn* (1937) a E. *Kappus-A. Waller* (1941).¹⁾ Také Latinská skladba, sepsaná univ. profesorem drem Františkem *Novotným* (1938), působila na úpravu některých §§²⁾. Literární data byla uvedena ve shodu se Stručnými dějinami řecké literatury od univ. prof. dra *Ferd. Stiebitze* (1940²⁾), historická data na začátku Úvodu a v přídávku o řeckém písmě, pokud se týkají Orientu, jsou přejata hlavně ze spisu univ. prof. dra

¹⁾ Za jich opatření srdečně děkuji pp. univ. profesorovi dr. Bohumilu Rybovi, úředníku ministerstva fin. JUDru Josefu Klímovi a prof. dr. Čestmíru Vránkovi.

²⁾ §§ 325; 326; 337; 384, I.; 421, 3.

Bedřicha *Hrozného* ‚Nejstarší dějiny Přední Asie a Indie‘ (1943). Vlastní pojednání o řeckém písmu, pořízené z dobrých pramenů již před lety, rozšířeno a místy pozměněno podle výkladů *Schwyzzerových*; podobně článek o psacích potřebách, založený kdysi kromě jiných pomůcek na české Učebnici palaeografie univ. prof. G. *Friedricha* (1898), byl zcela přepracován.

V Úvodě na přání referentovo provedeno rozdělení jazyků indoevropských ve skupinu kentumovou a satemovou a řecká nářečí roztržena tak, že attický dialekt, literárně nejdůležitější, není v područí ionštiny, nýbrž se připojuje k ní jako rovnocenný.

Hláskosloví a tvarosloví bylo podstatně změněno, ale i **skladba** má na mnohých místech jinou tvářnost. Některé §§ byly napsány odborníky na slovo vzatými. Tak na př. žádal p. recensent, aby rozdělení souhlásek bylo upraveno podle spisu prof. B. Hály - dr. Miloše Sováka, ‚Hlas, řeč, sluch‘ (1942). Proto sám autor řečené knihy, ř. profesor fonetiky dr. Bohuslav *Hála*, a ř. univ. profesor dr. Bohumil *Ryba* společně vypracovali novy přehled řeckých souhlásek (§§ 6—7), podle něhož se pak řídily další výklady. Prací p. prof. *Ryby* jsou i výklady o střídání samohlásek (§§ 21 až 26), o významu slova ‚skloňování‘ (§ 55¹), o tak ř. epickém rozkládání (§ 264, 1), úprava ženských vzorů na -a (§§ 60; 62—64), vzory neuter v § 72, úprava §§ 85; 101; 225, 1; 300, 2¹; doplněk § 2, 3, pozn. k § 1, § 5, 1¹, pozn. pod čarou na str. 12, 119 a j.

Také **přidávky** jsou značně změněny. Stať o mluvě Homérově rozšířena nástínem zvláštností ve skladbě a doplněna po přání recensentově na svém počátku a konci obrazem gramatických jevů, které — na rozdíl od pozdější řečtiny — u Homéra jsou nebo nejsou. I mluva Herodotova má navíc o povšechnou charakteristiku své skladby. Dodatky o verši Homérově a trimetru jambickém ustoupily článku o mluvě lyriků,¹) do něhož bylo leccos pojato z komentáře univ. prof. Ferd. *Stiebitze* (1933). V předavku III. byly první tři články²) (jsouce jaksi mimo rámec mluvnice) nahrazeny pojednáním o řeckém písmu a psacích potřebách. Také výklady o řeckých měrách délkových a penězích byly přepracovány. Ježto mluvnice vzrostla o 31 stran³), nepřipojil jsem rejstřík, zvláště když „vedle podrobného obsahu jest orientace v celé knize i různým tiskem a podtrhy velmi usnadněna“.

Nebylo ovšem možno, aby při značných obtížích s novou úpravou spojených a při vysokém mém věku šla práce rychle kupředu a byla dokonalá. Zvláště když kromě velice tíživých poměrů veřejných dolehla na mne i soukromá utrpení: ztráta dcery, tragická smrt bratrova, náletem zničený domov a těžké zranění, které mne na pět měsíců vyřadilo z práce. Také rukopis mluvnice s úředními posudky pohřben v ssutinách. Jakkoliv

¹) jak si již přál recensent 13. vydání p. prof. dr. Josef C. *Čapek* v ‚Střední škole‘ XI (1931), str. 237.

²) 1. Staré Řecko a jeho obyvatelé. 2. Řekové a řečtina ve středověku a novověku. 3. Řecký kalendář a hlavní svátky athénské. — ³) také řidší sazbu.

byl potom z největší části zachráněn vzácnou munificencí býv. mého žáka p. MUDra Miloslava *Schauera*, okresního lékaře v Klatovech, který určil nálezcům rukopisu vysokou odměnu, musil jsem ztracených posledních 50 stran znovu sepsati, což zdrželo vytištění knihy o několik měsíců.

Ukončuje dílo, na němž jsem pracoval trpělivě a pietně a jehož vnější úpravě jsem mnoho času věnoval, vzdávám uctivé a vřelé díky všem, kdož mně při tom jakýmkoli způsobem byli nápomocni: především vzpomenu-tému již p. univ. profesoru dru Bohumilu *Rybovi*, který s největší účastí práci mou sledoval a ji radou i skutkem co nejvydatněji podporoval; p. kolegovi prof. dru Čestmíru *Vránkovi*, který rukopis i korektury se vzácnou pozorností a svědomitostí pročítal, opravoval, věcně i formálně zlepšoval a vedle p. prof. *Ryby* se také o grafickou úpravu mluvnice velmi zasloužil; p. kolegovi prof. Miloši *Lukášovi*, jenž rovněž obětavě četl korekturu a čet-nými cennými pokyny přispěl ke zdokonalení knihy. Dále srdečně děkuji p. univ. profesoru dru Bohuslavu *Hálovi* za vzpomenu-té zpracování §§ 6 až 7, p. univ. prof. dru Antonínu *Salačovi* za výklad nápisů na str. 279, p. kolegovi prof. dru Zdeňku *Tylovi* za pozorné prohlédnutí českého textu mluvnice a pp. odborným *pracovníkům tiskárny Unie*, že nejsouce unaveni opětovnými mými opravami a stálými doplňky stránek již vytištěných znovu je sázeli, měnili podtrhy a typy, aby úprava knihy byla co nej-pečlivější a nejvkusnější.

V Praze v únoru 1946.

VÁCLAV NIEDERLE.